Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za celu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj ceni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.
Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se povraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Januara 1874.** **Broj 1.**

Poziv na predplatu.

Osobito ovo ljeto, u vrieme naših izborah, imao je lahko svaki pravi rodoljub spoznati potrebu i korist, koju može donieti nesamo posebnim ljudem, nego i cielomu obćinstvu list, koji istinito zastupa i brani prava i pravicu našega trpećega naroda. Uvjereni, da smo i mi odkad izdajemo ovaj naš list učinili, što smo mogli za dobro i korist naše bratje toli u Istri koli i drugdje, pozivamo naš puk, da se i ovo ljeto na novo još u većem broju na naš list predbroji.

Ciena listu ostaje ona ista, koja bijaše i doslе, t. j. 2 f. na ljeto za predbrojnike prvoga reda, a 1 f. na ljeto za predbr. drugoga reda. Predbrojnikom drugoga reda, to jest kmetom, koji su zadovoljni, da im više istisakah *Naše Sloge* pod jednim jedinim imenom i pasom šaljemo, nakloni smo slati i ovo ljeto uz lanjske polakšice. Samo molimo p. n. predbrojnike, da se na vrieme predbroje i ukupno novce pošlju kroz poštarsku naputnicu; pa da ako kadkada radi ma koga uzroka nebi primili lista, neka nam to jave *nezapečaćenim pismom*, napisavši izvana na njem *„Reklamacia.“* Još jedan put pozivamo one naše štovane predbrojnike, koji nam još lanjsku predplatninu duguju, da nam ju svakako pošlju.

Konačno prosimo sve štovane rodoljube, da nastoje što, im više mogude, oko razprostranjivanja našega lista, da se tako narodna sviest u puku sve to više budi, pa da nas i pisanjem marljivo podupiraju, i to ne radi uzroka, da nam laglje bude, nego jedino, da uvjek koristniji i ugodnij budemo našemu milomu narodu, za koga ovaj list izdajemo.

☞ Današnji smo list poslali mnogoj gospodi i koja nisu dosad nanj predbrojena bila, ufanjem, da će to sada učiniti. Nu ako ga tko od njih nekani držati, molimo, neka nam ga odmah povrati, napisavši *„Neprima se.“*

U Trstu 1. Januara 1874.

Uredničtvo.

Na staro ljeto.

Evo nas opet na koncu jedne godine. Dao Bog bila nam dojduća sretnija, jer se na prošlu neimamo radi čega pohvaliti. Našu državu s ove i s one strane Litave su ove godine bile samo strahote.

Pomin, što ga nisu učinile kužne bolesti, učinila ga je skrajna nerodica tako, da se sad u mnogih pokrajinah baš gladuje i strada. A završaj svemu učiniše zli i opaki ljudi, koji su vrgli množinu svieta u najskrajnije siromaštvo, proigravši na ljeckom novčanom trgu tudje novce, za koje su silne postotke obećivali. Da se ta nesreća ublaži, morala je sva država uzeti na se dug od osamdeset miliunah, što će jih morati izplaćivati i oni, koji nisu ni krivi ni dužni. I to se dogodilo upravo onda, kad je njemačka stranka trubila na sve četiri strane svieta, da se Austrija nahodi u najzavidnijem novčanom stanju, te se još hvalila, da će kroz svjetsku izložbu pritegnuti u Beč nebrojeno srebro i zlato, koje će svim austrijskim narodom do blagostanja pripomoći. Pa eno kako je pogodila!

I baš je čudo, da je ta stranka upravo ove godine doživila najveću pobjedu, što joj se je mogla ikad nadati, odkad se austrijski narodi s njom bore za svoje pravice. Uspiela je naime s izravnimi izbori, koji su njemačkomu u državi plemenu donekle gospodstvo osjegurali, a naše pravične težnje daleko natrag bacili. Pak je nas Slavene mimo svih ostalih zadio još i taj nenad, sa svojimi gorkimi posljedicami nesloge i nesklada tu i tamo medju samimi nami!

Gdje nam se ove godine malko razvedrilo, jest u jednoj Hrvatskoj. Vidivši Magjari, da nemogu proti duhu vojevati, popustiše Hrvatom istina Bog što su najmanje mogli, al ipak toliko, da su sad naša braća u kraljevini u koječem baš sami svoji gospodari. U njih sad stoji, da im ove stečevine postanu stupanj do drugih, jer napredan narod nikad nemiruje.

A zašto nebi spomenuli i našu Istru? I ovdje smo doživili, čemu se prije nekoliko godinah nebi bili nikako nadali. Naš je narod u Istri ove godine stupio za prvi put na svoje vlastite noge. Bivši mrtav, ustao je od mrtvih, pa dao Bog živio i poživio srečan i čestit nebrojena ljeta!!

Hrvatskomu narodu po Istri i Otocih.

Narode slavni!

Bilo je vremena, kada je čovek čoveku robovao i narod narodu. Danas takova već robstva u naših krajevih nije. Nam se napovedaju neboski zakoni, da je svak u državi slobodan, svaki se jezik poštuje, svaki narod razvija, koliko mu je drago.

I za vas, Istrani, takovi zakoni stoje. Po temeljnih pravicah i vi se možete služiti svojim jezikom svagde, možete ostati što ste i nepremetati se, kao vukodlak, sad u Nemca sad u Talijana.

Ali vaše pravice samo na papiru stoje. Sudovi vam pišu talijanski, Junta isto tako, namestničtvo u Trstu svakako, pa i kad piše u vašem jeziku, izruži ga do zla buga. Škole male i velike sve u tudjem jeziku. Mi se moramo učit na jeziku talijanskom, kao da se Talijani u Poreču i Rovinju uče na hrvatskom jeziku.

Kad pitamo zašto nam oblasti nepišu hrvatski, onda se odgovori, da ljudi neznaju toga jezika, da to nije *gospodski*. Kad pitamo hrvatske škole, reče nam se: a što vam koriste, kada vam hrvatski jezik nerabi u sudu, ni kod nijedne oblasti ni službo.

Vi sami, stisnuti u siromašnoj kolibici, uz čašu mutne vode i komad tvrda kruha, vi sami u svom jeziku jade jadujete, a tudji pridošlice dobro živu na vašoj zemlji. Na vas nebogih stoji kletva, da neimate gospodina od svoga jezika. Ta crna kletva da se sa vas strese!

Kad Talijani za se imaju u Kopru talijansku gimnaziju, jeli krivica, da vi za svoju decu dobijete u Pazinu hrvatsku gimnaziju? Nije, nego vaše sveto pravo, da vaša deca nebudu uvek odsudjena za pastirski štap i tudje porivališće.

Ali vam protivna čeljad po Istri nespava. Nekoliko gradjana pazinskih (a radi bismo znali koliko?) odpravlja otvoreno pismo na gospodu Vidulića, De Franceschi-a i Polesina, neka oni u Beču po sve puto gledaju, da u Pazinu budu latinske škole čisto talijanske, jer da je deci mučno učiti se u tudjem jeziku.

O vašem jeziku, istarski kmetovi, o vaših pravicah ni spomena u onom pismu. A nije li hrvatskoj deci isto tako mučno učiti se u tudjem jeziku kao što i talijanskoj?

Pa odkada su Mraki, Kovači, Kaligarići, Slokovići i takova imena Talijani? To su najotmeniji gradjani pazinski, pak zar oni pitaju talijansku školu? Neverujemo, već ako nemaro za pravdu i pravicu. Tko iđe u Beču, da dobijete talijansku školu, taj iđe da vam budu učitelji, sudci, advokati,

mernici, svećenici — sve ljudi tudjega govora, sve vaša odmetna krv!!

A da su nakane „pazinskih nekojih gradjana“ proti hrvatskoj narodnosti u Istri naperene, vidi se od tuda, što oni ni nespominju Vitezića, zastupnika iztočnih kmetskih občina, koji se je zaverio svomu puku u svakom času dobar stati za njegove pravice i potrebe.

Dugo se je moglo trpiti bezobzirno ponašanje protivnika naše krvi i jezika. Od sad ga više trpiti nećemo, jer nemožemo!

Mi mladji vaši, koji smo doprli do visokih škola, a nismo do sad zatajili materinoga mleka, niti ga ikada zatajismo, mi koji se nedamo više slepiti, jer su nam knjige oči otvorile, mi od svoje strane opeta upravljamo glas na onu trojicu gospode, koja u Beču sede, navlastito na gospodina Polesina, zastupnika pučkih občina zapadne Istre — i opominjemo jih, da ima u Istri *sto i osamdeset* tisuća Hrvata, s kojimi se do sad nije računalo, ali od sada neće svaki račun bez njih proći. *Mi kako budućа inteligencija narodna u Istri najsvečanije protestujemo proti svakomu glasu, koji bi se u Beču podigao za* **nehrvatsku gimnaziju u Pazinu** *na oči zator naše hrvatske narodnosti i našega moralnoga razvitka.*

Matko Laginja slušatelj prava.	**Gršković** jurist
Frane Mandić slušatelj medicine.	**A. Fabris** bogoslov.
Andrija Stanger slušatelj medicine.	**J. Kavalić** bogoslov.
Fran Volarić doktorand bogoslovije.	**A. Kalac** bogoslov.
Ivan Bersenda doktorand bogoslovije.	**Mijat Semelić** bogoslov.
Anton Orlić doktorand bogoslovije.	**Ivan Rosić** bogoslov.
Ivan Rabar slušatelj filozofije.	**Josip Brusić** bogoslov.
Nik. Fabijanić sl. filozofije.	**Anton Radovan.**
Ivo Karabaić pravnik.	**Blaž Košara** bogoslov
Pop Vjekoslav Spinčić slušatelj filozofije u Beču.	**Matija Mandić** bogoslov.
Anton Korlević slušatelj filozofije u Beču.	**Ivan Vranić** bogoslov.
Petar Brusić slušatelj prava.	**Mijo Laginja** bogoslov.
Ivan Semitekolo slušatelj prava.	**Josip Fabris** bogoslov.
A. P. Dukić gimn. učitelj	**Josip Mrakovčić** bogoslov.
Joso Milovčić slušatelj prava.	**Vinko Semitekolo** bogoslov.
I. Franić slušatelj prava.	**Miho Mužina** bogoslov.
J. Justinić slušatelj prava.	**Eugen Kumičić** namj. gim. prof.
	Ivan Milčetić namj. gim. prof
	Ivan Brajnović namj. gim. prof.

GOVOR,

kojim g. Dinko Dr. Vitezić navadja u carev. vieću razloge, poradi kojih je glasovao proti zakonu o državnom zajmu.

Neka mi bude prosto, gospodo, u kratko navesti razloge, koji me usiluvaše, da glasujem proti osnovi ovog zakona. U kratko ću, jer kao Jugoslavjanin nisam njemačkomu tako vješt, da bih se mogao pripuščati u široka razlaganja; a uz to častni predjašni govornici već su toliko temeljitih razlogah na sriedu donieli, da bi meni zaisto težko bilo što nova reći.

Razlozi dakle, radi kojih ću ja glasovati proti osnovi ovog zakona, najprije su ovi, da ga ja smatram škodnim poljodjelstvu, na korist trgovine i obrta. U članku 3 naime kaže se samo o pomoći trgovini i obrtu, a ni u ovome ni u nijednom drugomu članku ni slova o pomoći poljodjelstvu.

Gospodo moja! Ljetina ove godine, kako bi rečeno u izvješću gospodarstvenog odbora, izdala je u više stranah carevine, a ne kako kaže predjašnji gosp. govornik, jedino u Magjarskoj; jer i u Dalmaciji i u Istri, koje pokrajine pobliže poznajem, od pamtivjeka nikad do ove godine ne bijaše goreg ploda, i to u svakoj struci, da ako im država u pomoć ne dotrča, narod će ondje od glada umirati.

Suviše moram glasovati proti, jer kad se u §. 2. o željeznicam govori, kaže se samo u obće, da će jedan dio ovog duga biti uložen u gradjenje novih željeznicah. Koliki je ovaj dio, nije označeno, kako dobro opazi častni predjašni govornik moje strane (ljevice). Ako se s druge strane i kaže, da što zaostane od onog, što se zabilježi kao pripomoć za trgovinu i za obrt, da će se ono upotrebiti u željeznice, vazda je i tako svota nepoznata, koja se može i na ništa dotjerati.

Gradjenje željeznicah, ja smatram da je za Austriju, a osobito za južne pokrajine, ne samo koristno, ali i neobhodno potrebito. Reklo se je doista, da za sada već ne treba graditi željeznicah; ali se to nemože reći gledo naših stranah. Austrija ima najbolje luke, toliko u istarskom, koliko u hrvatskom i dalmatinskom primorju. Pa što je od tih lukah? Jedina luka trščanska privezana je željeznicam. A kakve je to obćilo? Takovo, da ciene previsoke, nedaju ga smatrati nego kao puko samotržtvo.

Trst se toliko upinje, da bi se izbavio od takvog položaja; ali mu to još ne podje za rukom, i tko zna kad će. Rieka ne spada austrijskoj poli državе, ali koliko se je vremena htilo i ovomu primorskomu gradu, da dobije komad željeznice do Supetra! Dalmacija nema još nikakve željeznice, a i Istra još njoj se nada. Bio je ovdje predložen zaključak t. j. *(čita)*: „neka c. k. vlada bude pozvana, da naredi odmah pruge, parostroje i vlake, što će trebovati za istarsku željeznicu i za onu Tarnov-Lelukov.“

Nu, gospodo, iz ovog zaključka malo se je dobra nadati mjestom, koje mi je čast zastupati. I ne obziruć se na to, da je mnogo sumnjivo pitanje *(predsjednik zvoni, da se utiši žamor u vieću)* je dali se mogu sgotoviti pruge, parostroji i vlaci, prije nego budu dokončane osnove za dotične željeznice, čini mi se čudno i to načelo u narodnom gospodarstvu, da naime glavnica može ležati za jednu i možda više godinah bez da prinese ikakve koristi. Osim toga ne razumim, zašto se u ovom zaključku nenapominje i dalmatinska željeznica. Obstoji jedan zakon, kojim je obstanovljeno u pogledu ove željeznice, da ako se tko nebi ponudio da je gradi pod priličnim uvjetima, tad i ova bude sagradjena na državne troškove. I gledo ove željeznice nahodimo se dakle na istom stepenu, kao i za one dvie druge, gori spomenute. S toga ne razumim zašto se u zaključku nije imalo obzira i na dalmatinsku željeznicu.

Treći razlog koji me je sklonio, da glasujem proti zakonskoj osnovi, jest uvjerenje, da se ovom nebi postigao cilj na koji smjera. Jer tko pita pomoći u državе, mora svakako položiti zalog. Ako on ima što založiti, netreba mu već državne pomoći; jer dobitel što mu pita država, tako su visoki, da može nać novca i kod drugih zavodah, na primjer kod narodne banke i inudje, pod boljim uvjetima; — ili nije u stanju, da čim pristojno zajamči svoj dug, a tada država, ako se obzire na svoju korist, mučno će ga ona moć uduživiti.

Ovo su razlozi koji me sklonuše, da glasujem proti predloženoj zakonskoj osnovi.

Dopisi.

Iz Istre.

Niste li kad čuli govoriti starca o mladjem naraštaju? Ako li jeste, zar nije svagda jadikujuć dodavao: sada je slabo, nekada bijaše bolje!

Njemu slični čine mi se oni naši protivnici, koji vele: „U prošlo vrieme bijasmo u Istri Talijani i Slaveni složni i mirni kao brat s bratom, a sada se poče sijati razdor i nesporazumljenje, što dobrim plodom uroditi nemože!“

Razumimo! Slaveni neće više, da budu Talijanom poslušni i pokorni sluge. Talijani hvale ona vremena, kad su tobože jedni i drugi kao braća živili, kad su se naši oci u svom neznanstvu slagali s njihovimi odlukami, upravljenimi proti Slavenom, kad nije bilo žive duše, koja bi Slavene zagovarala, kad se Talijanom pušćalo, da rade što jih volja: tada bijaše za njih „veselje u Izrailu.“ Ali pošto nekoji razumniji domorodci a s njimi i kmeti uvidiše, da se sve samo za Talijane djela, a da se Slavenom nedadu ni mrvice, koje padaju sa gospodskoga stola talijanskoga, udri šarenjačka četa po svećenicih, što se neće da podlože njihovoj zapovjedi, što su puku malko oči otvorili i stanje stvari razjasnili.

Iz početka hajkalo se samo na svećenike iz Kranjske, kao da oni tobože bune i huckaju puk proti njih, a domaće su pušćali na miru; ali u zadnje vrieme postala je hajka obćenita, da rekao bi, na domaće još veća nego na nedomaće tako, da su se pokazali Šarenjaci i Talijanaši u svoj svojoj goloti, koju su prije pod krinkom domoljublja sakrivali.

Čudno je, kako svećenike iz Kranjske nerado gledaju, veleć im: Vi hodte va Kranjsku, a druge inostrance, prebivajuće u Istri, na miru pušćaju! Pak što su napokon svećenici kranjski? Oni služe u Istri kao duševni pastiri, većina njih do smrti; pak zar da se neimaju starati za puk, koji im je izručen? A nekoji činovnici, trgovci itd. nisu li i oni isto kao i svećenici iz Kranjske, pa zašto se njim u oči nebita, da su tudjinci? Možebit za to, što mnogi od njih nemare toliko za svoj nevoljni narod.

Kad bi hteli naši svećenici, bili oni rodjeni u Istri ili u Kranjskoj, proti svomu osvjedočenju raditi, jelte da se nebi

ni na nje hulilo? Ali jer se nepomično drže svojega božanstvenoga Učitelja, koji je za pravicu poruge trpio, progone se i zašpotavaju i oni.

I marvi iliti živini treba hranu pripraviti.

Ako zbilja hoćemo, da hrana, koju marvi dajemu, njoj bude uslastna i prudna, potrebito je, nesamo da ona bude zdrava, obilata i raznovrstna, tri svojstva već obćeno poznata svim sladokuscim, nego jošte da ona bude pripravljena i začinjena kako valja. Poslovica naša kaže, da je i maslo začina, ali da mu se hoće načina. Hrana bljutava, suhoparna, nepripravljena, ma bila u sebi i najsočnija i najtečnija, ako je dobro neuradiš, neće se dati redovito probaviti, niti ćeš od nje primiti one moći i krieposti, koju bi inače bio primio, da si je pristojno sgotovio i začinio. Udobno pomiešanje suha s vlažnim, različnost, drobljenje, soljenje, pa kadšto i kuhanje marvinske krme, eda se lašnje usmiese i sljube hranive čestice njene, to je ono što zovemo pripravljanjem hrane za marvu i što najviše priporučamo našim seljakom; al žalibože uzaludo, jer svi hoće da drže marve više nego im dopušta jara i krma.

Tko je i malo obišao svieta, te vidio kako seljaci tamo mudro pripravljaju zimnu piću svojoj marvi, nemože dodušo da se nezgrozi, kad pak opazi kako naš seljak, pa višekrat i uz obilnost svake krme, ludo goji svoju marvu; kad opazi usried zime, ukraj gumništa, krda konjah i volovah nečistih, mršavih i sgorenih, gdje izteže sami iz stogovah glotnu slamu, i to najčešće pomiešanu s gladišikom, sikavicom il štokakvim drugim travuljem, iz kojega neosjećaju ikakve pomoći jal krieposti, kamo li bi se njim tovili.

Taka pića šta može doniet bjednoj marvi, nego nered u utrobi, crievobolju il trbuhobolju, dok napokon neizpane iz nje maldane onakva, kakvu ju je proždrla, i nedopre na gnojište, a s gnojišta opet na njivu, da nasiti mrša mršu: i tako vićnjim sliedom, glotna pića kroz gladnu marvu na gladnu zemlju, pa u gladna gospodara, ostajući viekom gladno od prvoga do kranjega. Proti tome, da se slama, il koja mu drago pića, marvi pripravlja, rieže, drobi i začinja kakono gori spomenusmo, nit bi mi gledali preko zime onaku marvu po naših kotarih, kao što je sad gledamo, za rugu njenih gospodarah, nit bi vidjeli obrasle dračom i kupinom preko ljeta puste kotarske podvornice.

Seljaci, vrieme je, da se jednom prenete iz mrtvila, kojo vas je k zemlji skljusilo i vodi vas s dana na dan k zjalu nevolje sve to veće. Razumite da se jako varate u računu, kad držite više marve nego što je možete hraniti. Razumite, da nezdrava glotna i nepripravljena hrana neprudi marvi kâ ni vami; da gola i nečista slama nekriepi živinu više nego bi vas zobena suha pogači. (*Gosp. List Dalm.*)

Franim i Jurina.

Fr. Kade si ono bil izabran za deputata, a da ja nisam za to ni znal?
Ju. Ja za deputata? — Ti blazniš!
Fr. Da ča mi nisi iz Poreča pisal?
Ju. Hahaha! Ti dakle misliš, da je deputat svaki, koga put va Poreč nanese. — A ja ti velim o, da mnogi i va saboru sede, pak nisu deputati.
Fr. I to je nekakova ganka.
Ju. Nije, jer pravi deputat mor govorit iz srca i duše onih, ki ga izaberu.
Fr. Dakako da mora.
Ju. Pak ča su deputati oni nekvadvokati i neadvokati, kêh je naš istranski puk va Pore poslal, a va saboru govore i delaju, kako da su jih Taljani tamo poslali?
Fr. I ta je lepa!
Ju. Kad bi naš puk mesto deputti sam va Poreč šal, ča misliš, da bi pital od cesara talijanske škole za svoju decu?
Fr. Nebi siguro!
Ju. Pa ipak su nekoja gospoda va saboru opet i opet pitala talijanski gimnazij za Pazin, akoprem zastupaju ljude našega jezika, i akoprem znaju, da po zakonu ima i naš jezik one iste pravice, kê i talijanski.
Fr. Borme, to nije pravo, i ako je to istina, onda ti ljudi baš nezastupaju puka, nego sebe i svoje mušice.
Ju. Tako je, moj dragi, i oće bit...
Fr. Do kada?
Ju. Doklegod nebudu drugi izbori i naš puk nepošlje va Poreč sve svoje ljude.
Fr. Ali čemu si se ono tamo smel, kako si mi bil pisal?
Ju. Ča ni to dosta smešno?
Fr. Bilo bi, da ni žalostno! —
Ju. A dà, smel sam se, ač sam baš na te mislel.
Fr. Na me!
Ju. Kad su bili zadnji izbori, za kê poslanike si ti onda govoril i delal, za naše il za talijanske?
Fr. Za naše, Bog te videl!
Ju. Tako ti nisi pošten, ač to ni pošteno.
Fr. Ja da nisam pošten?
Ju. Ne, jer nagovarat ljude, neka neizberu Talijane za poslanike, da je takova stvar, kâ mora svakoga *poštenoga človeka* tožko ražalit.
Fr. Bum! Kî je to rekal?
Ju. A g. Vidulić, saborski predsednik, kad je odprl letošnji sabor.
Fr. Znaš, ča bi mu ja bil odgovoril, da sam onde bil?
Ju. Ajdede!
Fr. Da mi nepotrebujemo, da nas Talijani uče, ča je pošteno i ča nije!

ZAGONETKA.

VIII.

Četiri se zveri skupe
Lav, magarac, konj i vol,
Da će lovit lova skúpa,
Pa prirodit bratski stol.
I uhvate brzu srnu,
Taj najljepši gorski lov,
Ča u stan se svoj uzvrnu
Da sgotove zverski štov
Ali lav se ustav start,
Počne skupnu srnu sec,
Za pogodbu on nemarl,
Već će družbi ovo reć
„Prva četvrt mene ide,

„Jer se zovem ljuti lav;
„Druga četvrt moni pride,
„Jer sam glava vaših glav;
„Treći del mi sami dajte,
„Jer sam ja živinski kralj,
„A četvrti pokušajte
„Stegnuti iz mojih ralj"

***

Da nebudeš i ti puče,
Na delitbi tako proč,
Slušaj ljude, kî te uče,
Tvoju pravdu tvoju moć!

Umoljeni štampamo od slova do slova sliedeće talijansko pismo:

Al Nro $\frac{480}{1182}$ pen.

Sentenza.

In nome di Sua Maestà l'Imperatore.

L'i. r. Giudizio dist. in Veglia nel processo in contronto di Domenico de Dessantich sull'udienza verbale tenutasi il 21 Novembre 1873, ha giudicato: Domenico de Dessantich fu Matteo da Bescanuova Podestà, d'anni 34, cattolico, ammogliato con 5 figli, incensurato, possidente, viene dichiarato non colpevole della contravvenzione contro la sicurezza dell'onore ex § 496 C. p. aflibratagli e viene perciò assolto dal pagamento delle spese processuali le quali, in quella vece verranno risarcite dal querelante Dujmovich a senso del § 342 R. p. p.

Motivi.

Giovanni Raffaele Dujmovich, capovilla di Bescavalle con istanza 23 Ottobre p. p. chiede che venga punito Domenico de Dessantich, Podestà di Bescanuova perchè addì 10 Ottobre p. p. nell'occasione che in quell'ufficio Podestarile aveva luogo l'elezione degli Elettori, nel mentre si leggevano i nomi in italiano — avendo egli chiesto in quella vece che venissero letti in croato — il Podestà con stentorea voce aveva a prorompere: Ognuno deve usare quella lingua che abbiamo in ufficio, vrag zel i Hrvati, merda ai croati

Egli è indubitato che la surriferita espressione ne è atta ad ingiuriare, e tale che ove chiesta fosse soddisfazione da

parte competente, il fatto potrebbe vestire gli estremi della contravvenzione ex § 496 C. p.

Bisogna però che sia prodotta da parte competente, dacchè per canone legale non può trovarsi offeso colui contro il quale l'offesa non è diretta.

Sotto l'egida dell'imperante Scettro, libera e protetta movesi una schiatta che Slava s'appella annoverando nel suo seno parecchi milioni d'individui.

Hanvi Czechi, Cragnolini, Croati, Slavi, Dalmati, Illirici, Goriziani ed altri.

Ognuno ha una lingua a se, avente però una caratteristica che appunto si fa distinguere dalle altre nazionalità.

E parlando più a noi, un Goriziano non intende un Illirico — Il Contado dell'Illiria non intende il Croato.

L'Isola di Veglia appartiene per divisione di territorio all'Istria o meglio all'Illiria.

Giov. Raffaele Dujmovich è nato e domiciliato a Bescavalle e non appartiene sotto nessun titolo al Croato Reame. Nello Bescho si parla come in tutto il rimanente della vasta Isola in Slavo-illirico che più s'avvicina allo Slavo dalmato anzi che al Croato.

E diffatti sortono grammatiche illiriche e grammatiche croate — dizionarj d'una favella, dizionarj dell'altra — tendenti però a far raggiungere il benefico e desiderato scopo di unificare la lingua e renderla Serbo-Croata.

Checchè ne dica in contrario il Sig. Podestà de Dessantich è provato per le giurate deposizioni di Mattio Pajalich, Don Marco Mrakovcich, Don Pietro Zubranich, Don Pietro Dorcich qualmente egli abbia proferte le suddette ingiuriose espressioni — le quali poi per la circostanza in cui vennero dette, erano effettivamente dirette ad umiliare il Dujmovich — ciò nullameno facendosi tassativo appoggio sulle precise parole proferite — non essendo il Dujmovich un Croato, nè avendo procura di un Croato — si ritenne come si ritiene che esso Dujmovich non sia parte competente a chiedere soddisfazione.

Il Dujmovich poteva trovarsi offeso se il Dessantich avesse detto Morda agli Illirici, morda ai Slavi, ma avendo il Dessantich specificati i Croati — Croato non essendo il Dujmovich non gli compete alcuna soddisfazione e quindi si dovette assolvere il Dessantich, e costringere in quella vece il Dujmovich a risarcire le spese occorse a sensi del § 342 R. p. p.

Veglia li 24 Novembre 1873.

Wurmbrand m. p.

Per copia conforme all'originale.

Dall' I. R. Giudicio Dist.

Veglia li 7 Decembre 1873.

Tomčić m. p.

NOVINSTVO.

Našim čitateljem preporučujemo sliedeće novine k novoj godini: **„Obzor“**, izlazi u Zagrebu svaki dan na cielom arku. Stoji za četvrt godine 4 f. 50 novč. — **„Vienac“** vrlo krasan i poučan list sa slikami u Zagrebu, ciena mu je godišnja 7 for. — **„Pučki Prijatelj“**, političan, poučan i zabavan tjednik za puk trojedne kraljevine, izdaje se svakoga petka. Ciena mu je za seljake i one koji unapred predplate za cielu godinu 3 f., a za ostale 4 f. — **„Narodni List“**, izlazi u Zadru sriedom i subotom. Stoji na godinu 10 f. — **„Pravo“**, pravničko-upravni list, izlazi jedan put svakoga mjeseca u Zadru i stoji 4 f. i 50 novč. na godinu. — **„Katolički List“**, koj već 24 godine svaki četvrtak izlazi u Zagrebu, a pisau je ponajviše za naše svećenstvo, no i drugi naći će u njemu mnogo zabave i pouke. Ciena mu je godišnja 6 f. — **„Gospodarski List“**, osobito koristan za gospodare, izlazi u Zagrebu svaki četvrtak. Ciena mu je godišnja 4 f. — **„Školski Prijatelj“** namienjen promicanju pučkoga školstva, izlazi 1. i 15. svakoga mjeseca u Zagrebu. Ciena mu je godišnja 3 f. — **„Napredak“**, koji izlazi u Zagrebu svaki 1., 10. i 20. dan mjeseca, ciena mu je godišnja 4 for. a. vr. Pisan je za sve učitelje, odgojitelje i prijatelje mladeži. — **„Bunjevačka i Šokačka Vila“** izlazi svakoga drugoga tjedna u Kalači uz godišnju cienu od 1 f., uredjiva ju vriedni starina, preč. g. kanonik Ivan Antunović. — Od slovenskih preporučamo: **„Slovenski Narod“**, što izlazi svaki dan u Ljubljani, te stoji 16 f. na god. — **„Glas“** izlazi u Gorici svakoga petka, stoji 3 f. na god. — **„Slovenski Učitelj“**, izlazi u Mariboru tri puta na mjesec, a stoji 3 f. na god. — **„Besednik“**, izlazi u Celovcu jedan put na mjesec, a stoji godišnjih 2 f. 50 nvč. — Tko od naših čitateljah umije cirilicu, eno mu: **„Zastava“**, što izlazi tri puta na tjedan u Novom Sadu, a stoji 12 f. na god. — **„Vidov Dan“**, izlazi u Beogradu svakoga dne, a stoji 18 f. na god. — **„Crnogorac“**, izlazi na Cetinju jedan put nedjeljom, a stoji 6 f. na godinu. — Tko od naših čitateljah razumiju njemački, tim preporučamo **„Agramer Zeitung“**, koji izlazi u Zagrebu i stoji 16 f. na godinu.

Promjene u trščansko-koparskoj biskupiji.

1. Č. g. Albin Švinger, kapelan i školski učitelj u Opatiji, stupio je iz trščansko-koparske biskupije i pristupio Redu Teutonskomu. — 2. Č. g. Vinko Zamlić, župnički pomoćnik u Brseču, premješćen je kao kapelan u Opatiju. — 3. Č. g. Jakov Ladavac, dosad župnički pomoćnik u Sovinjaku, odbavljat će istu službu u Brseču. — M. č. g. Anton Svetlin, obskrbnik u Antinjanu stupio je u stan mira. — Č. g. Anton Spanio, župski upravitelj u Kastanji, postao je ondjer župnikom. — 6. G. Mihail Laginja i g. Ivan Vranić, pitomci trščanskoga sjemeništa, primivši sveto redove danah 15., 18. i 20. proš. prosinca.

U napredak hoćemo javljati promjene i u ostalih dvih biskupijah istranskih.

Različite viesti.

* **Ovdje u Trstu** se od nekoga vremena, akoprem na riedko, opet kozice pojavljuju. Poslje južna vremena, što je držalo prošlih blagdanah, sad je suho i mrzlo.

* **Istranski sabor** je dokončao svoje ljetošnje djelovanje dne 20. mjeseca. Medju poslovi, što jih je obavio, u prvom redu stoji imenovanje novoga odbora, što će imat pregledati lanjsku cjenitbu zemlje, na koju se sva Istra gorko tuži. Zatim dolazi prošnja na vladu, da se ove gladne godine pruži kakva pomoć istranskomu puku od onih 80 miliunah, što jih je s dozvoljenjem carev. vieća državna uzajmila. Naposljedku iśće od vlade, neka državnu njemačku gimnaziju pazinsku, što se baš sad preosniva, pretvori u čisto talijansku gimnaziju. O nami i o našem jeziku ni spomena!

* **Istarska željeznica** počela se već zbilja graditi u Pazinu i u Rovinju, gdje se je prošlih danah zemlja svetčano ocrnila u tu svrhu. U Rovinju je tom prigodom bilo veliko veselje, jer se onaj na moru grad nada od te željeznice svojemu preporodu, a tako će za sjegurno i biti.

Današnjemu broju je dodat prilog.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 31 Decembra 1873.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini)	5.32	5.31	5.32½	5.33	5.33½	—	5.33½	5.33½	5.33½	—	—	5.33½	—	5.33½	5.32	—
Napoleoni	9.08	9.06½	9.08	9.08½	9.08½	—	9.10	9.09½	9.09	—	—	9.09½	—	9.09½	9.07½	—
Lire Inglesko	11.45	—	11.45	11.46	11.46	—	11.46	11.46	11.46	—	—	11.46	—	11.46	11.43	—
Srebro prid (aggio)	108.50	108.35	108.50	108.85	108.50	—	108.75	108.50	108.50	—	—	108.35	-	108.35	108.65	-

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Uzajemno osjeguravajuća banka

„SLAVIA“

OBZNANA.

Ovim dajemo svim našim p. n. članovom i prijateljem, koji sa nami u poslovnoj svezi stoje, do ugodnoga znanja, da smo radi razmaknuća poslovanja, naše do sada

u Ljubljani nalazeće se

„Glavno zastupstvo“ za južne pokrajine austrijske, pod provizornim vodstvom gospodina Josipa Kristana, ukinuli

te takovo u Trstu

kod gospodina Fr. And. Pleše — Corso Nr. 6. i to od 1. siečnja 1874. utemeljili.

Po tom je od rečena dana samo gospodin Fr. And. Pleše u Trstu vlastan za tekući račun „Glavnog zastupstva u Ljubljani“ dopise i novce primati. Obzirom na to umoljavamo najuljudnije p. n. občinstvo, da se u svih naše banke tičućih se poslovih s podpunim povjerenjem na istoga obratiti izvole.

Poradi promene punomoćjah njihovih neka se izvole gospoda zastupnici naši obratiti na gosp. Fr. And. Pleše.

Glavno ravnateljstvo

uzajemno osjeguravajuće banke

„SLAVIA“

u PRAGU.

POZIV.

Obzirom na gore objelodanjenu obznanu **glavnog ravnateljstva** *uzajemno osieguravajuće banke* **„Slavie“** *čast mi je ovim p. n. osjegurati se želeće občinstvo najučtivije pozvati, da se u svih raznih osjegurovanja tičućih se poslovih rečene banke sa podpunim povjerenjem na mene obrate, koje ću se pobrinuti* **točno i valjano** *rieševati.*

Osobito primam ponude:

I. za osjegurovanje glavnice i dohodka (Rente) na dožilje,
II. „ „ „ „ „ smrt,
III. „ uzajemno baštinstvo (Association).
IV. „ osjegurovanje proti požaru na gibiv i negibiv imetak, raznu robu, pokućstvo, krmu, žitak itd.

Ujedno opozorujem na vjeresijske odiele (Credit-Verein), koje je banka **„Slavia“** *za svoje članove utemeljila i to:*

1) Vjeresijski odiel, koji pruža jamčevinu (Caution) državnim činovnikom.
2) „ „ „ „ zajam (Credit-Derlehen) u obće u: 12. godišnju odplatu (Annuitätem) i to kod 1. u pol godišnjih, kod 2. u mjesečnih obrocih (Raten).

Svi k tomu potrebiti prospekti i formulari dobivaju se bezplatno u poslovnici niže podpisanoga (Corso Nr. 6), isto tako sve ine obaviesti i ponke dragovoljno podjeljuje

sa osobitim počitanjem

Fr. And. Pleše

glavni zastupnik uzajemno osjeguravajuće banke

„SLAVIA“

za južne pokrajine austrijske

u TRSTU.

Naša sloga izlazi svaki 1 i 16 mjeseca i stoji s poštarom za cielu godinu 2 f. a kmeta 1 for.; razmiec za pol god. 1 f. a za kuću 50 novč. Izvan carevinske poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu malo stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po na vadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Januara 1874.** **Broj 2.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. siečnja.

Carinsko vieće hoće se opet sastati 21. tek. mjeseca. Vele, da će se u tom zasjedanju na prvom redu razpravljati zakon, koji ima urediti odnošaje medju crkvom i državom. Nekoji od tih zakonah zasecaju duboko u crkveni život. U prvom zasjedanju je neki slovenski poslanik mudro rekao, da bi u tom poslu bilo zgodno pozvati i crkvu, to jest, njezino poglavice na dogovor, da bude pravo crkvi i državi. Ali dosad se odnikud nečuje, da se ta stvar, mislu riešiti na taj način.

Nieme se kruto prevarišе, kad su se veselili tobože razpadu češke sloge, jer je dne 10. tek. mjeseca češki narod opet sjajno pokazao, da joj kao tvrda pećina za ledjima svojih slavnih vodjah, Palackoga i Riegera. Izvan jednoga, na svih drugih biralištih bili su izbrani sami takovi poslanici, koji neće da išta znaju o sadanjem uredjenju naše države. Odtuda će se i drugi austrijski narodi naučiti, kako valja braniti svoj obstanak i svoje pravice. U moravskom saboru bili su Niemci naumili češke zastupnike na led navesti; al ovim im račun tim pokvarili, što su izišli iz sabornice. U Voralbergu bi razpušćen pokrajinski sabor, jer nije htio pripoznati valjanost novoga izbornoga zakona za carevinsko vieće od 2. travnja 1873.

Ugarska je još jednako nahodi u novčanoj i političnoj stisci. Uboga težko se razbolila. Zajmom iliti posudom jedva će moći pokriti državni manjak u tek. godini od 72 miliuna! A borme nije ni čudo, kad većsada za učinjene dugove plaća kamatah iliti interesah 33 po sto od dohodka na godinu. Ona bi zato veoma mudro učinila, dapošlje svoje Honvéde i ostale bezposlice na radnju, koja bi i državi i puku više koristila.

Našoj Hrvatskoj je nova godina bacila u krilo liepih jabukah. Kralj joj je potvrdio zakon o sveučilišću i odgovornosti njezine domaće vlade. Sveučilišće će izobraziti nju i ostale južne Slavene, a odgovornost vlade sačuvati njezina prava i narodni obstanak. Uz taj zakon će se u Hrvatskoj do vieka spominjati ime nj. Vel. kralja i bana Mažuranića!

U Njemačkoj, gdje se vjerovalo u svemogućstvo Bismarkovo, izbori za skupni parlamenat su na više mjestih izišli ne baš po Bismarkovoj želji, jer će tu biti mnogo zastupnikah, koji će mu, osobito u crkvenih poslovih, dosta muke i jada zadati. Franceska za sad mirno uredjuje svoje nutarnje još dosta poremećeno stanje. A u susjednoj joj Španjolskoj stvari sveudilj jako hrdjavo stoje: tu se nezna ni tko pije ni tko plaća, ni tko služi ni tko gospodari. Na dalekom napotku sjeveru, u Petrogradu, svetkuje carska ruska obitelj vjenčanje svoje jedinice sa sinom kraljice Englezke, knezom Edimburžkim.

Dopisi.

Pod Vučkom.

„Imate li, otče duhovni, život svetacah božjih? dajte mi ga; vrlo sam željan čitat ga.“ Koliko put zaprosiše tako dobri ljudi sad toga sad onoga svećenika: to znade sam gospodin Bog! I ja sam dosta put gorko uzdahnuo i odgovorio: „Nemam ga, dušice draga; Bog nam ga daj doskora; ali sad ga još nemamo na hrvatskom jeziku.“ Tako sam žalovao i tugovao, a sad pak radujem se iz punoga srdca, što nam ga dobri Bog podaje. Tko je željan te izvrstne duhovne hrane, taj može si sad želji zadovoljiti. Družtvo sv. Jeronima u Zagrebu dalo je napisati i tiskati život svetacah mjeseca januara ili siečnja, i unapredak izhodit će na vidjelo svake godine po jedan svezak. Pripomenuto družtvo radi i trudi samo Bogu na čast i puku na duševnu i vremenitu korist, to nezeli ni za sebe ni za vriednoga spisatelja, doktora Franja Ivekovića, drugo hvale ni slave van one, koja je od Boga. Za to novelim drugo osim da je izašavši prvi snopić pun liepih i spasivih naukah, i da bi vrlo dobro bilo, kad bi svaka obitelj tu knjigu imala. Prodaju je po petdeset novčićah: Odbor družtva sv. Jeronima u Zagrebu, i neki knjižari u nekih gradovih. Seljaci ili kmeti mogu knjigu naručiti po svojih duhovnih pastirih, koji će rado obaviti taj bogoljubni posao. Nego nije nam radost cjelovita: smeta joj žalost, što nam je puk siromašan i navlastito sad potreban korice kruha. Ima doista i po drugud uboštva, po nekih zemljah još i većega; ali drugdje su se ljudi već probudili i razbodrili, dadu se svjetovat i naputiti od pametnijih navlastito od svojih svećenikah, pak si laglje pomogu. Tako na primjer u Franceszkoj ima skoro svaka plovanija i po selih svoju pučku knjižnicu ili sbirku knjigah. Kojih je mar i skrb čitati dobre knjige, ti se skupe to mužki to ženske u bratovštinu; svaki član plaća četiri pet novčićah na mjesec, a nabranimi novci kupuju svake godine dobrih pučkih knjigah, koje se čuvaju u sakrištiji ili na drugom zgodnom mjestu. U nedjelju i blagdan članovi povraćaju pročitane knjige, a primaju druge iz knjižnice, i tako se čini ljeto za ljetom. Vidiš li, čitatelju moj dragi, tako napreduje franceszki narod i po selih, kojemu se slavi slava po svemkolikom svietu. Samo da je prave, dobre, krjepke i uztrajne volje, dalo bi se i u nas tako učiniti; a za što ne! Ali franceszki težak, poljodjelac neizgovara se nepametno: šta meni knjiga? motika i plug me hrane, a ne knjiga. Ah dà, ta voli mnogi ludjak: „Koj se neda od svog kotca — od radila tradjavoga — i od svoga uzkog sloga.“ Ali razuman težak pristaje radostno uza mudri svjet, što mu ga podaje slavni Iv. Trnski, koji liepo pieva:

Knjigom, da što moj nahore,
Nit se kopa nit se ore,
Al tko dobro na um prima,
I u glavi soli ima,
Taj uz knjigu više steče
Od nauka radioca.

Recimo, da ih u budi kojoj plovaniji stupi u družtvo samo pedesetorica, i svaki član da plati samo pet novčićah na mjesec, ili barem jedan jedini novčić svake nedjelje, to bi se u deset godinah dala nakupiti liepa sbirka malih i povećih pučkih knjigah. Da bi se u nas tako počelo, a zašto da ne? kolika korist bi potekla iz toga milomu nam narodu! A to stoji najveć u duhovnih pastirih, koji su nada sve druge dužni starat se za pravi napredak izručenoga im puka. Hulje bez vjere i poštenja mame na svaki način bezazleni puk, da ga predobiju za svoje opake namjere. Putuješ li morem ili kopnom, dodješ li u krčmu ili na kojinobud sastanak, svudar se namjeriš na koga toga, koji ti povieda svoje sumnje o vjeri ili uprav gleda i nastoji, kako da ti i najposljednju iskru Duha svetoga u srdcu ugasi. Sada dakle treba i puku veće nauka, nego li u prijašnje vrieme, i to nauka zdrava i temeljita, da uzmog bude i sam braniti vjeru častnih svojih otacah od hudobnih napastnikah i zavednikah. Širimo tad svakevrstne dobre knjige u puku; prinosimo rad i novčane žrtve; budimo i bodrimo i puk na takve žrtve; nagovarajmo što veće, neka uče čitati: roditelji svoju djeteu, brat brata i sestru, susjed susjeda; tako čine Franceezi, Niemci i drugi, gdje nemogu pošiljati djeteu u školu; potičimo ljude, da se u zimi u večer već njih skupljaju na čitanje u kući kojega susjeda, a u nedjelju i blagdan u kojem god zgodnom mjestu: nastojmo i činimo tako, pak nam dobri Bog neće uzkratiti svoga blagoslova, i bit će i u našega naroda željnoga napredka u svakom dobru.

Iz Pazinšćine.

Vaš cienjeni list je i dosad donio skoro svake godine rešilo iliti božićnu jabuku našim Pazincem, nu ljetos izkazao se prama njim darežljiviji nego ikad dosada.

Ona dva prosvjeda iliti protesta, što ste štampali jedan za drugim proti „nekojim pazinskim gradjanom“, koji su iskali za Pazin talijansku gimnaziju, jesu takav dar, kojemu se Pazinci nisu sjegurno ni iz daleka nadali. I ako može bit nisu marili za onaj prvi, jer je bio štampan samo u vaše ime: pred ovim drugim nemogu nikako očiuh zatvoriti, već ako nereku, da su sve izjave, pa i njihova, gola igra i pusta šala. Ali ako su ozbiljna stvar, kao što i jesu, koja je razlika med njihovim „otvorenim pismom“ i vašim djačkim nanj prosvjedom? Naš puk o tom ovako sudi.

Pazinsko „otvoreno pismo“ nije od nikoga podpisano, a eno vaš djački prosvjed nosi na sebi *trideset i šest vlastoručnih podpisah*, od kojih su mnogi i Pazincem dobro poznati. Za pazinskim „otvorenim pismom“ može bit da se kriju dvojica trojica kojekakvih postolarah, krojačah, kovačah, krčmarah iliti oštarah itd.; a pred vašim očito i otvorenih licah stoje sve sami universitarci, to jest mladići, koji se uče pravoznanstvo, liečničtvo, profesorstvo, bogoslovje, na velikih školah bečkih, pražkih, gradačkih, zagrebačkih, goričkih itd. itd. Tko je pisao „otvoreno pismo pazinsko“, nemože

reći da je bio na to ovlašćen od našega puka, a sinovi su uvjek ovlašćeni govoriti i pisati u ime naroda, od koga su potekli. Pa trideset i šest mladih ljudih jednih mislih i jednih težnjah nije malena stvar u naših nevoljnih i siromašnih okolnostih. A koliko jih nebi više bilo, kad bi imali i mi pučke i gimnazijske škole u svojem materinskom jeziku, kao što jih imaju naši susjedi Talijani; pa kad se naši siromašni mladići nebi imali više puti tužiti, da nedobivaju razmjerno s Talijani pokrajinskih školskih podporah iliti štipendijah? Tako oto umuje naš puk.

Naši susjedi vele, a imaju i pravo, da um i znanstvo svietom vlada, pak nas porugljivo zapitkuju, da gdje je naša inteligencija, to jest, naši umni i naučni ljudi? Ali oni bi se začudili, kad bi jim tko pobrojio sve naše starije ljude, koji su takodjer na visokih školah bili, te su sad svećenici, odvjetnici, liečnici, činovnici itd., pa koji bi danas, da dojde do toga, podpisali na „otvoreno pismo pazinsko“, onaj il onomu sličan prosvjed, što su ga podpisali naši vriedni mladići. Nu naša poslovica veli, da mladjih svieta stoji. Zato evo jim naše buduće inteligencije, koje nam, nadamo se, neće moći odsad unapred poricati. Ta inteligencija bi mogla za godinu dvie danah sama popuniti sve profesorske stolice na pazinskoj gimnaziji, kad bi kojom srećom hrvatska bila; a porečka Junta već ovo drugu godinu traži profesore za namišljenu talijansku gimnaziju, ali badava, jer domaćih neima, a tudjincem kao da se ovamo neće. Gospodo, ako pošteno mislite, razvežite nas, pak ćete viditi, kako ćemo u kratko vrieme tako visoko poletiti, da će se Istra moći u svačem uzporediti s drugimi austrijskimi pokrajinami!

Na koncu moram vam reći, da ste neizmierno ugodili našemu puku u Istri, što ste kroz vaš list poslali „nekojim pazinskim gradjanom“ onu mladenačku božićnu jabuku. Naš puk se kriepi i hrabri, kad čujo, gdje se otvoreno gudi istina onim ljudem, koji ga nisu držali za dostojna, da s njimi ni govore. Imao bi vam još više stvarih pisati, ali to ću drugom prigodom.

ODGOVOR

na protest svj. g. Vitezića, što ga priobćismo u predzadnjem broju „Naše Sloge.“

Presvjetlomu gosp. Dru. Dinku Vitezića, poslaniku carevinskoga vieća i c. k. financijskomu savjetniku u Zadru.

Kako stoji upisano u poštarskom dvevniku ove poslaničke kuće, Vašemu bi Gospodstvu dne 5. t. m. (decembra) odposlan poziv na sjednicu, koja se dne 10. imala držati.

Što taj poziv nije prispio u vaše ruke, odpravničtvo kuće nije tomu krivo. Čast mi je ovo oznaniti V. G. dodajući, da prosvjedi proti zaključkom kuće nemogu se nikako primiti.

U Beču 10. decembra 1873.

Rechbauer v. r.

Da se još bolje razjasni ustavoljublje vitezovah bečkoga „kraka“, kadri smo dokazati, da častni poslanik Dr. Vitezić, dne 14. p. decembra, četiri dni dakle po držanoj sjednici, dobi od predsjedničkoga odpravničtva poslaničke kuće pismo i u njem poziv sa namjenjenim predmetom dnevnoga reda; nu to pismo na mjesto da se odpravi u Zadar, gdje g. Vitezić objavi visokoj kancelariji svoje stanovanje, bi odpravljeno u Poreč; iz Poreča povrnjeno u Beč, a iz Beča napokom poslano na svoje pravo mjesto, to jest u Zadar.

Besjede dakle g. predsjeduika car. vieća, kojimi tvrdi, da njegovo odpravničtvo nije krivo, što poziv neprispije na vrieme u ruke Dra. Vitezića, jesu tim većma sumljive, što se iz Protesta g. Vitezića vidi, da se napomenuto odpravničtvo u ostalom odpremanju nije pomutilo, kao što u ovom, radi kojega se potužio u svojem razložitom Protestu.

Da pako svaka pojedina osoba skupštine, kojoj se nije, kako treba, oznanio sastanak, ima pravo odreći se odgovornosti svega, što bi se učinilo i odlučilo bez njezina sudjelovanja, t. j. podići prosvjed; nam se čini stvar tako jasna i pravična, da se može spoznati i bez duplih očalah g. Rechbauera i bez blistala oživljujuće svjetlosti 80 milijunah, sinuvše da razsvjetli prazne kese bečkih *ferfassungstraeracah.*

Korist jesenskoga podkresivanja (kleštrenja) voćnih stabalah.

Ima ljudi, koji još misle i govore, da nije dobro podkresivati voćna stabla u ikoje drugo doba godine, nego samo pred proljeće. Nu pokusi dugotrajni dokazaše očevidno, da stvar stoji sve drugačije, jer da proljetnje podkresivanje, i ako neškodi upravo nekim stablom, ipak ih sve obuzmaže ili oslabljiva.

I zaista: Svako stablo, kada proživi neko doba, počne slabiti, te ako ga gospodar želi nadalje uzdržati, mora svakako nastojati da mu nježnim gojenjem nadoknadi onu snagu, štono stablo dohom gubi.

Ovo gojenje i njegovanje sastoji taman u gnojenju i podkresivanju iliti kleštrenju.

No podkresali mi stablo u proljeće ma kolikom inu drago pomnjom, ono nam neće nikad ter nikad tako čestito uspjeti, kako bi nam bilo uspjelo, da ga s jeseni podkresamo. Evo zašto:

Sokovi se u stablih u proljeće naglo kreću i uzdižu, a tim se veliki dio njih, inače odredjenih da stablo hrane, polieva i suzeći snagu gubi. Ali to se nedogadja stablom s jeseni podkresanim. Osim što je u ovo doba lakše razaznati granje suho ili bolježno od zdravoga, rezotine se brže zaciele i zarastu, pošto stabla tjeraju jošte svojom biljevnom snagom, te se sliedećega proljeća razvijaju bez suzenja. Rane jesenske uz to zarastaju na stablu brže nego proljetnje, što često i često proljetni suhi vetrovi nadadu im se zacieliti, pa se ogranci obranjeni, prevećsuzeći, napokon i osuše, uzrokujući stablu kojekakove bolesti, pa čestokrat i konačno poginuće.

Naproti tomu vlažni jesenski zrak podpomaže da se rane prije zaciele. Ali ipak budi svakomu na pameti, bilo prijesenskom ili proljetnjem podkresivanju, da zapakli ili zavošti ranu na stablu učinjenu. Jesensko je podkresivanje stabalah koristnije nego proljetnje još s drugoga uzroka. Poznato je da većina stabalah rastu i preko zime. Podkresivajuć ih dakle s jeseni, nijesu dio one hrane što no stablo sebi nabavi preko zime, nerazlazi se i negubi po onih ogrančih, koji no bi se poslje na proljeće imali odrubiti, nego se naproti svi hranivi sokovi sakupe u one strane stabla koje se imaju uzdržati.

No ovaj postupak opet nije najkoristniji sa rodnimi voćnimi stabli, koja prevećbujno rastu a nenose jošter ploda. Za ova se preporučuje podkresivanje pri koncu proljeća, eda bi se prepriečila da se nesile i nerazlaze odveć u drvo, a silovala da izdadu brčnija voćna oka.

Jednom za sve, ostarija voćna stabla podkresivaj s jeseni, da se tim ona bolje usnaže i redovitiji plod donesu; mlada naprotiv, ako ćeš od njih dobiti ploda redovita, podkresivaj koncem proljeća. *(Gosp. List Dalm.)*

Hrvatskoj omladini.

Četiri su skoro desetgodišta prošla od uzletne dobe našega književnoga prieporoda, a muževi, koji su tada duboki san s našega naroda stresli, koji su ga k silnoj bujici svjetskoga napredka i prosvjete trgli, koji su u njem zasijali sjeme narodne samosviesti, slavnu mu prošlost u pamet dozvali, nemoćnu mu sadašnjost prikazali — a budućnost njegovom svojinom, kao čuranka velikoga slavenstva prorekli, koji su za taj svoj hrvatski narod živili i radili — njemu pjevali, te ga bodrili — ti muževi, ili su se već pomalo jedan za drugim smirili na vječni sanak, ili još kratko vrieme samo, pa će se grob i nad posljednimi uzkrisitelji našega naroda zatvoriti. Žalostnim srcem mora svaki rodoljub gledati, kako je velik dio negdanjih umnikah u grob legao. I još bi se i rad toga smirio, al kako teže mu srdce bije, kako mu teže gledati za silnimi gubitci, kad na gorku istinu pomisli, da se izpražnjeni redovi starih dičnih boriocah novimi junaci nepopunjaju — a uz tu nemarnost da bi se umarajući san mogao opet po malo na oči našega naroda spustiti! Zato je dužnost svakoga domoljuba, da taj san preprieči a ponajviše dužnost je to hrvatske omladine obojega spola. I s toga razloga i uvidivši, da hrvatska omladina nije do sada imala nikakvoga sriedišta, nikakvoga kola, u koje bi se bila uhvatila, uvidivši, da nije s mnogih stranah naišla na dovoljnu podporu, kakvu ju je mogla očekivati, i pripoznavajući s toga, da se je ona skoro otudjila uzvišenim svrham svoga naroda, — a da se to ne sbude, odlučilo je družtvo hrvatskih slušateljah visokih školah bečkih „Velebit“, svu omladinu našega naroda — toliko mužku koliko žensku — sjediniti, i tako ujedinjenom primicati se uzvišenoj svojoj zadaći, zadovoljiti pravednomu očekivanju i zahtjevom drage domovine. — U tu svrhu zaključilo je družtvo „Velebit“, počam od buduće, izdavati svake godine „Zabavnik hrvatske omladine“, koji, ne samo da bi imao biti glasilom, već i ogledalom i natjecalištem svakoga mladoga Hrvata i Hrvatice u dobrom, u liepom, u plemenitom i u koristnom po naš narod. — I pošto je družtvo „Velebit“ povjerilo brigu za izvedenje toga svoga zaključka podpisanomu odboru, to isti pozivlje ovim svojim proglasom svu hrvatsku, tako mužku kao i žensku omladinu na što veće sudjelovanje u tom rodoljubnom poduzeću. Podpisani odbor tim većma se nada obilnom odzivu, čim će listovi namišljenoga zabavnika biti svakomu bez iznimke pristupni, ma s kako malenim radom; a osobito se odbor nada, da će svi negdanji članovi „Velebita“ svoje članke istomu na porabu ustupiti. — Prije svega dakle umoljavaju se svi oni, koji su voljni, da budu kojom pjesmom, kojom novelom, kojom razpravom, životopisom itd. zastupani u „zabavniku“, da samo sudjelovanje podpisanomu odboru, najkasnije do 1. veljače 1874 s točnom oznakom svoje adrese, pismeno najave. Listovi neka se upravljaju: odboru za izdanje „Zabavnika hrvatske omladine“ Wien, Margarethen, Wehrgasse Nr. 1, I. Stock, Thür 3. — Odbor svakomu će najavitelju poslati u svoje vrieme osnovu, iz koje će dotičnik moći uviditi kada, kako i gdje će se

zabavnik izdati; do kada će se obećani rad morati razposlati, al se ravnanja radi već sada pripomenuje, da se obećani rad neće zahtjevati prije konca mjeseca svibnja što medjutim ne izključuje, da nebi tko mogao svoje spise i prije poslati. — Do nas sada stoji, hrvatska braćo, da pokažemo, što ujedinjeni možemo i kojim smo putem nakanili stupati, do nas stoji da pokažemo, da ima hrvatska omladina, da živi i čuvstvuje, da radi i napreduje, za boljak i napredak hrvatske domovine. U vaše polažemo ruke, u vaš odziv izvedenje, ove naše namisli. Neka nikoga ne straši sud javnosti: volja. vaša, naša snaga bit će dovoljan štit proti svakoj zaprieci. Pa kad vas evo pozivljemo hrvatski sinci, i mile hrvatske kćeri, u naše kolo, novoj se zori nadamo, što po složnoj i radinoj omladini hrvatskoj domovini sviće!

U Beču, prosinca 1873.

Odbor za izdanje „Zabavnika hrvatske omladine."

Blaž Bogdan, Adolf Fodor, Dragutin Gjuričić, Janko Grahor, Ferdo Gregurić, Milan Grloci, Nikodem Jakšić, Fran Kostjal, Stjepan Posilović, N. Roffer, Fran Schlinther, Vjekoslav Spinčić, Levin Slosser, Ivan Štrkljević, Mirko Turić.

Franina i Jurina.

Ju. Si štal zadnju *Slogu*?

Fr. Sam, pak ča je?

Ju. Kî bi bil rekal, da će se i ona zbersit.

Fr. Sloga zbersit!

Ju. Ča nam ni dosad vavek govorila, da se mora za puk hrvatski pisat, kako puk razume, a sad je počela i ona....

Fr. Ča j' počela?

Ju. A borme štampat na jedanput talijanske dopise, kako da va Firencah izhadja. — Ala ma ju je imel neki dobro platit!

Fr. Ma ča ti se to vrti va glavi? Ja te borme nerazumem.

Ju. Tako ti nisi štal dopis Šentenca.

Fr. Hahaha, baš se vidi, da se ni va Istri talijanski vodilo, kad si ti va školu hodil, ač nebiš tako trumbetal.

Ju. Il ja, il ti!

Fr. Borme trumbetaš ti, ako nerazumeš, ča je otela z onem *Sloga* reć. Mudroj je glavi i jedno oko dosta!

Ju. Pak ča ni rekla, da mi nismo Hrvati, nego nekakovi Ilirci, Goričani i Bog si ga zna ča još.

Fr. Trubilo, ono ni rekla ona, nego on, kî je, kako ti deš, dopis Šentencu pisal, a *Sloga* ga štampala, da svet vidi, kako se talijanskim jezikom mogu Hrvati pretvoriti u Ilirce, Goričane i Bog si ga zna u ča još.

Ju. Hvala Bogu, kad je tako, ač bi bilo siguro joh po nas da nas još i *Sloga* zapusti, a ja bim bil za stalno ošupel!

SVAŠTA PONEŠTO.

* **Pum!** Ovde u Trstu bio trgovac, imao je puno spravište ili magazin svakojake robe, pa da mu je miši nepokvare, držao je mačka u spravištu. Svako jutro, kad bi trgovac došao sa psom u spravište, ljuto bi se poklali pas i mačak. Gospodar je svaki put gledao pomiriti jih i poprijateljiti, nu sve mu bijaše zaman. Napokon dodija mu ta pasja i mačja mržnja, pa sgrabi psa jednom, a mačka drugom rukom za vrat, i podigne ih jedno prema drugomu, da vidi, šta će tad skot početi: a pas i mačak u isti čas zažmure, zaklope oči, da nemora jedno gledati u drugo; silna mržnja ih je zasliepila. — Taj smiešni dogodjaj pridje mi na um, kad sam neki dan čuo poviedati, da je dne 20. minuloga prosinca u Poreču neki doktor rekao: da netreba u Pazinu slavjansko gimnazije, jer da Slavjanah nema u Istri, a ono nešto što ih ima, da su tamo došli pred ne dugo vremena. Jeste li čuli, braćo istarska? Mi smo do sad mislili, da nas ima u Istri okô sto i osamdeset tisućah, a sad doznajemo iz Poreča, da nas nema, te nema. Silovita sapa iz ustiuh toga doktora odpuhnula nas je iz naše Istre, naše od starine, pa nas nema već, brižnih! — Čujte još jedno, koja mi je tad na um došla. Židovi imaju neku svetu knjigu, koju zovu „*Talmud.*" U njoj se štije, da je jednom neki rabin ili učitelj pitao drugoga rabina: „Deder, druže, kaži mi, tko je najbezobrazniji, ili nesramniji, što ih ti znadeš?" Na to mu drug odgovori: „Najveći bezobraznik je pas, drugi za njim je petal ili petch, a treći je...." Ovako da je pisano u „*Talmudu.*" A po mojem sudu najprvo mjesto medju Talmudskimi bezobraznici pripada onomu doktoru, koji veli, da nema u Istri Slavjanah, jer je rekao tako debelu laž, da mu nevjeruju toga ni u Kvirinalskoj palači, ni na Montecitorio u Rimu, a ni on sam nemore toga vjerovati, jer ako ga i je zasliepila gadna mržnja, nemore ga ona oglušiti, pak svaka slavjanska besjeda, koju mora na svoju žalost dosta i dosta put u Istri čuti, veli glasno njemu i svim njegovim prijateljem: *Pum*, doktore, gromoviti *pum, pum!!*

* **Nekada i sada.** U Hinterbachu, nekom samostanu iliti kloštru u Njemačkoj, našlo se staro pismo od godine 1453. U tom se pismu tuži neki fratar, kako je bila one godine velika draginja. Liep vol da je stojao iliti koštao 3 for. i pol, jedna krava 2 for., jedno tele 2 dvadesetice iliti cvancike, a 500 jajah pol forinte! Šta bi rekao taj pokojni fratar, da ustane od mrtvih, pa da vidi, kako se sad živi na ovom pustom svietu? Sjegurno bi se požurio, da se opet što brže umakne pod ledenu škril svoje tamne rakve, gdje se nit jede nit pije!

Neukû Nauka.

Soljenje prašćega mesa.

Ljudi će sad zimi počet svinje klati i svinjsko meso soliti, da se njim komad za komadićem kroz cielo ljeto braniti uzmognu. Nego mnogi se gospodar u soljenju praščevine krivo ponese, i već puti mu se ljeti ukote crvi u praščevini. Da se toj škodi izbjegne, evo polag „Slovenskoga Gospodara", pravû i priznatû načina, kako treba praščevinu posoliti, da se dobra i zdrava uzdrži.

Ako ti je posoliti cent praščevine, uzmi 7 funtih i 15 lotih soli, 11 lotih salnitra, $7^1/_2$ lotih cukara kandita i 27 vrčah vode. Sve ovo, bez mesa, skupa smiešano kuhaj tako dugo, dok na tim neplava tvrdo skuhano jaje. Ako imaš više il manje od centa mesa posoliti, treba ti, to se razumie, razmierno više il manje napomenutih stvari uzeti.

Praščevinu pako obesi najprvo ciel dan na zrak, da se osuši; zatim položi ju u gori rečenu ohladjenu mješovinu iliti salamuru tako, da bude sva pokrita. U toj salamuri pusti ju okol 14 danah, dok naime salamura nije skoro krvava. Maljahni kusi bit će dosti namočeni u 10 danah, a butine iliti pršuti i bedra potrebuju 14 danah i više. Meso iz salamure uzeto, suši opet ciel dan na zraku, i po tom ga objesi u dimnici.

Tko se bude držao ovoga načina, imat će vrlo dobru praščevinu, jer nesamo da će biti prava mjera soli, koja će promoćit meso nutri sve do kosti, nego će i ukus mesa iliti gušt biti prijatan, i crvi neće nikad na njega.

BASNE.

IX.

Sastale se mi'je glave
U gospodsko sboro,
Jer jih mačke ljuto dave,
Da se dogovoro,
Kako bi se obranili
Tlačitelju svomu
I još dugo poživili
Na svetu ovomu.
Neki stari miš ustano
I zboriti začo —
Svih do suzah kruto gano,
Sva skupščina plačo:
„Na nogo se, deco moja,
Miševi junaci,
Nije mira ni pokoja,
Dokle staroj maci
Neskažemo, da smo živi,
Da se braniť znamo.
Moji vlasi već su sivi,
Poslušajte samo:
Nije prošlo jednog dana,
Poštenja mi moga,
Da ni mačka ovog stana
Ubila nam koga.
Ja izgubih dičnâ sina
I kćer jedinicu,
A i cela domovina
Zgubila je d'ou.
Da se tomu obranimo,
Nebudito gljuhi,
Zvono za vrat privežimo
Staroj popeljuhi."
Živ nam bio starče stari!
Družina zaclka,
Ovaj, ovaj za nas mari,
Svuda nasta vika.
Al kada je činit bilo,
Što su odlučili,
Nikomu se nije htilo,
Poći proti sili;
Pak jednoga noga boli,
A drugoga glava,
A tko sobi još najveli,
U kutiću spava.
I tak mačka oko vrata
Ni sad zvonca nima,
Nog nam mirno mlšo hvata
Bilo ljeto bilo zima!

* * *

Činit rečmi velu viku,
K poslu se nedati,
Ni živinam nij na diku —
Poslušte, Hrvati!

Književne viesti.

Odbor za izdavanje **djelah Preradovićevih**, oglasom od 15. prosinca javlja, da su pjesnički umotvori toga našega rodoljuba jurve dotiskani darovi, koje je u tu svrhu bio prineo naš narod. Pošto je čisti dobitak od razprodaje tih knjigah namienjen sirotčadi pokojnikovoj, pozivljemo sve svjestne rodoljube naše, da si rečeno djelo nabave, te svojski oko toga nastoje, da uplivom svojim sakupe što više predbrojnikah za rečeno djelo. Pojedina knjiga stoji, i to broširana 5 for., tvrdo vezana f. 5.70, sjajno pako f. 6.30 novč., a odpremat će ju rečeni odbor i pojedinim predbrojnikom uz

poštarsko pouzeće, samo valja točno naznačiti prezime i zvanje predbrojnikah, zatim mjesto prebivališća i posljednju poštu.

U Zadru, kod knjižara Spiridiona Artale, je izišla hrvatska slovnica za Talijane pod imenom: **Grammatica** *della lingua slava (illirica) compilata da P. Carlo A. Parčić.* Parčić je već odavna poznat kao viešt pisatelj hrvatsko-talijanskoga riečnika i obratno, a i o tom najnovijem njegovom djelu su se pohvalno izjavili bez iznimke svi dalmatinski listovi. Pa i jest djelo baš od oka. Ta slovnica je dobro došla ne samo Talijanom, nego i onim našim ljudem po Istri i Primorju, koji umiju i talijanski, a svojega se jezika nisu nikad iz knjige učili, pa ga može bit preziru i poprieko gledaju jer mu nepoznaju jedrine i krasote. Cieua je knjizi 80 novč., a može se dobiti kod *izdatelja u Zadru* i kod *Julius Dase u Trstu i na Ricci.*

Stari naši, to popovi to redovnici, ob onoj struci nauka bogoslovnoga, kojim bi svećeniku u duhovnoj pastvi ponajveće baviti se, pisavahu narodnjim jezikom. S te ruke nam knjiga nekoč prilično biaše obilata. Ali tih spisah (kad bi i bili sadanjoj) već ruke duhovne nepremeću: toliko su ponestali. Toj oskudici odavna sam naumio, koliko ga po meni uzmogljivo, pripomoć, i na to ime složio sam knjigu naslovljenu **„Naputak Izpovjednikom"**, i jurve ju na svoj trošak izručio dioničkoj tiskarnici u Zagrebu. Da mi ona poluči čemu je namnivena i da mi trošak odumine: ovim smierno ju nudjam duhovnikom, braći svojoj, pozivljuć ih i prosec, da komu je do takva nauka il čitanja, zadoba najavi se neposredno il posebno (po svom kotarskom duh. glavaru) pri pisari biskupiskoj, gdje uzdam se, ozvat će se duša toliko mi prijazna i strpljiva, koja će mene, u otačbini nenazočna zastupat, ter knjige moje poštovanim najavljonikom razpošiljat. Srce mu moje za to vazda harno. Moj „Naputak" obsizat će, pravo-li ga računam, dvadeset i pet i više arakah, i po tom cieua mu od poldrug do 2 forinta, koliki već budu raznoliki troškovi. O konou došastoga siečnja, stojat-li mi na riečˇ tiskarnikovu, ima bit dokončan. Knjigu kada ko primi, plati ju ili pošt. pouzećem (per Postnachnahme), ili po kome mu izručena budo.

U Rimu, 25. Stud. 1873.

DR. NIKOLA VORŠAK,
kanonik svetojerolimski.

U Pretnerovoj tiskarnici, u Dubrovniku, izišao je i zadnji svezak **Kalićevih Propovieđih**, što smo jih već više puti u ovom listu spomenuli. Cielo djelo sastoji se iz tri diela i broji 624 stranah, a prodaje se po 3 f. 60 novč. Mi smo se tim **Propovieđim** od prvoga kraja naveselili, pak jih nemožemo neg opet što toplije preporučiti svim, a naime našim svećenikom, koji će se njimi mnogo lagljo pomoći, nego li ikojimi njemačkimi ili talijanskimi propovjedmi.

U istoj Pretnerovoj tiskarnici izišao je **Dubrovnik**, zabavnik Štionice Dubrovačke, IV. godište, 1. snopić, što ga uredjuje g. I. Bunić, a stoji 36 novč. U njem ima prekrasna pripoviest „Pop Androsić, novi Obilić" od Stj. Ljubiše i IV. spjev Virgilijeve Eneide, vrli prevod od Stj. Buzolića.

NOVINSTVO.

(Nastavak i konac.)

Preporučujemo konačno našim čitateljem još sliedeće novine: **„Primorac"**, izlazi u Kraljevici svake sriedo i subote na cielom arku, a stoji 8 f. na god. Taj list se mimo političnih i ostalih poučnih i zabavnih stvarih vrlo viešto bavi trgovinom i pomorstvom, pak nebi imao faliti u nijednoj narodnoj i naprednoj kući. — **„Bollettino agrario** della Dalmazia: **Gospodarski List** dalmatinski", izlazi u Zadru na hrvatskom i talijanskom ježiku svaki 1. i 15. dan mjeseca, te stoji 2 f. — **„Novice"** gospodarske, obrtničke i narodne, izhadjaju u Ljubljani svake sriede već XXXII. godinu, a stoje 4 f. 60 novč. na ljeto. — **„Slovenec"**, političen list za slovenski narod, izhadja tri puta na tjedan i valja 10 f. na god. — **„Politik"**, list u njemačkom jeziku, izlazi svaki dan u Pragu, stoji 20 f. na godinu. „Politik" je glasilo stare češke stranke. — **„Reform"**, takodjer u njemačkom jeziku, izdaje ga glasoviti Sušelka u Beču svaki četvrtak u svezcih, stoji 10 f. na godinu.

Različite viesti.

* **U Trstu** se o kozicah opet ništa nečuje, samo u špitalu da ima još od njih kakih dvadeset bolestnih, a u ostalom je zdravlje u obće povoljno. Vrieme je sdržoma suho i studeno već od mladoga ljeta.

* **Nj. Veličanstvo naš car putuje** u Petrograd dne 9. budućega mjeseca sa ejajnom pratnjom, da odvrati lanjski posjet ruskoga cara u Beču. Pogovara se, da će tom prigodom posjetiti i starodavnu Moskvu, da vidi divni Kremlin, tu svetinju naroda ruskoga.

* **Poklon nj. Veličanstva Dalmatincem.** Kako je dalmat. namjestnik bar. Rodić u sabornici javio, njegovo je Veličanstvo car darovao za stradajući od gladi narodi u Dalmaciji lepu svotu od 150,000 for.

* **G. Tomislav Padavić**, naš vierni drug i prijatelj, koji je od Cseha godine 1867. nepravedno iz službe protjeran, više godinah ovdje živio, pa kumovao pri porodu „Naše Sloge" i bio joj neumorni suradnik i bodritelj, seli se odavle u svoju hrvatsku domovinu, gdje je postao veliki bilježnik županije riečke. Raztanjuć se s njim težka srdca i želeć mu svako dobro, nadamo se, da se neće zaboraviti svojega kumčeta, nego da će mu biti i nadalje pouzdani pomoćnik i njegovatelj.

* **Markiz Polesini**, kao čitamo u bečkih novinah, nije još ni sad ovjerovljen, nego će taj njegov posao doći na razpravljenje u prvoj dojdućoj sjednici, koja će biti 21. t. m.

* **Hrvatski Adriatik.** Jugoslavenski djaci visokih škola u Gradcu su osnovali pod navedenim imenom družtvo, koje ima najplemenitiju svrhu, pobudjivavje naime mladeži na narodno književno polje.

* **Brodarsko družtvo u Bakru** osnovalo se već prije nekoliko mjesecih, a sada je vlada potvrdila i družtvena pravila. Mi mu od srca želimo onako srotan napredak, kakov do sada je imalo parobrodarsko bakarsko družtvo, koje je porazdielilo 10% za minula tri mjeseca. — Zato najtoplije preporučamo našemu narodu, da čim krepčije podupira i taj najnoviji podhvat naših vriednih rodoljubah već i radi same koristi, koju će od njega imati u buduće naš puk.

* **Umjetnost.** Mladi naš umjetnik iz Brača gosp. Rendić, koji je dobio podporu od Hrvatske u iznosu od godišnjih 700 f. odputovao je na 3. tekućega mjeseca iz Zagreba u Firenzu, i odnio sobom Kurelčev kalup, te će ga odmah početi izradjivati u mramoru. Kurelčevo poprsje će dakle resiti narodni muzej Trojednice. Na ovom putu ima se svratiti gosp. Rendić na trošak jugoslav. Akademije u Novu Baška na otoku Krku, da u sadri snimi jedan nadpis povjestničke vriednosti za jugoslavensku Akademiju.

* **Marija Aleksandrovna**, velika kneginja ruska, koja se sada udaje, donest će mužu mirazić iliti doticu od 24 miliuna f. i nešto ruha u vriednosti od 6 miliuna for.

Sa tršćanskoga tržišća.

Velika nestalnost u cienah još sveudilj traje na ovomu tržišću, pak nije nada da će se tako skorom cieue promjeniti osobito u žitu, a to tim manje što sveudilj nepovoljni glasovi iz Ugarske dolaze, gdje da je tobože suha i velika zima uništila, pred padšim snjegom, sve zimske usjeve. Ovih posljednjih danah prodavalo se ovdje 116 ⅞ dobre *pšenice* po f. 9.75—10.30; a *kukuruz* po f. 6.16—70. — Cent *kafe* Rio f. 67—73; — *cukara* tučena f. 20—21.50; *loja, masti* am. f. 28.50—29; *slanine* am. f. 27.50—28; *kamena ulja* f. 10—11; *voska* f. 104—106; — *kožah* i to volovjih i kravjih ovdašnjih f. 80—85; ist. dalm. bosn. f. 77—80, telećih f. 130—132, janjećih dalm., ist. kom. 60—70 novč., zečjih 20.30 novč. komad. Ostaloj trgovini cieua je ostala nepromenljiva n. p. barilo *ulja* dalm. ist. prodavalo se po f. 30—31 sa odbitci.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 15 Januara 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini)	—	5.28	5.27	—	5.27	—	5.29	5.30	5.31	5.31	—	5.33	5.33	5.34	5.36	—
Napoleoni	—	9.—	8.98	—	8.98	—	9.02	9.03	9.03	9.03	—	9.06	9.06	9.06	9.06	—
Lire Inglesko	—	11.36	11.31	—	11.32	—	11.34	11.35	11.37	11.36	—	11.40	11.42	11.41	11.42	—
Srebro prid (aggio)	—	106 25	106.35	—	106.65	—	107.15	106.50	106.50	106.75	—	107.—	107.—	106.75	106.75	—

Karabajić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tiskom Simeon K. Amodei

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za celu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Ogiasi se primaju po na vadnoj ceni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se neračaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° — piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Februara 1874.** **Broj 3.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. siečnja.

Dne 11. nastajućega veljače, kako smo jur javili, nj. Veličanstvo, naš presvjetli cesar, putuje mnogobrojnom i sjajnom pratnjom u Petrograd, da vrati caru Aleksandru ruskomu pohod, što mu ga je ovaj učinio prigodom ljetošnje svjetske izložbe. Ruski se listovi tomu pohodu veoma raduju, veleć, da će utvrditi evropejski mir, a i za Slavene dobrim plodom uroditi. Jedno i drugo bilo bi nam veoma milo.

Carevinskomu vieću, što se je otvorilo 21. tek. mjeseca, bile su zbilja predložene zakonske osnove, kojimi se kane u red postaviti odnošaji izmedju crkve i države. Sudeć po novinah, na te se osnove crkveni ljudi jako tuže, a s druge strane protucrkvenjaci nisu s njimi ni iz daleka zadovoljni. U sadašnjo zasjedanje carevinskoga vieća su došli i moravski Česi. Nu tim da se nisu ni najmanje odrekli svojih pravicah, nego da hoće da skuse, mogu li se čemu nadati od pomirljivosti njemačke bečke stranke. U Českoj je i u gradovih predobila stara češka stranka proti vladi i proti mladoj češkoj stranci; pa sad se može opet pouzdano reći, da u Českoj medju slavenskim narodom neima nego jedna težnja i jedna stranka. Kad bi svi austrijski Slaveni bili Česi, il barem kakvi su Česi, u petnaest danah bi došli do svojih pravicah; ali kako jedni vuku amo, a drugi tamo, tako nemogu ni jedni ni drugi odoljeti zajedničkoj sili svojih protivnikah. Nego po naravskih zakonih hoće se Slaveni jednom i od toga grieha popraviti.

Ugarska vlada ima sad dosta posla i s našom braćom Srbi, koji se nedaju nikomu pod noge, nego kao najbudniji ugarski narod hoće da žive s Magjari i uz Magjare kao ljudi, pak se na birališćih bore kao lavi. Kako se čita po novinah, u Hrvatskoj je županstvo ukinuto, pa novci, koji su se trošili na velike župane, da će se na kakvu drugu veću korist obratiti. Tim je olahčan put i vojničkoj Krajini i Dalmaciji, da se sdruže s materom zemljom, kamo jih već po naravi srdce vuče.

U ostalom svietu boj proti crkvi postaje svaki dan sve to žešći. U Njemačkoj, u Švajcarskoj, u Engleskoj, u Americi nastoji jedna moguća stranka, da najme katoličkoj crkvi podrieže životne žile, gdje više gdje manje. Knez Bismark i njemački car Vilim kao da su kolovodje te svjetske zavjere, koja je crkvi naviestila očiti rat! Veličanstven je to prizor, koji će i daleko potomstvo veoma zanimati. Od skora je carskim ukazom i u Ruskoj uvedeno sveobće novačenje, to jest, sad su i tamo dužni iti u vojnike svi ruski državljani, dočim je dosad plemstvo bilo prosto od te dužnosti.

U Engleskoj je kraljica razpustila parlamenat, pak je sva Evropa željna znati, kako će izaći novi izbori. Kraljevina Irska, koja je bila proti svojoj volji sdružena s Engleskom, išće od ove natrag svoju samoupravu i svoj domaći sabor. Tomu traženju su već Englezi dosta privikli, pak nebi bilo nikakvo čudo, da sbog mira danas sutra nanj i pristanu.

U Knežovini Srbiji narodna skupština još jednako posluje. Ovih danah je zaključila, metnuti pod iztragu bivšega ministarstva rata radi pronevjerenja.

Pčelarstvo.

(Konac.)

O čišćenju voska.

Vosak je, da tako rečem, maslo od meda. Iznašlo se je, da pčele použe od 15 do 20 funtih meda, da jedan funt voska naprave; pa zato u onih ulih iliti košnicah, koje se, kako jurve napomenusmo, razdiele, mnogo se meda prištedi, ako se naime roju metne nekoliko praznih krulovah, u kojih su jošte ciele celice. Roj, koji u svom novom stanu najde jurve pripravne krulove, skora će je ugladiti i u nje položiti donešeni med, a k tomu i matica će brže moć zalieći svoj zalieg u jurve pripravljene celice. Nego treba svaki krul prije dobro pregledati, da li nije morda gdje moljevim zaliegom osmradljen, i ako jest, treba ga sve do čista izrezati. Prestari krulovi nisu već za ovaj posao, jer su u njih celice premaljahne, a ni matica neće, da već u nje svoj zalieg postavi. Ovakove prazne stare krulove ukupno sa voščevinom, iz koje se je med jurve izcieđio, najbolje je trgovcem prodati, il pa je doma raztopiti i stlačiti, pa kao pripravljen vosak tim draže prodati.

Sva se prazna voščevina metne u kotal, vodom il kropom zalije, postavi na malen oganj i dobro premiešava. Kad je mješovina jurve redka i raztopljeni vosak počimlje u vrelom kropu kipiti, tad se ulije u napošnu za to pripravljenu torbu, koja nesmie biti preveć gusta, i metne u tlačionicu. Vosak, koji kao maslo izpod tlačionice curi, ulovi se u kojekakvu posudu mrzlom vodom nalitu. Jer pako nešto voska još uvjek ostane u dropinah, metnu se po drugoč u kotal i opet dobro stlače. Ove se dropine, dobrim uspjehom rabiti mogu kao ljekarija proti oteklini iliti nadutosti vimena, koje se njimi podkadi, pa takodjer i proti skrnini kod ljudi, ako se u toplo platno obaviju i ondje gdje boli postave.

Izčišćeni se vosak još jedan put metne u kotao, kropom polije i na malen oganj postavi, dok se po malo raztopi. Drugi dan kad je već vosak otvrdnuo, metne se opet kotao za nekoliko časah na oganj, da se naime okraj posude izpusti i iz nje lahko dignuti uzmogne. Pod liljebinom najti se hoće nešto dropinah, što su u tiskanju kroz torbu proletile, ove se dropine nožem ostrže, da tako vosak od svih stranah jednako ljep ostane. Tko neće, da vosak odmah proda, neka ga u koje vlažno mjesto postavi, na dan za dnevom bit će sve to laglji.

Evo kako si može svaki gospodar lahko narediti dobru tlačionicu za vosak. Iz debela hrastova drva izdube se duboko korito izriezano na dnu putićima, koji se svi u poveću izdubljenu jamicu stiecaju. Korito se spred provrta i u ovu provrtanu suplinu ciev postavi, koja treba da s vana sve do jame dosiže. Po tom se dno korita pokrije drobno preutljenom daščicom, na koju se torba s voskom položi, i ova jakim pokrovom pokrije. Sa jedne i druge strane korita zabije se daščica iliti ručica, držeće se treije odzgor njih poprieko (ravno) postavljene. Usried ove metne se vreteno iliti dobra vida, koja koliko se bolje zasukuje, toliko većma pritiska gornji pokrov, a ovaj torbu s voskom, s koje se vosak kroz preutljenu daščicu cieđi u putiće, s putićah u jame, a iz jame napokon kroz ciev u izvanjsku posudu, mrzlom vodom nalitu.

Tko neima tlačionice, taj neka metne torbu s voščevinom u kotao s kropom i neka naloži na torbu kamenja. Kuhanjem će raztopljeni vosak sve to više na vrh stupljati, gdje ga treba onda pobirati.

(Po slov. Bučelarcu.)

D o p i s i.

Iz srednje Istre.

Naši Talijani se gorko tuže na vladu, što neće da na državne troškove osnuje u Pazinu talijansku gimnaziju za par dva njihovih talijanskih obiteljih; a s druge strane u svih občinah, gdje su god mogli, osnovali su talijanske škole i za našu djeca ne svojimi, nego i našimi noveć. I ako nešaljemo točno svoje djetce u te njihove škole, odmah nas bez milosrdja pedepsaju globom iliti multom, kao da se tobože protivimo školi i nauku.

Ali mi se neprotivimo ni školi ni nauku, nego se protivimo talijanskomu jeziku, kojim se naša djeca u školi bez koristi muče. Mi dapače imamo stalnu volju pošiljati našu djecu u školu, jer želimo kao svaki drugi narod, da nam se vrhu nauka kršćanskoga nauče štogod koristna za svoj budući život, na primjer: čitati, pisati, računati i sviet poznavati toliko, koliko je potrebito onim, koji neimaju volje il premoženja napred učiti, koji dakle moraju ostati doma i postati kmeti, težaci, šilci iliti krojači, postolari, kovači itd. Nu da nikne, uhvati koren i urodi u odrasloj života dobi ono, što se usadjuje u nježno djetinsko srdce i njegove još prazne glave, jest neobhodno potrebito, da se djetca vade u onom jeziku, u kojem razumiju, a to je samo jezik materinski.

To znaju predobro naši Talijani, zato i proklinju ono vrieme, kad su u Istri bile njemačke iste pučke škole. Oni znaju, ako se djetca uče u tudjem jeziku, da to nije drugo, nego uvijati i ožimati njihove glave, te s njimi badava vrieme tratiti. Jer ako se dieto tim mučenjem kao papiga iliti papagal štogod i navadi, pozabi sve, čim prestane u školu hoditi, pak mu za budući život u glavi i srdcu ništa neostane. Tomu su prvi i najveći svjedoci isti naši kmeti, koji se više puti gorko tuže i čude, kako im djetca tri i četiri ljeta u školu hode, pak da neznaju ni lista napisati, ni računa učiniti, a još manje kakovu knjigu il pismo razumiti. Zato Talijani nedopuščaju, da im se djetca uče u školi u nikom drugom

jeziku, nego u svojem talijanskom. A imaju i pravo, jer se diete tudjim jezikom zaglupi i zatupi, mjesto da se razbistri i napreduje.

Sve ovo znamo i mi, istranski kmeti, a povrh toga znamo još i to, da imamo sveto pravo zahtievati škole u svojem materinskom jeziku. Jer evo što veli §. 19., učinjen od carevinskoga vieća i potvrdjen od nj. Veličanstva cara: „U zemlji, u kojoj prebiva više narodah, škole moraju biti tako uredjene, da se svaki od tih narodah može izškolati u svojem jeziku, a nitko se nesmi siliti, da se uči ni jezika ni u jeziku drugoga naroda.“ To je eto smisal toga paragrafa. Pa sasvim tim što nam se dogadja u svojkolikoj Istri? Ja neću ovdje navesti nego jedan jedini primjer, i to iz občine Tinjanske.

U Tinjanskoj občini živi 217 obiteljih iliti familjah slavenskih, a 6 (velim šest) talijanskih. I jedni i drugi plaćaju svi ukupno školskoga učitelja, dakle jedni i drugi imaju pravo na školu i školsko učenje. Polag rečenoga paragrafa Slaveni neimaju pravo siliti šest talijanskih obiteljih, da se njihova djetca uče hrvatski jezik, pa toga nisu tinjanski Slaveni nikad ni pomislili. Nego polag istoga paragrafa neimaju dakle ni ono šest talijanskih obiteljih pravo siliti Slavene, da se njihova djetca uče jezik talijanski. A ipak tinjanski Talijani osnovaše u Tinjanu čisto talijansku školu, pak i nas sile, da šaljemo u nju svoju djecu, i tko se tomu otimlje, mora platiti globu kao da je prekršio zakon. Da se tomu zlu i mučenju djetce i puka kraj učini, evo kako bi imale biti uredjene škole u takvih občinah. Jedna i druga djetca neka hode zajedno u školu, ali djetcu hrvatsku neka učitelj uči hrvatski, a talijansku talijanski. Ako bi pak koje hrvatsko diete imalo talenat i želju učiti jezik talijanski, il diete talijansko učiti jezik hrvatski, neka mu bude to prosto i slobodno, to jest, ako hoće neka mu se nebrani, ako neće neka se nesili. Ovako nebi bilo krivo ni jednoj strani ni drugoj, pak se nebi imala nijedna na što tužiti. A kad nebi tko htio pošiljati svoje diete u školu, mogao bi se tada podepsati kako se uvjek i svagdje podepsaju oni, koji neće da se pokore zakonu.

Ajdede, susjedi Talijani, učinite tako, gdje god imate vlast u rukama, pak ćemo vas zvati braćom i ljubiti i štovati, kao svoju rodjenu braću. Onda već neće nitko od nas govoriti, da imamo koštitucion i autonomiju, ali da ta kostitucion i ta autonomija po vašem tumačenju koriste samo vam, a nam da su za veliku škodu. Pustite iz glave onu vašu nesretnu misal, da ćete nas potalijančiti, pak ćemo se s svami za svaku drugu stvar lahko pogoditi i načiniti. Promislite, da što je vam krivo, nije ni nam pravo!

Iz Žminjšćine.

Početkom dojdućega travnja iliti aprila bit će uprav tri ljeta, što našom občinom vlada sadašnje občinsko zastupstvo. Po zakonu će dakle prestati njegovo poslovanje, a mi biti pozvani, da izberemo nove zastupnike.

Žminjci su u Istri poznati kao pravi junaci na tielu i na duši. Kako su čila tiela, tako su i bistra razuma. Njim dakle netreba mnogo rečih, da dokuče svu koliku važnost občinskih izborah. Ono, što je u kući gospodar, to su u občini zastupnici. Kakov gospodar takovo gospodarstvo; kakovi zastupnici, takovo občinsko vladarstvo. Počnimo se dakle već sada dogovarati, kakve ćemo i koje ćemo ljude izabrati. Mi smo se uvjek ponosili svojim plemenom i svojim jezikom. Taj ponos treba da pokažemo i izborom svojih zastupnikah. Budan i sviestan občinar nemože i nesmije trpiti, da mu dojdu u zastupstvo ljudi, koji mrze na njegovu narodnost i na njegov jezik. Poslje vjere i njezinih svetih istinah, narodnost i narodni jezik su prvi i najveći dar božji. A kamo bi dospiela ta naša svetinja, da dojdu u zastupstvo naši narodni protivnici, to je svakomu od nas jasno i očevidno. Tko sjedi u zastupstvu, taj občinom gospodari. Ako smo dakle radi biti sami svoji gospodari, izberimo za zastupnike svoje ljude, koji se dičе kao i mi našim imenom i našim jezikom. Joh onomu, koji može biti sam svoj, pak se predaje u tudje ruke. Takav čovjek nije vriedan, da ga zemlja nosi, pa kad se tuži, mjesto da ga pomiluju, u brk mu se smiju. Odlučimo dakle, da mi Žminjci nećemo takve sramote.

I to budi prvi glas iz Žminjšćine za ljetošnju obnovu našega občinskoga zastupstva. To jedino moramo imati svi pred očima, da dojdu u zastupstvo naši ljudi, pak onda će se občinom i u občini po našu i na našu gospodariti!

Mliekarstvo.

(Piše M. Krajačić).

Količoća mlieka od krave.

Krave od različitih pasminah i od različne dobe veoma su nejednake pogledom na množinu mlieka, što se od njih dobiva; pače količoća mlieka visi i o krmljenju t. j. o množini i o dobroti hrane. Koliko koja krava mlieka daje, možemo saznati samo čestim i pomnjivim mjerenjem, te sračunamo najbolje i najsigurnije iznosak mlieka za cielu godinu; jer svaka krava poslje otelenja dade više mlieka, a potom sve to manje, napokon kroz više nedeljah — naše krave od zločestih pasminah i kroz više mjeseci — posve pišta. Izvrstne krave muzare doje se ča do otelenja, akoprem to sbilja nahudi teletu; jer je tim manje, čim se više oduzima mlieka i snage bredjoj kravi.

Loša krava daje kroz godinu dana 400—600 polićah mlieka, dakle promjerno 500 polićah; od srednje krave dobije se 800—1000 polića; od dobre krave 1000—1200 polć; od veoma dobre 1200—1600 polć; a od izvirstne krave muzare 2000 pače i više polićah, što je kod nas skoro nejverojatno, ali je ipak istina. Množina mlieka se ravna veoma polag obilate dobre hrane. U tom pogledu i zbrajali su mnogi gojitelji marve t. j. kravâh, koliko se po prilici dobije mlieka, kada se potroši kod hranjenja cent siena ili druge koje krme sienske vriednosti, te su došli do resultata (uvierili su se); da se dobije od od kravah loših 10—12, od izvirstnih pako 18—20 dakle osrednjom mjerom 16 polićah mlieka na cent skrmljenoga siena.

Kakvoca kravjega mlieka.

Mlieko nije sve od jednake kakvoće; jer ima slaba iti riedka i mastna mlieka. Krava, kada se je otelila, ima uviek riedko mlieko, a poslje je mlieko sve to nastnije, a najmastnije je kod stare krave. Isto tako neimaju mlade krave prvoljetke dobro i mastno mlieko, kao starije; napokon prvo nadojeno mlieko je redje od posljednjega.

Čim je hrana bolja i pitnija, tim je mlieko gušće i mastnije; a najbolje je o dobroj detelini, o tropu iz pivarah i osobito o ožrvnanom ječmu. Po slami — osobito zobenoj (Haferstroh) i po žuhkom krmivu npr. po repičnih i lanenih kominah dobije mlieko neugodan tek. Isto tako po niekih travah npr. žabnjaku, rastućem na močvarnih livadah. Taj pako neugodan tek prelazi od mlieka na maslac i sir. Ovdje se još primećuje, da se planinske pasmine odlikuju više kakvoćom t. j. gustoćom i mastnoćom mlieka, dočim krave nizinskih plemenah dadu porazmerno više, nekoje puno više, ali redjega mlieka. (*P. prijatelj.*)

PROSVJETA.

* Nedavno porodi se u nekih duboko čutećih dušah plemenita misao, nebi li se dalo jadnoj našoj braći u Bosni i Hercegovini nekako pomoći, da njim malo odlahne od težkoga pritiska, komu su podvrženi i na koj su reć bi osudjeni za uviek. Ta misao postade činjenicom, ona se ustvari u družtvu sv. Cirila i Metoda. Izmedju onih, koji su sve svoje umne i duševne sile posvetili tomu, da se to družtvo ustanovi, ide prva hvala preč. g. Alojziju Barošu, prof. vjeronauka u zagrebačkoj velikoj realci, koj se je pred godinu danah već bavio u Bosni u prosvjetnoj svrsi, te bje radi svojih zaslugah po boljak tamošnjeg pučanstva imenovan začastnim sborom N. S. — Družtvo sv. Cirila i Metoda uzelo si za uzvišenu zadaću, podizanjem školah probuditi tamošnje pučanstvo iz duboka mrtvila. Gdje nevolja vlada, tu će ono odmah biti na ruku — podizanjem školah, gradjenjem bolnicah za siromake; te će po mogućnosti i kako gdje veća nevolja vlada pružati darove. Po tomu ne treba niti kazivati, da je djelokrug družtva uzvišen i svet, te nebi smjelo biti nijedne čutеće duše, koja misli dobro do svog brata, a da ga svimi silami ne podupire. Članom družtva može postati bez razlike spola i to: utemeljiteljem biva svaki, koj jedanput za uviek ili u 10 mjesečnih obrokah položi 30 for. Članom I. reda postaje svatko, koj 1 for. na godinu prinaša. Članovi II. reda prinašaju 40 novč. a oni III. reda 20 novč. na godinu. Predsjednik je družtva gosp. Alojzij Baroša, — i ono će imati posebne povjerenike, da sakupljaju prineske. Osobito se slavni župni uredi umoljavaju, da bi tu častnu zadaću na sebe uzeli.

* Svetojeronimsko družtvo u Zagrebu, za izdavanje knjigah za puk, imalo je po izvješću u petoj glavnoj skupščini koncem god. 1872, glavnicu od 25954 f. 67 novč., koja je prinarasla, i to: od prihodah doživotnih članovah sa 3233 f. 70 novč.; od darovah f. 819.59; od kamatah 1672 f. 93 novč.; od razprodanih knjigah f. 850.4; od članovah godišnjih f. 973.50, od ostatka lanjskoga f. 330.79 novč. itd. dočim mu razhod ili potrošak za tisak, vez knjigah itd. ukupno iznašao for. 7,649.55. — U to vriemo od 1. srpnja naime 1872 do 1. srpnja 1873, pristupilo je družtvu: 2 utemeljitelja; 4 pomakli se medju utemeljitelje; 1 čl. I. reda; 9 čl. II. reda; 267 čl. III. reda; skupa 282 član. — Svih do sada upisanih članovah je 2539, neračunajuć ovamo godišnje preko 300. — Za prošlu godinu izdalo je družtvo 3 po naš narod veoma koristne i poučne knjige. „Život Svetacah“ u 5000 komadah, Šulekovu „Mehaniku“ takodjer u 5000, i koledar „Danicu“ za god. 1874 u 6000, koje knjige našemu puku najtoplije preporučamo. — Iz ovoga mogu videti naši štioci, da družtvo uz svu nevolju, koju narod trpi radi nerodice, marvinske kuge, tuče i svakojake pošasti, priličnо napreduje.

SVAŠTA PONEŠTO.

* **Šarenjak i crkva.** Dva vriedna muža iz sela G. u Istri su došli pred nekoliko mjeseci u neku podestariju, te su rekli občinskomu savjetniku ili konsiljeru: „Molimo vas, udielite nam što

u ime božje; mi beremo milostinju, da si crekvu uzidamo.“ A *lustrissimo* im je odgovorio: „Oh, šta će vam crekva? za sve crekve na svietu ja nebih dao ni jednoga soldina!“ „Pi-i-i te budi, grdobni Šarenjače! Kad toliko mrziš na kuću božju, tamo te u goru med niemu zvier. Grdo li sramotiš svoj obraz i svoj pridjevak slavjanski!

Franina i Jurina.

Fr. Čujem, da naše istarske škole baš lepo napreduju!

Ju. Kako ćeš, da napreduju, kad nisu za to, da se deca navade va njih čagod lepa, dobra i koristna; nego samo za to, da se na vrat na nos ča prej potalijančе i sbaštardaju!

Fr. A ča dem ni ja drugo, nego to! Već ti znaju tako talijanski, da im se i sami učitelji čude. Tako mi se pripoveda, kako je negde neki mučitelj, hoću reć učitelj, pital otroka, da ča će reć: *il seno* (njedra).

Ju. Pak?

Fr. Pak da mu je dete na to odgovorilo čisto hrvatski: Gospodine, tu fali barem još jedna beseda; jer za besedami: *il seno*, bi imelo biti: *il stama*, il pak ča drugo. Molim vas dakle doizrecite mi vi, da vidim ča mislite reć.

Ju. Viš ga! Onda?

Fr. Onda ga učitelj, kako ni razumel toga detetovoga mudrovanja, zapita srdito: *Cosa* (koza) *dite?* (ča deš?)

Ju. A otrok?

Fr. Otrok jer je mislel, da ga učitelj za kozu drži, to mu se je videlo grdo, pak je omuknul!

Neukû Nauka.

Holandezki putar iliti friško maslo

cieni se na prvom svjetskom trgovištu u Londonu ne samo s toga, što je tečno, nego i poradi *liepe žute boje*. Ova žuta mast nije putru prirodjena, nego mu umjetno dana ovako: Uzme se liepe crvenkaste (ne blede) *mrkve* (merlina), sriblje se na ribežu; na ovako naribanu žutu kašu nalije se sladka mlicka; pošto se sve skupa dobro promiešalo i protlačilo, ociedi se žut sok čistom gustom platnenom krpom, te se ovakova žuta ocjedina ulije u smetanu iliti škorup, kad se ide putar tepst. Tim dobije putar liepu i zdravu žutu boju.

Dobar miešanac gnoj za vinograde.

Znajući, da neima boljega gnoja za čokoće (trsje) od njegova mladja, imalo bi se mladje u tu svrhu bolje upotrebljavati, nego što se to obično čini. Naš seljak zatrpa grabe ili rupe na putu trsovim mladjem (rožjem), odkud neima nikakove koristi. S toga činimo na tu okolnost naše vinogradare pozorne. Ono tvrdo mladje, što pred marhom preostane, zasiečе se na komadiće te se sbuca na kup medju ostalu zemlju i trulež, pa ako ga pokadšto gnojnicom zalješ, strunut će u najbolji za vinograd gnoj. To isto čini i sa starim mladjem kod rezitbe vinograda.

Tok smole na voćkah

najlaglie ćeš, po glasovitom pomologu Pauliu, ovako izliečiti: Ona mjesta, gdje se smola pojavi, izreži do zdrava drva, rane čisto sa kefom izperi, pak sa vlažnimi, platnenimi krpami izpuni, te cielo sa velikom lanenom krpom, koju uvjek mokrom ili barem vlažnom drži, omotaj. Za 8—10 tjedana zacieliti će rane, narasti će nova kora, te su voćke spašene.

Da ti u podrumu nenarastu gljive,

te da ti stvari neopljesnive, uzmi 1 dio soli za kuhanje, a 2 diela koncentrirane sumporne kiseline, pak to prolij na nekih mjestih podruma, nestati će gljiva i pljesnivoće.

Gospodari! čuvajte prepelice,

ona bo je, kao što nam Amerikanci poručuju, jedna od najboljih gospodarovih prijatelicah, jer vadi iz zemlie gusjenice, kukce i ostali gad, te ga pojede.

Škodljivost lanena praha.

Nedavno izdao je u *Vratislavi* Dr. *L. Hirt* razpravu o škodljivosti različita *praha* te je po njegovu iztraživanju najškodljiviji prah od brušena dragoga kamena, zatim od brušena i lašteuja ocalove robe, a zatim umah prah od izdjelavana *lana*. S toga se preporuča onim, koji lan taru, miču itd. da si vlažnom čistom maramom nos i usta zavežu.

Opasnost petroleja i masti od žive za marhu.

Kad se marhe late vaši ili druge bube nametnice, običavaju ih petrolejem ili mašću od živa srebra tjerati. Mi smo već jednom napomenuli slučaj, gdje se krava, ližući si petrolejem namazano tjelo, otrovala.

NARODNE PJESME ISTARSKE. *)

Mornarova Žena.

(Lovranska.)

Kolikokrat gledam,
Dušo moja!
Van na Vele Vrata, **)
Srce moje!
Kuda gredu brodi,
Dušo moja!
Nutar ter i vanka,
Srce moje!
Puti su po moru,
Dušo moja!

Da će jugo biti,
Srce moje!
Da će drago moje,
Dušo moja!
Iz daleka priti,
Srce moje!
Iz daleka grada,
Dušo moja!
Iz Trogira grada,
Srce moje!

Lepota Devojka.

(Lovranska.)

Ti si se hvalila,
Dušo moja!
Na hladnoj vodice,
Srce moje!
Da sam te ja pital,
Dušo moja!
Rožice rumena,
Srce moje!
Ti si se hvalila,
Dušo moja!
I ta tvoja mati,
Srce moje!
Da sam te ja pital,
Dušo moja!
Za blago imati,
Srce moje!
Nepitam te dušo,
Dušo moja!

Ni blaga ni doti,
Srce moje!
Lego te ja pitam,
Dušo moja!
Te tvoje lepoti,
Srce moje!
Ta tvoja lepota,
Dušo moja!
Ka svoh ljudi muti,
Srce moje!
Ona bi smutila,
Dušo moja!
Mesec od oblaka,
Srce moje!
Kamo nebi mene,
Dušo moja!
Mladoga junaka,
Srce moje!

Momak i Devojka.

(Kastavska.)

Tamo dole puli more
Grah se zeleni;
Čuvala ga lepa Mare,
Ivanova hči.
Tud mi projde mlado momče,
Mihovilov sin:
Daj mi, Mare, kitu graha,
Grah ti urodil!
Oću, oću, mlad junače,
Zdrav mi ga nosil!

Različite viesti.

* **Carski dar.** Nj. Veličanstvo car podielio je iz svojega džepa pogorelcem u Hrušici 400 for.

* **Pomilovanje.** Nj. Veličanstvo naš cesar je prigodom 25. ljetnice svojega carevanja oprostio 500 tamnicarom što veće što manje pedepse.

* **Kraljevski sprovod u Trstu.** Dne 17. pr. mj. je ovdje preminula Donna Marija Terezija u 81. godini svoje dobe, te dne 22. istog mjeseca bješe njezino tielo položeno u obiteljsku rakvu u crkvi sv. Justa, gdje jurve počivaju njezin pokojni muž, dva pastorka i jedna nevjesta. Sprovod bijaše baš kraljevski, trajao je od 9. do po podne. Sprovod je vodila nj. Preuzvišenost biskup sa svojim kapitolom i mnogobrojnim svećenstvom. Sjajni mrtvački hintov iliti karuca, na kojoj je ležao mrtvački les, nakićen kraljevskom krunom, peljalo je osam vilovitih crnih konjah, pokrivenih do tla crnim dragocienim raknom. Za kolima hodjahu oborenih očiju netjakinja joj nadvojvodkinja Marija Terezija, žena našega nadvojvode Karla Ludvika i njezin brat, Don Miguel Braganza, mladić

*) Naumili smo štampati narodne pjesme, pripovjedke i poslovice istarske. Zato molimo sve rodoljube, da nastoje sabrati, što se toga više može, te nam izvole podati, kao što nam je već evo poslao vriedni gosp. J. V.

**) Vela Vrata, morska užina med Cresom i Istrom; Mala Vrata, med Cresom i Krkom.

od 18. godinah, što se nada Portugalskoj kruni. Za ovima sliedjahu njezini kućani, onda tršćanski namjestnik u. ime cara, zastupnik grofa Chambordskoga i vojvode Modenskoga, gradski načelnik tršćanski, mnogo generalah, konsuli svih stranih državah, sve civilne i vojničke oblasti i množina drugih imenitih licah obojega spola. Donna Marija Bourbon-Braganza, grofica Molina, udovica španjolskoga pretendenta Don Karlosa (V.), djeda sadanjega španjolskoga pretendenta, jest kći portugalskoga kralja Don Juana VI. rodjena 29. travnja 1793. g. Ona je stanovala u Trstu od 1835. g. gdje joj je umro i muž Don Karlos 10. ožujka g. 1855. Bila je žena veoma pobožna i milostiva prama ubogim, koji su s njom izgubili svoju najveću dobročiniteljicu. Pokoj joj duši!

* **Tršćanski sabor**, koji se imao 19. siečnja sam zatvoriti, bude zatvoren dan prije od vlade na previšnju zapovjed, pa nije ni držao svoje zadnje, već urečene sjednice. Tomu nenadanomu zatvaranju da je povod dao škandal, što se dne 16. dogodio u sabornici. Radilo se naime o prenačinbi izbornoga zakona, ali nekoji zastupnici da nisu bili o tom obaviešćeni, nego samih pet satih pred sjednicom. Zato jedna stran sabora nije nikako htjela pristati na to, da se još one večeri vieća o tom zakonu, veleć, da je stvar preozbiljna, pak da se netreba njom prenagliti, neg ju sa svih stranah mudro i savjestno prosuditi i proresetati. Nu drugoj strani sabora kao da je do toga stalo, da se na vrat na nos rieši to pitanje, te gori rečena prenačinba kao ukrade u izborni zakon. Ali saborska joj je manjina račun tim pokvarili, što je izjavila, da neće glasovati; jer po zakonu za tu prenačinbu su trebale dvie trećine saborskih zastupnikah, a tih već nije bilo. Vidivši to sa galerijah (slušateliščah) svjetina, koja je kao sdogovorno držala sa saborskom većinom, navali strašnom vikom i bukom psovati manjinu tako, da se je morao sabor razići u najvećem neredu. Baš nije liepo, što je svjetina, koja bi imala slušati i mučati, htjela prisiliti zastupnike psovanjem, da postupaju proti svojemu osvjedočenju; pak da se valjda i opet neponovi takva halabuka, vlada je na svoju ruku sabor zatvorila.

* **Tršćanska Čitaonica** je imala od skora svoj godišnji sbor, na kom su bili preinačeni većinom glasovah i nekoji paragrafi družtvenih pravilah. Viećalo se takodjer o tom, da se dosadanje ime Čitaonica promjeni sa onim slavenskoga Doma ili slavenske Dvorane, ali većina prisutnih družtvenikah pristajaše uz staro družtva ime. Za predsjednika bi izabran presvjetli g. Conte Tripković, a za odbornike gg. Dr. Pertot, Dr. Mandić, Dr. Bizjak, Lombardić i Mankoč. Družtvo je smješteno u sredilju grada, a što se tiče stana i namještaja, neima što da zavidi nikomu drugomu družtvu tršćanskomu. Dosad je ovoga mesopusta dalo dvie sjajne zabave, a do posta hoće još dati druge tri. Družtvenici se nadjaju, da će jih u post odbor iznenaditi i kakvom pozorištnom zabavom, nalik onoj, što su ju lani priredili naši vrli gimnazijci, te koja se još i danas rado spominje.

* **Iz Doline** kraj Trsta piše netko „Slovenskomu Narodu", da bi najbolje bilo, kad bi se Dolinci i s njimi ostali Slovenci, što sad spadaju pod kapitanat Koparski, odcjepili od Istre i pridružili kapitanatu Sežanskomu, jer da u Sežani c. k. uredi govore i pišu slovenski, dočim se u Kopru i Slovencem govori i piše samo talijanski. Tu istu misal je lani il predlani netko izjavio neznamo već u kojih novinah i gledo Krasa. A odkad uredjujemo ovaj list, dobili smo i mi sa drugoga okrajka Istre više dopisah, u kojih se zahtievalo pridruženje budi Hrvatskoj budi Dalmaciji, jer da je tamo našemu narodu osjegurana barem narodnost, a u Istri da nije. Ali mi smo te dopise zavrgli i zabacili, da nam se nerekne, da mislimo Istru razdvojiti i raztrojiti. Sad pako, gdje se je ta stvar opet u novinah pojavila, moramo i mi progovoriti; nu ne da Istru razkrajamo, već da vladi i našim Talijanom na srdce stavimo, kako bi ju u svojih težnjah i željah ujedinili i ojačili. I vlada i Talijani su dosad mislili, da se to može postići kroz talijanski jezik i talijansku izobraženost. Sad vide i jedni i drugi, da to nije istina, dapače da je pravo to uzrok, što je danas Istra nesložna, a s toga i nazadna. Njima dakle nepreostaje drugo, nego da uvedu i u Istri narodnu ravnopravnost u školi i uredu, pak neka budu uvjereni, da neće doći nikomu ni na kraj pameti, da se ciepa od domovine, u kojoj se priznaju i poštuju i njegove pravice!

* **Slavenski djaci u Gradcu** bili se obratili prošnjom na tršćansko gradsko zastupstvo, da pruži i njim pomoćnicu ruku kao što je to lani učinilo siromašnim djakom talijanskim, nu badava, jer nebješe uslišani. Naproti tomu im je sabor Goriški pomogao sa 300 f. a Junta Dalmatinska sa 40 f. Živili!

* **Izbor Polesini-Kamalića** nije ni sad potvrdjen, akoprem je ovjerithени odbor u sjednici od 27. pr. siečnja bio predložio carevinskomu vieću, da ga potvrdi. Proti tomu predlogu ustao se opet poslanik Karlon, zahtjevajuć dapače da se taj izbor sasvim uništi. Nu carevinsko je vieće prihvatilo predlog Lienbacherov, koji glasi, neka ovjerithени odbor Polesinievu stvar još jedanput potanje iztraži, pa carevinskomu vieću novi predlog učini. Borme, to su u Beču mnogo stroži ljudi, nego li se u Istri ikad mislilo!

* **U selu Garici**, kraj mjesta Vrbnika, na otoku Krku, stajaše na oranici iliti liehi humak u promjeru od 15 hvati a visok 12 noguh. Seljaci začeše prije kratkoga vremena razkapati humak, ne bi li se tuj našlo zakopano blago. Odgrnuv zemlju, naidjoše zbilja na starinsku grobnicu, u kojoj se našlo više zanimivih starinah. Izkopaše dva obruča od čiste tanke zlatne žice (djelo posve prostačko), zatim sulicu bez držka od mjeda, a na dolnjem kraju sulice mnogo pomičnih klinčićah, na kojih su kao ures valjda resice ili kićanke privezane bile. Našle se i tri medjene sapinjače, nešto umjetnija djela, a na jednoj može se razabrat nadpis „Cariu" rimskimi pismeni. Izim toga bilo je u grobnici mnogo manjih kopčah, bodačah, prstenja, crepovlja nekakve posudice, sve od mjeda; napokon ostanci čovječjih kosti i dva konjska zuba i zrno od smole. To bijaše dakle po svoj prilici grob nekog junaka, zakopana zajedno sa konjem i oružjem. Znamenito je, što neima ni slieda željeza, a opet se prema latinskomu napisu ne može tvrdit, da su te starine iz predpovjestne mjedne dobe. Posredovanjem g. župnika, Mateja Zahije, bješe te starine nabavljene za narodni muzej.

* **Poslanik Slavjanah u Americi, J. M. Gartner**, koji je bio došao u Europu sakupljat slavjanskih svećenikah, toli potrebnih u Americi, povratio se je već u Ameriku veseo, što mu je trud tako liepo uspjeo. Dobio je naime 17 svećenikah čeških i poljskih, koje je već prije poslao u Ameriku, gdje grade jur crkve za američke Slavjane. Još mu šestorica obećaše, do godine doći u Ameriku, a i nekoliko bogoslovacah odvažilo se na dalek put u Ameriku, da ondje dovrše bogoslovje te se ujedno nauče engleški, da im bude lakše djelovati.

* **Popušilo se tabaka u Austriji** prošle godine 43 miliuna 189 tisućah i 21 for.! Dakle 2 miliuna 617 tisućah 393 for. više nego predlani.

* **Propali trgovci.** U Austriji je prošle godine 1873. propalo 1377 velikih trgovacah, a trgovčićah i obrtnikah da im se nit broja nezna. — U Ugarskoj jih je propalo 966, od kojih u samoj Budim-Pešti 167. — U Beču 233, u Linču 8, Solnogradu 7, Brani 35, Zlatnom Pragu 31, Gradcu 8, a najposlje u Trstu 16.

* **Zločinci u Beču.** Prošle godine je bečka policija uhvatila i zatvorila u tamnicu 2,400 zločinacah. I to je napredak!

* **Slavensko crkveno pjevanje.** Dopisnici engleski javljaju iz Petrograda londonskim novinam, da je vriedilo putovati iz Londona u Petrograd samo da čovjek čuje sbor iliti kor, što se pjevao u stolnoj crkvi petrogradskoj prigodom vienčanja jedinice cara Aleksandra sa knezom edimburškim i kad se nebi na um uzela sjajnost i bogatstvo, koje nemože razviti u Evropi do jedina carska obitelj ruska.

* **Vojvoda Würtemberški** bi imenovan vojničkim zapovjednikom u Trstu, a general Weber ide za presjednika vojničkoga prizivnoga suda u Beč.

* **General Gablenz** ubio se iz pistole u gradu Zurigu, kako se veli, radi velika gubitka, što ga od mala na Borsi pretrpio.

Od prošle godine 1873. ostao nam je dovoljan broj iztisakah „Naše Sloge." Ako jih tko želi imati, neka nam se javi, za novce hoćemo se lahko pogoditi.

Uredničtvo.

Listnica Uredničtva.

ZLATAR: g. D. B. Poslata predplata ide na račun prošle godine.
METKOVIĆ: S. D. za prošlu je godinu plaćeno.
KRK: M. O. poslati novci idu na račun tek. polugodišća.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Januara 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.34	5.35	—	5.35	5.35	5.35	5.34	5.34	5.34	—	5.34	5.34	5.35	5.34	5.34	—
Napoleoni	9.05	9.05	—	9.08	9.08	9.07	9.04	9.04	9.04	—	9.05	9.03	9.04	9.05	9.03	—
Lire Inglesko	11.41	11.40	—	11.44	11.41	11.46	11.42	11.42	—	—	11.42	11.43	11.43	11.43	11.39	—
Srebro prid (aggio) . .	106 35	106 75	—	108.—	108.—	107.75	107.50	107.50	108.—	—	108. —	107.85	107.75	107.50	107.35	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki i 16 dan mjeseca i stoji poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carovine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po na radnoj ciени. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Februara 1874.** **Broj 4.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. veljače.

U ovaj čas su sve oči uprte u Petrograd, kamo je nj. Veličanstvo, naš car, prispio dne 13., u tri sata po podne. Ča do Gačina dojdoše mu nasprotu carski ruski knezovi, a na petrogradskom kolodvoru dočekao ga i najsrdačnije pozdravio car Aleksandar sa svom svojom obitelji, pa odveo kroz dubkom pune i svečano nakićene ulice u svoj tako zvani zimski dvor. Sad se sav sviet domišlja, kakove će posljedice imati prijateljsko rukovanje tih dvajuh mogućih okrunjenih glavah. Mi mislimo, da će svakako bolje, nego li je imalo u svoje doba njihovo razdruženje.

U Beču da je prieko dvadeset i pet tisućah radnikah bez dobitka, za to je nj. Veličanstvo, prije nego li se dao na put, naložio pismeno predsjedniku ministarstva, knezu Auerspergu, neka gleda otvoriti na državne troškove kakvo djelo, da može sviet, gdjegod je potreban, štogod zaslužiti. Pak se baš čuje, da ministarstvo iščе od carevinskoga vieća trideset milionah, da se u tu svrhu započne gradjenje nekojih željeznicah, medju koje spada i železnica dalmatinska.

Carovinsko vieće neumorno posluje, baveć se zakonskimi osnovami, što mu jih je ministarstvo predložilo glede novih odnošajah crkve i države. Ljetošnje delegacije da će se otvoriti negdje prama koncu mjeseca travnja.

Knez Bismark, siloviti kancelar carstva njemačkoga, hoće u svojoj oholosti da zapovjeda svemu svietu. Zabio si u glavu, da tobože razruši katoličku crkvu. Pak piše svim susjednim državam, neka zapriete svakomu, a naime biskupom, neka se netuže, ni pismeno ni ustmeno na njegova djela i na njegovo proganjanje crkve božje. Dne 3. tek. mjeseca dao je noćnim zakonom uhvatiti poznanjskoga nadbiskupa, grofa Ledohovskoga, te odvesti u tamnicu u Ostrovo. Za što? Za to, što ovaj kaže, da se nesmie i nemože po duši pokoriti nekojim pruskim zakonom, koji su protivni svecobćim zakonom crkvenim. Ta sreća da čeka i druge njemačke katoličke biskupe. Dosad je Bismark bio velik, a odkad se stavio na crkvu, postao je maljušan, kao svaki drugi čovjek. Crkva neima drugoga oružja, nego one rieči kralja Davida: Jer vjernjem, zato i govorim. Ali to je tako ubojito i strašno oružje, da je smrvilo i uništilo i veće nasilnike, nego li je Bismark. A to oružje kao da se diže po malo proti njemu u svoj Evropi. Tako se čita, da se neki dan držao u Londonu veličanstveni tabor, na koji su došli zastupnici najstarijih i najbogatijih plemenaških obiteljih engleskih, pa iz koga se prosvjedovalo proti Bismarku i njegovu postupanju proti katoličkoj crkvi.

U Italiji je ministarstvo bilo predložilo parlamentu zakonsku osnovu o podmorašnom šiljanju djece u školu i o izključenju nauka kršćanskoga iz taljanskih školah. Taj ministarski predlog je pao većinom samo od nekoliko glasovah. U Engleskoj su izbori izpali u uzdržnjačkom smislu, zato će sadašnji ministar predsjednik sa svojim ministarstvom morat odstupiti.

U kneževini Srbiji narodna je skupčina dokončala svoje djelovanje, pa se svečano zatvorila, poslje što je proglasila nekrivim ministra rata, koji se pred njom javno prao i oprao od podignute proti njemu tužbe.

Što je učinio i učiniti ima hrvatski sabor.

Tko je pravedan i prosudi sve okolnosti, u kojih je hrvatski sabor morao djelovati, priznati će mu — piše narodno glasilo u Hrvatskoj — da je veliku revnost razvio i gledao izkupiti onu rieč, koju su zastupnici kod izbora zadali narodu i opravdati nade, koje je narodna stranka uzbudjivala, dok je oporbu vodila.

Najprije zadala je saboru mnogo posla i otela mnogo vremena novolja nagodbe medju strankami. Koliko se je odozgo pod prietnjom saborskoga razpusta nalagala nagodba, toliko je u saboru stojalo u koristi nekim ljudem, da pregovore razvlače i konačno raztrgnu. Provladana jednoč ova muka, čekala je u Pešti druga još teža, gdje je ugarski kraljevinski odbor imao ugovarati i nagodbu sklopiti sa strankom vrlo oklevetanom, osumnjičenom i omraženom. Tako je morao svaki korak zapeti o sto klipovah, uz nemirujuće ni jedan čas spletke iz Zagreba predene, dok se je napokon skoro iza godine dana došlo do nekakva posljedka. A cielo ovo vrieme sjedio je u banskih dvorih Ant. Vakanović, koji je imao sasvim druge brige, no da misli na zakonske osnove, vrstne valjano urediti zemlju.

Došav napokon do nekakve pogodbe medju kraljevinskimi odbori, popričila se je pred sabor nova težkoća, tko da preuzme i sastavi novu vladu. Istom u rujnu dobije zemlja bana, koji je morao o tom misliti, kako će sastaviti vladu, udovoljiti silnim vapajem dolazećim iz svih krajevah zemlje i misliti na osnove, koje bi saboru predao, da ih razpravi u tri tjedna do sabora ugarskoga i u dva tjedna božićnih sjednicah. Možemo upravo reći, da je sabor imao samo pet tjedanah sgodnih za oduševljeni, ničim nepriečeni rad. Sad se istom može pravedno oceniti velika revnost sabora, koju ugarsko zastupstvo ne može dovoljno razabrati i obnenavidjeti.

Medju stečevinami sabora nije najmanja ona duševna, da je sva Krajina u jedan glas zavapila: primite nas u svoj naručaj,

---

PODLISTAK.

RAVAN PUT NAJBOLJI PUT.

Neću više da se ljutim na dažd, pa neka još toliko lije, odkad mi je kazao prijatelj Srećko Vrlić, da ima daždu zahvaliti svu svoju sreću. Mili moj Vrlić baš je vrli čovjek, pravi dobričina, uviek pripravan, u svakoj stvari naći samo dobro, pripisati providjenju Božjemu sve što se dogodi čovjeku, a što ljudi obično pripisuju slučaju, te netražiti sto korakah daleko, što može naći na deset — zadovoljan naposlied, ako bi postignuo što bi želio — rieču, on bijaše Vrlić! —

Ajde da uljudnim čitateljem pripovriedim, što mu se dogodilo.

Bijaše on sin seljaka više siromašna nego li imućna, kakovih ponajviše nalazimo u našoj Istri. — Dostignuv na Bečkom sveučiliću dostojanstvo liečnika, vrati se kući, da medju svojimi dragimi još po koji danak veselo sprovede prije svoga odlazka u grad, gdje je naumio tražiti mjesto svojemu budućemu službovanju. — Pitate me: „Kako je Srećko mogao dovršiti tako dugotrajno i skupo školo, a otac mu siromak seljak?“

Evo vam odgovora.

Čovjekoljubivi njegov župnik zauzme se za bistra i vrla dečka, kako to u Istri ne riedko biva — i skloni oca mu, da ga dade u škole, koje sve, velikim požrtvovanjem od strane onoga župnika, eto Srećko sretno i dovrši. Ovako se je i po koji drugi siromašni mladić izškolao pomoćju vriloga svećenstva, samo što se često dogodi, kad takovi dojdu do kruha, da onda povraćaju dobročincem dobiveno dobro nezahvalnošću te pogrdjivanjem i sramoćenjem svega svećenstva, sv. vjere i samoga naroda, iz kojega su potekli. — Nego pustimo ta žalostna razmatranja i vratimo se k našemu Vrliću, koji nije u nikakovom obziru spadao u red tih nezahvalnikah.

Vrativ se dakle u svoj zavičaj, Srećko se odmah opet udomaći medju domaćimi u otčinskoj kući, zabavljajuć se u susjedstvu posried prostih neukih seljakah isto onako, kao da se šeće po Beču, obkružen sijajnošću i množinom svieta.

Čuo je više putah, a i sam doživio, kako je ovaj ili onaj, ostaviv svoju domovinu i svoje rodjake, stekao u inostranstvu sreću i blagostanje. Zato naumi i on podati se širom biela sveta i u kojem velikom gradu iskati svoju sreću. — Ne što bi bio više pohlepan za čašću i bogatstvom nego li su drugi, nego nije uvidjao, zašto nebi i on u inostranstvu mogao doći do časti i sreće; a nije se otimao ni misli, da mu možda podje tamo za rukom, dobro se i bogato oženiti.

Od mlada mrzeć na bezposlenost i pun nade i pouzdanja u budućnost, kaniše jurve odputovati, kad eto mali slučaj — ili kako bi on kazao — providjenje Božje, stvar drugačije okrene te odluči o njegovoj sudbini.

Jednoga dne zajuče otčina vranca, da prije odlazka iz domovine pohodi još svoje prijatelje, a medju njimi i mila si pobra-

da složno djelujemo o skupnoj sudbini i budućnosti; a zatim da je sva zemlja vedrijim licem odahnula i povjerovala u bolja vremena i mogućnost svoga razvitka složnim i praktičnim djelovanjem.

Puku su dana dva znamenita zakona: odkup od rabote i koliko je igda moguće pravičan način razdiobe. On još očekuje riešenje urbarskih odnošajah, valjan učionski zakon i sdušnu, jednostavnu upravu. Mi se izvjestno nadamo, da će vlada pripraviti za buduću saborsku sjeditbu zakonske osnove ovoga smjera. Što se naročito tiče pučke škole, osnova prijašnje vlade, prošav prosudu carske pisarne, povraćena je banu, s onoga posve opravdanoga razloga, da se banu ne može nametnuti tudja osnova. Sdušna pako i jednostavna uprava usko je spojena s onimi preinakami, koje ne je u jednoj sjednici predstojnik Živković naviestio kano prvu zadaću nove vlade. S njimi je uzko spojena napredna uredba i naših občinah koli gradskih toli seljačkih. S njimi je uzko spojen i izbor najodabranijih upravnih činovnikah i sudacah.

Sve to očekuje, s pravom i velikom žudnjom, zemlja od vlade, koju pouzdano i ponosno svojom zove i od sabora, za koji se je velikim naporom borila.

Zakonska osnova, koja ujamčuje slobodu pisana govora, tolika je potreba i toliki zahtjev svakoga političkoga razvitka i političke slobode, da ovaj sabor ne može dovršiti svoga djelovanja, a da ovoga zakona ne donese.

Kako je vidjeti, još je mnogo i težkih zadatakah ovomu saboru. No nastavi li se onom revnosti, kojom se je počelo, a nastaviti se mora, mi smo uvjereni, da će on svoju zadaću, sretno i koristno riešiti, te s pouzdanjem kod novih izborah zatražiti odobrenje svoga rada.

Kozice (boginje, ospice).

Već su skoro dvie godine danah, što se čuje, da kozice ovdjo i ondje ljude nemilo napadaju i mnogoga u grob sprave. Zato neće bit u nevrieme, ako našim čitateljem koju i o njih rečemo, podavši jim naime one naputke, koje o toj bolesti podaju znanost i iskustvo.

Od istočnih stranah, gdje je gnjezdo mnogih najstrašnijih kužnih bolestih, dojdoše k nam u Europu i *kozice* u XII. stoljetju. Od onoga su se vremena udomaćile i u ovih naših krajevih. Mnogo puti bi se prikazale kao ljuta kuga, moreć ljude na tisuće, a liečnici se dugo vremena mučili, nebi li što iznašli, čim bi se čovjek od njih obranio. U Turskoj još mnogo prije, nego li je učio inglezki liečnik (ljekar) *Jenner* ciepati ljudem *kravje kozice*, ciepali bi prave kozice navlastito ženam, da jih tim očuvaju kozicah, koje bi jim obraz razpraskale i nagrdile. *Prave* kozice ljudem ciepati, mnogo je pogibeljno, jer se lahko sgodi, da neostanu na onom mjestu, gdje su ciepane bile, nego se po svom životu razšire i prouzrokuju posve pogibeljnu bolest. Rečeni *liečnik Jenner*, koji je učio *kravje* kozice ciepati djeci, od ovih uzet materiju i njom druge ljude ciepati, postao je tim velik dobročinitelj naroda čovječanskoga. Ovakovo ciepljenje *očuva* čovjeka, da se ga prave kozice lahko neprimu, i ako bi se ga kad i primile, da *obično* nebudu hude. jer jim ciepljenje moć oduzme. Nu ipak treba znati, da ciepljenje kozicah neće očuvati čovjeka za *vas* njegov život, jer življenje nakon nekoliko godinah u čovjeku sve promieni: njegove kosti, meso, kožu, vlase itd., pa isto tako vremenom sgine iz njega i ona moć ciepljenih kravjih kozicah, koja ga je donekle od pravih kozicah branila. Bit će zato vele dobro, da si odrasao čovjek dade i po drugoč kozice ciepiti. O ciepljenju kozicah mi nenaumismo ovdje govoriti nego samo toliko, koliko treba, da ljudem u obće preporučimo *ciepljenje kozicah*, i da ujedno liečnike, koji jih ciepaju, jedino o tom opomenemo, da djeca, od kojih uzimlju materiju, da njom druge ljude ciepaju, budu djeca *zdrava i od zdravih roditeljah*.

Naša osobita svrha je ovdje ta, da osvjedočimo ljude, kako im se je po mogućnosti, *gledati* najetbe kozicah, i da kozicah bez liečnika nelieče.

Akoprem nije nemoguće, da se dan danas, gdje su se kozice udomaćile, obole od njih takodjer i oni ljudi, koji se jih nigdje nisu dotaknuli, ipak se gotovo zna, da se po *dotaknutju* najlaglje nabave i šire. Radi toga, tko neima nastojati bolnika, neka gleda da nedojde u *dotičaj* s kozičavim čovjekom; a tko to učiniti nemože, nek se barem gleda, što mu je više moguće. Iskusilo se je i to, da tko po svojoj naravi nije *naklon* na tu bolest, neće je ni dobiti. Nu komu to unapred poznato biti može?

Kozice su mihurići na koži, koji se prikažu kakvih 5 il 7 danah po tom, što se jih je čovjek nabavio; najprije počnu na gornjem dielu tiela, u 3 dana pokriju već il manje vas život, a kadkad tako strašno, da čovjek oslieni il ogluši. Prije nego li niknu po životu, silnom se vrućicom (febrom) mnogokakva znamenja prikažu, tako da mnogokrat s početka bolesti, ni sam liečnik nezna povedati, hoće li biti kozice ili neće. Ako se pa kad kozice po životu s labka osuti nemogu. uzrokuju bolniku u *možganih* takvu muku, da je vas izvan sebe i strašno ga trzanje lomi, il pak bljuje radi težkoće, koju ćuti na plućih i želudcu.

Kozice se s prva prikažu kao *crvene* bušje *piknje*, koje se u kakve tri dni u *prišće* pretvore, nakon nekoliko danah *ognoje*, učine *hrastu*, *osuše* i *odpadu*, a po tom za dugo vremena ostave piknje na koži i osobito po licu.

Kako se pa čovjek kozicah *najeti* može?

Kozice se *prve dane* najeti mogu od bolnikove *sape*, koja ima nekak osobit duh, jednak duhu pliesniva kruha. Kad već bolnikova sapa tak duh ima, ako se jošte i nisu kozice po životu prikazale, svejedno se njom okužiti može čovjek, koji ju dišc. A kad se kozice *gnojiti* počnu, il jurve dielaju *hrasto*, tad već nebivaju najetljivo po sapi, nego po gnojnoj hrastavoj kužnini, i to mnogo više nego li bijahu po sapi. To je ono, što si svaki čovjek dobro zapamtiti ima, da se naime s prva čuvati znade od bolnikove sape, a za tim još većma kužnine, koja iz ognojenih kozicah i njezinih hrastah teče. Najhudje i najnajetljivije su tako zvane *crne kozice*, kad se naime na mjesto bielkastih prišćićah, *crnkasti mehuri sa smrdljivim gnojem* narede, tako da je čovjeku mučno blizu biti. Zato preminuvše od crnih kozicah treba što je prije moguće prenesti iz kuće u mrtvačnicu.

Tko dakle nemora, taj nek se nikad *nepribliži* kozičavu čovjeku, a tko mora da bolniku pomaga, taj nek k njemu tako pristupa, da ni njegov *duh*, ni *sapa* izpod pokrivala u njega nebuhti. U sobi iliti mjestu, gdje bolnik leži, netreba se bez potrebe dugo vremena baviti.

Da se pako *soba*, gdje bolnik leži, neprenapuni kužnine, treba da bude, koliko je moguće, zračna i nezatuhljiva, da se *svaki dan okna* (*ponešto*) *par puti odpru* i bolnik med tim pod pokrivalo sakrije, da se nenahladi. Na ovaj se način zrak u sobi mnogo bolje čisti, nego li da se u njoj smrikovo drvo sažge, il pa octom

---

tima iz školske dobe, popa Jovu, koji obavljaše službu duhovnoga pomoćnika u nekom gradiću u doljnoj Istri. Na povratku od njega u svoje selo zateče ga na putu kiša.

„Tako valja", reče Vrlić, „toplina mi dosad jako dodijala, ova će me rosica malko razhladiti!" — Ali mjesto rose, udari silan pljus. — Srećko se ogrne svojim plaščem zavije okrajnik okolo glave, pritlači široki šešir na obraz, pa neka daždi, koliko ga volja!

Premda bijaše od naravi veoma strpljiv, činilo se, da ga kiša izkušuje u strpljivosti, jer poče liti baš kao s kabla te u nekoliko časovah bijaše sva okolica živa kaluža.

Do kože mokar, a na dugo i široko nevideći zaklona ni krova, izgubi Vrlić najposlje i strpljivost, kad eto na jedanput ugleda ne daleko pred sobom troje ženskih glavah, stojećih na nekom razkrižju.

Bijahu to tri mlade djevojke, po svoj prilici vraćajuće se od kakovog sajma, pa se bjehu ustavile na onom mjestu, da prije razstanka još koju reku pod širokimi kišobrani.

„To je moj spas!" — pomisli si Vrlić, kojega u hip prodje sva zla volja. — Približiv se mladim djevojkam, zapita ih, kojim mu je putem udariti, da u najkratje vrieme dospje pod krov, gdjeno bi mogao i prespati.

Sve tri u isti čas, spruživ ruku, a svaka na drugu stranu: „Ovamo na desno!" — „Onamo na lievo!" — „Evo ravnim putem!" — rekoše zajedno, kao na jedan dušak?

Kojoj vjerovati? — koju slušati? — Jesu li tri sela jednako blizu? — Ili varaju se djevojke, ili hoće da mu se narugaju.

„Eh, čemu razmišljati dugo?" — reče Vrlić sam sobom. — Čovjek nebi bio zdrave pameti, kad bi išao desnom ili lievom, kad može ravnim putem. — I jaši napred putem, koj mu pred okom.

Djevojka, koja mu bijaše svjetovala, neka udari onom stranom, dade prijateljicam ruku i dobar večer na oprost, te se stavi i ona na put. Usljed velike kiše bijaše cesta jako blatna zato nije mogao ni konj hoditi brže od pješke putujuće djevojke. Kad i kad bi djevojka uzmakla napred, onda bi išla polaganije, da neizgubi putnika s oka. Brižljivo pazi na to, da mu naznači najbolje prolaze i kad jednom nehotjaše konj preko poveće kaluže, priskoči djevojka, primi konja za uzdu i prevede ga dragajuć preko nje.

Na što misli u taj čas naš putnik? Sigurno ne više na kišu, nego na uljudno poslužno djevojče, koje se tako junački izpostavlja kiši i blatu, da ugodi nepoznanu čovjeku. Gdje je gradjanka, koja bi šta takva učinila?

Dakako mlada seljakinja nije nipošto za gosposke dvorane. Al evo kako joj je ponašanje lagahno, umiljato i postojano, kako se kretje i vrti! — Nije li joj lice lieno, dražestno milo, u svoj osobi naravska krasota? — Doduše netreba joj mnogo nakita, pa se može mjeriti sa najljepljimi *šiorami*.

Za četvrt sata dospiju po kiši naši putnici u selo. Tu stupe u čednu kuću, koja dakako nije pet kati (podah) visoka, niti je po pravilih gradjevne umjetnosti sagradjena, al ipak oku veoma ugadja, i kad je nebi zasjenjivao trs, pun žutâ grožđja.

U toj su kući stanovali roditelji mlade djevojke. Kako si, s kim si, bilo je dosta pitanja. Za čas uzplamti vesela vatra na prostornu ognjištu, na žarećem se ugljevju stoji ponjva, dražinski

na razžarenu željezu il kamenu prokadi. Nije doista ni ovo suvišno nu najbolje se zrak u sobi čisti, kad se zločest ispusti, a zdrav uvede. *Čista, prostorna* i već *hladna* nego li vruća soba najprva je liekarija kozičavim ljudem; pa i postelja jim zato nesmie biti blizu peći. Mnogi jurve radi vruće sobe i smrada poginuše.

Kako pa liečiti kozičava čovjeka?

Liečenje kozičava čovjeka jest stvar liečnika. Nu dok liečnik nedojde i pošto je došao, neka si svaki zapamti što sliedi.

Ako su se kozice u čovjeka urinule, *nijedan* liečnik *nijedna* ljekarija neće jih već zatrti. One će tada da svoj tek u čovjeku dokončaju, razpasti se naime po životu i dozoriti, pošto već jednoč počnu. Ljekarijah iz ljekarnice u obće tada netreba nikakvih; *soba* nek bude već hladna nego li vruća, *pokrivala* ne prevoć i osobito pernasta ne; *vodu* (nu nepremrzlu) neka pije čistu, il pa nešto malo okisanu limunom il octom. *Vino* kanoti i svako drugo vinsko pitje i hrana je *otrov* za takove bolnike. *Juha* il po koja pečena jabuka budi jim hrana.

Da si bolnik kozice *negrebe i nelupi*, kad ga srbe, i da mu se grde brazgotine nenarede, treba mu je mazati s *uljem* il s kojom drugom *čistom mastjom*; djeci se pako uviju ruke kakvim mehkim povojem, da se negrebu.

Evo ono što se o kozicah reći može, toli na korist bolestnih, da bolest laglje podnesu, koli i na korist zdravih, da se kozicah očuvaju.

Sve ostalo je liečnikov posao, koga, ako je moguće, treba udilj na pomoć pozvati.

Iz slov. Novic.

PROSVJED.

U 1. ljetošnjem broju *Naše Sloge* se čita u talijanskom izvorniku osuda, što ju je dne 24. studenoga prošle godine 1873. izrekao kotarski sud krčki.

Polag te osude je g. R. Dujmović, župan dražki, tužio g. D. Desantića, občinskoga načelnika baščanskoga, jer da ga je ovaj uvriedio nekojimi pogrdnimi besjedami, koje je dne 10. listopada iste godine, prigodom izborah, izustio proti Hrvatom i hrvatskomu narodu.

U toj se osudi priznaje, da su besjede, što jih je obtuženik izustio, zbilja uvredljive za svakoga Hrvata, al se na koncu ipak nekrivim proglasuje, jer da tužitelj nije Hrvat, budući se rodio na otoku Krku, pa s toga da neima prava ni zadovoljšćine iskati.

A sad se čuje, da je i prizivni sud u Trstu, komu se bio utekao g. Dujmović, iste misle, pa da je potvrdio rečenu osudu.

Ta stvar je dakle zakonito i pravovaljano dokončana, pa joj po zakonu neima i nemože imati od nikud prigovora. Toga radi nije ni nam podpisanim ni na kraj pameti, da prigovorimo ni riječi proti zakonitosti i valjanosti te osude.

Ali ono, u toj osudi, u koliko ju mi poznajemo iz javnih novinah, jest rečeno, da g. Dujmović nije Hrvat, budući se rodio na otoku Krku. Što sliedi iz toga? Iz toga sliedi, ako nije Hrvat Dujmović, da nismo Hrvati ni mi, koji smo se takodjer rodili na ovom otoku.

Ta besjeda je skroz i skroz kriva i protivna našoj narodnoj sviesti, jer mi neznamo drugo, nego da smo od starine Hrvati po krvi i jeziku, akoprem nespadamo slučajno k sadašnjoj kraljevini Hrvatskoj. Kod nas na Otocih i u ostaloj Istri nezna ni diete drugač odgovoriti, nego da je Hrvat i da govori hrvatski.

Toga radi mi podpisani prosvjedujemo što krepče znamo i umiemo proti toj besjedi, jer kako je Niemcu i Talijanu, stanovali oni i u Americi, sveto i neoskvrnivo njihovo ime i njihov jezik, tako je i nam Hrvatom u Istri.

Na koncu nemožemo da neizjavimo svecobću živu želju, da nam se već jednom počne suditi i pisati u našem jeziku, pa tako zadovolji i zakonu, na koji se pozivamo.

Na otoku Krku u februaru 1874.

(Sliede podpisi.)

Franina i Jurina.

Ju. Kad te se već jedanput počet v Istri otvarat i ženske škole?

Fr. Ter jih je već puna Istra, ač skoro va svakoj drugoj školi uče ženske i mužku decu.

Ju. Uh, tu će dakle bit dosta lajavac!

Fr. Neće *ni* koliko misliš, ač su većinom i one sve *mutaste*.

Ju. Dokle će zaboga tako durat?

Fr. Doklegod budu naši ljudi *slepi*!

NARODNE PJESME ISTARSKE.

Vidovica devojka.

(Brgudska.)

Pohvali se Vidoviću starče
Pul' mladoga cara na večeri,
Da on ima do devet sinova,
A on nima sina ni sinovca,
Neg' do devet polepih devojak,
Sve do mlade kćeri Margarite
Nije prošla ni nedelja dana,
Od cara mu drobna knjiga došla,
Da on ima na vojnicu pojti,
Ili pojti ili poslat sina,
A on nima sina ni sinovca,
Neg' do devet polepih devojak
Sve do mlade kćeri Margarite
Pa Vidović tužan i žalostan,
Da je njemu na vojnicu pojti.
Govori mu kćerka Margarita:
Aj ti Boga, o moj stari ćaco!
Ća si tako tužan i žalostan?
Moram biti tužan i žalostan,
Zač je meni na vojnicu pojti,
Ili pojti ili poslat sinka,
A ja nimam sina ni sinovca!
Govori mu kćerka Margarita:
Kroji mi ti robu po junačko,
I mi kupi kordu po junačko,
Kupi mi ti klobuk belim perjem,
I mi kupi konja nejahana,
Ja ću za te na vojnicu pojti.
Aj ti Boga! draga kćerko moja,
Kako biš ti konja podkovala?
Kovat ću ga kô drugi junaci.
Kako biš ti oružje svitlala?
Svitlat ću ga kô drugi junaci.
Kako biš ti Dunaj preplavala?
Plivat ću ga kô drugi junaci.
Kamo biš ti žute kose svoje?
Pletat ću jih ko drugi junaci.
Kamo biš ti bele dojke svoje?
Hranit ću jih ko druge devojke.
Pak joj kroji robu po junačko
I joj kupi kordu po junačko
Još joj kupi klobuk belim perjem,
I joj kupi konja nejahana —
Za otca je na vojnicu pošla!
Kad je došla pred grade carove,
Vidile ju te sluge carove,

---

stol pokrit čistim obrusom — i taj hip tečna večera od srdca nudjena nenadanu gostu. — Sve bijaše u toj kući tako prijazno i privabljivo, da je uprav godilo našemu prijatelju.

„Ovi seljaci su baš izvrstni ljudi", misli si Vrlić — „tako uljudni i poslužni, da nikako ne uvidjam, kako se možemo mi, gradjanski odgojenici, ponositi svojimi *manierami*."

Akoprem bijaše poslužba tih dobrih ljudi bezprikorna, ipak gost opazi na njihovih licih i u svem ponašanju, da ih nešto jako uznemiruje. Kadkad umuknu svi i čini se da pazljivo nasluškuju. Često putah ustane se djevojka te unidje u izbu — za malo pak se vrati i svaki put nekakom žalostnom znatiželjnostju upru roditelji oči u nju.

„Brat mi težko boluje!" reče djevojka kao u odgovor na pitajuće poglede tudjega gosta. — Boluje!? — Ne mogu zatajiti, da se ova riječ nimalo nije glasila nepovoljno ušima mladoga liekara. — Zamoli jih, neka ga povedu k bolestniku; pita, motri, raziskuje te napiše svoj prvi liečnički zapis.

Pisao ga krepkom rukom — a u grudima mu trepetalo srdce. Tako je želio odduživiti se onim blagim ljudem! — „Doći ću opet!", reče drugo jutro, zajaše konjića — koj se takodjer neimadjaše potužiti na gostoljubivost u seljačkom hlevu.

Vrlić se vrati zbilja drugi dan — a i nasljedniji i ovako svaki dan onoga tjedna — a na koncu tjedna bijaše njegov bolestnik opet na nogah zdrav i vesco!

„O da imaco ovdje liekara, kako ste vi, Gospodine! — opetovano mu govorahu dobri ljudi, i svaki put, kad bi došao u selo, pozdravljahu ga velikim počitanjem svikolici seljani. Mnogi izmedju njih rada bi se s njim što više porazgovoriti; neki put učini to najsmeliji od njih, za njim drugi, tretji, naposled svi, kojim ga trebalo. — Pet satih naokolo nebijaše liekara, akoprem ima i ondje bolestnikah, kao igdje na svietu, jerbo u onom je kraju veoma nezdravo podnebje — i baš tada bijaše blizu ono ljeta doba, kad pogibeljna groznica hrpimice mori brižne kmete. — „Ja idem u pohode mojim bolestnikom", običava reći Vrlić otcu, odpravljajući se od kuće. — „U obće", govoraše mu neki dan, vrativ se iz sela, gdje je liečio do 15 bolestnikah, „u obće nije to baš mlohav početak! Zašto bi ja tražio drugdje, što imadem ovdje sigurno? — Drugdje možda nitko niti nemari za mene, u Trstu n. pr. manjka liekarom bolestnikah, ovdje pak manjka bolestnim liekara, ljudi se u mene podpuno pouzdavaju i nadam se, da me neće pustiti da drugoga zovu; što mi dakle prieči, da se nastanim ovdje medju dobrimi ljudi, svoj medju svojimi, blizu rodne kuće?" — Jer pak takova odluka zahtieva, da se zdravo prosudi, razmatra stvar na sve strane, i jedno jutro odvažno izjavi otcu, da će ostati kod kuće.

A što bi od sjajne ženitbe, kojoj se je Srećko nadao u velikû gradu? — Ništa, jer se ženi kod kuće, pak je na nju i zaboravio. A koju si je izprosio moj prijatelj? — Baš onu, koju uljudni čitatelji jurve poznaju, onu mladu djevojku, kojom se bijaše sretio onaj večer na putu, te koja mu naznači ravan put pod krov, a taj put bio je za njega put sreće i blagostanja, jer je ravan put najbolji put.

J. K.

Šli su oni caru povedati:
Aj vam Boga, care gospodine!
Došal vam je Vidovića mladi,
Na poskoku da je mladi junak,
Na pogledu da j' devojka mlada,
Neznamo je l' junak je l' devojka.
Car je slugam vernim govorio:
Aj vam Boga, drage sluge moje!
Peljajte ga u bile butige,
Ko j' devojka zbirat će prstene
Ko je junak će zbirat oružje.
Peljali ju u bile butige,
Prstene ni s okom pogledala,
A oružje j' najljepše zbirala.
Nisu znale te sluge careve,
Je li junak ni je li devojka.
Peljajte ga vrane kovat konje,
Ko je junak će jih podkovati,
Ko j' devojka ništar neće znati.
Peljali ju vrane kovat konje,
Kovala jih ko drugi junaci.
Nisu znale te sluge careve
Jeli junak ni je li devojka.

Još je care slugam govorio:
Aj vam Boga, drage sluge moje,
Peljajte ga mutni plivat Dunaj,
Ko je junak će ga preplivati,
Ko devojka, na kraju će stati.
Peljali ju mutni plivat Dunaj,
Svi junaci na kraju su stali,
Ona j' mlada Dunaj preplivala.
Nisu znale te sluge carevo,
Je li junak ni je li devojka.
Kad je došla nedeljica mlada
Pak je ona štale prekidala,
Tad je mlada tako govorila:
Štale moje, kidat vas nemorem,
Žute kose pod klobuk nemoru,
Bele dojke u njedra nemoru;
Cara služim devet godin dana,
I još care ni danaska nezna,
Il sam junak ili sam devojka.
Videla je Vidovica mlada,
Da ni cara i da ni cesara,
Zajahala j' dobra konja svoga,
Odjahala k svojoj miloj majki.

Neukû Nauka.

Što vriedi jedno tičje gnjezdo?

Muhavica (tica pjenica) hranila je sebe i petero svojih tičićah. Svako je trebalo na dan 50 raznih gusenicah, dakle skupa 250 komadah dnevice. Hranile se u gnjezdu 30 danah, te dok su mogle letiti, trebale su 7500 gusenicah. Svaka pako gusenica požderе toliko na dan od lišća i stabalna cvieta, koliko je sama težka. Razmierno pako treba i gusenica 30 danah dok bude velika. Te ako pojede na dan samo jedan cviet (cvietak voćke), u trideset danah pojede ih 30. Tako jedno muhavičino gnjezdo spasi od gusenicah 215,000 cvietakah; uzmemo li pako da po gdjekoja gusenica i 10—30 cvietakah proždere na dan, onda se jedva dade opisati kvar, što ga takva neman nanese voćki! Koliko dakle vriedi jedno tičje gnjezdo!

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Prošloga mjeseca preminuše u Gospodu: M. č. g. Jakov Marčelja, župnik u Lanišću u 62. godini svoje dobe; M. č. g. Juraj Tomizza, kanonik u miru u Čitanovi, 72. godini svojega vieka. — Za upravitelja obudovljene plovanije lanišćanske imenovan je m. č. g. Ivan Narobe.

Različite viesti.

* **Poslanik D. Dr, Vitezić** je dne 13. t. m. upitao ministra bogoćašća i naukah: 1. da li misli odstupiti od one naredbe, kojom je g. 1869. otegočen djakom prelaz iz translajtanskih gimnazijah na cislajtanska svenčilišća; 2. da li i što misli učeniti, da se u Istri i na kvarnerskih Otocih mogu mladići izobraziti u svojem matcsinskom jeziku; 3. da li je nakan doskočiti barem djelomice i što prije pomanjkanju srednjih školah u materinskom jeziku, te osnovati gdje u Istri jednu gimnaziju i jedno hrvatsko učiteljišće iliti preparandiju?

* **Opet Polesini-Kamalić.** Kako čitamo u bečkih novinah, ministar nutarnjih posalah je javio ovjerovitelju nomu odboru, da je naredio, neka se službeno povede iztraga na istranskih biralištih glede Polesina-Kamalićeva izbora.

* **Djačke podpore.** Kako se čita u *Osservatore Triestino* poreški odbor zemaljski je odbio prošnju, kojom su ga slavenski djaci u Gradcu molili, neka im pruži kakvu podporu. Isto tako je odbio prošnju za podporu dvih istranskih djakah naše narodnosti. S druge strane je uslišao prošnju bečkih djačkih družtvah za podporu bolestnih i ubogih djakah bez razlike narodnosti, podielivši svakomu od njih po 40 f. Izviše djačkomu družtvu u Mariabrunu u istu svrhu 20 f.

* **Zemaljski odbor u Poreču** je dopustio, da občinsko zastupstvo u Pazinu može prodati vladi školsku občinsku sgradu za 43,000 for. tim uvjetom, da plati 18,000 for. što jih duguje goričkomu fondu, a ostalom svotom od 25,000 f. da uzidje novu kuću za pučke škole i občinski ured. S druge strane, kao što čitamo u *Osservatore Triestino*, Junta nedopušća, da pazinska občina uzme na posudu 20,000 f. jer da tom prodajom prestaje potreba toga zajma.

* **Sveučilišćni odbor** u Zagrebu radi neumorno, da stupi što prije u život toli željkovano sveučilišće, pak se čuje, da će se već dojdućega listopada otvoriti tri fakulteta, naime bogoslovni, pravoslovni i filozofični, na godinu pako i liečnički. Srećan početak.

* **Rodoljubno družtvo sv. Jeronima** u Zagrebu držalo je na 22 pr. m. glavnu skupštinu. Izvješće upravljajućega odbora sasluša skupština s podpunim zadovoljštvom, a s pravim oduševljenjem primi viest, da je preuzv. gosp. biskup Strossmayer poklonio družtvu sve svoje dnevnice u iznosu od dvie tisuće forinta. — Skupština zaključi medju ostalim, neka se pozovu župnici, da svojski nastoje, da pribave družtvu čim više članovah u pučanstvu po selih, za koje se je družtvo ponajprije ustrojilo.

* **U Trstu** prošle se je godine pojelo: 17,000 volovah, 20,000 telacah, 10,000 skopacah, 36,000 janjacah, 5,000 prasacah — a popilo: 130,000 vedarah piva (bire), 152,000 vedarah vina, 10,000 vedarah rakije i druge žešti. Borme to nije malo!

* † **Anton Eduard Zhisman**, ravnatelj ovdašnje trgovačke i pomorske Akademije, preminu 8. t. m. u 52. godini svoje dobe, a dne 10. bijaše mu vele sjajan sprovod, komu je prisustvovao brat mu, profesor na bečkom sveučilišću i učitelj carevića Rudolfa, onda namjestnik Primorski, baron Ceschi, i sve c. k. ovdašnje oblasti, učitelji svih srednjih i pučkih škola sa množinom učećе se mladeži, kao takodjer nebrojeni znanci i prijatelji njegovi. Bio rodom Slovenac, veoma razgranjenih i dubokih naukah, a što je nam najmilije vjeran Bogu, caru i svojemu narodu. Bog ga pomiluj!

* **Grof Bismark** ne srdi se samo na francuzke biskupe i novinstvo, te i na novinstvo belgijansko, koje osudjuje njegovu politiku proganjanja katoličke crkve, nego se srdi i na Italiju, što je dopustila, da Lamarmora smije izdati nepovoljna mu odkrića, i što nije zabranila, da lombardski biskupi izdadu adresu sažalenja progonjenim biskupom u Pruskoj. Ovu adresu podpisali su biskupi bergamski, pavijski, kremski, kremonski, komski, lodski, i pomoćnik biskupa bergamskoga. „Nordallg. Ztg.“ upisuje ovu adresu talijanskoj vladi kao čin neprijateljski prama Njemačkoj, a Bismark, vele, da je dao pitati, nebi li se mogao Lamarmora potegnuti na sud radi tobož lažljivih dopisah.

Javna zahvala.

Mi podpisani smatramo si za dužnost, javno se zahvaliti banki „Slavii“ u Pragu, koja nam je usljed požara, zgodivšega se 8. decembra prošle godine, oškodjena stanja, kod iste osiegurana, u skupnoj svoti od 1905 f. 41 posredovanjem svojega vrhovnoga zastupnika u Trstu, gosp. Fr. And. Pleše-a, u gotovu novcu istinito izplatila.

Obzirom na sviestno i pravično postupanje rečene banke, preporučujemo istu najtoplije svim posjednikom, koji žele svoja stanja ili gibive stvari osjegurati, pošto „Slavia“ javno dokazuje, da je *narodna i pravična.*

U Hrušici 27 januara 1874.

Sa poštanjem
† *Stefan Dodić,*
† *Juraj Mezgec*
† *Josip i Stefan Girm*
Jakov Valenčić v. r.
Franjo Waišel v. r. učitelj kao svjedok.

Tèk Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Febbraio 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Carski dukati (cekini)	—	—	5.33	5.33½	5.33	5.33	5.36½	—	5.33	5.32	5.32	5.32	5.32	—	—	5.32
Napoleoni	—	—	9.03	9.03	9.03	9.03	9.02½	—	9.01	8.99	8.99	9.—	9.01	—	—	9.—
Lire Inglesko	—	—	11.38	11.38	11.38	11.38	11.37	—	—	11.34	11.34	11.35	11.35	—	—	11.35
Srebro prid (aggio)	—	—	107.15	107.15	107.15	107.—	107.10	—	106.85	106.35	106.35	106.25	106.25	—	—	106.05

Mislimo da ćemo ugoditi našemu kršćanskomu puku priobćenjem slieđeće pastirske poslanice:

BARTOLOMEJ,

po milosti Božjoj i Svete Apostolske Stolice

Biskup Trśćanski i Koparski

Pravovierniim Katolikom sdruženih Biskupijah

Pozdrav i Blagoslov!

Čovjek hliepi od naravi za srećom i blagostanjem, ali plaćem navješćuje svietu svoje narodjenje. Rastuć u ljetih, raste i u pohljepi za novimi naslađami; ali te naslađe, kad jih i postigne, neumire njegova srca. Njegova želja za sve to većim razkošjem jest nezasitljiva: čim ga više prati sreća, tim su veće njegove želje, kojim nemože zadovoljiti. Evo žalostnoga stanja ljudih na ovom svietu: duh leti za rajskim blaženstvom, a put ga drži u sužanstvu kletih strastih iliti pohotah!

Neka tajna moć mu nudi gospodstvo nad zemljom, a proti njemu se bune i sama počela tromе tvarine. Sunce izgori prirod njegovih poljah; mraz opali mladice njegovih voćnjakah; voda nahrupi u njegove rodne doline i odnese sobom plod zemlje; zrak se napuni kužnih izhlapinah i sije smrt; i tako za veseljem sliedi žalost, za obilnošću siromaštvo; najliepše se nade pretvore u tugu, a svjetlucajuća se budućnost pokrije gustom koprenom tmínah! Uzrok tomu boju, što ga med sobom biju težnje duše čovječanske i zla sreća na zemlji živućih ljudih, taj uzrok jest nepoznat mudracem ovoga svieta tako, da sva mudrost svjetovna nije u stanju osjegurati covjeku gospodstva nad svietom, za kojim on toliko hliepi, ni vratiti mu izgubljenu slavu. Jedinoj vjeri je dano pronići u tajne Stvoritelja, koji je dao čovjeku život i podložio mu svako drugo stvorenje: ona ga razsvjetljuje, da uzmogne spoznati, čemu je na svietu, objavljajuć mu njegov postanak u otajstvenom sdruženju duše i tiela tako, da dušom je dielnik neizmiernih izvrstnostih božjih, a kroz tjelesna ćutila gospoduje nad tvarinom, da ju opłemeniti, služeć se njom u svrhu, dostojnu njezina Stvorca.

Jeli pak vjera bila zbilja naviešćena ljudem zato, da ljudi doznadu za otajstva, kojih nemože dosieći um čovječanski, i da se umiju ravnati na putu spasenja? Na to odgovara Pavao sveti, pišuć Židovom ovako: Bog, koji je negda mnogo puti i različnim načinom govorio otcem preko prorokah, govori naposliedku i nam ovih danah preko Sina, kroz kojega i sviet stvori. (Posl. Žid. I. 1—2.)

Prvi je čovjek bio postavljen u raj razkošja, ali Bog, koji ga je bio nasadio svojim svemogućstvom, da bude čovjeku stan blaženstva, cielo gospodstvo zadrža sam sebi; pa da se čovjek, obdaren tolikimi dobročinstvi, nebi odielio od njega, zahtievase od njega poslusnost. Ali kad je Adam, okušivši zabranjeno voće, prekinuo tu sladku svezu s Bogom, izgubi milost svojega dobrostivoga Stvoritelja; zamamljen on od želje za poznati zlo, izmakne se gospodstvu Gospodinovu, pa mu je zemlja uzkratila svoje plodove; potom svojega čela znoj je čovjek služiti si kruh svakidanjski, a najposlje povratiti se u prah, da tako podnese zapriećenu mu pedepsu smrti sve dotle, dokle nezadovolji božjoj pravdi moguć Otkupitelj, kojega mu u svojem neizmiernom milosrdju obćeć sam Bog. (I. Mojs. I.)

Rodiv se potomci Adamovi pokvarenom naravlju svojega otca, moradoše podleći posljedicam istočnoga grieha, što jih je učinio nedostojnimi milosti božje. Toga radi prognani iz raja zemaljskoga i liseni dara neumrlosti, izvise pokvareni nasliednim nagnućem na zlo, boravc svoj viek u tugi i žalosti, nenahodeć utjehe nego u nadi nebeskoga blaženstva, u koje nam otvori vrata Spasitelj svieta.

Pravedna pedepsa, koja je stigla vas narod čovječanski radi prvoga prekrsaja zapovjedi božje, nije bila kadra odvratiti nesrecno potomstvo od grieha; dapače kako pripovieda sveto pismo (I. Mojs. VI.), hudobnost se je ljudska pokazala tolika, da se nebi bila postigla svrha, za koju je Bog sviet stvorio, dapače da bi se bilo moralo skončati svako živuće stvorenje, kad se nebi bio našao jedan pravedan čovjek, preko kojega htjede Bog očuvati potomstvo Adamovo, učiniv Noja drugim otcem svega čovječanstva i pogubiv u potopnih vodah sva prednjašnja pokolenja.

Da se pak novi narodi uzdrže u naravskom dostojanstvu i da uzmognu kroz izvršivanje zakona božjega dostignuti blaženstvo vječnoga raja, poslan bi Mojsija, koji dade deset zapovjedih, uklesanih na kamenih pločah u tu svrhu, da se nebi tko izpricao, da ga je neznanstvo zapeljalo, što je

ustao proti Bogu, nego da bi jasna ćudoredna pravila vodila život čovječanski u svih javnih i obiteljskih poslovih. I Bog obeća puku, koji bude ovršivao te zapovjedi, da će blagosloviti njegova polja i njegove livade, njegove kuće i njegove obitelji i svako djelo rukuh njegovih, al mu i zaprieti: „Ako pak nebudeš uzslušao glasa Gospodina Boga svojega i uzdržao i izvršio sve zapovjedi i naredbe njegove, koje ti ja danas zapovedam, doći će na te sve kletve i stignut će te. Udarit će te Bog sliepilom uma tvojega; progonit će te zli jezici i tlačiti tudja oholost, a nećeš imati nikoga, da ti pomogne. Mnogo ćeš posijati, a malo spraviti; posadit ćeš trsje i okopat ćeš ga, a nećeš piti vina od njega; mučit ćeš se i truditi, a nećeš uživati, jer će ti svaki plod zemlje crvi raztočiti. Imat ćeš maslinah, a nećeš imat ulja ni da si glavu namažeš, jer će ti ulike uvehnuti i zelene na tla popadati.“ (V. Mojs. XXVIII.)

Braćo predraga, ta šiba i nas bije već od nekoliko godinah, pa koji je tomu drugi uzrok nego naše griešno življenje? Ako iskreno priznamo, da smo zagriešili, da smo se zapustili Boga, da smo pogrdili njegovo sveto ime, da smo pogazili svete nedjelje i blagdane, il radeć i težeć kao u djelavnike, il trateć vrieme griešnimi zabavami; ako priznamo, da smo okaljali družtvo čovječansko razpuśćenošću, da smo oernili dobro ime svojega bližnjega i oškodili ga na duši i na tielu — ako sve to priznamo: onda se neimamo čemu čuditi, što nas Bog pohadja svojimi pedepsami, da tako osveti svoje uvriedjeno lice, kao što nam je već preko Mojsije zaprietio: „Doći će na te siromaštvo, zimnica, suša, kuga, sniet; nebo će nad tobom postati od mida, a od železa zemlja, koju tlačiš; glad i draginja hoće te mučiti i prokleto će biti sve, što budeš radio, dokle se god neskončaš.“ (Ondje.) Da se ovakve nevolje i nesreće nemogu pripisati slučaju te reći, da je to tako naljetilo, da su došla takova ljeta, da su se okrenula vremena; nego dapače da je to pravedna pedepsa božja, koja je stigla sviet zato, što se je otmetnuo od Boga: to se vidi odanle, što su se prietnje, navieśćene od Mojsije u rečenoj knjigi, izpunile i izpunjuju se još i danas na dlaku od tisuće i tisuće godinah nad pukom Izraelskim, kojemu je govorio ovako: „Na te će pasti prokletstvo, koje će te pratiti i goniti, dokle te nezatare, jer nisi slušao glasa Gospodina Boga svojega i nisi ovršivao zapovjedih njegovih, i to prokletstvo će biti na tebi i na tvôm potomstvu do vieka za čudo i za izgled svietu. Iz daleke zemlje, sa kraja svieta pustit će na tebe Gospodin jedan narod, kojemu nećeš razumiti jezika, i zatvorit će te u svih tvojih gradovih dokle se nesruše na zemlju jake i visoke zidine, u koje si stavljao sve svoje ufanje. Gospodin će umnožiti broj bičevah svojih za tebe i za tvoju djecu, bičevah silnih i stalnih, nesrećah strašnih i neprestajućih; kojih je bilo kao pieska, bit će vas malo, i bit ćete raztrušeni i razsijani širom svieta medju drugimi narodi od jednoga kraja zemlje do drugoga — jer niste slušali glas Gospodinov!“ (Ondje.)

Na taj način svi svjetski događaji potvrdjuju pravednost suda Božjega i objavljuju providnost njegovu u vladanju svieta: za prekršitelje zapoviedih Gospodinovih je pripravljena pedepsa, a za izvršitelje blagoslov njegov; pa tako se izpunjuje neprestance prisega Božja, što ju je naviestio svietu preko proroka svojega Ezekiela: „Ja prisiežem, da mi nije milo, da bezbožnik umre, nego da se vrati sa svoga puta i da bude živ.“ (Ezek. XXXIII.)

Naš božanstveni Učitelj učeć nas, da postavimo svu svoju nadu u Boga, koji hrani gavrane i odieva cviće na livadi, pa neće ni nas ostaviti da poginemo od glada i golote, kazao nam je, da iśćemo prije svega kraljestvo božje i pravednost njegovu, pak da će nam se nadvrći sve ostalo, što trebamo za život i tielo (Luk. XII. 22-23). Zato molimo u Otčenašu „Pridi kraljestvo tvoje“, to jest, ono kraljestvo, u kôm kraljuje Jedinorodjeni Sin Božji, da polag Psalmista (Psalm. II) „navješćuje zapovedi Gospodinove, da uči sudije ovoga svieta pravdu Božju, da zove sve narode na posluh prama vladaru neba i zemlje, da jih mine srdžba Svemogućega, koji netrpi, da mu se podsmjehuju bezbožni podrugljivci vječne pravde njegove.“

Ah, braćo, kleknimo pred prestoljem Višnjega, koji viekom kraljuje i spoznajmo svoje griehe! Ako smo dosad uzdisali u tugi i žalosti, ali nismo poboljšavali svojega življenja; ako smo dosad obećivali pod pedepsom, da ćemo bit poslušni zapovjedim Božjim, ali smo se pozabili svojih obećanjah, čim nas je minula pedepsa; ako smo molili za oprošćenje, kad nas je dotaknuta ruka Božja, ali smo se opet vratili u griešno življenje, čim nam se je oprostilo, spoznajmo, da smo nedostojni milosti Božje! Za to skrušenim srdcem mrzimo na naše opačine, vratimo se k Bogu i očistimo dušu svoju od grieha iskrenom pokorom! Slušajmo Učitelja, što nam je poslan u osobi Jedinorodjenoga Sina Božjega, pak ćemo naći i mi onu utjehu u naših nevoljah, koju je nekada bio poslao Bog puku Izraelskomu preko proroka Joela (glav. II): „Sinovi Sionski, radujte se i veselite se u Gospodu Bogu svojem! Ja ću vam nadomjestiti nerodne godine; vasa će gumna biti puna žita, a vaše pivnice pune vina i ulja; jest ćete izobila i bit ćete siti i hvalit ćete ime Gospoda Boga svojega, koji učini s vami čudesa!“

U Trstu na Sviećnicu, dne 2. Februara 1874.

† BARTOLOMEJ

Biskup.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po na vadnoj cieni. Pisma neka se šalju plaćene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Vasca N.° 1 piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Marča 1874.** **Broj 5.**

Pogled po svietu.

U Trstu 27. veljače.

Danas prama večeru naš će car sa svojega ruskoga puta prispieti u svoju bečku prestolnicu.

I kad putuje gospodar jedne obitelji, kućani znatiželjno izpitkuju, kako je bio gdje dočekan i primljen; pak se sami sebi raduju na svakoj ugodnosti, što im ju je u stranstvu doživio. Tim više jesu i moraju biti znatiželjni državljani jedne velike države, kako im je bio dočekan vladar od vladara i naroda koje susjedne države, naime kad je ta država na glasu poradi svoje moći i veličine.

Ako neimamo nego to pred očmi, mi austrijci možemo se sobom veoma radovati gledeć putovanja našega cara u Rusiju, jer polag viestih, koje nam odanle stižu, naš je car bio tamo dočekan svagdje i od svakoga ne kao da se nalazi u tudjoj zemlji, nego kao da putuje po svojej rodjenoj državi. I carska ruska obitelj i ruski narod kao da su se nadticali, čim će mu bolje ugoditi, čim ljepše i srdačnije izkazati svoju ljubav i odanost. Petrograd i stara Moskva pretvorili se i nakitili za njegova tamo boravljenja kao da idu u svatove. A najveće i najuplivnije ruske novine očito kažu, da je dolazak našega cara u Rusku velik dogadjaj, koji će najboljim plodom uroditi za jednu i drugu državu.

To se je vidilo, to se je čulo i čitalo, a za sve druge posljedice toga putovanja nitko ništa nezna, pa nemožemo ni mi o njem drugo reći.

U bečkom carevinskom vieću kao da se je razvrglo staro prijateljstvo medju ministarstvom i njemačkimi naprednjaci. I to poradi koleša iliti bula, što se udara na svakidanje novine, te nosi državi liepu godišnju svotu, pa što ga je htjelo ministarstvo uzdržati. I ovaj put su naši federalisti pokazali, da su napredniji od centralistah, jer su glasovali proti kolešcu. Istina, ministarstvo je predobilo svojom većinom u vieću, al se je tim neizmierno zamjerilo svojim naprednjačkim pristašam izvan vieća. U Pešti stvari stoje tako, da se od dana do dne čeka odstup sadašnjega ministarstva, ali nitko nevjeruje, da će se promjenom ministarstva izliečiti i ugarske državne rane.

U njemačkom parlamentu u Berlinu su se dogodile nekoje dosta važne stvari. Alzacijski i Lorenski zastupnici su prosvjedovali proti sdruženju s Njemačkom, jer da oni nisu stado, nego ljudi, pak da je imala Njemačka, ako je i predobila Francesku, njih pitati, što će da od njih bude. S druge strane glasoviti vodja Moltke je rekao, što je njemačka dobila u pol godine, da će morati oružjem u ruci braniti pedeset godinah. U Engleskoj je postao ministrom predsjednikom Disraeli, za koga se misli, da će se više pačati u stvari ostalih državah, nego li se pačao njegov predšastnik Gladstone.

Evo interpelacije, što smo ju spomenuli u zadnjem broju.

Upit Dra. Dinka Vitezića poslanika na car. vieću preuz. gosp. ministru bogoštovja i nastave.

Naredbom 8. ožujka 1869. preuzvišenoga ministra bogoštovja i nastave (d. z. l. br. 31) bi ustanovljeno, da svi oni, koji pripadaju k zastupanim zemljam u carevinskom vieću, mogu se valjano podvrći izpitu zrelosti samo u jednom zavodu ovih zemljah i radi toga su proglašene ništetnimi sve svjedočbe zrelosti, koje ovi dostignu u kojoj inokrajnoj zemlji, osim ako im je to unapred dopustio ministar nastave ili bar poslje svjedočbu valjanom odobrio.

Naredba ova je osobito štetna učećoj mladeži istarskih i na kvarnerskih Otocih stanujućih Hrvatah.

Te akoprem nadmašuju u broju ostale narode Istre, jerbo košto je poznato od po prilici 254,000 stanovnikah ima ih 180,000, dakle više od dvi trećine, to nije baš ništa učinjeno za njihov narodni uzgoj t. j. za njegu njihovoga jezika u zavodih.

Što se tiče imenito srednjih učionah, o kojih se ovdje i radi, to obstoji u Kopru jedna viša gimnazija i jedan pripravnički zavod učiteljah talijanskim nastavnim jezikom. U prvoj bi takodjer u potonje vrieme propisan i njemački jezik. U pazinskoj gimnaziji koja je svevišnjim rešenjem 25 lipnja p. g. preustrojena bila, bi sadržan njemački nastavni jezik, na sasvim tim propisan i talijanski. U višjoj realci Pirana, ko što i u brodarstvenoj učioni Malog Lošinja rabi se izključivo talijanski nastavni jezik.

U nijednom napomenutom zavodu, pridodav i njemačku dolnju realku u Puli, koje su jedine srednje škole u Istri i na kvarnerskih Otocih, neima predmeta, koji bi se predavao u hrvatskom jeziku.

A što se napose tiče predavanja hrvatskoga jezika, to je u pripravničkom zavodu učiteljah Kopra hrvatski i slovenski jezik slobodan, a u gimnaziji Kopra i Pazina propisan hrvatskl jezik samo za učenike hrvatskoga poriekla i to koliko imaju srca, da se takovim pokažu. K tomu učitelju hrvaštine na gimnaziji u Kopru nije baš jezik tako poznat, da bi bilo nade kakovomu napriedku. Ravnatelj pako pripravničkoga zavoda učiteljah, koji i onako zapostavlja hrvatsku narodnost i jezik, odstranjuje i ono malo srćanih mladićah, od takove nauke, a upisane čim zamole oslobadja bez razlike bili oni Hrvati ili Talijani.

Takov red je, da učitelj s jedne strane izgubi srce i volju za predavanje s druge pak potriebit upliv na djake da uspije. K tomu još kratko vrieme *od dva sata na tjedan* zapriečuje napredak i pod boljimi okolnostmi nego su ove. Radi toga može se bez priekora nazvati učenje hrvaštine u istarskih srednjih učionah više šalom i dangubom, nego ozbiljnom naukom.

Imajuć ovo pred očmi i takodjer usljed ekonomičkih razlogah usilovani su hrvatski mladići Istre i kvarnerskih Otokah pohadjati svoje nauke na hrvatskoj gimnaziji u Rieci.

Pošto su pako usljed napomenute ministarske odluke sve ondje dostignute svjedoćbe zrelosti ništetnimi proglašene za polazenje zavodah ovdašnje polovine carstva -- akoprem su si zavodi u ustroju svagdje jednaki -- to su usilovani učenici oni, osim ako im ministar nastave unapried nedopusti podvrći se izpitu zrelosti kod tamošnje gimnazije ili im svjedoćbe naknadno ne odobri, — što je težko dostignuti i svakojakimi neprilikami skopčano - u tamošnoj polovini tražiti si nauke i živež.

Sada ima 7 istarskih mladićah, koji polaze prava kod akademije u Zagrebu i nenadajuć se oni ni najmanje, da će biti njihove svjedoćbe zrelosti naknadno odobrene -- što se samo odlikašem povjeljuje — to su sile one sasvim izgubljene za Istru.

U koliko je štetan taj gubitak za Istru, može se lahko uviditi, kad se pomisli, da ih ima s jedne strane jako malo, koji se posvećuju višjoj nauci, a s druge strane, da je poznavanje *hrvatskoga jezika* u uredih i prometu i nuždan. Podeljujuć se pako usljed §. 19. temeljnih zakonah svakomu pojedinomu narodu Austrije obramba i njega svoje narodnosti i jezika, jednakost svih jezikah u učioni uredu i svagdanjem životu i ustanovljujuć se nadalje načelo, *da se u zemljah, gdje stanuju ljudi različite narodnosti javni zavodi tako udesiti imaju, da se svakomu bez da bude usilovan učiti se tudji jezik, prilika pruža učiti se u svom materinskom jeziku*, to je dužnost države ne samo odstraniti hrvatskomu narodu Istre i kvarnerskih Otokah, koji se usporedjaju inim narodom Austriji u plaćanju poreza i daće, rečene zaprieke, *nego i uzdržati srednje učione iz državne blagajne, u kojih bi bio njihov materinski jezik nastavnim.*

Tim već je to dužna učiniti država, što je obskrbila takovimi zavodi ne samo Talijane, koji su kako rekosmo u očitoj manjini, nego dapače i Njemce, čiji jezik nemože, izuzamši onaj maleni broj što ih ima, biti smatran domaćim.

Radi toga pitaju podpisani njegovu preuzvišenost g. ministra bogoštovja i nastave:

1. Hoće li odobriti preuzvišenost Vaša, bez ikoje potežkoće, mladićem Istre i kvarnerskih Otokah, koji su svršili svoje gimnazialne nauke u jednoj hrvatskoj gimnaziji a napose u Rieci i tamo položili izpit zrelosti ili unapred položiti budu, rečene svjedoćbe, dokle obstojati bude dosadanji ustroj učionah?

2. Koje naredbe i sredstva smiera upotrebiti preuzvišenost Vaša da oživotvori pravo, što ga imaju u znatnoj većini živući Hrvati Istre i kvarnerskih Otokah polag §. 19. temeljnoga zakona od 2. prosinca 1867. 142 d. z. l. najme pravo pouke u svom materinskom jeziku u zavodih javne nastave?

3. Smiera li ustrojiti preuzvišenost Vaša, da bar djelomice zadovolji vladajućoj oskudici, čim prije jednu gimnaziju i jedan

pripravnički zavod učiteljah u Istri ili na kojem od kvarnerskih Otokah sa hrvatskim nastavnim jezikom?

U Beču 13. veljače 1874.

Dr. Dinko Vitezić, Dr. Fanderlik, Vjekoslav Karlon, Dr. Fr. A. Schrom, Dr. Možnik, Pražak, Antun Bitrafelnd, Petrinć, Greuter, Hohenwart, Weis Starkenfels, Dr. Oelz, Dr. Valussi, Dr. Graf, Brandis, Fischer, Zellberger, Wolnhandl, Neumayer, Ig. Wurm, Brader, Dr. Vošnjak, Pavlinović, E. Gudenus, Giovanelli, Baron Sternbach, Harrant, Willibald Mildschuh, Js. Weber, Schrems, Dr. L. Monti, W. Pfeifer, Dr. Ražlag, Nabergoj, Hermuzaki, Lienbacher.

Dopisi.

Iz Puljšćine.

Progovorit ću o stvari, o kojoj se je u nas i dosada govorilo, jer njezina važnost nedopušta, da se o njoj opet i opet negovori. Govorit ću o pučkih školah u Istri. Svrha školi je prosvjeta naroda, a da se može ta prosvjeta našimi školami postignuti, toga neće nitko uztvrditi, tko poznaje njihovo stanje. Poluga prosvjeti je narodni jezik, a taj je isključen iz naših školah. Čemu onda škole, kad neodgovaraju svojoj svrsi, čemu siliti djecu, da ih polaze, kad im od tuda neima nikakve koristi, kad dapače gube u njih vrieme i tupe si duševne sposobnosti, koje bi se imale razvijati. Dieto stupi u školu, al tamo mu se buba nepoznatim jezikom; prima knjige u ruke, al ove su njegovoj pameti nedostupne. Od šta se tudjer može izćekivati napredak? Da li od riečih učiteljevih, dali od knjigah? — Ni odavle ni odanle, jer to je sve tudjo i tajnošću sakriveno, po tom se nije čuditi, da je u nas takova tmina. Nemože se zahtievati, da se naš seljak hvata knjige i da se iz nje nauči štogod koristna; niti može tu naći štogod zabavna da uz svakdanje skrbi svoj duh razvedri i ćud oplemeni, pošto se nije u knjigu zaljubio. Kao što se nastroj (makina) dade prirediti, da se miče i da nešto radi, na isti se način dade i djetetu upiliti u glavu, da svako slovo svojim glasom izgovara i tako nauči čitati. Meni se to vidi ponižanje ljudskoga duha, gdje se čovjekom postupa kao sa stvorom, koji duha nema; to je grdjenje čovječanstva, jerbo čovjek ima razum, koji ga odlikuje i kojim pojmi, ter mu treba kao razumnomu biću govoriti i tada shvaća. Protivnim načinom razum se ubija, a ćutila sile, usljed česa nauči čitati, al niti znade nit razumije, što čita; nauči pisati, al tim nije vriedan svojih misli na papir postaviti. O računanju se ni ne govori, van da nauči talijanski do sto brojiti. Tko je ovako kroz nekolike godine prosjedio u školi i vrieme potratio, niti ima volje do čitanja, niti može ikakve koristi odatle crpiti. Volje nemože imati, jer ga nezanima ono, što nije u stanju razumjeti; koristi opet neima, jer nemože izvesti onoga, što nepojmi, samo škoda za vrieme može slieditи iz takove zabavi, koje bi se dalo koristnije uporabiti. Može li se pako okoristiti pisanjem, što ga je tamo naučio? — Niti, jer svojih misli nije vriedan izraziti jezikom nepoznatim, a pisati onim jezikom, kojim ga podučavahu, nemože, jer ga nezna. Posljedica toga jest, da sve što bje kroz nekoliko godinah silom uriuto, do mala izčezne, jerbo je protinaravno.

Čemu nam dakle ovakove škole i čemu da ih polazimo? U školu se šalje dieto, da se štogodj nauči i da se tim naukom u životu okoristi, nu u onih školah, gdje se naša hrvatska djeca talijanski podučuju, nemože se nikakvoga napredka izčekivati. Takovo odgojenje plodom neradja.

Budući da svaki narod ima pravo na prosvjetu, a naš u ovom pravilu nečini iznimke, nerazumjem zašto nam naši talijani nedadu takovih školah, koje toj potrebi odgovaraju? Da mi je odvrnuti na ovo pitanje, pa da uztvrdim, da im namjera nije čista, mislim da nebih pogriešio. Da je njima stalo do naše prosvjete, dali bi nam onakove škole, kojimi se dade postići prosvjeta, a nipošto nam nebi takove silili, uz koje ostajemo neuki. Veli se, da mi znamo hrvatski, jer taj jezik govorimo kod kuće, pa tako da je suvišno služiti se njim u naucih i u škole ga uvadjati. Da nam protivnici zasvjedoče istinu te tvrdnje, trebalo bi nam ju primjerom potvrditi i tada bismo uzvjerovali; trebalo bi da oni talijanski jezik iz svojih školah iztisnu, za to što ga znadu, pa da se njihova djeca podučuju hrvatskim il njemačkim jezikom. Nu toga nečine, jer svaki vidi, da je takova stvar nesmisao, a što je kod njih nesmisao i što bi im priečilo napredak, je li moguće da ga kod nas pospješi? — Odgovor je očevidan. Takovim postupanjem hoće da nas liše svakoga napredovanja, hoće da budemo njima podvrženi i njihovi robovi, hoće da nam ostane pridjevak šćavi (sužnji), koji nam nadjenuše. A to je i naravno, jer pošto nam je oduzeta prilika, da se naučimo, nemožemo ništa postati, ništa steći, nego ostati neznalice i siromasi i podlozniei mogućnijim od nas.

Nije im samo do toga, što nam brane napredak, nego još ter takovimi školami namjeravaju izkoreniti nam jezik, kojim govorimo mi i kojim govorahu naši oti, a narinuti nam tudji. Dapače jednom im se svidje, da su svrhu postigli, pa izjaviše, da se je slovinski jezik u puljskom kotaru zatreo. Jezik, kojim jedan narod govori, djelo je božje. Jer Bog je stvorio najsavršeniji stvor t. j. čovjeka, a tomu stvoru ulio je razum, a razumom bje čovjek usposobljen, da riečju izrazuje svoje misli i svoja čuvstva. Tko pako hoće da uniśti jezik, taj se je digao proti djelu božjemu. Nadalje otimajuć nam jezik, otimlje nam se najsvietija stvar. Jezik je čovjeku izljev njegovih čuvstvah i izjašnjenje njegovih mislih. Tudja rieč nedosieže čovjeku do srca, jer tudjin drugačije misli. Za to je stranca u zemlji udaljenoj tako milo, kad začuje u njoj govor svojih domorodacah tamo zašavših. Tudjinski glasovi, premda ih čuje i razumije, nisu mu duši prirasli niti mu onu nasladu donašaju, kao domaći. Jezik je ogledalo duše i odsjev njenih svojstvah, za to nam je toli mio i drag, koli nam je mio i drag naš obstanak, a tko nam hoće da nam iztrgne jezik, težnja mu je da uniśti svojstva naše duše i da nas živinom izjednači. Pa mi, potomci slavnih pratacah, da se pustimo tako gaziti? Braćo! što je, pravo, to je Bogu drago, a gospod je učio da postanemo savršeni kao otac nebeski. S druge strane svjetli cesar hoće da se svim jednakom mjerom mjeri. Griešili bismo da volje božje neizpunjujemo i da nezaištemo ono, što nam svjetli cesar dozvoljuje. A vidite li! kakovi su naši gospodari loši, gdje hoće da nam izbrišu jezik iz naše pameti, hoće da unište djelo božje i nas liše najmilije nam stvari. Da je jezik djelo božje, to sam vam napomenuo, a da nam je mio to ćuti svaki od nas. Od takovih, koji nam svetinju vriedjaju i poniziti nas kane, nimalo se nemože izgledati da bi im ležalo na srcu ono, što se tiče tielesne naše koristi, jer to uvidjamo iz njihova vladanja i gospodarenja kakav obzir na nas uzimlju i kako nas svagdje zapostavljaju. Trebalo bi nepravice, koje se amo protežu, izniesti na vidjelo, nebi li narod saznao, komu se klanja i nebi li se našlo rani lieka.

Svoju namjeru dakle, misle postignuti putem nenaravnih pučkih školah. Kažem im otvoreno, da toga nepostigoše. Živa je istina, da ono što se u mlada srca ucepi, težko se izbrišе, al ipak nisu toliko izmudrili, da takove škole nemogu ništa doprinieti poitalijančenju. Obitelj je mjesto gdje dieto prima prve utiske i prve osjećaje, a ti se nedadu izkoreniti: morala bi dakle ta gospoda začeti svoj rad kod obitelji, ako žele da im trud neostane bezplodnim, nipošto u takvih školah, gdje se djeci ništa srca neprima. Dok toga neučine, sve im nastojanje ostaje jalovo. Nu neostaje samo jalovo, nego im može postati škodljivim, budući da takovo postupanje poradja ogorčenje. Pritisak radja odpor. Neka se dakle paze da nenaidju na takav odpor, o koji bi mogli zube polomiti. Turčinu je najsvetiji života cilj, da izkoreni sve inovjerniko, koji neštuju Alaha i njegova proroka, ali ipak kršćanah nisu uništili, nego mržnju si napekli, koja im zatorom prieti. S istog razloga neće ni nas naši protivnici izkoreniti, nego tim mogu nastati takovi posljedci, da se duhovi uzrujaju i mržnja prekipi.

Iz pazinskoga kotara.

Koliko puta nisi, čitatelju dragi, od naših Šarenjakah Talijanah čuo, za vrieme izborah i kadgod se je o slavenskoj narodnosti u Istri govorilo, na sva usta kričati: Ako neizberete kako vam mi savjetujemo i govorimo, spast ćete pod Kranjsku; mi nećemo da budemo Kranjci nego Istriani; prokleti popi kranjski smućuju puk itd.; i koliko ih nisu oni već tim svojim klevetanjem i kričanjem zaglušili i zaveli? Ali zašto nam uvjek s Kranjskom straše i da ćemo pod uju spasti?

Odgovor je lagak: da najme braću odiele od braće, da ih medju sobom zavade tako, da se mrze, pak da oni s nami nesložnimi po svojoj volji rade, da laglje i boljim uspjehom u Istri tla za Italiju pripravljaju.

Razgledajmo stvar malo bolje!

Istra spadaše u prijašnje vrieme jedan i to južni diel pod mletačku (benečansku) republiku, a drugi t. j. sjeverni pod Austriju. Ta diel Istre sačinjavaše ujedno s Kranjskom jednu Austrijsku pokrajinu, te imadjaše jedne te iste zakone.

Početkom tekućega vieka propade posvema republika mletačka te usljed toga bude južni diel Istre Austriji izručen. Od toga doba je ciela Istra provincija Austrijska; nu košto još stariji znadu, nebijaše nekada u svakom kutiću, u svakom povećem gradiću ureda, nego su tekar s vremenom uvedeni. Za vrieme kad neimaše Istra kod kuće svih potrebitih uredah, bijaše Ljubljana mjesto, kamo se trebalo našim ljudem za svoje stvari, za važnije poslove obratiti. Po mojem mnjenju postade u to doba još u narodu živeća poslovica:

„Pazin i Ljubljana
Istrijanska jama.“

Što su naši ljudi ta dva mjesta tako oštro odsudili, imat će svoj razlog u tomu, što su valjda tada uredi toli ljubljanski koli pazinski u Bog zna kakvom obziru loši bili; što su se činovnici prama prostomu puku možebit ne najbolje ponašali, ili napokon što seljaci mišljahu, da su im uredi krivi što mnogo daće i poreza plaćaju, neznajuć jadni, da je porez za državu neobhodno potre-

ban, jer odkuda da dobije država novacah, nego li od onoga, za koga troši? Dodaj, da je Ljubljana prilično daleko od Istre, pak ćeš lahko dokučiti, zašto bijaše naš puk tada s Ljubljanom nezadovoljan!

S vremenom dobije i Istra svoje urede i netrebaše joj se klanjati Ljubljani.

Mjesta u uredih zauzeše Talijahi i Niemci i vladaše narodom kao i dandanas. Što se tiče Niemcah oni se nemogaše nikad u Istri zakoreniti, jer se je smatrao tudjincem; ali tim više nastojaše od toga doba Talijani da mah predobe nad svojim susjedom, podvrgavši ga tako, da je skoro rob ili sužanj postao. Ta zar se stariji ljudi još nespominju rabotah, kojimi su se prtili? A komu na korist? Seljakom dakako malo ili bolje nimalo, te toga radi mrmljahu više puta i bijahu nezadovoljni. Opazivši Talijani to negodovanje, sjete se starog nezadovoljstva naših ljudi s Ljubljanom, pak ajd straši jih: ako nas nebudete slušali t. j. ako nebudete tihi i nam podložni „spast ćete pod Kranjsku!“

Od tada bijaše našim Talijanašom Kranjska strašilo za puk i sredstvo podložna si ga držat i rabiti za svoje namjere.

Eto približa se g. 1859.; bukne rat u Italiji; Italija ili bolje Piemont se zarati s Austrijom, jer Talijani zahtievahu sjedinjenje svih žiteljah talijanske narodnosti pod jednom krunom, što dakako u rodjenoj braći odziva najde, a u prvoj vrsti stajaše Lombardija i Mletačka do onda austrijske pokrajine. Ali niti nekojim istarskim Talijanom nebijaše po volji u Austriji kruh jesti, nego kao da željahu spadati pod Italiju.

Nu kako da sprave cielu Istru pod Italiju, kad nije sva talijanska, nego jedva nje manji diel? S neznalicom se lahko računi prave, a Furlana i Karnjola, koji se medju Slavone naseliše ima po Istri kao mušicah raztrešenih u povećih gradićih, pak je bilo dosta reći: ako nebudete s nami „spast ćete pod Kranjsku“ zato podpišite se za Talijane.

Pripovjedao mi moj pokojni otac, kako se je neki posjednik G. u L., koji nije ni beknuti znao talijanski, po savjetu (!) glavarovom dao za Talijana upisati, jer se je bojao, da bi inače prestao biti Istrijanom!

Kao zadnje, rekao bi, spasavajuće sredstvo, kao najbolje i najsjegurnije utočiše do sada bijaše našim Šarenjakom „Kranjska.“ Ta što ste, mili mi seljaci, kod zadnjih izborah, kad Šarenjaci već očajani stajaše, kad ih nehtjedoste više slušati .... drugo čuli van staru komediju, nezgrapno gudjenje, koje je već svim odurno, i koje već uhu dosadi? U glavicah šarenjačkih nima u Istri više ni hrvatske ni talijanske narodnosti, t. j. Istra ima posebnu istrijansku narodnost! Ali to znadu samo Šarenjaci i prosvjetitelji ljudi, koji buduć razsvjetljeni pod koprenom se kriju, gdje oni sami sve vide, a neće da izravno kažu što namjeravaju. Oni su samo Istrijani, ali oni mudro (!) vele „Istrijan Talijan.“ Njim je svaki Kranjcem, bud i rodjen i odgojen u Istri, koji neće da u njihov rog puše; njim je natražnjak, koji im nepomaže potalijančivat Istru; panslavist, Rus... koji rado hrvatski govori...

Prosvjetitelji su, a boje se na svjetlo; škilje nekamo drugamo, a viču Istrijani smo, rad bi rekli, što misle, a boje se puka, da ih nezapusti.

„Spast ćete pod Kranjsku“ zavolo je i kod zadnjih izborah mnoge; pa kad smo našega domorodca Hrvata Vitezića poslali u Beč, zar smo postali drugi nego li bijasmo prije? Zar nismo ostali kao i prije Istrani? To sami znate, braćo, pak zar ćete i u buduće vjerovat šarenjačkomu klevetanju i strahovanju? Ufam se, da već podobro poznate krotke ovčice iz vana, a vuke iznutra!

Kad nismo postali Kranjci, kad nismo spali, kamo se mnogi bojahu spasti, što je dakle naša namjera?

Govorimo da nas svaki razumije!

Mi za sada nezahtievamo ništa, nego da se i Slavenom, dakle seljakom u Istri dadu pravice, koje jih po Bogu i po zakonu idu; da se najme prije svega jednakopravnost narodnosti uvede, da bude Slaven jednak Talijanu, da se našemu materinskomu jeziku u školi i u uredih dostojno mjesto odstupi; u obće da §. 19. i za nas u Istri u život stupi.

Dok toga nedobijemo, nećemo prestati naše zahtievati, kričali naši protivnici koliko im drago: „spast ćete pod Kranjsku“, jer ako hoćemo da živimo kao živo udo velikoga slavenskoga plemena, ako nam je stalo do našega narodnoga obstanka, ako nećemo da utonemo u moru tudjinstva, moramo to zahtievati i tražiti, drugčije „bez jezika materinskog nismo već svoji, a i sam Bog da nam povrati ono, što bi tako izgubili, morao bi nas iz nova stvoriti!“

Istrijanin.

Neukû Nauka.

Kako ćeš zapriečiti, da svinja nepojede praščićah?

Često se događja nesamo kod kujah da podivljačene izgrizu razdru i požderu štenad (psiće), već i kod krmačah, da požderu prasad svoju. Takove mahnite dojnice krmače (svinje) navaljuju i na hranitelje svoje. Prieti li jim se čovjek, uztegnu mlazivo (mlieko) i odojčad mora da pogine. Te neboli li ih vjeme, a nedadu prasadi do sebe, pomiešaj kamforovice (kamforove žeste iliti špiritusa) jednu žlićicu punu sa pet kapih driemkove (opiumove) tinkture (maka), i to salij krmači u jedno uho. Na strauu zaljevena uha leći će krmača; mirovat će više satih i pustit odojčeta k sisanju. A s vremenom okanit će se svake pakosti. Sredstvo je ovo jednostavno, a neškodljivo, pa zato je svakomu svinjaru priporučivo.

Franina i Jurina.

Fr. Je li istina, da te sad va Pazinu zidat novu školu?

Ju. A je, samo mi je žal, da nimam i ja tamo kus zemlje.

Fr. Zač?

Ju. Ač bi ju mogal prodat po klaftra niš cenije nego va Trstu.

Fr. Komu?

Ju. Ki bi ju otel kupit!

Fr. Aj nebiš tako govoril, da si pazinac?

Ju. Ma ja nisam pazinac.

Odkuda nam duhan ili tabak.

Prije Kristofa Kolomba, rodom Genueza, koji je g. 1492. Ameriku obreo, nisu poznavali Europejci duhana, a još manje ga pušili. Nu od nekoliko vjekovah diže se u skrajnoj Kini i u Japanu, na otocih australskih, kao i u Laponiji i Sibiriji iz kolibe (kućice) divljaka i dvora kneževa ujedno s dimom ognjišća i druga vrst dima mirisava (vonjajuća), da se njim potišten čovjek razveseli, a bezposlica dan krati.

Duhan dobismo, košto mnoge druge koristne bilje, iz daleke Amerike. Prije njezina odkrića pušili ga divljaci amerikanski, a od njih se naučili Europejci, i radi njegova blagog mirisa prenieli ga u naše krajeve.

Zove se to bilje *tabak* ne, košto nekoji misle, po karabijskom otoku „Tabago“, ili po „Tabako“ provinciji Jukatan u meksikanskoj republiki, nego u starom hajtijskom jeziku znači ta rieč lulu (pipu), a ne bilje, koje Hajtiani *kohiba* zovu.

U Italiji njegovaše prvi to bilje vojvoda Kozimo de Medici oko polovice šestnaestoga vieka.

Duhan je dakle amerikansko bilje i raste naravno kao i ostalo bilje; ali čujte, što vele Mohamedovci (Turci) o njem.

Medju njimi se pripovieda sliedeća prelipa priča: „Mohamed (njih najveći prorok, rodio se godine 571 a umro godine 632 po Is.) putujuć nekog zimskog dana po pustinji, najde na tlih smrzlu i ukočenu zmiju. Od milosrdja ganut digne ju i metne u rukav, gdje do mala oživi. Jedva joj se život povratio, kad al eto pokaže glavu i reče:

— Proroče, ja ću te ujesti (piknuti).

— Dajmi razlog te tvoje nakane, odgovori prorok, i bit ću zadovoljan.

— Tvoj puk ubija vazda moju braću, neprestani rat je med mojim i tvojim plemenom.

— Tvoja braća ujidaju moj puk; nu sada imamo mi dvojica opravila medju sobom, a svi razlogi govore za mene, jer sam ti dobro učinio.

— A da mi zla nenčiniš, hoću te ujesti.

— Ne budi nezahvalna!

— Ja hoću, priesegla sam pred velikim Bogom, pak hoću.

Na to se nehtjede više prorok suprotiviti zmiji i pusti, da ga u ime božje ujede. Zmija zabode svoje zube u svetu Muhamedovu ruku, a prorok ražalošćen baci zmiju na stran, nenčinivši joj ništa zla, niti dozvolivši, da ju prisutni (nazočni) ubiju, nego sasne ustnama iz rane otrov i na tla pljune.

Od one pljuvotine postane čudnovata trava, koja ima u sebi biljeg (znamenje) žuhkih zmijinih zubijuh, ublaženih od sladke prorokove sline.“

Ako ta priča i nije istinita, ipak ima u sebi liepu čudorednu nauku. Pod koprenom sladkosti i liepá mirisa, sakriva duhan u sebi otrov, koji već mnoge, a osobito one, koji se odviše njim služe, u propast strovali.

Nekada se je strogo zabranjivalo pušenje, pedepsalo pušeće gladom i drugimi kaznami; govorilo se je proti duhanu u crkvi i u školi, ali sve badava, jer se sve više i više po svietu razprostirao i tako silno koren hvatao, da su se jednom franceszki tamničari, kad im bjelu duhan uzkratili, silno pobunili, kričeć: il tabaka ili smrt! U naše pako vrieme je duhan od svih poznat i rabljen kao kruh svagdanji, jer nepuše samo bogati, odrasli i muškarci, nego se puši počamši od pete ili šeste godine, pak čak do groba: puše

bogci i siromašni, koji, akoprem im više puti od glada duša pada, neće da si nabave zdrave hrane, nego vole svoj novac u kužni dim pretvoriti.

Nu zar da se ima posvema zabaciti duhan? Što je nejake djece i mladićah barem do osamnaeste godine, trebalo bi da se ga posvema okane; jer se tielo razvija i raste, a pluća zahtievaju čist zrak, bez kojega nemože ništa dobro uspjevati. Tko zarana počne pušiti pokvari zdravlje, tielo mu zakržljavi, lice uvehne i pobliedi, u jelu nenalazi mnogo slasti i slabo probavlja, u obće duhan pripravlja put sušici (jetiki). Pomilovanja vriedna su djeca, koja se već od mladih noguh vide smotkom ili cigarom po ciel dan u ustih. Nemanje pomilovanja vriedni su roditelji takove djece, koji tako malo za djeteće zdravlje skrbe. Vidi se, da im nije do toga stalo, da im budu djeca jaka, čila, čvrsta, jedra i zdrava; da postanu ljudi, kojim se netreba vavjek tužiti na svoje slabo zdravlje.

Tekar od osamnaeste godine napried mogao bi se duhan rabiti ali jako umjereno, jer što je preveć nije ni s kruhom dobro. Koliko ih nije umrlo od velika pušenja! Gosselin pripovieda, da su dva brata umrla, jedan pošto izpuši 16 lulah, drugi 18.

Marshall Hall veli, da su dvie lule tabaka jednoga mladića otrovale itd.

A napokon, koga da ne zaboli srce, kad pomisli, da se razmierno više za duhan troši, nego za kruh? Koliki miliuni se novacah neprotvore svake godine u dim? Žalibože rieči proti duhanu ostanu glas vapijućega u pustinji.

Kad bi svaki izračunao, koliko potroši na godinu za duhan, vidio bi, kako je škoda žepa, te bi možda umanjio potrošak za tu nekoristnu travu. Čim se više puši, tim hrdjavlji i slabiji duhan davaju trgovci, jer im nije toliko stalo za zdravlje, koliko za novce. Kad bi ljudi manje pušili, imali bi mnogo bolji, a možda i cieniji duhan. Država bi se starala da čim više tabaka proda, a prodat ga nebi mogla, ako nije dobar.

Manje duhana, a više kruha i druge hrane, pak će biti bolje!

Po talijanskom privedio F.

NOVINSTVO.

U Pančevu je počeo opet izlaziti **Pančevac**, političnо glasilo srbske narodne stranke u Ugarskoj. Izlazi četvrtkom i nedjeljom, te stoji 8 f. na godinu. — U Novom Sadu izlazi svake nedjelje već četvrtu godinu na čitavom tabaku **Glas Naroda**, list za narodne stvari, privredu, pouku i zabavu. Stoji na godinu 3 f. — U Beogradu izlazi tri puti na mjesec književni list **Preodnica** i stoji 5 f. na godinu.

Različite viesti.

* **Petrograd liep grad.** Kako novine pripoviedaju, Nj. Veličanstvu našemu caru, sjeverna se je prestolnica tako dopala, da je uzbićen uzkliknuo: Krasan li je grad taj Petrograd! A kad je gledao rusku vojsku, da je rekao: Svojega života nisam vidio takvih junakah! — Na svečanoj smotri (paradi) da su ruski vojnici pozdravljali našega cesara, viečć: Zdravje želajem!

* **U Petrogradu** na svečanom objedu, komu je sva petrogradska diplomacija, vojništvo itd. prisustvovalo, pozdravi ruski car našega cara sliedećim govorom: „Pijem u zdravlje Svoga prijatelja, cara Franje Josipa, koga smo tako sretni vidjeti u našoj sredini. U prijateljstvu, koje obadvojicu nas veže sa carem Vilimom i kraljicom Viktorijom, vidim ja najsjegurnije jamstvo mira u Evropi, koj mi svi toliko želimo i koj je svemu svietu jako potrebit.“ Naš vladar odgovori na zdravicu: „Obuzet zahvalnošću za prijateljski doček, koj ovdje nadjoh, dielim ovaj čas od Moga prejasnoga prijatelja izrazene nazore i misli; pijem u zdravlje Nj. Veličanstva cara, Njezina Veličanstva carice i ciele carske obitelji! Bog jih blagoslovio!“

* **Nj. Veličanstvo,** naš cesar, poklonio je družtvu sv. Ciri i Metuda, što se onomadne osnovalo u Zagrebu za pomaganje na braće u Bosnoj, 500 f.

* **Zemaljski odbor tršćanski** je dozvolio 4 štipendije po 2(for. na godinu s opazkom, da će se dvie dati djakom talijansk a dvie slavenske narodnosti. I odtud se mogu koješta naučiti u koja zemaljska zastupstva.

* **Pomoć svećenikom.** Da se pomogne siromašnijim svećen kom u carevini, ministarstvo je i ove godine zaiskalo od car. vie pol miliuna forinti.

* **Koruški Slovenci** su još lani u decembru mjesecu izruć zemaljskomu odboru (Junti) tražbu iliti peticiju, koja zahtjeva: Neka slavni zemaljski odbor njim Slovencem stenografične zapi nike svojih sjednicah iliti sedutah pošilja i u slovenskem jezik da tako i oni doznaju, što se govori i zaključuje u Celovsko zemaljskom odboru o njih i njihovih stvarih; 2. neka slavni zem ljski odbor zaključi, naručiti visokoj c. k. vladi, da naredi: a) l školah se slovenska djetca s početka uče skroz i skroz u slove skom jeziku, a stopram onda, kad već znaju dobro slovenski čita pisati i računati, uče se takodjer njemački jezik; b) Slovensk djetci imaju se školske knjige i učevna školska pomagala dava u materinskom jeziku; c) Zakoni zemaljski i državni neka se šal slovenskim občinam u slovenskom jeziku, kako se njemačkim p šiljaju u njemačkom; d) Po slovenskih kotarih iliti okružjih nek se postavljaju samo takovi činovnici iliti impiegati, koji znaju dob slovenski govoriti i pisati; e) Neka se po svih uredih iliti oficij političnih i financialnih, gdje se naime sudi i plaća štibra ili šteura, posluje sa Slovenci u njihovom materinskom jeziku. — Ov donašamo zato, da naši ljudi vide, kako naša braća Slovenci iš svoje narodne pravice, pak da se već jednoć i oni za njimi p vedu. Slovenci se o Koruškoj nalaze prama Niemcem u onom isto položaju, u kojem se nalazimo mi prama Talijanom u Istri s to samo razlikom, što je u Koruškoj više Niemacah nego Slavenah, u Istri više Slavenah nego Talijanah. Dakle ljudi, probudite se dajte se na djelo, jer pospalice su bez pravice!

* **Železničko kretanje.** Na austro-ugarskih železnicah pr vezlo se 1873 godine 40,583,204 osobe i 660,201,951 cent robe.

* **Šest godinah u šumi.** Kako pripovieda ovdašnji dnevni „Il Cittadino“, prošle bi nedjelje bila dovedena iz Pule u tršćan sku bolnicu neka mlada ženska glava, koju da je prije nekolik mjeseci našao neki lovac u Labinjskoj šumi, gdje da je živil krijuć se od ljudi cielih šest godinah, pa tako podivljala, da j skoro naga hodila, nokti da su joj narasli kao životinji, a s glav svi vlasi spuzli. Ako je istinito ovo čudo, kako se je ta siro hranila, kako od studeni branila, pa tko je i odkud je i zašto je šumu pobjegla?

* **Koristan izum.** Neki Horti-Hortivat, kako peštanski listov javljaju, izumio je kola, kojim netreba ni pare ni konja. Jedan ćovjek može bez velika napora tjerati pomoćju dosta jednostavna stroja, valjda po ravnih kolotečinah, velika kola, u kojih može sjediti dvadeset do trideset osobah. Taj će izum biti osobito koristan za mjesta, koja su blizu željezničke ili parobrodarske postaje.

Sa tršćanskoga tržišća.

Žito svako slabije traženo, ali se ipak u obće nada, da će se tražnja opet pojaviti. Zato se i ciene uzdržavaju. *Senica* iz Odese od ₸ 113 star po f. 10—20. Ibraila, roba slabija od ₸ 109 po f. 8.20. *Kukuruz* po f. 6.10 do f. 6.20 sve za ₸ 116. *Raž* roba gotova po f. 6.60, za predavanje u mjesecu Marču i Aprilu po f. 6.45—50. Za ₸ 108 *Ječam* po f. 5.20 za ₸ 100. *Kafa* se slabije prodaje. Rio po f. 70 do 74. *Sećer* u glavah f. 22, tučeni f. 20.50 sa 5% skonta. *Ulje* dalm. po f. 30 za ₸ 187. *Smokve* Kalamata po f. 11. — *Kože* kravje suhe po f. 37 za cent. Kozje suhe po f. 42 za ₸ 100. *Vuna* debela nema kupacah, ciena je f. 46 do 48 srebra. *Grisantomo* (trava buhača) po f. 82 do 85. *Lies* se dobro traži i ciene se popravljaju. *Kunice* i *Zlatke* po for. 10 za svaku kožicu.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 27 Februara 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	—	28	—	—	—
Carski dukati (cekini)	5.31	—	5.29	5.28	5.24	5.25	—	5.25	5.25	5.26	5.26	—	—	—	—	—
Napoleoni	8.98	—	8.95	8.94	8.91	8.92	—	8.92	8.92	8.92	8.92	—	—	—	—	—
Lire Inglesko	11.33	—	11.31	11.30	-	11.28	—	11.28	11.28	11.27	11.27	—	—	—	—	—
Srebro prid (aggio)	106.25	—	105.75	105.50	104.25	104.75	—	104.50	104.50	104.26	104.25	—	—	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati[illegible]

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjesecа i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu malo stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po na vadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarino.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 1 piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Marča 1874.** **Broj 6.**

Pogled po svietu.

U Trstu 14. ožujka.

U Beču se sad razpravlja o zakonu, koj ima u red postaviti odnošaj izmedju crkve i države. Generalna debata bila je zaključena i primljena velikom većinom osnova ministarstva, pak se sad vieća o pojedinih paragrafih toga zakona. Tu se je mnogo govorilo i još se govori za taj zakon i proti njemu. Potle što je bio jednostrano ukinut ugovor izmedju našega carstva i papinske stolice, svaki je uvidjao, da je taj odnošaj trebalo kada tada urediti, al nitko nemože uztvrditi, da je ta stvar bila toli prešna i da se je imala rešiti ovako, kao što se sad rešava. Austrija ima mnogo više drugih potrebah, koje ju na muke stavljaju, pa kojim bi bilo pametno zadovoljiti. A što se crkve tiče, ona je dosad trpila i mučala. Ali naši političari kao da nemisle, čim će bolje narodom ugoditi, nego čim će u svietu veću buku učiniti. A kako se zna, sad jedan dio svieta neiđe drugo, nego crkvi na put stati.

U Ugarskoj je još jednako sve nejasno i neizvjestno. Ministarstvo je dalo svoju ostavku, pak se car baš sad dogovara s kolovodjami raznih stranakah glede osobah, koje bi imale u novo stupiti. Veli se, da će Szlávy ostati na svom mjestu, akoprem još ni to stalno nije; a nikako se nezna, koji će mu biti drugovi, ako ostane. Za Tiszu se pripovieda, da je rekao, da će onda u ministarstvo stupiti, ako mu se obeća pregledanje i preinačenje nagodbe s Austrijom od g. 1867. Milo nam je čuti, da je car ovom prigodom pozvao navlaš u Budim-Peštu hrvatskoga bana Mažuranića, da se i s njim o tih velevažnih ugarskih stvarih posavjetuje.

O patovanju našega cara u Rusiju pišu sve evropejske novine još i sad, trtajuć amo i tamo, nebi li mu gdje napipale na posljedice, te se svojom mudrošću i pronikavošću pred svietom proslavile. Najviše njih drži, da se je nešto zaključilo glede Turske, koja svaki dan sve jače gine i propada. A naime Englezi kao da to drže za gotovo, pak u svojih novinah priete cieloj Evropi, ako se tko usudi ma i pomisliti, da je Turska preživila svoj vieк, jer od njezine starosti i nemoći vuku baš oni najveću korist.

Silno njemačko carstvo dalo je ovih danah zatvoriti opet jednoga biskupa, naime Eberharda trevirskoga. Evropejski slobodoumnjaci nemogu se donavesceliti kako svakomu tako i tomu udarcu, katoličke crkve, pa tim dokazuju, da nisu toliko slobodoumni, koliko zlobni i pristrani u svojoj sadašnjoj svemogućnosti. Dne 23. t. m. Italija će slaviti 25. godišnjicu kraljevanja Viktora Emanuela. U Španjolskoj su kraljevci u nekom boju nadbili republikance, pa sad Don Karlos da išće od evropejskih državah, da ga pripoznaju za vojujuću stranku.

Carevinsko vieće.

Dne 13. februara predala je vlada vieću svoj zakonski predlog o novačenju soldačkom. U toj prigodi govorili su tri zastupnika o seljačkom ili kmetskom stališu. Svaki drugi stališ u državi misli prije svega za sebe i skrbi nada sve za sebe. Zato treba i seljakom znati, što se o njem misli i govori u Beču. U to ime evo vam, dragi čitatelji, poduljega govora. Po Bečkom listu „Vaterland“ br. 44 govorio je zastupnik Bärenfeind po prilici ovako:

Čim sam ja zaprosio, da mi se dopusti govoriti, učinio sam to, da prijavim razloge, s kojih ću glasovati za vladin zakonski predlog o novačenju, jer breme toga zakona žulji kruto pleća seljačkoga stališa, za koji se govori, da je najvjerniji i najčvršći stup državi. Prvo nego li glasujem za taj predlog, mislim da mi je dužnost i da imam pravo iztraživati i razmišljati, kako država vrši svoju dužnost, kako se ona ponaša prama seljačkomu stališu, i podaje li njezino ponašanje sigurnost, da će ona mudro i svimkolikim na korist rabiti onu moć, koja joj se podieli. Čim ja to promišljam i zavidjam, vidim na svoju žalost, ne samo to, da država zanemaruje seljački stališ, nego da mu ona i koješta čini, po čem odanost i viernost seljačtva bude težko i izkušana. Seljačtvo pada u ... se od zla sve na gore, kô što je obrtnički stališ jur propao. Vladni s...av s jedne strane i obća propast blagostanja s druge strane jesu jedno prema drugomu kao uzrok i posljedica. Nekim se čini, da se u vladinih krugovih malo haje za obćenitu potrebu i nevolju seljačkoga stališa, da se malo za to mari, je li puk zadovoljan ili nezadovoljan, da se malo haje za muklo mrmljanje od miliunah viernih državljanah, i da se pokrajine ili provincije u računu uzimlju samo kao stvar podvržena dačam ili porezu i kao dopunište vojske. Opazilo se je, da se je vladina radinost u tom samo pokazala, da se po većini zastupnikah umjetno postignutoj takovi zakoni tvore, koji su mnogo put protivni potrebam i pravom pojedinih zemljah. Došlo je jur do toga, da puci zadrhću od svakoga novoga sabranoga carevinskoga vieća, jer im se je bojati novih uvredah. Daće, kojih nije smoći, i manjkavo uredovno ustrojstvo tište ljuto navlastito seljački stališ. Pojedine zemlje, zapriečene od usredišnih ili centralničkih zakonah, nemogu se urediti po različnih svojih odnošajih i potrebah. Seljački stališ je mučan još s obće javne nesigurnosti na svôm imetku, koja se neda više podnositi, te je baš sramotna za pravnu državu. Meni je žao, što mi nije visoka vlada odgovorila na moje pitanje za tu stvar. Seljački stališ tuži se nadalje, i to po pravu, ne samo zato, što se je mir izmed crkve i škole poremetio i narušio, nego i zato, što se proti očitoj volji puka sad i o tom radi, da se nered, koji u svakom svjetovnom području vlada, još i u crkveno područje preneše; on se tuži, da mu djetca u školi postaju divlja, da mu se sini u vojničtvu zavode, te da se oni rugaju naukom svete vjere, pa kad se povrnu kući, da si nedadu ni malo ni svjetovati ni zapovjedati; on se tuži, da vlada ukida neškodljiva družtva bogomoljna, dočim ona drži, da su nepogibelna neka družtva, koja namjeravaju na stvari sasma čudnovate. Seljački se stališ tuži, da ga nebrane od velikih kapitalistah, koji ga pritištu, da pristrano i prevećе podupire obrtničtvo (zanate i trgovinu), koja uzimlje seljačtvu radnike, a kad zapnu obrt i trgovina, tad da navali na seljake velika mnoš gladnih ljudih; on se tuži, da mu se nedadu pripadajuća mu prava u zemaljskih saborih i u carevinskom vieću, pa da neima zastupstva prema veličini daćah, koje plaća. Seljački stališ se tuži, da mu se molbenice, koje on šalje vladaocu, povraćaju razdrapane i razrezane, pa da ga još radi njih i na račun zovu i pod sudbenu iztragu meću. I s toga je ujedno trpiti svemu tielu, kad strada i jedno samo udo. Doista se neda pojmiti ni razumjeti, kako država, koja je veledušna i popustljiva prama svojim neprijateljem, može se svendilj inaditi i prepirati sa svojimi vlastitimi narodi. Nema u vlade baš nikakve dobrotivosti nit ikojega obzira. I tako se da razumjeti, da puk neima pouzdanja u vladu, i zašto svi pravi domoljubi o njoj posumnjaju. Pored svega toga ja ću ipak glasovati za predlog zakonski; samo neka nitko nepomisli, da je moj glas znamen moga povjerenja u sadanji vladni sustav, kojemu povjerenju po onom, što rekoh, nema temelja.

Ovako po prilici govoraha i zastupnici Šrem i Najmajer.

D o p i s i.

Iz Žminja u februaru.

U nadi, da će biti zanimiva štiocem „Naše Sloge“ novina iz naše Žminjšćine, dapače koristna, dočim će svaki lasno spoznati, kako će se imati u buduće ravnati pri izboru svojih zastupnikah i u čije ruke izručiti občinsko upravljanje, prosim vas izvolite štampati u budućem broju „Naše Sloge“, što sliedi.

Zastupnici ove občine držahu na 18 tek. m. sjednicu, u kojoj su po 1. točki programa imali pretresati i zaključiti sliedeći predlog: „Ako su zastupnici zadovoljni i s kolikom svotom novacah pomoći upraviteljstvu ove crkve u kupovanju kuće, potrebite za stan ovo častne gospode duhovnih pomoćnikah?“ Od 24 zastupnikah bilo jih je prisutno 17, dvie trećine, dakle dostatni broj. Gospodin načelnik iliti Podestat otvori sjednicu i reče: Usljed §§. 42. i 43. zakona občinskoga dvojica gospode zastupnikah nemogu glasovati u prvoj točki današnjega programa, čim su zajedno i upravitelji crkve; izključiv njih, broj je nedostatan za pretresanje i zaključak predmeta 1. točke. I akoprem su ova oba gospodina i drugi zastupnici odbijali mudrim i razbornim razlaganjem rečenih

§§. načelnikov predlog, veleć mu, da se ti paragrafi tiču zastupnikah u toliko, u koliko se radi o njihovom osobnom interesu naprama interesu občine. Ipak gosp. načelnik i njegov vodja prvi savjetnik nepristanu, tvrdeć da imaju oni pravo, podkrepljujuć svoje tvrdjenje i tumačenje paragrafah savjetom, što su dobili od svojih pristašah. Zametne se buka i buka, koju opazivši pametni i pošteni kmetski zastupnici, okanili su se svojeg mnenja, sudeć, bolje mučati, nego bob u stienu bacati. I tako izostane razprava 1. točke, radi česa uzigra srce načelnika i njegova vodje veseljem, koje se pak u časak pretvori u žalost i tugu njihovu, kad naime dojde na red razprava 3. točke programa. Ta se glasila ovako: „Pozivlju se zastupnici, da pronajdu sredstvo, kojim bi se imao podmiriti dug vjerovniku, tražećemu sudbenom javnom dražbom nepokretine občinske, to jest, vrta komunskoga za podmirenje svoje veresije." Upitavšim zastupnikom, koliko občina duguje, gosp. načelnik reče: 104 forinta. To možete lasno podmiriti, toliko novacah, mislimo, da je u pineznici, pokažite nam blagajni dnevnik ili jornal, kažu zastupnici načelniku i prvomu savjetniku, koji je zajedno i blagajnik iliti kasir za 80 f. godišnje plaće. Oba ustanu ter srdito odgovore: Polag §. 39. nismo vam ga u dužnosti prikazati; §. 39. prepisuje samomu vašemu odboru, koga vi možete izabrati, naša je dužnost pokazati zapisnik, što ga pitate. Zastupnici se na to počese smijati, pa ni meni ni tebi, izaberu si odbor, s nalogom da ima prije nego se stupi na pretresanje i zaključak 3. točke pregledati blagajni dnevnik. Čuvši pak ovi, da zastupnici biraju u obće svojeg župnika u taj odbor, prvi savjetnik, komu ovo izbiranje nije bilo po volji, reče: polag zakona nemože biti izabran tko nespada u zastupstvo. Onda zastupnici izaberu iz svoje sredine dva muža s nalogom, da pregledaju blagajni dnevnik. Zapitavšim prikazanje dnevnika, savjetnik odgovori, tko hoće da ga pregleda, neka ulazi s menom u dragu sobu; ovdje pred svimi zastupnici nepušćam, da se pregleda. Ulizavši dva izabrana zastupnika u drugu sobu, drhtajući kao da ga trese groznica ili febra, dade im blagajni dnevnik koga pregledavši oni i izbrojivši svote prihodka i potroška, najdoše 41 forint i 4½ novč. više dohodka nego potroška. Upitavši ga, gdje su ti novci, okamenjen pipajući po stolu, nedade jim odgovora. Obavješćeni o toj stvari zastupnici, počnu mu se opet rugati, pa posmijehajuć se, odbace 3. točku programa. I tako bi dovršena sjednica 18. Veljače godine 1874, koje će uspomena ostati zabilježena u srcih svih Žminjcah za mnogo vremena. — Ima ljudi osobito u našoj Istri, koji pošto znaju štogod malo il slabo se podpisati, gorje još štiti, tako da nemogu jedan redak italijanskog pisma čitati brez stotine pogrešakah, svojom ohološtjom zaslepljeni, misle, da su jurve odvjetnici i tumačitelji zakonskih paragrafah poštenim mudrim i prostim kmetom, pa da im je zato mnogo šta i slobodno. Ali odzvonilo im je, prosti kmet ih počima poznavati i zato želi izabirati zastupnike iz svojeg stališa, prave rodoljube, prave domorodce, koji ljube puk i njegov materinski jezik, i mrze na tlačitelje svojeg roda i svojeg jezika.

U Berseču 6. ožujka.

Kad će već jednoč prestati naše tuge i kad će pokazati naš slavni zemaljski sabor u Poreču, da ga je i za nas briga. Treba znati, da smo mi Bersečani i Mošćeničani tako odalečeni od liečnika i ljekarnice, da naši bolestnici lišeni svake tjelesne pomoći, moraju već krat silomice umrieti. Hoće li tužan otac obitelji, da ima liečnika kod svoga bolestnoga djeteta, mora sirota u Labinj, i to daleko 5 satah tamo, a drugih 5 amo, dakle 10 satih dokle mu lječnik dojde kući. Propiše li ovaj kakvu ljekariju, treba opet drugih 10 satih dokle se nabavi, tako da bolest, koja bi se malim izlieciti dala, lahko se pretvori u gotovu smrt. Hoće li da ide na Volosko, isto mu je daleko kao u Labinj. Ako i jest otac obitelji tako sretan, da dobi liečnika kod kuće, treba mu za put i za liečnika potrošiti 12—13 for. Bogme to nije malo ovih slabih lietah, gdje poljodjelac nima ni toliko, da može malo turkinje iliti kukuruza kupiti, da od glada nepogine. Pa evo kako si nevoljno ljudstvo u nevolji pomaže. Ova ili ona obitelj kupi za se kojekakve ljekarije, n. p. kako ovdje vele, ulja od ričine, salamara, febrifuga, pijavicah itd. Da bi svaka obitelj morala imati u kući barem nekoje ljekarije, mislim da je to nesamo hvale vriedno, nego i sasvim potrebito, stanovao tko blizu il daleko od liečnika i ljekarne. Al ipak moram reći, da nije dobro, ako prosti kmet drži u kući svakevrsti ljekarije, jer se već puti dogodi, da potruje sebe i svoju djecu, budući nepozna ni bolesti ni ljekarije. Ja sam na svoje oči vidio, gdje je mat dvoje svoje djece, kad im se nešto želudac prehladio, liečila pijavicami, što jih je imala kod kuće, bez da bi koga za savjet pitala. Treba prostiti, ako se takovi slučaji dogadjuju, kad si čovjek nezna drugčije pomoći. Nije li dakle veoma potrebno da se jednom slavni sabor pobrine, da Mošćenice i Brseč dobe svoga liečnika, pa da se tako mnogi i mnogi život otme, preranoj smrti. Istranski zemaljski zastupnici, stavite ruku na srce, pak se spomenite i nas u ovoj prevažnoj stvari, kako se spominjate gdjegod u drugih manje potrebnih.

Savjeti zdravstveni.

Okreneš li se dan današnji kamo ti drago, nećeš čuti češće rieči nego su ove: napriedak, prosvjeta, uljudnost, kao tobož stečevine ovog našeg devetnaestog vieka; al nu je li do te prosvjete, uljudnosti i napredka dotjerao svaki stališ naše zemlje? Ako se obrnemo naokolo i razgledamo življenje, navade i običaje većega diela našega puka, lasno ćemo se uvjeriti, da čin besedam ni do pole neodgovara. Tko je tomu krivac? Da baš rečemo ono što je po istini, nisi ni ti, puče mili, toj svojoj nevolji naimanji krivac, jer se ti malo staraš za se, za svoju obitelj, za svoju budućnost. Niti reci, da si ti ubog, da se za te nitko nebrine, da je napriedak namienjen samim bogatlijam. Taki odgovori niti su podpuno istiniti, niti ih vriedi navadjati.

Budalaština je zahtievati i misliti, da će prosvjeta utrti ikad siromaštvo i ubožtvo s lica zemlje. Iskustvo je tu i zdrav razum po sriedi da nam svjedoče, kako je bilo i mora da bude zauvieke razlike medju ubožtvom i bogatstvom kao što i medju silom i umićom. Svakolika mudrost ostaje u tom, da se pronadje način, po komu će se svaki stališ ugrijati pri tom blagom i ugodnom ognju.

Ala dakle, o seljaci: po gdjekoju pregorite, ovdje predvostručite dobru volju, ondje propustite zlu navadu, danas izradite, sutra pozaštedite i vi ćete se, vjerujte duši, uglaviti da lagode ovog svieta nisu za same one, koji se vozaju u kočiji i svilu deru, nego i za one, koji ga znadu mirnom dušom omjeriti i pod najprostijom haljom užiti. — Počmimo od stana. Čist i uredjen stan svjedoči da u njem pribiva čovjek pošten i zadovoljan; da u njem vlada zdravlje, štednja, i tiha ljubav. Nečist usuprot i smradljiv stan očituje nemir, bolest i pakost, sestre glada, parbe, psosti i pogrdjenstva. Bog je čovjeku dao gore i more, livade i šume, ali čovjek sam sebi kuću daje.

Kuća je učiona zdravlja; mnoge bo se bolesti stiču gdje se nezna što je k zdravlju najpotribnije. Kuća je učiona čudorednosti; pokvarenik bo se kući nevraća nego kasno i to toliko da u njoj prikonakuje, dočim čovjek nepokvaren ljubi vlastitu kuću, i ugodno u njoj pribiva i radi, provodeći vesele dane sa svojom djecom.

Na tkoga će kužne iliti priljepljive bolesti ponajprije, ako ne na one što no stanuju u gnjusobi i u nečistoći? Na tkoga će najprije kratolji (kolera), srdobolje i ovim slične bolestine, ako ne na one, koji nezdrav zrak usrkuju i u gnjusobnih mjestih stanuju? Nije li broj male dječice koja umiru od rodjenja do 5. godine dvaput veći kod uboga i nečista puka, nego li kod puka bogata i čista? Osim toga neprotiču li bezakonja i neredi najvećim brojem iz gnjusobnih prebivalištah? Siromah, neimajući zračna i čista stana, nemili mu se u njem ni stati, te se lasno privikne krčmi, a kakova je ta učiona, tko to nezna?

Prvi uvjet dobru stanu imaju biti *sunce, zrak* i *čistoća*. Gdje često banjiva sunce, tu riedko banjiva ljećnik; to znamenuje, da kuća suncem dobro obasjana i prosušena jest najbolje jamstvo zdrava i napredna življenja; dočim kuća neprosunčena, ostajući svedjer vlažna i studena, otežčava probavljanje i tim uzrokuje česte betege i nemoći.

Sunčana svjetlost prodirući u kuću kriepi i čudorednost njezinih pribivaocah; čini jih kidisnijim; budi i bodri duh, a nepušća bez ufanja da im srce priusvoji. Čovjek je u tom nalik bilinam. Zatvorimo li jednu biljku iliti stabalce u pivnicu, ili u sobu, ona će kroz malo danah sva poblieditи i uvehnuti; lišće će joj se izprivijati, granje (kite) očajati, ona nam neće više dati cvieća ni voća.

Ako kuća gdje pribivamo neimade obilna zraka, tražimo ga najbrže svdora, raztvarajući mu što više možemo prozore i vrata, da sve obuzme i sve počisti. Želimo li dugo živjeti i ostati vazda zdravi? Nastojmo vazda sebi nabavit čista i zdrava zraka, pošto pokvaren zrak, nije drugo nego spor otrov.

Naši seljaci, braneći se lošijom hranom nego je ona što uživaju zanatlije po gradovih, ipak manje nego ovi umiraju od suhobolje a to s toga, što svedj živu na otvorenu te zdravu zraku, obasjani odasvud suncem.

Ele dakle, dobri seljaci, pošto ste osudjeni na mnogo drugo oskudice i nestašice, tješite se barem time, što ste lišeni tolikih i tolikih bolestinah, koje muče pribivaoce mračnih nezračnih gradskih stanovah; ali gledajte, da vam kuće budu vazda čiste i uredjene, jer će odmah biti i bogate, a to bogatstvom najmilijim, kao što je ljepo zdravlje.

Gosp. List Dalm.

SVAŠTA PONEŠTO.

KOMU PJEVA PIPCA?

U mjestu po imenu O....o su ljudi daleko na glasu kao bieseni pravdaši. Nekoga dne razgovarahu se dvoje njih, upravo čim ja idjah onuda. Jedan njih ugleda u vrtu svoga druga susjedovu

kokoš, gdje je grebla po posijanih liehah i zeleno povrće čupala. Nevidiš li, prijane, reče on tada, što čini susjedova kokoš u tvôm vrtu? Prodaj mi nudar svoje pravo, što ga imaš, zvati na sud gospodara te kokoši, i pravdat ga za učinjenu škodu; borami dat ću ti bielu evanciku. „Hoćeš li?“ „hoću“; „dajmi tad ruku“; „evo ti je.“ I tako je bila pogodba gotova. — Ja se čudo začudih toj O....anskoj preporljivosti i svadljivosti, i u isti čas pridje mi na um ona krasna narodna hrvatska pripovjest, koja je doista vriedna, da si ju navlastjto mila naša mladež dobro zapamti i duboko u srdce usadi. Evo je:

Išla su dva druga kroz šumu. Čuju liepo pjevati ptičicu. Prvi reče: Čuješ li, druže, kako meni ptica liepo pjeva? Nepjeva ptičica tebi, nego meni, veli drugi. Meni, a ne tebi! Nije, nego meni! Tako rieč po rieč posvade se do pasjih kolah i najposlje i počupaju i zavlasaju se. Kad dodju doma, podje prvi odmah sudcu i potuži mu se, kako se je svadio sa svojim drugom, te ga je okrug i izmlatio. Gospodine sudče, veli parac ili suprotnik: budite za mene u toj parnici il pravdi; ja ću vam nećas doganti najljepšega vola, što ga imam, samo nedajte pravo momu drugu. Neboj se, veli mu sudac; neće tvoj drug dobiti paraicu. Idi ti doma; ja ću vas sutra pozvati preda se na sud; drug tvoj neće dobiti pravdu. Ode prvi parac veseo doma. On od sudca, a drug k sudcu, i moli ga: Gospodine sudče! vaša milosti! tako i tako. Pripovieda sudcu potanko na vlas, kako je išao s drugom u šumu; kako mu je pjevala ptičica; kako su se poriečkali, posvadili i potukli. Budite, gospodine sudče, za mene, nedajte pravo mômu drugu. Imam tusta brava hranjenika; nećas ću ga dotjerati u vašu ovčaru. Dobro, moj dragi, veli sudac, neboj se, tvoj drug neće dobiti pravo, dodji sutra na sud. Sutradan dodju oba parca pred sudca. Svaki njih se uzda, da će dobiti paraicu ili pravdu. Sudac, kao da ih nijednog nepozna, pita: Šta želite, vas dvojica? Gospodine! tako i tako, kažu sve po redu i potanko na vlas, kako i što je bilo, te su se svadili i potukli. Molimo, sudite nam pravo, i dosudite, komu je od nas dvojice pjevala ptičica? Moji dragi, veli sudac; oboje vas varate se jako. Ona ptičica, u šumi što je pjevala, nit je pjevala jednomu nit je pjevala drugomu, nego, ako ćete mi obećati, da ćete se pomiriti kao pošteni ljudi, kazat ću vam komu je ona ptičica liepo pjevala. Hoćete li? Hoćemo, gospodine! samo nam kažite, komu je pjevala. Ona je ptičica, ljudi moji, meni pjevala, meni, vašemu gospodinu sudcu. Hvala vam, milostivi gospodine, odgovoru parci, odu doma, i pomire se. Iduć doma govorili su ovo i ono, i slože se liepo u tom, kako je ona ptičica liepo pjevala gospodinu sudcu, i vola mu i brava pribavila.

Tako naša prikrasna pripovjest. Meni, koji sam ju izvadio do rieči iz knjižice našega vriednoga Mijata Stojanovića, kojoj je naslov: „Pučke pripovjedke i pjesme“: meni, velim, dodati je još toj pripovjedki, da u naših krajevih nesmi tako pjevati sudcem ona ptica sljeparica, jer cesarski zakoni oštro zabranjuju i sudcem darove uzimati, i parcem ili pravdačem sudce podmitivati i podkupivati. Ali pjeva ona zlobnica mnogo i premnogo i u naših krajih na veliku radost i korist našim velmožnim doktorom, advokatom, kojim je u sadanje vreme puna ruka omaštjene brade. Da su svi ljudi moje pameti, tako reče pred nedugo vremena neki vriedni seljak, doskora bi se ukrotili naši objestni doktori; borami do meni bi oni morali poć turkinju kopati, ako im se nebi htielo od glada poginuti. Ja mislim, da ptica i tomu seljaku liepo pjeva, ali ne ona svadljiva opasnica u šumi, nego mudra, ljubavna i popustljiva pomiriteljica, mila Bogu i svim dobrim ljudem, a uz to i vrlo koristna pomirljivu budi gospodinu, budi seljaku!

Neukû Nauka.

Treba li krave na dan dvaput ili triput muzti?

Obća je navada da muzemo krave od početka mjeseca studenoga do konca travnja dvaputa na dan. A to, vele zato, jer poradi zimske hrane u kravjem vimenu nema toliko mlieka, koliko kad se krava zelenjem hrani. Nu tomu netreba vjerovati; jer hoćemo li više ili manje mlieka, nezavisi samo od bolje il gorje hrane, već i od toga: je li krava sposobna, da dade više mlieka, što se udoji triputnim muzivom na dan. I kolikoća i kakvoća mlieka zavisi od vremena: kako dugo naime počiva mlieko u vimenu? Jutarnje n. pr. mlieko počiva u vimenu 9 satih, te je vodeno i za putar slabo koristi: pôdnevno muziva mlieko stojeće u vimenu 8 satih već je jakolnije i bolje, a večernje od 7 satih i snagom i putrom najbolje. Istina da ga jutrom najviše, u podne manje, a na večer još manje namuzemo; nu večernje je mastnije, a jutarnje za usirenje sposobnije. Muzemo li dakle kravu dvaput na dan, to trebamo za jednu funtu putra 13 okah mlieka; dočim, ako ju muzemo na dan triput, nuždno nam je za 1 fun. putra samo 10 okah. Dodamo li još k tomu da dobivamo više mlieka ako kravu triputa na dan muzemo, to dobivamo više i putra, dakle i novca za maslo. Dojmo dakle krave triputa na dan osobito ob zimu. A ob ljeto nemarim, ako jih reduše doje samo dvaputa, kad je oskudna paše godina, te krave moraju daleko na pašu, a običajemo ih muzti u hlievovih kod kuće.

Tvrde butine (pršut, šunka),

više putah kuhaju se više urah pa ipak su tvrde, i meso jim, Bože prosti! ko suho trieščе, da ga jedva sasiečeš, a kamo li sazvačeš. Takvu staru šunku umotaj u grubu krpu, pa ju ukopaj za jednu stopu duboko u zemlju, koja nit je presuha, nit prevlažna. Pokle je dva sata bila u zemlji, izvadi ju, postavi ju u lonac, pa eto ti nikad frižjega i tečnijega mesa!

Franina i Jurina.

Ju. Znaš, ki će se najdalje spominjat zadnjih izbori va Istri?
Fr. Ki?
Ju. A on neki smradigaća, ki je ludo mislel, da se more i tudja roba smradit, kako svoja.
Fr. Kako to?
Ju. A tako, ač da sad mora perilo platit i robu u *hladu* sušit.

SIROTČE.

(Iz „Prosdnice.“)

Po noći je — gluho j' doba,
Po drumovih [1]) nikog nema,
A na nebu bledi mesec
Čas zasijne, čas zadrema.

***

Drumom [2]) ide, pa jauče
Sirotanče jedno malo —
Ali niko da ga čuje, —
U selu je sve pospalo.

Ćuti [3]) zemlja, ćuti nebo,
Samo besni vihar buče — —
A sirotče gladno, golo,
Ćas ućuti [4]), čas jauče!

Od jauka, od nevolje,
Na hladnoj je steni palo; —
— Sanak ga je savladao,
Na steni je i zaspalo!

Grozni vihar huči, duha,
— On ničije nezna bole [5]) — —
I probudi sirotanče,
Da ga veći čemer kolje...

A kuda će, kuda jadno? [6])
Nema kuće ni kućišta — —
— Da izdahne na sred puta —
Nestoji mu drugo ništa!...

I nema ga, umuklo je,
O, valjda je našlo spasa!
Il se valjda tko smilovo
Na njegova tužna glasa...

***

Zora sviće, — nad svetom je
Osvanuo krasni [7]) danak,
A sirotče sad na drumu
Već boravi večni sanak!

KOSTA ARSENIJEVIĆ.

[1]) Po cestah — [2]) Cestom — [3]) Muči — [4]) Umukne — [5]) Bolesti — [6]) Nevoljno — [7]) Lieni.

Književne viesti.

Poziv na predbrojku.

Riedko je koj propovjednik ljepše i temeljitije nauk Krstov razložio, što je njekad otac Bourdaloue. Da nam ga tko danas onako krasno predoči, kako je on umio, makar kako sviet malo prijao božastvenu slovu, punahne bi, scienim, crkve bile još i ugledna sveta slušati take milozvuke. Ta Ljudevit XIV., i velik i duhovit, premda ne bez prigovora u običaju, ovaku o njem reče: „Kad slušam Massilona (velika takodjer u ono doba govornika), zadovoljan sam s njime, nu kad čujem Bourdaloue-a, sam sobom nisam.“ Tako vam ga je on znao ganuti ljude još i u presjajnu i pregladku dvoru, a sve istinom evangjelskom.

Kušajuć ga, ako i slabije, prevesti, o tom se uglavih, da uz trud i pomnju, jedva je što liepa i uznosita, pa makar i za gospodsku čeljad, što se nebi dalo vremenom po našu reći, paće da ga s mnoge ruke jezik naš jur sada u jedrini i milini pretiče jezike, što se dugo preli, dok onako tanahno platno govora svoga zasnovali i iztkali.

Za sad sam dva poveća govora ponašio: „Ob obziru ljudskom“ i „Strogosti evangjelskoj“, što bi iznosila tri do četiri štampana tabaka u osmini. Kad bi braći mi svećenikom ovaj moj pokus u volju išao, ja bi nastavio; al mučno bi mi bilo trud uložiti u knjigu,

za koju bi se slabo marilo, pak da još izdavatelj kvaruje, preuzev tisak na svoju dobit i gubiš.

Na Ricci dne 12. veljače 1874. IVAN FIAMIN.

Pripomenak. Preuzev tisak pomenutih govorah pozivljemo preč. gg. svećenstvo, pa i druge prijatelje vrstno u naš jezik protočenih klasičnih djelah, da nas izvolje poduprieti što obilnijom predbrojkom, jer ćemo moći samo onda nastaviti djelo, kojim će se pružiti osobito propovjednikom liepa gradiva koli sadržinom toli i oblikom.

Knjigi će biti ciena prema čislu predbrojnikah po prilici 20—30 novč. Predbrajajuć se na prvu knjižicu, izvoli svaki ujedno naznačiti, ako si voljan i ostalo imati, te nam sve dopisnicom doglasiti.

U Kraljevici. **Uprava „Primorske tiskare."**

U istoj „Primorskoj tiskarnici" u Kraljevici izišla je pučka knjiga pod imenom **Dobro i Zlo**. Tu knjigu je napisao glasoviti talijanski spisatelj Mantegazza, a preveo ju na hrvatski jezik m. č. g. Ivan Fiamin, župnik rički. Mi tu prekrasnu knjigu preporučujemo što toplije svim našim čitateljem, koji su radi malenim trudom i malenim troškom naučiti mnogo liepih i koristnih stvarih. Knjiga se može dobiti kod gori rečene tiskarnice i kod svih provrtnih knjigotržacah, a nestoji nego samih 35 novč.

Zabavnik hrv. omladine. Hrvatski su djaci u Beču naumili izdati ovo godine prvenac skupnoga si rada „Velebit", te pozivlju vas hrvatski narod, da jim svojom podporom pomognc na noge.

„**Velebit**", zabavnik hrvatske omladine izaći će mjeseca kolovoza u Zagrebu, a bit će u njem: pjesamah, novelah, humoreskah, životopisah, literarnih studijah, historičkih crtah i popularno pisanih poučnih članakah — sve izvoran rad mladih hrvatskih silah sa svih stranah naše domovine a i izvan nje. Odazove li se dovoljan broj predplatnikah naš će „Velebit" uz dosad još nigdje neštampane životopise dvaju naših, ne davno umrvših, malo poznatih al umnih pjesnikah i njihove slike donieti.

Knjiga će zapremit do 20 tiskanih arakah, a uz sve veliko troškove stojat će putem predplate samo 1 for. a. v., dočim će joj kašnje dućanska ciena poskočiti.

Tkogod dakle na adresu: „Odboru za izdanje Zabavnika hrvatske omladine, V. Wehrgasse 1, I. Stock, Thür 3" pošalje do konca mjeseca svibnja (maja) t. g. 1 for., dobit će knjigu poštom čim izadje. Sakupljači predplatnikah dobit će na 10 knjigah jednu na dar. Knjižare dobivaju 20% i pravo, da knjigu i iznad predplatne ciene prodaju.

Svatko uzimajuć okolnosti u obzir, u kojih hrvatska omladina poduzimlje svoj vrlo mučan rad, neće istoj zamjeriti, što ona predplatu unapred zahtjeva. Na neizvjestno obećanje nemože omladina ništa poduzeti, a najmanje nečemu temelj udariti. Odbor pako ovime jamči, da će u svakom slučaju svojim predplatnikom zadovoljiti."

Priobćiv u izvadku taj poziv, nadamo se, da će se i naša Istra i Primorje što većim čislom predplatnikah odužiti zajedničkoj muci mladih naših književnih pregalacah.

Različite viesti.

* **Djačka štipendija.** Otvorila se jedna štipendija od godišnjih 84 f. za djake rodjene na istranskom kopnu. Prošnju valja upraviti do 15. aprila na duhovni stol porečki sa krstnicom i svjedočbami dvih zadnjih školskih poluljetjah.

* **G. Dr. Klaić**, što mu bijaše izbor za poslanika carev. vieća odvržen, bi 10. tek. mjes. opet izabran velikom većinom i najvećim uzhitjenjem puka i svojih slavenskih izbornikah, koji htjedoše na taj način odgovoriti kako valja postupku, u kojem oni nevidiše drugo, nego samovolju ustavovjeracah.

* **Hrvatski djaci** na gradačkom sveučilišću su izručili profesoru Weissu pouzdanicu, što je u svojoj knjizi „Die Byzantinische Geschichte" progovorio toli istinito zato liepo i pohvalno o Hrvatih. To mu je priznanje bilo veoma milo.

* **Cesarova prošnja.** Kad je naš svjetli Cesar pred svojim odlazkom u Rusiju zadnji put posjete prijimao, dojde k njemu mlad Rus svesrdno Ga prosec, neka bi se udostojao, kad dojde u Petrograd, prositi za njega Cara ruskoga, da mu dozvoli povratiti se u svoju milu domovinu, iz koje bi prognan radi političnа zločina. Car mu obeća, da hoće i doista isprosi mu milost, a naš Rus krene odmah put domovine, da razveseli svoje tugujuće roditelje.

* **Pešta.** Prošli ponedeljak (8. t. m.) bijaše dosti velika buka u Novoj Pešti. Nekoga mesara Mihala, koga su sbog neplaćena poreza zatvorili, nadju u tamnici obješena. Puče glas, da je od zlostavljanja umro. Kod sprovoda dakle pograbi svjetina njegov lies donese ga pred viećnicu te ju kunuć i psujuć počne kamenjem bombardirati. Na večer se ponovi buna, te su vojnici pucali u narod; tom prilikom padnu četiri mrtva, a više ih bijaše težko ranjenih. Svjetina se tim još jače razdraži a najedanput plane u vatri viećnica. Vatrogasci htjedoše pomoći, ali ih svjetina raztjera kamenjem. Oko jedne ure po pol noći mogao se je istom požar ugasiti.

* **Riedka starost.** U Puli umre dne 7. tek. mj. starac, rodjen 26. siečnja 1769, dakle u 104. ljetu svoje dobe. Više godinah bijaše vojnik pod prvim Napoleonom. Kad mu bijaše 83 godine, oženi se po drugoč i imadjaše 19 to mužke to ženske djece. Kao Napoleonov vojnik nosio je medalju, što ju bio dao kovati Napoleon III. na uspomenu svojega velikoga strica. Bavio se risarijom i preminu od same starosti.

* **Koliko košta kolera?** Lanjska kolera je koštala grad Trst, kako se čita u izvieśću gradske oblasti, 59,280 f. 85 novč., što su se potrošili, da se toj pošasti na put stane.

---

* **U luci Haver** izkrcao je onomadne brod „Three Beothers ex Wasterbiet" 4,000 tonelatah iliti 70,000 stari pšenice. Odkad je svieta, nije još nikad nijedan brod toliko nosio. Nego u New-Castlu prošloga mjeseca bi porinut u more parobrod, koji će nositi 5,000 tonelatah iliti 87,000 stari.

* **Tvornicah iliti fabrikah papira** ima na svietu 3,960, u kojih diela 90 tisućah mužkih i 180 tisućah ženskih glavah; 100 tisućah osobah bavi se kupovanjem cunjah. Svake se godine izdjela 1,800 milijunah libricah papira iliti karte, od kojega se polovica potroši za štampu, $^1/_9$ diel za pisanje a $^1/_3$ za zavoj. Po broju stanovnikah raznih državah, 1 Rus potroši 1 libricu karte, 1 Španjolac $^1/_2$, 1 Mesikanac i stanovnik srednje Amerike 2 libricе, 1 Austrijanac i Talijan $3^1/_2$ libricah, 1 Francez 7 libricah, 1 Niemac 8 libricah, 1 Inglez $11^1/_2$ libricah.

Opomena.

Mnogi nam se tuže, osobito iz Hrvatske i Dalmacije, da neprimaju u redu našega lista. Što se nas tiče, mi ga na sve strane šaljemo točno i uredno, pa nemožemo misliti drugo, nego da su tomu krive pošte. Sa svim tim prosimo p. n. predbrojnike, neka list odmah reklamuju, čim jim zaostane. Novinski Reklami se nezapečaćuju, pak se za nje ništa i neplaća. Tko neće sám, neka zamoli poštara, da mu on reklamuje, što je poštar dužan i učiniti.

Uredničtvo.

Sa tršćanskoga tržišća.

Prošlih danah prodavalo se prilična žitinja za potrebe našega primorja i za izvoz u strane zemlje. *Senica* prostija traži se više nego fina. Deposita ima ovdje 100,000 stari i ciene čvrste. *Kukuruz* se dobro traži i ciene uzdržane. Deposit 30,000 stari. *Raž* dobro tražen za izvoz u nutranjost. Deposit 5 do 6000 stari. Ali se očekuje po Parobrodima do 40,000 stari. *Ječma* ništa nema. *Zobi* ima malo i dobro je tražena, ciene svemu drže se na istom kao u prošastomu broju naznačno. *Ulje* dalmatinsko zanemareno slabo se prodaje, ciena f. 30 sa 6 do 8% skonta.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 15 Marča 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	—	5.25	5.24½	5.24	5.23	5.21½	5.21½	—	5.25	5.25	5.22	5.22	5.21	5.23	—	—
Napoleoni	—	8.89	8.88½	8.87½	8.87	8.85	8.85½	—	8.89	8.92	8.87	8.87	8.88	8.91	—	—
Lire Inglesko	—	11.21	11.19	11.—	—	11.13	11.12	—	11.15	—	11.16	11.15	11.16	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	—	104.25	104.—	104.—	103.75	103.50	103.65	—	104.—	104.50	104.25	104.25	104.25	106.—	—	—

A. Karabalić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmota 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmota 50 novč. Izvan carovine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Godina V. **U Trstu 1. Aprila 1874.** **Broj 7.**

Skupščina Katolikah u Beču.

Na 19. p. m. bila je u katoličkom kazinu u Beču veličanstvena skupščina. Na presjedničkom stolu bijahu nadbiskup Fürstenberg, knezi biskupi Wiery, Zwerger, Stepišnig, Gasser i Dobrila. Blizu ovih su bili knezovi Lobković, knez i kneginja Lichtenstein, knez i kneginja Schwarzenberg, kneginja Meternih, Grof Thun, knez i kneginja Paar, Grof i Grofinja Deym, Grof Stockau, Grof Nikola Estarházy, Grof i Grofinja Lariš, Grofinja Zichy, Goess, Boukvnoi, Gonryi, Wenkheim, Barun Stillfried i Barun Meysenburg.

Prisustvovahu i nekoji zastupnici na carevinskom vieću. Med ovimi Thurnherr, Rainer, Weiss-Starkenfeld, Oelz, Valussi, Pavlinović, Warm i mnogi drugi. Sva dvorana i slušališća bijahu puna puncata svieta.

Predsjednik otvori sjednicu, javljajuć dugu povorku brzojavnih čestitkah, dospjevših od skupščinah mnogih gradovah iz Njemačke, od katoličkoga družtva iz Švajcarske, od katoličkoga družtva u Rimu, Firenci, Parmi, Bolonji, Miloteih, Neapulju, Genovi, u Ingloskoj i družtvah Carovine.

O sadašnjoj borbi prvi je govorio knez Alfred Lichtenstein. On je zaključio svoj velevažni govor s besjedami: Caru po milosti božjoj u svih jezicih *Živio!* (Živahno odobravanje.)

Med tim toga stignuo je telegram iz Rima, u kojem je Sv. Otac Papa otčinskom ljubavju podielio sveti blagoslov svoj skupščini. Sva skupščina uzkliknu: Živio Pio IX!

Zatim govorio je u slovenskom jeziku Grof Barbo, u magjarskom g. de Marosy, u talijanskom zastupnik Dr. Valussi, u hrvatskom zastup. Pavlinović i još drugi. Govor kneza Vjekoslava Lichtenstein-a bi primljen veličanstvenim pljeskanjem.

Na koncu glasovalo je družtvo čestitku biskupom i svećenikom u Pruskoj i Švajcarskoj, gdje oni neustrašivo podnašaju progonstva, što su se digla proti Crkvi.

Konačni govor je držao zastup. Weiss von Starkenfels. —

Mislimo da ćemo našim štovanim čitateljem ugoditi priobćenjem sliedećega govora, što ga držao u gori rečenom družtvu na hrvatskom jeziku zastup. g. Pavlinović iz Dalmacije.

Plemenita i Častna gospodo!

Hrvatska-Dalmacijo, domovino moja, ja se ovde neuspjeh da se u tudjem svietu podičim govorničtvom, nego da tvoje slavno ime spomenem, majko moja mila: da se u svietu zapozna, da je Hrvat svedj bio i biti će tu, gdje se sbori o pravu, gdje se brani sloboda. *Za krst častni i slobodu zlatnu!*

Nakon duge povorke varvarskih čoparah, koji razoriše i oplieniše rimsko carstvo, sedmoga se vieka javio u jugoiztoku evropejskome narod hrvatski.

Od karpatske pradomovine Hrvat sadje u Ilirik, ne da robi, niti da plieni, kô što su ostali došljaci tad radili, nego Hrvat sadje, da brani pravo i da štiti onemogle kršćanstvo.

Taj, koji dragovoljno primi ponudu bizantinskih carevah nesjede na puste zemlje Ilirika dalmatinskoga goloruki kmet, nego junačkom svojom krvju nakon stotine borbah od Dunava, od Drave, od Save, tja do pučinah sinjega mora iztriebi varvarina, spasi ostanke stare uljudnosti, zasjedne na predstražu dvajuh svietah, steče bolju postojbinu.

Carevi bizantinski ostaše zadovoljni službom hrvatskih mišicah; narod hrvatski osta zadovoljan novom zavičaju; ali Rim nije im zadovoljan.

Rim, u narodu tòli požrtvovnu i plemenitu, u narodu mirojubivu i ratobornu, neće mrtva ratila tudjoj politici, ni puka najmljenika tudja gospodara; hoće Rim u Hrvatu živa člana kršćanskomu svietu, hoće uspora razpadajućem se bizantinstvu, hoće mu pouzdanije zamjene u odporu proti izlamstvu.

Na južnoiztočnih granicah rimsko-germanske zadrugo, Hrvatska ima se svesti u kolo one zajednice, iz koje Rim izvede plemenite kraljevine, prvorodjenu svoju kćer Francusku, te Njemačku, Ingležku i zače uljudnost, kojom se danas Evropa dići.

S toga, pape noradiše o samu pokrštenju Hrvatah, nego kršćenjem naroda htiše, da mu domovinu steku, da mu državu utvrde; da toj državi medje obrube samostalnom uredbom, kakvom se tad mogla bilo koja država podičiti.

Glavni nosioci kršćanske prosvjete i državne slobode, pape su tad u neuredjenoj Evropi dosudjivali medjunarodno pravo.

Od 9. do konca 11. vieka Rim je neumorno težio na to, da hrvatski narod slije u jednu državnu cjelinu sa s rodnim pokrajinam i znamenitim tad ostancima rimske Dalmacije; da se kroz te priljubi zapadu: Rim je težio, da hrvatski narod zapaše i utvrdi svoju samostalnost na kršćanskom načelu.

S toga, svakojake nutranje i sdvorne pravde, zadjevice, raspre hrvatske, Rim je osobito motrio i pomagao, da se mire i razpravljaju: na narodne i crkvene sabore Rim je napućivao i Hrvate i Srbe i njihove vladare; povlastice dielio; hrvatsku mitropoliju proširivao te napokon izveo sgradu do zavrhe, krunisanjem Zvonimirovim u spljetskoj metropoli.

Nijedan suvremeni vladar nedoživi sjajnije krune, zastave žezla i mača od Zvonimirova; nijedan sjajnijega odaslanstva od onoga, što Zvonimiru posla Grgur VII.

Taj velikan stožernika je svoga odredio, da bude stalnim poslanikom pri dvoru kralja hrvatskoga, da opet do zgode otle redi po iztoku.

Krunitbena zavjernica kralja Zvonimira, kojom se on kune, da će štititi *ženitbenu svetost, ljudsku slobodu i pravo vlastničtva*, dovoljno svjedoči, koliko je po sam nutrenji život hrvatskog naroda spasonosno djelovao Rim.

Kraljevske darovnice, Vranske papinu poslaniku, poljičke županije i Sućurca spljetkomu metropolitu, svjedoče harnosti hrvatskog naroda.

Tko hoće da omiera, po današnjemu ponosu samostalna naroda, tadanju popustljivost hrvatskih vladarah prama latinštini, taj nema povjestne ćuti, nerazumi razvoja evropejske uljudnosti, niti zna, što je latinstvo sriedujih vieknvah u svietu zastupalo. Tko za to sve zna, pa zna još i za razsap, što tad arijanstvo uz ma razkolničtva uvadjaše kroz novo došle narode i njihove jezike, razumi tadanje vauredno revnovanje rimskih svećenikah za latinsku božju službu.

„Sami glupaci (Dummköpfe), veli Gfrörer, sami glupaci mogu kazati, da zakletvom, što Zvonimir prisegnu Isusu i rimskoj crkvi ostade ponižena kraljevina hrvatska. Istina je bo, da onim odnošajem Grgur VII. učini veliko dobročinstvo narodu hrvatskomu. To znadijaše vrlo dobro srieduji vieк. Koliko li se nije izmučio Pipin, otac Dragutina velikoga, dok papa Stjepan III. dodje da ga kraljem franceskim posveti u sv. Dionižu. Pa, koliko to cieniaše i Vilelm, uzmnožiti zavladatelj britanski, da mu Papa Alexandar II. pošlje zastavu Petrovu, i da ga on kroz svoje poslanike okruni u Westmünsteru. Oba ta, primiše tom prigodom stanovite obveze... To isto, što je Stjepan III. za franačkog Pipina, što je Alexandar II. za normanskog Vilelma, to je i Grgur VII. za hrvatskoga Zvonimira. Kad mu je zakletvu primio, to je kô da je pred cielim kršćanstvom izjavio: doklegod ti, Zvonimire, budeš meni zadanu vjeru držao, ja, Petrov nasliednik, hoću stvar tvoju i naroda tvoga držati svojom; ja ću braniti tebe i tvoje kraljestvo proti svakomu neprijatelju.“ *)

A ta obrana nije bila šala tad, kad cielovita obstajaše Republica Christiana pod papinim rukovodstvom.

Nagla smrt velikoga pape i utrnuće kraljevske porodice smete doneкle veliko osnove; ali blagoslov Grgurev ostao je kod Hrvatah; i Hrvatska u istinu održa uz dvaput odabranu dinastiju uz vjekove razlamanu svoju samostalnost. Hrvatsku, cielo kršćanstvo u vrieme obćeg trepeta i leleka kroz usta Rima nazva: antemurale christianitatis (bedem kršćanstva).

Prodjoše vjekovi, prodje prvo slavje, mir i blagostanje Zvonimirovih dobah, što još 12. vieka uzhitno opisuje sgodopisac Dubljanski. Prodjoše ratovi i borbe tristoljetne, što okrvaviše i razkomadaše Hrvatsku. Sve to prodje, al neprodje zvanje Hrvatske

*) Vidi *Byzantinische Geschichter*. Aug. Fr. Gfrörer-a, Izdao i nadopunio dr. J. B. Weiss u Gradcu 1871; knjiga II. strana 251-252. Ovaj protestant predje u crkvu katoličku nakon dubokih svojih naukah o sriednjem vieku i o tadašnjem djelovanju rimskih papah.

prama istoku, to slavnije, što miroljubnije zvanje narodne slobode i kršćanske prosvjete.

Prodjoše vjekovi, al neprodje harnost Hrvatske prama Rimu, koji njezine sinove i njezino biće okrsti dvojstrukim znamenom, kršćanske vjere i samostalnosti državne.

Te, ako danas Rim nema za ugnjetene narode do golih riečih, te su riečі života vječnjega, pa su tim i riečі života narodnoga. Te riečі same i danas želi hrvatski narod, kad mu je duševnom snagom da izvojšti na polju samostalnosti prosvjetno-državne proti preuzetnim susjedom ono, što su oci njegovi slavno izvojevali za ostale narode na bojnom polju proti izlamu.

U toj novoj borbi Hrvatska vierna kći kršćanskoga Rima, uz dragocienu uspomenu blagoslova moćnoga Grgura VII. neželi do blagoslov nemoćnoga starca Pia IX; jer srce hrvatsko jednako uza nj prianja, kô što će prijanjati do vieka uz njegove nasljednike, bili oni u prestolju, bili u uzah; bili u svietu nemoćnici, bili mogućnici; jer je glavna moć njihova u istini, koje sama može spasiti narode, kô što spasava pojedince. (Dugobrojno klicanje mnogih prisutnih Hrvatah, Slovenacah, Čehah — odobravanje cielе skupštine.)

Govor zastupnika Dr. Dinka Vitezića,

držan dne 16. Ožujka 1874. u sjednici carevinskoga vieća.

Moja gospodo! ja ću gledati naprečac dokazati, da podastrti zakonski osnov *) zasieca u temeljno pravo državljanah u materialnom i formalnom odnošaju; i tom prilikom poslužiti ću se članima V. i XV. temeljnih zakonah od 21. Prosinca 1867.

U prvom proglasuje se imetak nepovredljivim te se nadalje veli, da je dopušćeno samo u slučaju i načinom, po zakonu propisanim, lišiti vlasnika imovine bez njegove privolje.

U XV. pako članku osjegurava se imetak i poraba zakladah, opredieljenih za svrhe bogočašća, dobrodiustvenosti i nastave; takodjer i dobarah svih crkavah i vierskih zadrugah od države odobrenih.

Podastreni pako zakon zasieca ne samo u imetak crkvenih, nego i samostanskih dobarah, koji sada ovomu imaju biti podvrženi, jerbo ih liši većine njihovih dobarah i to, kako je od mnogih gg. predgovornikah bilo dokazano, takvim načinom, da je dalji obstanak većine tih zavodah dvojben.

Sada, koje dokaze navadja vlada u svom obrazloženju u prilog nadleženosti države za izdavanje ovoga zakona? Dokazi svi su dvovrstni, to jest, formalni i materialni.

Što se tiče formalnog odnošaja, tvrdi visoka vlada, da se neradi o kakvom novom zakonu ili naredbi, nego o uredjenju jurve obstojeće naredbe.

Pojam ovaj, Gospodo moja, ja mislim da nije pravilan, jer po starom Jožefinskom zakonu, kako se navadja u obrazloženju vladina predloga, namećao se porez izmedju svećeničkog stališa samo biskupom i nadbiskupom, i to samo u koliko su dohodci prvih nadmašivali svotu od 12,000, a drugih 16,000 for.

Od samostanskih zadrugah, po starom zakonu, sve što je suvišno bilo za uzdržavanje svojih članovah, hodilo je u zakladu bogoštovja. Zakonom pako god. 1829. uvedene bijahu u ovom odnošaju odsječnice (pauschalia). Ako mi sada pobližje motrimo odredbe podastrenih predlogah, opažamo, da se je tu sa svim drugim mjerilom išlo na označenje ove podpomoći, i to mjerilo jest uprav ono u §. 2. sadržano, kojim se za temelj ovoga mjerila uzimlje vriednost cielokupne zadužbine ili vjerskih zadrugah. Takodjer što se tiče osobah, koje su podložene ovomu porezu, obstoji prama staromu zakonu velika razlika. Po ovom zadnjem, kako je jur rečeno, jesu samo biskupi i nadbiskupi istomu podvrženi; nu po novom zakonu i uprav po §§. 1. i 4. istoga, podvrženi su porezu svi, koji uživaju koje crkovno dobro.

Iz ove okolnosti jur se uvidja velika razlika izmedju starih zakonah i sadašnjih predlogah, što je već i sama visoka vlada pripoznala, rekavši na 8 strani svoga obrazloženja: „Sasvim tim ako i nisu napomenute naredbe nikad naročito ukinute bile, to su ipak već odavna izgubile svoju prirodnu znamenitost.“

Ako su dakle ove naredbe jur odavna izgubile svoju znamenitost, to više neobstoje, i tako se ovdje neradi o kakovom novom uredjenju ovih odnošajah, već o uvedenju novoga zakona.

Ali ni formalno neobstoje više ti zakoni, a da to dokažem, moja Gospodo, spomenut ću ugled istoga štovanoga odbora; a bolji ugled, čini mi se, nemogu navesti.

Odbor veli na strani 3. i 4. svoga izviešća: „Neima lagljе stvari, i to se nemože zanickati, nego li je povratak k prvašnjim načelom, koja su valjala s jedne strane prije sjedinjenja osječnice sa občinami, s druge strane prije dvorske odluke od 28. lipnja 1793. Ali, sliedi dalje, nesmie se s vida pustiti, da odluke nisu ni najmanje označivale kakav porez, već da cielokupni imetak crkve nije ništa drugo, nego državno dobro za naznačenu već svrhu, iz kojega se svake godine stanovita svota upotrebljuje za bogoštovne svrhe.“ Zatim se tvrdi: „To isto nemože se na nijedan način namjeravati, dok obstoji članak XV. temeljnih zakonah, sa občenitim pravom državljanah.“

S ovog gledišta pripoznaje dakle i odbor, da su posve ukinute i da više ne obstoje one prvašnje naredbe.

Ovo mi se svidilo naznačiti što se tiče formalnih dokazah visoke Vlade.

Što se tiče materialnoga odnošaja, visoka vlada navodi dokaze na 10. strani svoga izviešća: „Da se je već odavna skrbila država da osjegura Crkvi njezinu gospodarstvenu potrebu, i da to je u svom nastojanju uredila, ustanoviv zakladu bogoštovja, kojoj je takodjer pridružila dobra uništenih samostanah, i da je, dočim se od ovo zaklade razlučuje ustanovljena svota javnoga imetka, za oskrbu katoličkoga bogoštovja temeljno pripoznano, da se potrošak za bogoštovje, u koliko nije dostatan imetak crkvenih zavodah, osjegura iz javnoga državnoga dohodka.“

Sada, gospodo moja! svi ovi uzroci nedokažuju ništa drugo, nego da se i u buduće pripomogne katoličko bogoštovje iz državne blagajne; podnipošto pako nepodjeluje državi pravo nametivati nove daće, nove poreze za doskočiti ovomu.

U istom se smjeru nadalje kaže:

„Ako bi se u buduće nametnuo, za javnu oskrbu katoličkoga bogoštovja, poseban porez, to je bez dvojbe javna okolnost, odnosno pravilo, koje spada pod državno zakonodarstvo.“

Sama ta okolnost, što je neka stvar javna, nepodaje dostalnoga uzroka, nametati novi porez; jerbo i lišenje dobarah radi javne koristi jest stvar javna; ipak se navadja u državnom zakoniku, da se to samo učini u onom slučaju i onim načinom, koji je zakonom propisan.

Toga radi, kako ja mnijem, nesmie se nikako upunomoćiti država, da nametne takove poreze. Isto tako nije, kako mi se vidi, točan zaključak visoke vlade na istoj strani izviešća „da nezasieca u tudje pravo, kôšto to biva u istom slučaju kod pojedinih ili juridičkih osobah, zahtievati, da se dobra za već odredjenu, odrede za drugu, a osobito za ukupnu crkovnu svrhu.“

Meni bar nije poznat zakon, budi u gradjanskom budi u državnom zakoniku, koji bi lučio crkovne osobe od drugih moralnih osobah u pogledu posjedovanja i uživanja dobarah. Ako dakle neobstoji takov zakon, to nije opunovlastjena ni država, kôšto se meni vidi, razliku tu činiti, usljed juridičkoga načela: *Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*

Odbor je dobro uvidjao i očito izpovjedio pravedan smier visoke vlade, kako smo vidjeli: zato je i scienio stvar smatrati s drugoga gledišta, što je jasno iz riečih 4. strane njezina izviešća, koje sam prije naveo. Ondje se naime tvrdi:

„Ovoj zakonskoj okolnosti neprotivi se pako obterećenje crkovnih dobarah posebnim porezom za doskočiti crkovnoj zadrugi k dostignuću njezine posebne svrhe. K državnoj punomoći spada takodjer nametati porez u onih slučajih, gdje se radi o koristi zadrugah.“

Tu moram najprije opaziti, da je visoka vlada dalje išla, nego li odbor, jer si je postavila načelo, po komu cielokupno crkovno dobro nije ništa drugo, nego državni imetak tako, da se može podvrći i većemu porezu i sasvim zaplieniti. Odbor pako uvidiv, kako je pogibeljan taj nazor, postavi načelo punomoći države o porezih.

Gospodo moja! neću dalje razjasnivati porezne poslove, tim manje, što je već dokazano od poštovane gg. zastupnikah Dr. Mezníka i njegove preuzvišenosti, g. grofa Hohenwarta, da se ovdje u obće neradi o porezu. Ja ću samo u tom obziru dodati, da k valjanosti poreza ima se uzeti u obzir još jedna točka, bez koje je nepravedan, i to je občenitost. Ondje pako je govor o porezu, komu nisu svi državljani podvrženi, koji se u istom položaju nalaze, i ne svi stališi družtva, već samo jedan, najme svećenički i to ne svih vjeroizpovjedanjah, već sami katolički i od ovih ne svi, nego samostani i posjednici zadušbinah.

Da ovakov namet, gospodo moja, nije porez, mora svatko dopustiti, jer porez mora da bude občenit. Da nije porez, dokazuje nadalje poraba ovoga nameta. Porez mora se upotrebiti za občenitu poraba države; ovdje se pako upotrebljuju dohodci za posebne svrhe, naime za povisiti pristojbinu svećenikom, a suviškom nabrekuti zakladu bogoštovja.

Ovo ograničenje očito dokazuje, da nije ovdje govor o porezu, kako se nadalje uvidja od načina njegove mjere i pobiranja. Porezni ured u obće mjeri i pobira porez. Ovdje se pako upotrebljuje zato politička oblast. Od tuda sliedi, da se ovdje neradi o

*) Gledo porezivanja nekojih crkvenih imanjah u vjeroizpovjestnih zakonih. Ured

porezu i da je načelo punomoći države, po kom joj podaje odbor pravo namećati porez, krivo.

Pošto su dakle nesamo dokazi, koje navadja visoka vlada i odbor, mlitavi i poklem se nenavadjaju drugi, koji bi opravdali ovaj zakonski predlog: to je dokazano, kako sam i tvrdio, da zakon ovaj dira u pravo vlastitosti, samostanskih zadrugah i zadužbinah i da je, što se materialnih odnošajah tiče, u protuslovju sa napomenitima §§. državnoga zakonika.

(*Sliedit će.*)

O dojenju (muzenju) prije, za i poslje krmljenja.

Neda se tajiti, da nije sve jedno, kada mi dojimo, da li prije, za ili poslje krmljenja; jer i od toga mnogo zavisi, koliko ćemo i kakova mlieka nadojiti. Ponajviše se na to negleda, te se taj posao preduzima posve bezbrižno u muenju, da si o tom nije vriedno dalje glave razbijati.

Od tuda sliedi, da ćemo morati onaj običaj dojenja i nadalje pridržati, po kojem smo već počeli raditi, negledeć na to, da li ide u prilog količini i kakvoći mlieka, jer valjani običaj dade se samo kod prveskinjah bez veliko muke uvesti.

Dojenje tik pred krmljenjem svakako je za kravu najprobitačnije, pak s toga i za mliekarstvo najizdajnije. Krave mirovale su dulje vremena, pak će i sada za dojenja u istom stanju ostati. Proživanje, koje obično pol do 1 ure traje, neprekida se, dočim bi ga inače i najmanja vika i štropot uznemirila, kroz što dakako i probavni organi pate.

Probavljanje dakle ovrši se pod svimi okolnostmi pravilno, pak s toga mora i odticanje mlieka pravilno biti. Osim toga krave kod krmljenja poslije obavljena dojenja ništa više ne smeta, pa će tako moći posve mirno cielu svoju pazku obratiti tomu poslu, što je od osobite važnosti kod takovih životinjah, koje su njesto više jogunaste.

Dojenje za krmljenja imade mnogo nepovoljnih posljedicah, jer svako i najmanje smetanje od strane čovjeka na životinju onda veoma negodno djeluje. One će štapati uvieke nemirno pred jaslama, a riedko kada mirno stojati, pravilno odticanje mlieka kod dojenja će zapinjati, jer životinje s jedne strane neće da jih tko kod jela smeta, u čemu se posve istih načelah drže što i ljudi, a s druge strane jal, pohlepnost i zavist natjeruje jih, da si jedna drugoj najbolje zalogaje otima, pak ako to neide s dobra, pripravne su ići i na rogove. Tom prilikom ostane mnogo mlieka u vimenu, a mnogo se ga i razlije. Napokon se ozlovolji i dojkinja, te svršetak svemu tomu je taj, da ili imade posla dojkinji stolčić ili pastirov bič, što posve naravski stvar ni malo ne popravi, već upravo protivno pokvari. Uzrujanost pako ćudi i tjela mora se po što, po to zapriečiti, jer kao što je već kazano, djeluje to veoma nepovoljno na odticanje mlieka. Jesmo li pako jedanput taj običaj uveli, da za krmljenja dojimo, onda se neće krave kasnije tako dugo više umiriti, dok jim ne zadovoljimo njihovoj jestvenoj požudi. Bilo dakle kako mu drago, krmljenje za dojenja ne valja.

Jedino napoj bio bi možebiti, koj nebi za dojenja ništa smetao. Kod toga se jal život nje manje zadražuje, jer znadu, da se boj za takovo piće, kojega i onako u izobilju imadu, nebi izplatio. Dobro bi pače uredili, kad bi prosudili, nebi li upravo shodno bilo, da se kravam napoj bilo tik prije dojenja, bilo upravo za dojenja praža, i nebi li to na odticanje mlieka povoljno djelovalo, jer toliko je sjegurno, da voda, što ju krava popije, odmah sve njezine krvne čestice izpuni, te u toliko napne, da mlieko, koje se i onako za vrieme dojenja u odticanju nalazi, jošte jače prisili na brzi i posvemašnji tok.

Mi smo dakle toga mnienja, da bi napoj, pružan kravam za vrieme dojenja, osobito ako bi se unutar nekoliko šaka pčeničnih posijah bacilo, što napoj neobično zasladi, vrlo povoljno na mliekarstvo djelovao.

Nu još i s drugoga gledišta imao zi taj običaj povoljne posljedice.

Poznata je naime stvar, da što mastnije jest mlieko, u toliko težje, i polaganije napreduje ogrijanje vrhnja iz mliečnih posudah. To si lahko protumačimo, jer je mlieko onda gušće, tako, da se mastne krugljice nemogu dosta hitro u posudi za ogrijanje držati. Tomu bi se dalo predusresti najlaglje kroz to, ako bi mi u frižko nadojeno mlieko malko vode prilijali, ali s druge strane dokazano je, da prilievanje vode mlieku u toliko škodi, što mi nedobivamo onda toliko i tako dobra i tučna vrhnja (skorupa).

Upravo to željeno mješanje postignemo mi jedino obilnim napajanjem za vrieme dojenja, koje odticanje mlieka iz vimena veoma pospješuje. To je mogao svatko već i sam opaziti, da ona voda, što ju mi za objeda ili večere popijemo, više od nas ide, nego li druga, koju medju obroci popijemo a razlog je tomu taj, što ona voda u sebi više krutih čestica, neprikljućivih čovječjem tielu sadržaje, nego li druga, a ono isto, što je kod čovjeka, jest i kod životinje. Budući pako da mokrenje i odticanje mlieka u uzkom savezu stoje, to moramo napajanje za dojenja predpostaviti krmljenju.

Dojenje *odmah iza krmljenja* protivi se naravi goveda, pak je štetno toli za samu životinju, koli i za odticanje mlieka.

(*Gosp. List.*)

D o p i s i.

Iz Dalmacije 8. ožujka.

„Krv nije voda", veli naš slavenski narod. S toga zaludu ga ti ciepaš od svoga brata, zaludu ga ti smućuješ proti svojoj surodici; istina dade se kadšto prevarom zavesti, a može i zaboraviti za neko vrieme na svoju braću; ali dodje dan, kada se on probudi, kada spozna svoj rod, bio gdje mu drago, te ga tada tim srdačnije pozdravi, tada se s njim tim veselije sdruži, tada tek plače s plačućim, pjeva s pjevajućim bratom. I mi Dalmatinci smo sinovi toga naroda, i u nami slavska krvca vrije; pak prateć evo nekoliko godinah, braćo Hrvati u Istri, vaše političko gibanje, radujemo vam se od srca, da ste i vi oči svoje otvorili, da ste i vi spoznali, tko vam je prijatelj, tko li neprijatelj. Naš protivnik i vaš je protivnik; talijan a više puta potalijančenik, poznat u nas pod imenom autonomaša, a u vas šarenjaka, htio i nas i vas pod svoj jaram skučiti. Ipak, hvala Višnjemu, eto presjelo mu: nam je već zora svanula, te ako nam i nije još sunce ogranulo, ako i nismo još zadobili svih naših pravicah, te bar razumimo, kako nam jih valja steći, to smo bar put prokrčili, kojim no valja u buduće udariti, a to jest već nešto. Ali srce nam od radosti skače, videć gdje i vam zora svitati počela, nisu to prazne rieči braćo nè: dokazuje to „Naša Sloga", jedini i vierni vaš provodič, dokazuje to posledniji izbor dičnoga vašega zastupnika Vitezića. Da ga Bog poživi, umno li vam prozbori onomadne na car. vieću onim upitom na popečitelja nastave i bogoštovja. Zaisto talijanska je škola uvieк bila i biti će zator svega što je narodno. To je to, mila braćo naša, oružje naših nepravednih dušmanah, kojim nas već do srca raniše; ali ga ipak ne probodoše. Evo u vas sve poveće škole su ciglo talijanske, pa gle baš čuda, još vam sviesti hrvatske nesmutiše, još vam jezika hrvatskoga ne počupaše. Videć vaš zastupnik ipak veliku pogibelj vaše narodnosti, a ujedno očevidnu nepravicu, koja vam se čini uvadjanjem tudjih školah, umoli u carev. vieća narodnih škola, u kojih da se ori mila naša rieč, u kojih da se sinovi vaši odgadjaju u narodnom duhu. Ta gdje ćeš pravednijega zahtjeva u ujedno i umjerenijega? Talijanah niti trećina, pak kad tamo hoće da školami gospoduju, a vas velika većina pak da neimate nijednoga zavoda, gdje bi se hrvatski podučavalo. Liepo mi pravice! To jest uzrok vašega nazadka, pak se nemojte čuditi, ako je dosada sve, što je gospodsko u vas bilo, na talijansku zavijalo, ta gdje se je moglo, liepo da je i želilo, u svojem jeziku odgojiti. Sve što se u vašoj zemlji odgoji, sve se potalijanči. Pošalji n. p. sina u više škole, vrati ti se kući zaboraviv mal da ne svoj jezik, ili se ga bar stidi, ako i znade koju progovorit. Onaj pako koji hoće da uči u svojem jeziku, valja da šika iz svoje zemlje — eto tuge braće! Ide u susjednu Hrvatsku, pak kad izuči škole, onda najbolje ćuti kakva mu je Istra! Vratio bi se drage volje svojoj majci, al mu ona svoje krilo zatvara! A tko je to, što jih tjera iz svoje kuće? To ste vi, braćo, vi sami, dapače ne vi nego Talijan, koji tobože pod izlikom, da je sva Istra talijanska, neće da znade za mladež te iste zemlje, naobraženu u svojem jeziku. Sramote zaisto sramote! Tomu zlu neda se doskočiti nego uvedenjem hrv. škola po cieloj Istri. Zato je vaš slavni zastupnik Vitezić zaisto pogodio želje svih onih, koji poznavaju korist narodnih škola, pogodio je uprav cilj svakoga pravoga domoljuba. Kako dakle da se s vami ne radujemo? Nadajte se svakako da će njegov pravedni zahtjev biti odobren, a i ako nebude vas, lisice su bo vaši šarenjaci kako i naši autonomaši, to će bar dio njega. Medjutim ala braćo složno zaorimo u svakoj prigodi našim tlačiteljem: mi pitamo svoje i ništa više; dajte nam, što nas ide, pak mirna Bosna. Dok nam pako to neladete, nećemo prestat vikat te vikat, jer nam je već dogustilo. Braćo vaše nevolje naše su nevolje, a vaša radost naša je radost; zato nismo mogli sreu odoliti, a da se s vami u ovoj sgodi ne naradujemo. Razdielio nas je nemili udes biti će tomu viekovah, spomenimo se stare slavne cielokupne Hrvatske, nismo li tada u bratinskoj svezi živili? Sveza se je ta žalbože pretrgnula, viekovi su proletili, ali uzprkos svemu tomu nismo mi zaboravili, da nam i drugdje srdacah kucajućih poput naših, da nam i drugdje naše braće ima.

Javljamo vam suvišc veselu viest. Sva je nada da nerećemo stalnost, da će si vanjske obćine zadarske prekosutra opet lice osvjetlati izborom dičnoga Klaića za svoga zastupnika. Njegov je izbor, kako će vam biti poznato, bio uništen premda je imao dovoljni broj glasovah, te odgodjen sve do 10. tek. m. Uzprkos tim nepravednim postupanjem Klaić je ovaj put zadobio povjeren je

svojih prvanjih biračah, kojim se dapače još jedna občina pridruži sa svojih 18 glasovah. Nepreostaje dakle nego ga prekosutra po drugi put složno izabrat, pak neka se grizu. (Sbilo se. Ur.) Živio naš Klaić; a što je od vašega Polesina? (Zec u polju. Ur.)

Različite viesti.

* **Delegacije** će se sastati dne 20. travnja u Pešti. Istranskim zastupnikom za ovostranu delegaciju je izabran de Franceschi, a njegovim zamjenikom Vidulich.

* **Novačenje iliti leva.** Usljed zakona od 13. ožujka t. g., polag kojega mora dati ova stran carevine 54,541 vojnika u stalnu vojsku, a 5,454 zastavnu iliti reservnu, odvašnje c. k. namjestničtvo javlja, da jih na Trst, Goricu i Istru spada 1497 prvoga, a 150 drugoga reda. Novačenje će se obaviti u Istri: U Kopru na 22, 23 i 24 aprila; u Piranu na 27 i 28 aprila; u Buljah na 30 aprila i na 1 i 2 dan maja; u Poreču na 5 i 6 maja; Rovinju na 8 i 9 maja; u Puli na 11, 12 i 13 maja; u Novomgradu na 4, 5 i 6 maja; u Buzetu na 8 i 9 maja; u Motovunu na 11, 12 i 13 maja; u Pazinu na 15, 16, 18 i 19 maja; u Labinju na 21 i 22 maja; na Voloskom na 26, 27 i 28 maja. Što se Otokah tiče, nije još službeno ništa javljeno.

* **Istarska železnica.** Da se pomogne stradajućemu ljetos pučanstvu u Istri, otvorilo se djelo na više mjestih zajedno na onoj železnici, i to: na pet mjestih u kotaru Pazinskom, na četiri med Lupoglavom i Borutom, na dvih med Pazinom i Kanfanarom, zatim na postajah Pula i Rovinj. Ministar trgovine je nadalje naložio železničkomu ravnateljstvu, neka se u kotaru Buzetskom pripravlja nasip. Ravnatelji djela su dužni prije nego tudjincem dati dobitka domaćim ljudem.

* **Podpora Istri.** Financialni odbor carevinskoga vieća odlučio je posuditi istranskomu zemaljskomu odboru 40,000 f. bez interesa, neka jih potroši na obće koristna djela, da tako pomogne do zaslugo siromašnomu pučanstvu u ovo gladno proljetje.

* **Istranski poslanici u carevinskom vieću.** Prošlih se tjednah radilo u carevinskom vieću o volevažnih stvarih, naime o vanjskom i nutarnjem životu katoličkoga svieta u austrijskoj carevini. Od većine carevinskih poslanikah, to Židovah, to Protestantah to neviernih Katoličanah, bili su na vladin predlog prihvaćeni takovi zakoni, koji katoličku crkvu u Austriji ponizuju kao nikad dosada. U tom vićanju od četiri istranska poslanika, jedini je Dr. Dinko Vitezić hrabrim govorom ustao na obranu svoje katoličke crkve i svojih katoličkih biračah, a ostala tri, to jest, Polesini, Vidulić i de Franceschi, ne samo što su mukom mučala tom prigodom, nego su dapače glasovala za te zakone, proti crkvi naime i njezinim pravicam. Tako se je izpunilo ono, što se govorilo našemu puku u vrieme izborah, da će on imati škodu i sramotu, ako nebude izabrao poslanike prama svojim željam i potrebam. Slava našemu Viteziću, koji je dosle svakom prigodom podignuo svoj glas za pravo i pravicu istranskoga naroda, dočim ostala tri, već gori napomenuta istarska poslanika, nisu još u carevinskom vieću ni jedne, ma da bi jedne rečice progovorila!

* **Proti vjeroizpoviestnim zakonom,** što jih je poslje duga razpravljanja prihvatilo naše carevinsko vieće u Beču, Papa Pio IX. je dne 7. p. m. razposlao na sve austrijske nadbiskupe i biskupe okružno, a na Nj. Veličanstvo našega cesara osebno pismo, nebi li postignuo, da ti zakoni minu katoličku crkvu u Austriji. U tu istu svrhu bijahu se sastali u Beču polovicom istoga mjeseca i svi austrijski nadbiskupi i biskupi, to sami to po punomoćnicih, pa su nadpisali i podpisali skupnu izjavu, u kojoj točku po točku pretresuju te zakone, te dokazuju gdje i kako se protive svrhi i ustrojstvu katoličke crkve.

* **Naš poslanik Dr. Vitezić** je ovih danah opet govorio u carevinskom vieću o naših školah, te spomenuo ministru nastave i bogočašća svoj jur poznati upit.

* **Hrvatski jezik u srednjih školah.** U Dalmaciji su odasvud to li občinska upraviteljstva, ko li obća i privatna družtva i pojedine osobe poslali pouzdanicu zastupniku Dru. Monti-u na carev. vieću, što je zaiskao od vlade izvrstnim govorom, da se u svih srednjih školah dalmatinskih uvede kao učevni narodni hrvatski jezik. Uzprkos tomu se čuje, da će vlada morati od carevinskoga vieća pritegnuti još i ono malo hrvatskoga jezika, što se sad tamo uči.

* **U carevinskom vieću** su se ovih danah vladi dozvoljavali novci za državne potroške. Vele da se 1875. neće više potrositi od tek. 1874. godine.

* **U Ugarskoj** se je već kada tada sastavilo novo ministarstvo. Predsjednik mu je Bittó, bivši predsjednik ugarskoga sabora. Čuje se, da je opet prva i najveća briga novoga ministarstva, gdje će i kako će naći novacah na posudu.

* **Magjari su stari griešnici.** „Obzor" se tuži, da ugarska vlada napada svom silom na železničke činovnike po Hrvatskoj i Slavoniji, da se moraju naučiti magjarski, ako žele ostati u službi. Po nagodbi magjarskomu jeziku neima u Hrvatskoj ni mjesta ni prava. Pa nemogu li se Magjari uzpeti sami do uzvišene idee prava i pravednosti, trebalo bi, da im k tomu pomogne hrvatska vlada, hrvatski zastupnici, hrvatski činovnici i svaki pojedini Hrvat, odbijajuć od sebe tu nespodobu svimi mogućimi sredstvi, što im jih daje u ruke zakon i poznati hrvatski patriotizam. Magjarom treba gromko doviknuti, da su se Hrvati dosad s njimi borili najviše za svoj hrvatski jezik i svoju hrvatsku narodnost, pa sad po što su se s njimi pomirili, da mirno otvore vrata magjarskomu jeziku u svoju hrvatsku domovinu, bilo to pod kojom mu drago izlikom! Nipošto.

* **Brod Tegetthof.** Tko ima koga s tim brodom, što je predlani pošao put sjevernoga Stožera iliti Pola, pa mu želi pisati, neka pošlje što prije svoje pismo na vojno ministarstvo u Beč, odkud će najshodnijom prigodom biti poslano na svoje mjesto.

* **Rieka nazaduje.** Kako netko piše iz Rieke kraljevičkomu „Primorcu", tamo su došla do razsula dva obrtnička podhvata, naime Željezoljevnica (Fonderia) i Tvornica Pekmeza (Fabbrica di Conserve), a i o Riečkoj Banki da kolaju žalostni glasovi. S druge strane da još jednako neima trgovini traga ni glasa, akoprem se u Rieku stiču dvie železnice. Ali da se tamo ipak dozvoljavaju razsipne podpore za magjarske Honvede, koji da bi bili 1848. godine Ugarsku od Austrije odcjepili i do vieka usrećili, da im nebudu prokleti Rusi na put stali. Možebit bi, al bi bilo trebalo, da budu onda Rusi došli učiti Magjare, kako se gospodari, mjesto što jih učili, kako se vojuje.

* **U Rieci** se po talijanskih školah uči, da Trst, Istra i Rieka spadaju pod talijansko kraljestvo. Eno dakle, gdje magjarska vlada iz nenavidosti prama Hrvatskoj otvara vrata u svoju državu i samoj Italiji. Pa da nisu Magjari prvi državnici ovoga svieta. Da kako da jesu, al počanši brojiti od zadnjega kraja! Žao nam je samo, što takvih mudrih političarah ima i medju našimi Niemci, koji će i vragu ugoditi, dapače i sami sebe zatajiti, samo da Slavenu naškode.

* **Pučka prosvjeta u Italiji.** Ako je istina, da se prosvjeta kojeg naroda mjeri po broju ljudih, koji umiju čitati i pisati, onda se bogme Italija neima čim mnogo pohvaliti. Po najnovijem popisu, učinjenu prigodom novačenja, našlo se, da u Italiji u obće neumi čitati nego kako gdje 40 do 80 ljudih po stotini. Pa gdje ovak nizko stoji mužko pučanstvo, o ženskoj izobraženosti nemože biti ni govora. I glc još naši u Istri Talijani vele, da svaki pošten čovjek mora težko žaliti, što se još Istra nije potalijančila.

Sa tršćanskoga tržišća.

Od svih žitijah jedini se *Kukuruz* dobro traži i skuplje cieni, sada vriedi roba dobra po f. 6.50 za ⅞ 116. Sva ostala žitija na istomu kao prije. *Ulje* dalm. umjerenije prodaje se brez razlike ciene, vriedi po f. 30 sa 6%. *Vuna* debela oprana slabo tražena, prodaje se po f. 44 do 46 srebra. *Vosak* sasvim zanemaren, robe ovdje dosta imade, roba bosanska po for. 95 sa 4 skonta. *Kože* bravlje sušice po f. 38 za ⅞ 100 sa 6 skonta. Kože volovske suho od ⅞ 9½—12 po f. 75 do 80. *Pirinac* po f. 9.75 do 10. *Kafa* za f. 8 niža cieua nego pred mjesec danah i vriedi Rio f. 62 do f. 65. *Mast* amerikanska po f. 30.50 *Slanina* po f. 28. *Loj* topljeni po f. 24.50.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 31 Marča 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Carski dukati (cekini) .	5.24	5.24	5.22	—	5.20	5.21	—	5.22	5.22	—	5.23	5.22	.22	—	5.22	5.23
Napoleoni	8.94	8.94	8.90	—	8.89	8.91	—	8.90	8.90	—	8.93	8.92	8.92	—	8.92	8.93½
Lire Inglesko	11.23	11.23	11.21	—	11.18	11.19	—	11.18	11.18	—	11.21	11.23	11.21	—	11.21	11.22
Srebro prid (aggio) . .	105.—	105.—	105.—	—	105.15	105.50	—	105.50	105.50	—	105.50	106.—	105.50	—	105.25	105.75

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak**, Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmota 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmota 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu mala stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Aprila 1874.** **Broj 8.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. travnja.

Danas se opet sastaje carevinsko vieće, što se bilo razišlo poradi vazmenih blagdanah.

Pred blagdani, kad se viećalo o državnom proračunu, njemačka je stranka i opet pokazala, da se Slaveni neimaju od nje čemu nadati, jer su se tu dozvoljavali državni novci za ovo i za ono, a kad se pitalo i za slavenske više škole, nitko ni novčića! Slaveni daju zadnji novčić i zadnju kap krvi za državu kao Niemci i Taljani, pa zašto se već jednom nedaje i njim, što im je država dužna dati po naravskom i pisanom zakonu? Kamo će njemačka stranka dovesti zaboga Austriju, ako nebude pravednija i dušovnija naprama ovomu plemenu, bez kojega nebi Austrije već odavna bilo?

Crkveni zakoni bijahu prihvaćeni od carevinskoga vieća i u pojedinostih onako, kako jih je zasnovalo i predložilo vieću državno ministarstvo. Sad se vieća o tih zakonih u tako zvanoj gospodskoj kući, pak će biti bez dvojbe i tamo prihvaćeni velikom većinom. Veli se, da ti zakoni nisu ništa drugo, nego obnova zakonah pokojnoga cara Josipa II. To je doneklе istina, al su ipak za crkvu i za samu država neizmierno pogibelniji poradi okolnostih, u kojih danas živimo.

Ugarska pod novim ministarstvom kao da se pokrpava. Ali bez novca i pravednosti neće biti ipak ništa, a baš toga neima tamo ni koliko ovdje kod nas. U Pančevu su naša braća Srbi prigodom izborah opet pokazali, ako i jesu ugarski državljani, da nisu i da neće da budu Magjari ni magjarsko porivalište.

Pred blagdani zatvorišе u Njemačkoj i Kolonjskoga biskupa. Sad dakle ima tamo u zatvoru tri biskupa i sto drugih svećenikah. Car Vilini je dne 23. ožujka svetkovao 77. godinu svojega vieka. Bismark se bio težko razbolio, al sad da mu je mnogo bolje. Bismark i car imaju dosta posla sa njemačkim parlamentom poradi vojničkoga zakona. Car i njegov ministar hoće toliko vojske, a parlamenat neda nego toliko. Ruski car Aleksandar putuje u Englesku u pohode kraljici Viktoriji, svojemu zetu i svojoj kćeri. U Španjalskoj je stranka Don Karlosa svaki dan jača. Turska se nudi oskrbničtvu evropejskih gotovanah, neka naime iztjeraju oni i vuku njezine poreze, a njoj neka dadu toliko za svakidanji potrošak. Turska je bormе dospiela svojemu kraju.

Govor zastupnika Dr. Dinka Vitezića,

držan dne 16. Ožujka 1874. u sjednici carevinskoga vieća.

(Konac.)

Sada prelazim na formalnu stran pitanja, i to što se posebno tiče uprave ove zaklade napose i občenito zaklade bogoštovja, u prilog čemu je već moj g. predgovornik moćne dokaze navodio, naime da se nedozvoli uprava ove zaklade onim od visoke vlade u zakonskom predlogu navedenim načinom, a tim manje po odborovom.

Po §. 27. zakonskoga predloga pripada rukovanje prinesakah, zaklade bogoštovja činovnikom, imajućim upravi bogoštovja. U drugom odsieku istoga §. dodaje se nadalje, da će se urediti pripadno sudjelovanje Ordinariatu već putem posebne naredbe. Odbor pako, g. moja, smatrao je to prevelikom darežljivošću te je scienio, da se §. 27. sasvim izpusti. Dokaze, tičuće se ove osnove, navadja na 5. strani svoga izvieśća, koji se mogu stegnuti na sliedeća tri poglavita: Prvi tvdi: „zaklada bogoštovja se je već izprvice držala državnim dobrom, čiji dohodci budu upotriebljeni za crkvene svrhe.“ Drugi dokaz se izvadja iz dvorske odluke 17. ožujka 1791. tvrdeć: „Već dvorska odluka 17. ožujka 1791. odredjuje, da uprava zaklade bogoštovja nepripada biskupom, nego im se samo dopušća pregled računa.“ A kod trećeg se pozivlje čak na toli pogrdjeni konkordat, i to na 31. članak za dokazati, da državi samoj pripada pavo upravljati zakladom bogoštovja.

Ja scienim, gospodo moja, da su svi ovi dokazi u protuslovju sa XV. člankom državnoga zakonika. Iz sadržaja naime ovoga članka, koga gore navodih, sliedi da sve crkvene zadruge posedjuju ne samo pravo uživanja, nego i posjedstva, pripadajućih im dobarah, zavodah i zakladah.

S pravom pako posjedstva ide takodjer pravo uprave, jer posjedstvo bez uprave nije ništa drugo, nego posjedstvo pod prigledom i ograđenim djelokrugom.

Od tuda sliedi, da je dokaz, koji se izvadja iz dvorske odluke 7. ožujka 1791. mlitav. Jer je ova, kako pripušća sam vladni predlog i odborovo izvieśće, tvarno ukinuta, a naročito dotrgnuta dotičnim člankom državnoga zakonika; nu svendilj bio je i u rečenoj dvorskoj odluci dopušten biskupom pregled računah zaklade bogoštovju, a sad im se i to oduzeti kani. To pokazuje, da se dalje stupa, nego što je bilo učinjeno u odluci, koja je, kako scieni sam odbor, ukinuta.

Što se napose tiče one točke, za koju veli odborovo izvieśće, da je i onako držala zakladu bogoštovja državnim dobrom, to moram očito izpovjedati, da mi je taj dokaz odborov čudnovat, jer sam opaža na predašnjoj strani, da načelo, koje sliedi vlada, naime da zadruga bogoštovja nije ništa drugo, nego državno dobro, stoji u oprieci sa 15. čl. napomenutoga državnoga zakonika.

Sad pako prelazim na XXXI. čl. konkordata.

Smiešno je i čudnovato, da si ljevica ove visoke kuće, kad se radi o dužnosti i teretu crkve, postavlja svendilj za načelo, da konkordat obstoji.

To se predpostavljalo kod ove i prvašnje razprave, kad se pako radi o pravu crkve, tad si netaru glave, obstoji li konkordat il neobstoji.

Nu prelazimo na sam sadržaj XXXI. čl. konkordata. Tu sliedi u dotičnom mjestu, na koje se poziviše odbor, riečpo riečь: „Dobra, iz kojih su sastavljene zaklade bogoštovja i nastave, jesu po svom poriеklu imovina crkve i budu se upravljati u ime iste crkve, dočim će to biskupi, ko što im i pripada, pregledavati polag uglave svete stolice i njegova c. k. apoštolskoga veličanstva.“ Od ovuda sliedi očevidno, da se pripoznaje crkva vlastnicom dobarah zaklade bogoštovja i da, ako i je pripustila upravu istih, to uvjek opozvati može. Ovdje je naime isti odnošaj, ko što izmedju ovlašćenika i ovlastitelja. Država je ovlašćenica a crkva ovlastiteljica, tako da može opozvati, kada i u koliko hoće ovaj odnošaj.

Ovdje pako želi država sama po sebi uništiti ovaj odnošaj bez porazumka crkve, i to na takav način, kojim si izključivo prisvaja pravo uprave i u istom slučaju i istim zakonom, kojim se podvrgnavaju svećenici težkim porezom; gospodo moja, to prieko-račuje medjo pravice. Iz ovoga svega sliedi, da su posve mlohavi dokazi, koje navadja odbor i kojimi si država prisvaja pravo uprave.

Gospodo moja! Već kod debate prvašnjih predloženih zakonah pozivalo se na to, da će i tad, kad budu odobreni ovi novi zakoni, katolička crkva svendilj posjedovati više povlastica, nego li ikoja druga crkvena zadruga.

Žao mi je bilo, što nisam mogao progovoriti već kod prvašnje predloge zakona; jer sam si bio preduzeo pobijati točku po točku ote tvrdnje, osobito prispodabljajuć katoličku crkvu, kad budu ovi zakoni stupili u život, sa evangeličkom polag zakona, koji do dana današnjega za nju obstoje; sada pako mi neprestaje drugo, nego ograničiti se na onu točku, koja je uzko skopčana sa sadanjim predlogom.

Ja ću se pozivati na §§. 18. i 19. obstojeće protestanske povelje od g. 1861., u kojih se opunovlašćuju Protestanti ne samo slobodno prisvajati dobra za svoju zadrugu, posjedovati i upravljati zaklade nastave, bogoštovja i dobročinstvenosti, nego i odlučivati sva prepiranja, tičuća se uprave ovih dobarah, u svojih crkvenih sudištih. Dakle za Protestante neobstoji ograničenje stećevine i uprave dobarah, i to se načelo za njih tako izvadja, da im se podjeljuje pravo rasudjivati prepiranja tičuća se uprave kod svoga crkovnoga, a ne svjetovnoga suda.

Razlika je jasna i ne iziskuje novih dokazah.

Budi mi sada slobodno napomenuti samo još jednu točku, tičuću se prinesakah državne blagajne za porabu bogoštovja katoličke crkve. §. 26 vladina predloga sasvim jasno izpovieda, da je

bio jedan jedini uzrok, koji je lebdio visokoj vladi kod sastavljenja ovih predlogah, i to oslobodjenje državne blagajne od ovih prinesakah za zakladu bogoštovja. §. onaj izjavlja naime: „da prinesak zaklade bogoštovja bude se upotriebiti a) za poboljšati dosadanji pravilni dohodak duhovnih pomoćnikah, b) za izravnati dosadanji potrošak državne blagajne za bogoštovje.

U samom se pako financialnom odboru izjavlja, da se u inozemstvu mlogo troši na potriebe bogoštovja kat. crkve, i to poimence da se je god. 1859. u Franzeskoj 4,700,000 franakah ili 38 postotakah a u Bavarskoj 1,570,000 for. ili 36 postotakah cielokupnoga potroška države izdavalo za bogoštovne svrhe.

Pošto se je ovo načelo postavilo, to se čudim, da se u Austriji ipak ništa nenamjerava trošiti za kat. bogoštovje. Da je ta svrha pri stvorenju ovoga zakona, vladi pred očima lebdila, sliedi iz državnoga izvješća, gdje se na devetoj strani očito kaže.

Takodjer u pitanju koja da se sriedstva upotrebe kod poboljšanja, popovine, sudara se država sa odbornim izvješćem (naime od 21. lipnja 1871.) da se kod toga upotriebe sama crkvena vrela.

„Država, veli se, neposeduje zato ni sredstva niti je to dužna učiniti.... I kako se je dosad doknadnjivalo popivina iz zaklade bogoštovja, a ne iz državne blagajne, tako neka se i nadalje čini i samo zato se je trsiti, da rečenim zakladam samo iz crkvenih vrielah dotiču dostatni dohodci za namiriti povišenu popovinu."

Od tuda sliedi, da država samo teži državnu blagajnu od prinesaka za bogoštovne svrhe kat. crkve osloboditi. Ta ista namjera promiče iz odborova izvješća jer na 3. strani napomenuv onih 60 miljunah, kojimi je do sada pomagala država zakladu bogoštovja, veli: „Ova velika svota davala se svendilj iz državnoga poroza, što sadašnjoj zakonskoj okolnosti, nedolikuje, svakojako pako pruža uzrok dohodke zaklade bogoštovja učiniti plodonosnim."

Ja nerazumiem, kako da državi nedolikuje po sadanjoj zakonskoj okolnosti pripomagati zakladu bogoštovja s prinesci što se tiče vieroizpovidne svrhe, dočim veli samo izviešće odbora; da se u inozemstvu troše za istu svrhu velike svote. Ako promatrate proračune svih ustavnih državah, to ćete svendilj opaziti. Da su pako prinesci, koje je vlada davala puki zajam, vidi se iz toga, što su njoj uvjek na vidiku. Ako daklem za Katolike ima vrieditи načelo, da država nepodupire bogoštovje, zašto da nevriedi to isto i za Protestante? Ali ako i u ovom odnošaju prispodobimo ustav protestanske crkve od godine 1866. sa ovim zakoni, to opažamo veliku razliku u prilog prve, jer Protestantom po §§. 133—135. obećaje se pomoć iz državne blagajne bez ikoga ograničenja, nadalje i naredjuje se, da se ovimi prinesci nesamo pružaju plaće i odsječnice za protestanske superintendente, za doplatu Seniora porad službe božje i za podupiranje siromašnih župah i pučkih učionah. Nije dosti, dapače izričuo odredjuje i to, da se uvrstbe ovih prinesakah neuvršćuju u državnu blagajnu, nego u posebnu zakladu za boljak evangjeličkve crkve i škole. Sa Protestanti se daklem bez svakoga uzroka sasma drugčije i to puno blažije postupa nego li sa Katolici.

Prije nego što dovršujem, dopustite mi, da još jednu opazku činim. Za glavni uzrok postavlja se ovim zakonom prevoliki potrošak države za bogoštovne svrhe. Mnijem, da je u tom slučaju dužnost države bila, navesti sasvim točne statističke podatke, iz kojih bi se dalo lasno uvidjeti, da se (u razmjeru) obzirom na broj članovah vierskih zadrugah iz državne blagajne za Katolike razmjerno mnogo više plaća, nego, li za članove inih vjeroizpovjedanjah.

Dokle se ovo nedokaže, ostaje uvjek sumnja, da se za katoličko svećenstvo nekakav privilegium odiosum poštaviti namjerava S toga i želim, da od strane vis. vlade takovi statistički podatci izdani budu, prije nego se priedje na specialnu debattu.

Napokon hoću još to spomenuti, da s jedne strane zahtjevi, tičući se poreza svakim danom rastu, s druge strane pako, da se nastoji državu od tereta razne uprave osloboditi i na drugo ga zavode svaliti: tako se u političkoj upravi teret sa države na obćine prenaša, tako se utjeravaju posebni prinesci u svrhe nastave i tako se sadanjim zakonom teži teret katoličkog begoštovja sa države skinuti, te preneti na svećenstvo. Skrajno je već vrieme, Gospodo moja, da se suprostane tomu čudnovatomu napredku.

(*Po stenografičkom izvieštu — prevod iz njemačkoga.*)

Govor Dra. Dinka Vitezića

zastup. na carevinskom vieću dne 30. Marča t. g. glede Bašćanske luke.

Stanovnici iz Baške na otoku Krku u kvarnerskom zaljevu (golfo), to radi malena prostora njihova kotara, to radi njegove neplodnosti, prisiljeni su podati se mornarstvu, pa i jesu u toj struci veoma izvrstni, jer akoprem se oni radi neugodnih ekonomičnih okolnostih nemogu u navtičnih školah izobraziti, nego se praktično uče pomorstvu ipak su, može se reći na svoj obali jadranskoga mora poznati kao izvrstni mornari. Mala i nesjegurna luka prieči im razvijati pomorstvo u rečenu mjestu. Stanovniči toga mjesta imadu do 70 to većih, te manjih ladjah, od kojih samo 20 najde sjegurno pristanište, a ostali moraju si velikom ekonomičnom škodom i pogibeli u drugih bližnjih lukah mjesta izkati. To, gospodo, je stvar istinita možebiti jedina u Evropi, da naime stanovnici jednoga pomorskoga mjesta nemogu vlastite ladje u svojoj luki (portu) zakloniti.

Vrh toga mora se obzir uzeti i na druge okolnosti. Pomorski i trgovački grad Senj, koji stoji uspored Baške kao takodjer sve hrvatsko primorje, jest lukami vele slabo providjeno. Pomorstvo radi žestokih dujah nemože ondje napredovati, pa su zato brodovi tamo osobito u vrieme zime velikim pogibelim izloženi. Kad bi dakle u Baški bila dobra i sjegurna luka, onda bi tamo brodovi svake vrsti dolazili, pa gradu dosta koristi doprinašali. Nekoliko brodovah dolazi sada u Bašćansku luku. Ali to se više putah dogadja žalostnimi posliedicami, kao što se to dogodilo g. 1871. u noć od 28—29 Marča jednomu talijanskomu brodu „*Ebrun Venezia*", koji bi prisiljen od luke Senja ntočište tražiti na otocih Krka prama Baški, pa nenašavši dobre luke, razbi se u stiene, kojom se prigodom pogubiše mal da ne sva čeljad, naime četiri mornara.

Nesjegurnost i nedostatnost luke u Baški se je opazila i Decembra mjeseca prošle godine, kada vjetrovi nagnaše ladje jednu prama drugoj, pa su tužni stanovnici kroz cielu noć Boga na pomoć zazivali, jer su mornari i njihovo imanje u velikoj pogibeli bili. I doista imali su tom prigodom škodu od 3000 f., što je i službeno konstatirano. Nedavno smo i po novinah čitali, da su se tamo slični dogodjaji pripetili.

Koli tamošnji ured luke i zdravstveno opravničtvo, toli pomorski Kapitanat u malom Lošinju i pomorsko glavarstvo u Trstu opetovano su dokazali potrebu zidanja luke u Baški, naime gradjenja vanjskoga nasipa (múle)i izdubivanje nutarnje luke. Ali žalibože do sada u tom obziru se nije ništa učinilo, budući da dotični predlogi nižih pomorskih uredah nisu bili pripoznati od c. k. Ministarstva trgovine. Da dokažem ono, što već rekoh, uzimam si slobošćinu pročitati jedan diel zadnjega izvješća, koje je u toj stvari pomorski Kapitanat maloga Lošinja na pomorsko glavarstvo u Trstu u svoje vrieme odpravio, koje je nedvojbeno najumjestnije dokaziti potrebu toga djela. Medju ostalim piše pomorski Kapitanat, iliti bolje rekuć sam Kapitan, sliedeće: „Ja sam već po drugi put, a naime u mojem lanjskom izvješću, veliku potrebu gradjenja nasipa i izdubivanja nutarnje luke dokazao."

Za ono nevoljno mjesto, suprot kojemu reć bi da se je ista narav zaklela, budući da je ondješnje pučanstvo radi novriemenah sve ovogodišnje prihode zgubilo, pa mora zato gladovati, nije se do sada žalibože ništa učinilo, i moguće je da doživimo, ako višje pomorsko glavarstvo što prije na pomoć nepriskoči, da ta važna luka velikâ i plodnâ otoka, čije je mornarstvo vrlo dobro napredovalo, u kratko vrieme sa svojimi brodovi sasvim propade.

Iz svega toga, gospodo, lahko ćete viditi, da je skrajna potreba, da se ono djelo na ruke uzme.

Ja neću, da ovdje ikakvu resoluciju položim i to, jer je u proračunu za zidanje lukah već providjeno, i jer je već prekasno. Ja moram ipak ovom prigodom, što vruće mogu prositi, da visoko Ministarstvo u budućem proračunu posebni obzir uzme na ovo tako potrebno i koristno djelo.

(Usljed govora zastup. g. Dra. Vitezića, referent odbora za proračun, zastupnik baron Kübeck, preporučio je vladi, da o sadržaju gori rečenâ govora razpita, pa da svoj dotični predlog prigodom proračuna dojduće godine javi.)

Čega treba našoj marvi?

Stupimo li zimi u staje naših gospodarah, osobito seljakah, opažamo u prvi mah, da su svakakve samo ne takove, kakove bi imale biti. Prvo, slabo se njeguje i miti sama marva, nečista i nakostrušena stoji ona tuj, stražnjom stranom pokrita, poprek debelim gnojem, a često puna smrada, koj ju grize i muči. Staje su obično prevruće, a smrde, da se neda u njih disat, a svietla neima u njih ni za lick.

Riedko gdje naći ćeš pod, ili ako ga ima propao je u blatu i kaluži, u kojoj siromašno marše stoji i leži. Vidjeti je da gospodar toga blaga neima ni pojma o glavnim trima uvietima zdravlja i uspjevanja marve: *o čistoći, zraku i svjetlu.*

Pa budući da je upravo u marvi naše najveće blago, neće biti s gorega, da se našim gospodarom te tri potrebe i opet na srce stave. Citajuć ovo, sklonuti će se možda gdje tko kod koga staja nije možda u tako zlom redu, kako ga ovdje opisasmo, te pogledati u svoju staju i naći u njoj možda koje što, što ipak ne

valja, te po možnosti izpraviti nedostatke i tako pomoći i svomu blagu i blagostanju u obće. Tà još je uvjek istinita ona stara latinska rieč: „oculus domini saginat bovem", t. j. „oko gospodarovo pita vola."

Čista koža glavni je uvjet zdravlju, ona bo ima veoma važnu zadaću: preko nje izpariva se tjelo, kroz nju probija znoj, ona izlučuje mastne tvari, ulasnu mast i kožni loj, te u njoj je korjen dlaci. Koža, kao vanjski zavoj tiela u neprestanu je savezu s nutarnjimi organi, te silno na nje djeluje. Tomu nam je jasan dokaz, što trenje kože u mnogih bolestih očevidno djeluje na nutarnji organizam, kao u grčevih, na dnu itd. samo za bolest krči si preko kože put u nutarnjost životinje i opet mnoga se nutarnja bolest na koži maršeta pojavljuje; koža postaje ili mnogo vruća, nego li obično, ili mnogo hladnija, jedrom rieči, njezino se normalno stanje u bolesti mienja.

Koža može samo onda činiti svoju zadaću, ako su joj otvorene one rupice, kroz koje probija pot i loj, t. j. ako su joj pori čisti i nezatrpani.

No koža se svendilj mrlja i zatpava stranom samim izlučivanjem raznih tvarih iz tiela, stranom kožnimi ljuskami t. j. odkidbom gornje kožne mrenovice, a stranom prašinom i ostalom nečistoćom, što s polja na nju pada. Čim bude koža više zakaljana, tim je težje obavljanje njezine zadaće; one tvari, koje se preko kože imaju iz tiela izlučivati, ne mogu tim putem na polje, te životinja gubi zdravlje.

Smrad svrbi i dráži kožu, a životinja nastoji utažiti taj nenugodan osjet trenjem, žuljenjem, lizanjem itd. Ne rieši li se ona tim te svoje neprilike, zaplodi se na njoj lahko smrad, koj se silno umnožava, a stanje marve biva sve to nesnosnije. Ta obće je poznata stvar, da je nečišćena marva najviše sklona na svakojake kožne bolesti. Nečista marva donosi i mnogo manje koristi, nego li čista. Hrana joj ne prija, pitana slabo se pomaže, krave davaju malo mlieka, junad i telad polagano rastu i ostaje krživljava i mršava.

Marva, na zraku i na paši jošte si nekako pomaže, nadje si illi kakav prostac ili panj ili plot, gdje se očeše ili se po tlu izprovalja, a gdje što ju izpere i kiša i vjetar. —

No drugačije je s blagom u stajah, ono si samo ne zna i ne može pomoći, te mu ima čovjek doskočiti. A ta pomoć sastoji se u tom:

1. Marvu valja čestito čistiti i češljati, a to i česalom, kojemu imadu biti zubci nešto tuplji i redji, nego li na konjskom česalu, i ščetkom. To češljanje ne samo što čisti kožu od blata i gada, već ju i ugodno razdražuje i oživljuje, što opet povoljno djeluje na cieli organizam, a napose na probavila.

Ona bojazan, da se marljivim čišćenjem koža i odviše otvara, te po tom izilaze iz maršeta tvari potrebne krvi i mlieku, nije temeljita, te je potekla bez dvojbe od ljudi lienih i nemarnih, koji hoće tim izvinuti svoj nemar. —

Blago ima se čistiti dnevice bar jedan put. No, na što kod nas riedko misle, valja isto tako pomno izpirati marvi oči, uši, vime, rep itd., da nebudu nikada ni ta uda nečista.

2. Marvi treba nadalje čista i suha stajališta i ležišta, zato valja staju popoditi i to tako, da nebude pod sasvim ravan, već da visi nješto prema stražnjoj strani, kako može mokrača oticati. Povrh toga treba stelje.

Blagu se nastire, da na suhu stoji, a mekano i toplo da leži. Za to i treba, da bude stelja tako obilata i prema tomu udešena, da se ta dvojna svrha postigne. Najbolja je dakako slama ili kiselo sieno, koje nevalja za krmu. No nevolja je, gdje slame ne ima, kao što je obično u naših gorskih krajevih, gdje se ono malo slame, što je ima, potroši za krmu. Tuda si sviet pomaže listinecm, koj je dakako bolji, nego ništa ili zemlja; ali negledeć na to, što izvozeć listinac iz šumah, otimljemo njim potrebno gnojivo šumam, nije on tako dobar za gnoj kao slama, jer neupija tako lahko mokraće, a već kao gotov gnoj mnogo se teže raztvara i kasnije zemlji prudi, nego li ostalo gnojivo.

Mnogi si gospodari pomažu tim, što takovu stelju duže vremena ostavljaju pod blagom, odtuda često biva, da se u stajah razvija odveć amonijaka, te se zrak kvari i kuži. —

Uprav ovih danah mnogo su toga razni gospodarski listovi napisali u preporuku toj praksi, t. j. da se ima ostavljati što duže stelja pod blagom. Mi ćemo imati zgode skoro o tom progovoriti, a tuj opažamo samo to, da to može činiti bez štete samo onaj gospodar, koj ima mnogo stelje, te je može dati svak čas podmetati blagu, da jim bude stajalište i ležište uvjek suho. A gdje toga neima, tu valja bez ikakove iznimke svaki dan staju čistiti, a za valjanost gnoja skrbiti na gnojištu. Nevolja je za gospodara, gdje mu je staja gradjena na nezgodnu mjestu, ili je unutri uredjena, kako ne valja. Tu nije druge pomoći, već ma kako namaknuti toliko sredstva, koliko treba, da se staja preuredi i prema načelom valjana gospodarstva udesi. Tko hoće znati, što vriedi čistoća u stajah, neka pogleda staje kod Holandezah i Švajcarah, kojim je čistoća kod marve sveta i prva briga, ali zato od svoga blaga crpiju toliko koristi, da bi naš čovjek nevjerovno glavom mi[illegible] kad bi mu čovjek to pripovjedao. O potrebi zdrava zraka i sv[illegible] drugi put. — *(G. List.)*

Franina i Jurina.

Fr. Kad si bil, Jurino, va Pazinu?

Ju. Bil sam, neznam ni ja baš kada — pak ča je?

Fr. Dragi ti, reci mi, al po duši, hode li tamo ljudi va vrećah vezani, il pak golooki i golouhi, kako i mi?

Ju. Ča mi to zanovetaš? Pul onolike jame, kolika je pazinska, da očiuh nerabe, bili bi već svi va nju popadali.

Fr. Ipak mora bit tamo ljudi, kî nerabe ni očiuh ni ušiuh, ač nebi drugač pisali va talijanske fojo, da Pazinšćina neće nikad dopustit, da joj vlada zatare njiji talijanski jezik i njiju talijansku narodnost.

Ju. Pazinšćini talijanski jezik i talijansku narodnost!

Fr. Dà.

Ju. Dragi ti, pusti ga — to je neki, kî se je gluh i slep rodil, i gluh i slep će umret!

Prosvjed.

I mi podpisani Krèani, Hrvati po krvi i jeziku, pristajemo uz prosvjed, što su ga napisali naši zemljaci u veljači mjesecu tek. godine, a u „Našoj Slogi" objelodanili, te odbijamo i mi od sebe kao težku uvredu svaki napadaj na naše narodno ime. Hrvati smo i Hrvati hoćemo da ostanemo, pa nikomu na svietu nepriznajemo prava, da nas krsti drugim imenom. Pod tim imenom prolilo se more junačke krvi za cara i domovinu, pod tim slavnim dakle imenom budi nam barem slobodno živiti i umrieti u carevini, okupanoj u tolikoj hrvatskoj krvi.

U Puli dne 10. ožujka 1874.

P. Andrija Juranić, Miho Pajalić, Dane Pajalić, Vinko Dorčić, Marko Pajalić, Nikola Mihalić, Nikola Rode, Frane Hero, Vinko Pajalić, Petar Dujmović, Petar Grandić, Dane Zubranić, Jure Hero, Anton Krstinić.

NA GROBU

JOSIPA FABRISA

BOGOSLOVA

PREMINUVŠEG DNE VII. TRAVNJA GODINE MDCCCLXXIV.

U LINDARU.

Oj Josipe, pobratime dragi,
Mili druže naših mladih lieta,
Našem' krugu otme koh te kleta,
Lik tvoj više nevidjesmo blagi!

Ranu zada nam okostnik nagi —
Tvoja će ju ćutit dovick četa:
Sila nam je tvoja oduzeta,
A nas dvoji težko muče vragi.

Nu što rekoh! — Kano golubica
Duša k nebu čista ti se vinu,
Da izprosi kod Božjega lica: —

Da nam štiti jadnu domovinu,
Da nam jakost da u borbi svima,
Da utiša vapaj žalostnima!

A. K.

Književne viesti.

NARODNA BIBLIOTEKA.

Pod tim naslovom namjerava, za našu knjigu velezaslužni „Tiskarski zavod i nakladna knjižara Dragutina Pretnera u Dubrovniku", izdati jedno po jedno poglavita djela stare i nove književnosti naše, medju kojimi će biti i djelah još nikad neizdatih. Poglavita svrha toga podhvata jest pravilnost u izdanju i ejenoća. Visit će pako o revnosti i dobroj volji našega čitajućega svieta,

da li će rečena djela ugledati što prije božje svjetlo; jer što bude veće podpore od njegove strane, bit će i veća pospješnost od strane spomenuta zavoda.

„Narodna Biblioteka“ započinje svoju radnju sa dva poglavita djela, **Dubrovnikom Ponovljenim** od Jak. Palmotića Gjonorića, što za prvi put izhodi na bieli sviet i od kojeg je već izišao prvi snopić, za njim će slieditи druga četiri, te sadržavati rečeni Epos u XX. pjevanja i jednu Tragediju istoga pjesnika pod imenom „Didone.“ Posljednjemu snopiću bit će pridružen obširan povjetsnički predgovor o dobi, što ju pjeva Palmotić, a uz to nacrtan i pjesnikov život sa njegovom umjetnički izradjenom slikom. Ciela ova prva knjiga imat će 30 tabakah (foliah) štampe, te biti razdieljena u 5 snopićah po 6 tabakah, a svakomu snopiću ciena 40 novč. Cielo će dakle Palmotićevo djelo stojati 2 f.

Za ovom prvom knjigom „Narodne Biblioteke“ sliedit će: **Ostan Božje Ljubavi** od And. Vitaljića, **Osman** Iv. Gundulića, **Pripovjedke** Stj. Ljubiše, **Komedije** Držića, **Život sv. Benedikta** od Ign. Gjorgjića, **Vierni Pastir** Guariniev preveden od Pet. Kanavelića, **Proročja jezika slovinskoga** pričicami iztomačena od Gju. Ferića, **Humor Dubrovački**, sbirka pomanjih veselih pjesamah iz 17. i 18. stoljetja, ponajveć dosle neizdatih itd. itd.

Kako svaki lahko vidi, ovo je veoma liep i dičan podhvat i za narod i za Pretnerov dubrovački zavod, zato ga i mi što toplije preporučamo našim čitateljem. Evo im najljepše prilike, da nakite svoju knjižnjicu domaćimi Uzornici iliti Klasici, što jest i mora biti prvi ponos svakoga rodoljuba. Štampa je krasna, format primjerjen Uzornikom, a svaka stvar jasno i točno protomačena. Jedino, što bi mi smierno želili viditi u ovom velevažnom izdanju naših Klasikah, jest drugi pravopis, naime onaj, kojim se služi Jugoslavenska Akademija Znanostih i Umjetnostih u Zagrebu. Ne samo što bi tako naša knjiga zajednički uspjevala, nego bi takodjer iz samog toga izdanja ponestalo kojekakvih pravopisnih nedosljednostih.

Bibliografijske studije o knjižnizi dra. Ljudevita Gaja. Već je druga godina polovinom prevalila, odkako je g. Velimir Gaj započeo temeljito proučavati knjižnicu bivšu pokojnoga otca svoga, dra. Ljudevita Gaja, a malo nisu dvie godine prošle, kako je s toga napustio omiljelu si narodnonovovjeku struku, u kojoj je ponajviše oko jedanaest godinah javno djelovao i svednevnice radio u književnom polju hrvatskom i srbskom, — samo da uzmogne ovako posvetiti svu književnu dokolicu minucijoznu radu bibliografijskomu.

Dovršiv gotovo dvogodišnji trud, kojim je prema sastavnoj uredbi sam glavom od kraja do konca pojedince komad po komad (oko 15.000) osim životopisne pismare pokojnikove stručno opisao čitavu knjižnicu, „da ova svetinja od svetinje narodnjega blaga i u znanstvenom pogledu i redu bude dostojna velikoga truda i spomena pokojnikova“, kako se znade sad upravo nastoji oko izdanja pošljedakah mučnih, pa gdješto i „suboparnih“ proukah svojih pod gornjim nadpisom.

S više stranah živo željeno i često iskano ovo djelo s pridodanim stvarnim uvodom — na množini zapisakah prikazuje podpun i vjeran knjigopis, ili spisak dragocjene i riedke sbirke slavenske, upravo sastavljen, da se sva kolika književno-povjestna cielost, to jest cjelokupna knjižnica Gajeva, kano plemenita narodnja baština preda savremenikom i potomkom, koji će rado znati, te i pitati: što je sve pokojni „preporoditelj hrvatske knige“ u četrdeset godinah s neizkazanim trudom i nebrojenim troškom sastavno sabrao i po smrti ostavio?

Želi se, da za gore obznanjeno izdanje g. Velimir Gaj čas prije nadje dosta potrebne podpore; jer će ovaj trud njegov svrh svega moći poslužiti kano znatan prilog gradji književne povjesti.

S toga će naši časopisi ovoj svrsi nemalo privrieditи, kad prime ovu viest, te na pomenuti književan trud obrate pozor našega svieta.

—ić.

Različite viesti.

* **Poljodjelska škola u Istri.** Kao čitamo u „Osservatore Triestino“, visoko Ministarstvo za Trgovinu u Beču javlja Junti u Poreču, da ono nemože potvrditi naimenovanje Dra. Ricca-Roselini-a za ravnatelja poljodjelske škole u Istri, jer da bi to potvrdjenje bilo protivno ministarskoj naredbi od 23. Junija 1873. broj 6044. usljed koje takvi ravnatelji i učitelji imaju biti po mogućnosti činovnici provincijalni, jer da Ricca-Roselini neznade ni njemački ni slavenski, a vrh toga da on nema ni austrijanskoga državljanstva. Ta viest nam je draga u koliko je visoko Ministarstvo tom odlukom pokazalo, da štuje pravo Slavenah, to jest dviuh trećinah istarskoga pučanstva. Da se pak pruži prigoda istarskim poljodjelcem, dobaviti si potrebne nauke u toj struci dokle se nenajde sposobna osoba za poljodjelsku školu, g. Ministar nadalje javlja, da je pripravan podieliti za godinu 1874-1875 *pet* do *šest* stipendijah od 300—400 for sinovom istarskih posjednikah, da tako mogu pohadjati poljodjelsku školu u Gorici.

* **Železnica u Istri.** Obće nadzorničtvo željeznicah proglasuje dražbu za gradjenje željezničke pruge: Divača-Pula i Kanfanar-Rovinj. Gradjenje razdieljeno je na 14 lotah. Na svoj prugi neće biti nego jedan tunel, u dužini 340 metarah. Dotične ponude valja poslati najdalje do 5. Maja.

* **Kanfanarsko občinsko zastupstvo.** Kako čitamo u „Osservatore Triestino“, c. k. namjestničtvo je javilo zemaljskomu odboru istarskomu, da je občinsko zastupstvo kanfanarsko razpušćeno te odredjeno da se izbere novo, a dotle da upravljaju občinom Ivan Basilisco pokoj. Ivana, Mate Najaretto i Mate Sošić stariji. Odkad je umro načelnik vriedni starac Basilisco, u onoj se občini događjaju čudnovate stvari od strane nekojih intrigantah. Mi imamo odanle poveći dopis, koji te stvari potanko opisuje, žao nam je samo, što ga nemožemo tiskati radi malena prostora ovoga lista. Ako uztreba hoćemo to učiniti drugi put. Za sad preporučujemo našemu tamo puku, neka se prigodom novih izborah nedadu zapeljati od nikoga, nego neka izberu za zastupnike poštene i vriedne ljude izmedju sebe. U izboru zastupnikah nisu dužni slušati baš nikoga, a višje oblasti su dužne pripoznati i potvrditi njihov zakonito obavljen izbor. Zato neka se dogovore na vrieme, a u dogovaranju neka se čuvaju poznatih spletkarah iliti intrigantah, koji bi jim djelo zastalno pokvarili.

* **Podpora istranskim pučkim školam.** Na preporuku našega istranskoga poslanika, presvjetloga g. Dr. Dinka Vitezića, carevinsko vieće je dolučilo 8000 f. podpore pučkim školam istranskim.

* **U Baški**, na otoku Krku, otvorila se prošlih danah narodna Čitaonica, dakle već ovo druga na onom otoku. Ugledala se u Bašku i u Vrbnik i druga istranska mjesta, pa nam se narod posvud probudio sa svojega sna i otoo škodljivomu talijanskomu uplivu, čemu mogu Čitaonice najviše doprinieti!

* **Veledušni dar.** Čitamo u „Obzoru“ od 7. t. m., da je Nj. Preuz. nadbiskup Josip Mihalović prigodom ovih prošlih vazmenih blagdanah darovao *trideset tisućah* for. na umnoženje glavnice, odredjene za utemeljenje hrvatskoga sveučilišća u Zagrebu.

* † **Josip Fabris**, bogoslov III. godine u goričkom sjemeništu preminuo je dne 7. t. m. u Lindaru, svojem rodnom mjestu, poslje duge i težke bolesti. Bio je mladić blage ćudi i ljubio iskreno svoj narod i svoju domovinu. Ugledali se u njega i naši ostali mladići, a njemu dao Bog pokoj vječni!

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Od Nj. Preuzv. ovdašnjega Presvjetloga Biskupa primiše red svećenički sliedeća gg. bogoslovci IV. godine: Delise Ivan, Brezovar Josip, Mandić Matija i Streckel Eugen. — Mnogočastni g. Pop Juraj Fragiacomo, kanonik i obskrbnik dušah kolegialnog kapitula u Piranu preminu dne 20. p. m. u 72. godini svojo dobe nakon 18 i pol godinah svećenstva.

Opomena.

Molimo one naše p. n. predbrojnike, koji nam još nisu platili ni lanjske godine, neka to odmah učine, jer je ovo *zadnji* broj, što im ga šaljemo.

Uredničtvo.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Aprila 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Carski dukati (cekini) .	5.22	5.23	—	5.24	—	—	5.24	5.25	5.25	5.25	5.25	—	5.24	5.24	—	—
Napoleoni	8.94	8.95	—	8.96	—	—	8.96	8.97	8.97	8.95	8.95	—	8.94	8.94	—	—
Lire Inglesko	11.24	—	—	11.28	—	—	11.28	11.32	11.32	11.27	11.27	—	—	11.22	—	—
Srebro prid (aggio) . .	105.50	105.50	—	105.75	—	—	105.75	105.75	105.75	105.75	105.75	—	105.50	105.35	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari." *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Maja 1874.** **Broj 9.**

Bratovšćina

ZA POMAGANJE UBOGIH ISTARSKIH DJAKAH.

Već je davno tomu, što je „Naša Sloga" donesla članak, u kom su se preporučivala u Istri tri družtva, jedno potrebitije od drugoga. Ta tri družtva jesu: Posudilnica, koja bi našega kmeta oslobodila iz grabežljivih rukuh nemilih lihvarah; onda političnо družtvo, koje bi branilo naše narodne i ustavne pravice; i napokon družtvo za pomaganje ubogih istarskih djakah iliti školanah.

Što je prvih dvluh, za nje kao da još nije došlo vrieme; a treće se je uprav ustanovilo i počelo raditi u Kastvu. Pa evo mu proglasa i družtvenoga zakona, što ga je slavni osnovateljni odbor dao na Ricci štampati te i nam poslao, da ga objavimo, što mi evo i činimo, zaklinjuć materinim mliekom naše štovane čitatelje i sve ostalo rodoljube, neka se popašće čim tko može u ovo naše prvo narodno kolo u Istri.

Proglas hrvatskomu narodu i svakomu prijatelju pučkoga napredka.

I u najprosvetlenijih zemljah pada broj mladeži učeće se po visokih školah; a svaki koj to motri svoje uzroke traži, te jih neki nadje u tom, što se svet voli dati na nauke, koje manje vremena trebaju i bolje se plate; drugi misle ne bez razloga, da su tomu krive skupoće; treći što drugo.

Nu da mi sami sebe upitamo zašto se hrvatski narod u Istri jedva kao malo dete oda sna budi, a nežive život naroda dostojan, što bismo mogli odgovoriti?

Osim drugih zaprekah pomislit bi nam bilo i na one dve žalostne istine: 1) da po Istri u gradovih, gde je prilika za škole malo ima čiste naše koreniko; 2) da je naš rod u Istri većinom seljak i težak, koga ove zadnje godine ubijaju slabe letine i protunarodne osnove, da ga pod lažnom krinkom prosvete otudje od kućnoga ognjišta i materinskoga jezika.

Tako se o celoj zemlji mogu na prste pobrojiti kmetovi, koji bi svoju decu do visokih škola odgojili i učinili jih tako svetlonošami čovečanstva.

Da u družtva uzmognemo postići čega pojedinci nemogu to jest da pomognemo kmetom u Istri izučiti si decu u raznih strukah ljudskoga znanja, u toj čisto rodoljubnoj nameri namislili smo mi podpisani u družtvu više prijatelja, da se osnuje družtvo pod imenom:

„Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri"

komu je ovo pridan štatut potvrdjen na temelju zakona o pravu družtva od 15. novembra 1867.

Svako pošteno srce očutit će u ovoj nakani svrhu čovekoljubivu ono se za stalno neće oglušiti glasu, koj zove pomoć nevoljnoj sirotčadi.

A vi gospodo rodoljubi po Istri! spomenite se, da je ovo jedini put, kojim čestito i stalno možemo stupati k narodnoj svojoj sreći. Uzeli smo oružje jedino, oružje jednakoga prava svih stališa knjige i nauke. Vi koji niste seljaci ni seljačkoga roda, nabavite zapuščenomu kmetu prilike, da nelegne ukopan njegov talenat nerabljen, kako ga je dobio. Umnožit ćete tim broj, inteligencije broj vam jednakih ljudi — ničijih duševnih robova.

To je najsiguriji i najplemenitiji put narodne borbe, al je i kušnja rodoljubja. Ta niste sami; pomoć će vam: Bog i Hrvati!

Kmetovi istarski!

Nespavajte više kako bezbrižno dete. Čim možete uhvatite se u *Bratovšćinu*, naplaćeno će vam biti stostruko, jer sokolovi koje na vaših njedrih odgojite nikada vam neće postat ljute zmije prisojkinje. Pomozite svi pomalo, pak ćete dobit ljudi, koji će svetu pokazati, da ništa ščavi nego slobodni Hrvati!

Pak će tako doći doba, kada kasni vaši unuci zahvalno budu na tihih grobovih otaca svojih zapevali onu starinsku:

„Gde se bratska srca slože i olovo plivat može,
„A nesloba gde zavlada, tu i slavna na dno pada!"

Dakle svi u Bratovšćinu da ožive staro pobratimstvo i s njim sretnija vremena!

U Kastvu meseca marča 1874.

Vekoslav Vlah, prov. Predsednik. Franjo Marotti. Pop Ernest Jelušić. Antun Dukić, gim. namj. uč. Vekoslav Spinčić, stud. phil. Fran Mandić, stud. med. Matko Laginja, stud. jur.

Opazka: Prinose prima:

„Osnovatelni odbor bratovšćine hrv. ljudi u Istri" Kastav (Fiume-Castua.)

„Uredničtvo Naše Sloge" Trst (Trieste via nuova Nr. 4 p. I.)

Svi prinosi javit će se u svoje vrome putem novina, zato molimo, da nam se kažu pojedina lica koja što pošalju i točno u koju svrhu.

OSNOVATELJNI ODBOR.

Zakon Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri.

§. 1. Družtvo ustanovljeno u Kastvu pod imenom „Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri" pomagati će mladiće iz Istre i Kvarnerskih otokah, učeće se na budi kojoj srednjoj ili višoj javnoj školi.

§. 2. Pomoć ta sastoji u godišnjih podporah, koje dieli družtveni odbor pod ovimi uveti: 1) da je molitelj rodjen u Istri, il na Kvarnerskih otocih, 2) da je dokazao siromaštvo i dobar napredak u poslednjem tečaju, 3) da su mu roditelji, il skrbnici, il on sam u članovih družtva.

§. 3. Družtvo će imati svoj kapital i godišnje trošivo.

§. 4. Kapital će sačinjati: sve što družtvu dodje do konca god. 1874 pod budi kojim naslovom, osim ako nije prinos za sledeću godinu, 2) sve što dodje kasnije, a nije godišnji prinos, il nije naročito spomenuto, da se ima računati u trošivo, 3) interesi od kapitala od god. 1874 počam sve dok ne naraste na pet tisuća forintih.*)

§. 5. *Trošivo* jesu: 1) prinosi svih članova, 2) interes od kapitala, kada taj dospije na 5000 for., 3) svaki drugi prihod za koj je naročito spomenuto da se potroši.

§. 6. *Članovi* jesu prvoga i drugoga reda. Članovi prvoga reda doprinose unapred najmanje jedan forint na godinu. Članovi drugoga reda mogu biti sami kmetovi, koji doprinose najmanje trideset novčića na godinu.

§. 7. Članovi jedne i druge vrsti imaju pravo pristupa u družtvene skupščine i pravo biranja na njih, no izabrani mogu biti samo članovi prvoga reda.

§. 8. Ustup u družtvo prijavlja svaki odboru prije početka godine za koju se upisuje; ako zakasni, prinos mu se uračuna u sledeću godinu.

§. 9. Isto se tako odboru prijavlja svaki član prije početka godine od koje odstupa; ako toga neučini, drži se i nadalje članom.

§. 10. Družtvom će ravnati na godinu dana u redovitoj skupščini izabran i družtvu odgovoran *odbor* od šest lica i sedmoga predsednika.

§. 11. Budući odbor družtvu odgovoran, bira sam med sobom podpredsednika, tajnika i *blagajnika*, te jih javi na znanje skupščini.

§. 12. Odboru je ovaj posao: 1) ravnati družtvenim imetkom postavljajuć ga na dobre i sjegurne interese, 2) podeljivati pomoći pod uveti u §. 2 spomenutimi, 3. sazivati redovitu godišnju skupščinu i kazat joj svoje delovanje, 4) izdavati svake godine „Koledar bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri" u kom će biti najpotrebitije stvari koledarske, zatim barem štatut družtva, imena dotadanjih članova i delovanje odborovo.

§. 13. Svaki novi odbornik imenuje u istoj skupščini namestnika, koj će ga nadomestit, kad bi on bio težkim razlogom zaprečen vršiti svoj odbornički posao.

*) Potrebne prenačinbe toga §. i možda koji dodatak sledećim bit će predložene prvoj redovitoj skupštini.

razpolovljeni; 2) zastupa družtvo s vana te prama tomu prima i odpravlja sve spise spadajuće na bratovšćinu i podpisuje uvjek u družtvu s jednim odbornikom.

§. 15. Družtvo će imati mjeseca augusta il septembra *redovitu godišnju skupštinu*, koju saziva predsednik barem 15 dana prije putem poznatijih zemaljskih novina, a pozivu pridoda u kratko program delovanja.

§. 16. Redovita godišnja skupšćina: 1) sluša delovanje odborovo u pretekloj godini; 2) izabire novi, il potvrdjuje stari odbor; 3) prenačinja družtvena pravila; 4) razpušća družtvo.

§. 17. Redovita godišnja skupšćina voljna je odlučivati, kad bude prisutna bar većina članova prvoga reda iz kotara u kom je

§. 14. Predsednik, a kad on nemože, podpredsednik: 1) vodi družtvene skupšćine i odborske sednice, odlučujuć kad su glasovi sliela družtva. Nu o točki 4 §. 16 može odlučivati tekar, kad budu nazočne barem dve trećine svih članova prvoga reda.

§. 18. Za promjenu družtvenoga siela treba većinu prisutnih članova i pismen zahtev nadpolovične većine svih članovah prvoga reda računajuć ovamo i one u skupšćini glasujuće.

§. 19. *Izvanrednu* skupšćinu saziva predsednik osam dana prije svagda kad odbor uvidi potrebu; kad petina članova prvoga reda pismeno pita spomenuv svoj razlog; kada gledo odlučivanja nebi bilo zadovoljno §. 17, te bi predsednik bio prisiljen razpustiti redovitu skupšćinu. Izvanredna skupšćina odlučuje kolikogod članova na njoj bilo.

§. 20. Prepore med članovi družtda riešava upravni odbor, a za izpitivanje djelovanja odborova bira redovita godišnja skupšćina trojicu izvan odbora stojećih članova.

§. 21. Družtveni pečat nositi će gnjezdo, u njem goliće, koji željno izčekuju hranu, a naokolo ime družtva.

§. 22. Bratovšćina govorit će i pisat hrvatski, u priliki očite potrebe rabit će i drugi jezik.

§. 23. Družtvo je ovlašćeno izabrati si na prvoj redovitoj skupšćini zagovornika (protektora).

§. 24. Družtvo prestaje: 1) kad naredi državna oblast; 2) kad odluči družtvena skupšćina kako u §. 16, 4.

§. 25. U toj će prigodi državna oblast od družtvenoga imetka ustrojiti štipendije za učenike hrvatske narodnosti u Istri, i na Kvarnerskih otocih.

Prelazne ustanove:

Osnovateljni odbor oglasiti će najpriličnijim putem potvrdu ovih pravila; i za toga poslovati u korist budućega družtva sazvati prvu redovitu skupšćinu, koja će pregledati družtven zakon, te izabrati prvi redoviti odbor. *)

Pristup na prvu redovitu skupšćinu imadu svi oni, koji su prije početka skupšćine osnovateljnomu odboru izručili za družtvo barem jedan forint; ako su kmetovi najmanje 30 novčića.

Opomena Dr. Dinka Vitezića

zastup. na car. vieću dne 30. Marča t. g. ministru naukah gledе svoje interpelacije o srednjih istranskih školah.

Pošto je moj predgovornik (g. Wurm) dokazao, kako se u obće postupa sa slavenskim pučanstvom u Austriji, neostaje mi drugo, nego dodati napose, kako se postupa sa Slaveni u Istri.

U tom obziru razložih jurve u svojoj interpelaciji, što sam ju položio dne 13. Februara, nepravilno i nezakonito postupanje naprama slavenskom pučanstvu u Istri gledе jezika, naime hrvatskoga u srednjih školah i žalostne posliedice, što od tuda izviraju, pa sam u isto doba upravio i pitanje na Njeg. Preuzv. g. Ministra nastave hoće li i kojim načinom odstraniti to žalostno stanje.

Žalibože dosle neprimih nikakva odgovora na onaj upit. A gospodo moja, mogu vas osvjedočiti, da sve slavensko pučanstvo željno čeka taj odgovor, tvrdo se ufajuć, čuti iz ustiuh Njeg. Preuzv. g. Ministra, da će se barem jednoč i Slavenom u Istri pravica učiniti. (Dobro! Dobro! na djesnici.)

U svojem upitu sam ja razložio i brojevi dokazao, da su prieko dvie trećine pučanstva u Istri Slaveni; u svojem sam upitu razložio, da u nijednoj sriednjoj školi nije uveden slavenski jezik kao učevni, te akoprem Niemci nemogu kazati, da su oni bitni diel pučanstva u Istri, nego jedino da oni tamo žive samo kao činovnici i obrtnici, ipak imadu jednu gimnaziju; Talijani imadu sve škole, gdje za Slavene neima niti jedne.

I hrvatski jezik kao jezik uči se samo dva sata na tjedan i to jedino na gimnazijah i na učiteljskih zavodah a propisan (obbligatorio) je taj jezik jedino za djake slavenskoga roda, dočim su pako ovi prisiljeni proti naredbi temeljnoga zakona učiti se drugomu žemaljskom jeziku; za djake druge narodnosti neobstoji ta ravnopravna dužnost. Takvo različno postupanje nemože se drugako zvati, nego da je nezakonito, kao što je to i moj predgovornik rekao, jer je to proti temeljnomu carevine zakonu, proti naročitoj njegovoj naredbi.

Ali pustimo ovdje na stran obzir narodnosti, pa recimo, da je takva učitba proti svakomu načelu pedagogike i didatike. Kako se možemo ufati, da će mladež štogod naučiti u jeziku, koga ni malo nerazumije? Ona se ovakim postupkom duševno muči, vrieme gubi, vrieme najdragocienije, te se k tomu i mnogo bez koristi trudi. Posliedice takva nepametna i škodna učenja su očevidne jer namjesto da bi puk u Istri u izobraženosti i blagostanju napredovao, to sve više nazaduje. A to nemože drugačje ni biti, jer blagostanja bez izobraženosti neima, o izobraženosti pako, gdje se uči po načinu, koji je protivan temeljnomu načelu didatike, nemože biti ni govora.

Zato iz toga i sliedi, da iz slavenskoga pučanstva, koje je, kao što već rekoh, u velikoj većini u Istri, vele malo mladićah podaje se višim školam, i ako nekoji sasvim tim to čine, prisiljeni su izkati si utočišće na hrvatskih zavodih. Koja je pako posliedica tomu? Posliedica tomu jest, da svjedočbe, koje dobiju, nisu spoznate za valjane od strane vlade ove polovine carstva. Radi toga mora mladež ostati u drugoj polovini carevine, pa je za Istru izgubljena.

Poslje svega toga držim si za dužnost preporučiti što vruće mogu g. Ministru nastave, da što prije može dade odgovor i to zadovoljni odgovor na moj upit.

Ja ne postavljam nikakva predloga buduć, da će moji prijatelji vremenom postaviti resolucije, koje su sastavljene u smislu mojega razlaganja i za koje ću dakle i ja glasovati.

Dopisi.

Iz dolnje Istre.

Ljudi u Istri, naroda i puka slovinskoga, tužе se nebogi, da neimaju nikoga od naroda, puka i jezika svôga, koji bi jim mogao pomoći u njihovih stvarih i potrebah tjelesnih. Jere sudstvo, odvjetničtvo, ljekarstvo, pisaranje i ostala svjetovna čine im se bez razlike u tudjem jeziku. I takodjer da im se već puti poradi te nepoznane tudjine porodi u govoru i poslih velika škoda, a da oni za to i neznaju, doklegod im nebogim nepade na pleća. A onda joh i pomagaj!

Tko poznaje Istru, na tu njihovu tužbu nemože ni besjedo prigovoriti, jer se siromahom u obće zbilja tako i dogadja.

Nego, mili Bože, kako je ipak čudnovato ponašanje tih ljudih, toga puka i toga naroda. Jer nu! Ako se ikad gdje sprave za kakovu stvar, na priliku da izberu ljude za kakav posal občinski, šta ćete viditi? Vidit ćete, samo ako mogu imati med sobom čovjeka Talijana, Karnjela, il Furlana, da odmah svi složno na njega ruku postave; jer vele, mi ščavani nismo za to, metnimo dakle šiora (tako jih zovu) Petra il Pavla. Pa i ako imaju vriednâ i pristojnâ čovjeka od svojega puka, naroda i jezika, reku: on za to nije!

Tužni i kukavni takovi ljudi i baš nevriedni pomilovanja, nevide li, kako sami sebi konop za vrat obešaju? kako daju šibu onomu, koji će jih poslje njom topsti, kad ju bude u rukama imao? kako predaju nož onomu, koji će s njim, kad ga primi, opute na njih krojiti? kako pozlaćuju onoga, koji će poslje blato na njih hitati? Bože mili, hoće li već ikad taj puk otvoriti oči i pogledati na se i okolo sebe, da vidi, kako je zarašćen u brštan (brŝljan), koji mu kao hrastu izpija životni sok te čini, da prije dobe uvene, usahne i pogine?

Jošter se tuže i uzdišu, da neimaju već ni svojih svećenikah; gdje jih je nekada bilo i prevec, da jih sad nije ni za potrebu. I to je istina, ali tko je tomu uzrok? Sami. Tko im može i tu pomoći? Nitko drugi nego sami. Šaljite svoju djecu u školu i na nauk, pa kada se vaša domaća djeca nauče, onda ćete imati ne samo svoje svećenike, nego i sudce i advokate i ljekare i pisare i što vam god bude trebalo za dušu i za tielo. Žalibože, odgovaraju na to mnogi, nekada su tolici i tolici išli u školu, učili se liepo, i postali tko ovo tko ono, ali koja nam od njih korist, kad su se razprašili i razišli tko ovamo tko onamo, a doma neće nitko da ostane. I to je doneкle istina, al zašto? Zato, što je doma od svojih ljudi ostavljen i zapostavljen svakomu tudjincu, došao taj od gornje il dolnje strane, kako najveći malovriednjak i mrzotina. Tko to dakle vidi i razmišlja, a ljubi po naravskom zakonu sebe, svoju čast i svoju korist, kako može ikada prebivati s tako krutom maćuhom i za nju skrbiti i raditi?

Zato, ako ćete pomoći sebi i svojim potrebam, držite se svakoga čovjeka, ali prije i najviše svojega i domaćega, koji je

*) Pravila ta potvrdjena su doista na temelju zakona od 15 novembra 1867 o pravu družtva §. 6 i sledeći

vaše krvi i vašega jezika; ljubite svaku čovječju osobu, ali prije i najviše svoju i domaću; prebirajte koliko vas volja, ali u izboru, prije nego na ikoga drugoga, položite ruku na svojega i domaćega. To čineći, hoćete najkraćim i najlagljim putem doći do pomoći sebi i svojim potrebam.

Sedam smrtnih griehah nadbiskupa Ledohovskoga.

Zasužnjeni nadbiskup poznanjski, grof Miecislav Ledohovski, bio je dne 15. pr. travnja skinut sa svoje biskupske časti od protestantskoga crkvenoga suda berlinskoga, koji neima nad katoličkim biskupom glede crkvenih dužnostih nikakve druge oblasti neg onu, koju mu daje njegova tiranska ćud i pusta samovolja. Ledohovski je dakako svejedno zato biskup poznanjski pred Bogom i pred ljudmi, jer ga po crkvenom zakonu nemože skinuti s biskupstva nitko drugi nego glava crkve katoličke; al je ipak vriedno čuti, koji su ti težki griesi i strašni zločini, poradi kojih se oborila na njega protestantska njemačka zavist i bjesnoća. Evo jih. Prvi njegov grieh je taj, što je zapovjedio, da se u poljskih školah poljska djeca uče nauk kršćanski u svojem materinskom poljskom jeziku, ne pako u nerazumljivom njemačkom, kao što je to htjela samosilna vlada pruska. Ako je tu tko kriv, to je sjegurno vlada, a nikako biskup, koji se u tom držao jedino zakona naravskoga, tim na koncu konca zakona božjega. Drugi grieh nadbiskupa Ledohovskoga jest, što je proglasio svojim biskupljanom okružno pismo, što su ga njemački biskupi, sakupljeni u Fuldi, zajednički pisali na sve njemačke katolike; treći, što je imenovao i premjestio neke župnike i duhovne pomoćnike, a da nije pitao od vlade dopuščenja, kojega mu po crkvenih zakonih i netreba. Državni obskrbnik Gröben nabrojio je 72 takova tobože nezakonita imenovanja i premještenja, od kojih 34 bjehu kažnjena sa 29,700 pruskih talirah globe i sa dvogodišnjom tamnicom u Ostrovu, a za ostala tražilo se i postignulo njegovo svrgnutje. Njegov četvrti grieh jest, što je proglasio, kao što je bila njegova dužnost, papino pismo, u kom se kore i odsudjuju pruski protucrkveni zakoni; peti, što nije htio popuniti konačno dva župnička mjesta, kao što je to proti crkvenom zakonu zahtievala od njega svjetovna berlinska vlada; šesti, što je izobćio nekoga Schrödera, nedostojnâ svećenika i očitâ odpadnika; i najposlje sedmi, najveći i najteži, što nije htio poslušati vrhovnoga predsjednika poznanjske pokrajine, koji ga je silio, neka se odreče svoje biskupske vlasti i časti, a nije jih primio od njega, nego po svetom redu od Boga i od vidljive glave crkve Isukrstove. To je eto tih sedam smrtnih griehah, što jih je učinio nadbiskup Ledohovski, ne proti Bogu, nego proti samovoljnoj pruskoj vladi, i poradi kojih je bio svrgnut sa svoje biskupske stolice. Vrhovni obskrbnik državni reče tom prigodom, da nikomu nije slobodno suditi državnih zakonah. Dobro, a je li svjetovnoj oblasti slobodno suditi i ukidati zakone naravske i crkvene, kao što je to učinio berlinski parlamenat svojimi svibanjskimi ukazi? Zakon naravi i sviesti ide pred svakim drugim zakonom, jer bez poštovanja tih zakonah prestaje čovječje dostojanstvo, i tim temelj svakomu drugomu zakonu. Pripovieda se, da je pruski kralj Friderik veliki rekao nekada, da se u njegovoj državi može spasiti kako koga volja, akoprem Friderik nije htio čuti ni govoriti o slobodi. A evo sad, gdje u Pruskoj vladaju ljudi, koji se drže za cviet evropejskoga slobodnjactva, mora se tamo i u Boga vjerovati, kako oni zapovjedaju. Ali da je sloboda ipak nešto drugo, nego što vele i hoće ti samozvani pruski slobodnjaci i njihovi drugudnji sliedbenici, to već pomalo uvidja sav svieat, a doći će vrieme gdje će to morati izpovjediti i sami.

„SLAVIA"

UZAJEMNA OSJEGURAVAJUĆA BANKA U PRAGU.

U bečkom listu „Finanziello Presse" čitamo sliedeće:

Usljed poslate nam okružnice od 30. Marča t. g. ta osjeguravajuća Banka je utemeljila za unutarnju Austriju obće zastupstvo (Generalrapresentanz) sa stolicom u Beču. Dotično ravnateljstvo nahodi se u rukama gospod. Julija Türka, kao prvoga, i Leopolda Aengstela kao drugoga družtvenoga tajnika. Ta dva gospodina službuju kao takvi jurve od 12. prošloga mjeseca u Pisarnici „Hegelgasse" kuć. br. 6. Veseli nas od srdca da u glavnomu gradu Beču imamo ovaj zavod, koji je u vrieme svojega potgodišnjega obstanka pokazao dostatnu vrstnoću svoga života i svoje oprezno ravnanje, pa se čvrsto uzamo, da će tomu novoosnovanomu zastupstvu za rukom poći te će si onaj dobri glas, što si ga je *Slavija* u Českoj, Moravskoj i u Sleziji dostignula, i po drugih njemačkih zemljah uspješno opravdati. Pošto je službeno znano, kako je *Slavija* okrug svoga djelovanja razširila, mi nemožemo nego da nekoje podatke ovdje zabiljožimo, koji će ono povjerenje, što ga je sviet u to novoustrojeno obće zastupstvo jurve položio, nedvojbeno u nekoliko opravdati. Mi crpimo te podatke iz najnovijih izvješćah o djelovanju *Slavije*, pa hoćemo dotične uspjehe triju god. 1869. 1772. i 1873. jedno uspored drugoga metnuti. Pošto je družtvo u godini 1869. brojilo 6980 dionikah sa osjeguranom glavnivom od 4,100.300 for., narasao je ovaj broj u godini 1872. do 111.741 dionika sa osjeguranom glavnicom od 70,531.017 for. tako, da je družtvo na koncu sliedeće godine 1873. sa 130,687 dionikah osjeguranu glavnicu od 91,577.550 for., pa imalo Bruto-primitak od 1,393.349. Mislimo, da ti autentični brojevi bez svakoga tumačenja sami po sebi dosta kažu. Pravi imetak Banke koncem Marča iznosi 1,415.498 u gotovini, u dobrih stvarih i nepokretninah.

Slavija posluje usljed svojih novijth, mjeseca Septembra 1872. od dotične oblasti potvrdjenih pravilah, u *pet* oddjelih naime oddjel I. II. i III. osjeguranje na življenje, po različnih branšah; IV. oddjel osjeguranje proti vatri; oddjel proti tući. U III. oddjelu nahodi se samoupravna mlinska zadruga (autonome Mühlenverband.)

Pošto smo ovim toli razgranjeno djelovanje *Slavije* nacrtali, ufamo se, da ćemo do mala prigodu imati i o nutarnjem ustrojstvu družtvene administracije obširnije prosboriti. *Slaviji* je sada presjednik g. Grof Ivan Harrach, kojega ravnatelji gg. Dr. Antun Cizek, Dr. Josip Milde i Rudolf Novák, a g. Franjo Novák kao obćeni tajnik podupiru. Medju timi osobami povjerenstva, koji kod pojedinih zastupstvah posluju pa *Slavije* upravu nadziru i pretresaju, nahodimo štovanja vriedna imena iz krugovah odličnih ekonomah, činovnikah i obrtnikah.

Na koncu javljamo, da u tečaju *petgodišnjega* djelovanja *Slavije* bilo je plaćeno za škodu 960,864.020 f. od kojih 351,655.94 for. spada na godinu 1872, dakle preko jedne trećine. Od ove posljednje svote od 13,603.62 for. spadaju na osjeguranje življenja, 177,949.70 for. na osjeguranje proti vatri, 38,252.66 for. za škodu samoupravnih mlinskih zadrugah, pa 121,846.81 for. za osjeguranje proti tući.

Fr. Ma ča će reć, da oni tri talijanski istranski poslanici va Beču, Vidulich, Defranceschi i Kamalić, smirom onako mudro muče?

Ju. Ha, morebit zato, da pokažu, da Istra ni ničesa potrebna.

Fr. Eh, moj Jurino, neznaš ti te prave ne!

Ju. Tako zač?

Fr. Ać neumiju nego talijanski!

Ju. Poć su dakle tamo šli?

Fr. Zato da pokaža, da je svakomu Istrane dosti znat samo talijanski, da svoje stvari po svetu dobro i koristno opravi!

NA RASTANKU.

Imenovan bilježnikom grada Siska, nakon 16 godinah moga boravljenja u Kastvu kao tajnik obćinskoga Glavarstva, ostavljam sa srdačnim pozdravom sav puk Kastavski. S Bogom.

U Kastvu 26. travnja 1874.

Fr. Steidl.

SVAŠTA PONEŠTO.

* **Inglezka** po popisu od godine 1871. broji 23 milijuna dušah u prostoru 7,769,449 četverouglastih miljah, 14,142,651 kuća, 2,200 gradovah i selah, med kojimi grad London sa 3 miliuna 800 tisućah dušah. Inglezko pučanstvo po zanatu iliti djelu dieli se ovako: književnikah, umjetnikah, odvjetnikah, liečnikah i svećenikah ima 700,000; službenikah 5 milijunah; poljodjelacah 1 milijun i 600 tisućah; rukodjelacah, med kojimi je trećina ženah, 5 milijunah; nekoristnih ljudi, med kojimi za čudo postavljeni su svi ukupno lupeži, potepuhi (skitalice) i posjednici 160 tisućah. Med svimi pako u najvećem su broju trgovci, kojih ima svake vrsti.

* **Ostakljeni cukar.** U Francuskoj su iznašli, da se sladorom (cukarom), dugotrajnim i ponovljenim kuhanjem otvrdnutim, staklo rezati može isto onako kao diamantom.

* **Broj katoličkih svećenikah u Njemačkoj.** U Pruskoj ima 7690 svećenikah; u Bavarskoj 7000: u Würtenbergu 1000; u Saksonskoj 700; u Badem 1100; u Assii 284. Ako se ovim još te doda 14.000 misnikah i zabraćenikah raznih redovah, imat će se u Njemačkoj broj od 32 tisuće duhovnikah na 15 milijunah Katolikah.

Različite viesti.

* **Naše delegacije** su se sastale 20. pr. m. u Pešti. Nj. Veličanstvo, naš car i kralj, jest prigodom njih otvaranja držao govor i rekao, da živimo sa svimi susjednimi državami u najboljem prijateljstvu, pak da se ufa, da ćemo imati trajan mir, koji da leži i da mora ležati najviše na srcu Njegovoj vladi.

* **Naši novi crkveni zakoni** hoće biti doskora gotovi i u zastupničkoj i u gospodskoj većnici. Ti zakoni nisu napereni samo proti crkvi, nego i proti svakoj nenjemačkoj u Austriji narodnosti, i to najbrže u prvom i najpoglavnijem redu. Kad se budu počeli jednom razvijati, nekoji visokoumni političari hoće se svojoj političkoj plitkosti sami čuditi, ali će bit prošlo vrieme toj prekasnoj mudrosti.

* **Ovdješnje c. k. Namjestničtvo** javlja svojim pismom od dne 19. aprila, da će se novačenje na Kvarnerskih otocih obaviti tečajem t. m., to jest, dne 15. i 16. u Lošinju, 19. u Cresu, a 22. i 23. u Krku.

* **Trgovina u Trstu** sa kopnom umanjila se mjeseca Marča 1874. naprama Marču od 1873. za 231.932 centa. To ogromno umanjenje (ukupno šesti diel) ima svoj uzrok u izvoženju, koje se je umanjilo za 284.098 centih dočim se uvozna trgovina umnožila za 52.166 centih.

* **Brodarstvo.** U prošlom ljetu dojadrilo u Trst 6707 brodovah na jadra (kreatih 6009, praznih 698), — parobrodah 1339 (kreatih 903, praznih 437); odjadrilo iz Trsta 6780 brodovah na jadra (kreatih 4919, praznih 1861), parobrodah 1449 (kreatih 1118, praznih 301).

* **U Trstu i okolici** pohadja školu 11,357 djece jednoga i drugoga spola, i to od 18,000, što bi ju imala pohadjati, dakle skoro 7,000 je još i danas bez škole.

* **Naši zadnji izbori.** Neki talijanski dopisnik iz Istre u jednih ovdašnjih novinah predbacuje vladi u svojoj ljutosti, da je prigodom zadnjih izravnih izborah držala s talijanskom u Istri strankom proti Slavenom. Što neće sve ljut čovjek izbrbljati!

* † **Dr. Josip Luciani** preminuo je u Labinju dne 28. Marča u 64. godini svoje dobe. Bijaše zastupnik na pazinskom i labinjskom biralištu. Pokoj mu dušil Labinjski i Pazinski birači hoće bit opet pozvani, da biraju svojega zastupnika. Kad to bude, hoćemo im u svoje vrieme javiti. A oni neka se već sad dogovaraju, koga će izabrati.

* **Za učitelje i učiteljske pripravnike.** Ministarstvo državne obrane je javilo, da će učitelji i učiteljski pripravnici biti pozvani, kao i djaci, na vojnička vježbanja samo za vrieme školskih praznikah, i to najviše za 4 tjedna.

* **Za bogoslovce.** Visoko Ministarstvo je naredilo, da je vojničkim odpušćenikom i reservistom izvan aktivne vojničke službe slobodno učiti teologiju, al da zato neprestaju biti vojnici.

* **C. K. Korveta Fridrich** odjadriti će što prije, pak se oznanjuje, da se pisma, upravljena komu od onih, koji se nahode na tom brodu, imaju poslati sliedećim napisom: „Gospodinu N. N. na brodu c. k. Korvete Friedrich u Beč (pomorski odsjek). C. K. pomorski odsjek uzimlje na se skrb odpriemiti ta pisma na svoje pravo mjesto.

* **Prepovjed.** Ovo c. k. Namjestničtvo oštro zabranjuje svim i svakomu pojedinomu ribaru, *dinamitom* ribe loviti, pa dodaje, da se jurve snuju sposobni i oštri zakoni, kojimi će se urediti način lovljenja ribah.

* **Dobra viest.** Čitamo u novinah, da je vinu posvud znamenito ciena pala u nadi obilate dojduće trgatbe. Stara vina su pocenila od 4 do 6, a nova od 2 do 3 for. po vedru iliti barilu.

* **Ugarska** U Pančevu započeo je 26. p. m. izbor saborskoga zastupnika po drugi put za peštansko vieće, a svršio 28. istoga sjajnom pobjedom Srbaljah. Dr. Polit, poznat i u Hrvatskoj iz Rauchove dobe, izabran sa 4400 glasovah proti Stojakoviću, predloženiku ugarske stranke. Izbor je znamenit s toga, jer je stanovničtvo prvi put poslje razvojačenja Krajine izvršilo svoje ustavno izborno pravo, a i pokazalo sjajno buduu narodnu sviest. Slava mu!

* **Nj. Preuzv. biskup Strossmajer** javlja družtvu Svetojeronimskomu, da je odlučio kupiti svake godine 100 for. družtvenih knjigah, da jih porazdieli medju širomašni puk. Isto tako da će marljivije učenike pučkih školah upisati na svoje troškove u družtvenike.

* **Preuzv. g. Biskup J. Strossmajer** poslao je „Narodnomu Listu" u Zadar sliedeće:

Slavni uredniče!

Čast mi je poslati 100 for. braći bjednikom u Dalmaciji, koji se nuždom bore. Žao mi je da mi silni trošak na moju stolnu crkvu ne dopušća obilniji biti, kô što mi bi srdce željelo. Srdačni pozdrav svoj miloj braći.

Djakovo, 6. travnja 1874. STROSSMAJER biskup.

* **Prosvjeta u austrijskom Carstvu.** Lani se je uzelo u našem Carstvu 53,116 mladićah u vojnike. Od ovih su znali pisati 27,042. U tom se broju računaju i 38,415 mladićah, što jih dade Ugarska i med kojimi znalo jih je pisati 12,975. Razdjeljeni ti vojnici na pojedine pokrajine, od 1000 njih znade pisati: u Dolnjoj Austriji 985, u Sleziji 946, u Gornjoj Austriji 893, u Českoj 810, u Solnogradskoj 756, u Štajerskoj 755, u Moravskoj 671, u Koruškoj 581, u Tirolskoj 366, u Ugarskoj 358, u Primorju 307, u Hrvatskoj 143, u Galiciji 115, u Kranjskoj 106, u Bukovini 89, u Dalmaciji 43.

* **Koliko se spuši.** Potrošak smotakah (cigari) u Austriji množi se sve to više; godine 1869. bilo je prodano 759,076.529 domaćih smotakah, a 3,904.611 inozemskih; godine 1873. *jedan* milijard, 131,034.828 domaćih i 6,983.572 inostranskih.

* **Srbski knez Milan** je odputovao 26. pr. mj. u Carigrad u pohode turskomu Sultanu, spravodjen mnogobrojnom pratnjom.

* **U njemačkom parlamentu** skrojio se zakon, koji daje vladi oblast, protjerati iz domovine svakoga, koji se nebi pokorio svibanjskim crkvenim zakonom. To je u svako vrieme zadnji korak svake nasilne i protunaravske vlade, zvala se ona s ovim il onim imenom.

* **Dobrotvorno družtvo gospodjah u Trstu,** ustrojeno godine 1872. pod pokroviteljstvom kraljice Španjolske, grofice Molina (sada pokojne), kao što bijaše već u svoje vrieme javljeno u ovom listu, raste i uspjeva svaki dan sve to ljepše i bujnije. Tomu družtvu je svrha, sakupljati i praviti crkvena ruha i ostale crkvene sprave, da se poklone ubogim i siromašnim župam il plovanijam tršćanske biskupije. Ovo se je godine napravilo, pa će se ovih danah različitim župam razposlati: Plašćevah (piviali) 5, planetah 31, oplećnikah (veli omerali) za sv. blagoslov 12, dvoličnih štolah za sv. krst 12, bjele štole odlučene 2, misnih košuljah (camice) 26, pojasah (cingoli) 24, naglavnikah (amitti) 56, korporalah 140, otiračićah (purificatori) 180, obrusićah (manutergi) 66, roketah 13, burših za pričest bolestnikah i za sv. ulje 15, kapicah za pikside 6, predstorah (antipendijah) 9, jastukah (kušinah) za oltar 8, misalah 5, obrednikah iliti ritualah 4, palmah 8, cvietnikah iliti grastah (posudicah) za palme 2, slikah u okviru 4 i 1 propelo. Potrošak za pripravu tih crkvenih upravah iznaša 1540 for. Nekoje od tih stvarih bjehu darovane od veledušnih dobročiniteljicah. Preostatak iznosi do 400 f.

* **Novačenje u Trstu.** Kako se čita u „Triester Zeitung", od 220 tršćanskih novakah, bjehu najdeni sposobni za vojničtvo 37.

* **Veliki vihar** je bio u Beču dne 14. prošloga mjeseca, grmilo je i bliskalo strahovito i tuča padala debela kao golubja jaja. Tom prigodom da je postradala nebrojena sila ubogih ptićicah.

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Č. g. Antun Lupetina, žup. upravitelj u Humu, bi imenovan Plovanom u Draguću. — Č. Josip Flegar, duh. pomoćnik u Žminju, ide u Hum za žup. upravitelja. — Č. g. Agustin Skočir, dosadanji kapelan B. D. M. „del Carso", bi premješćen u Antinjan blizu Kopra kao žup. upravitelj. — Č. g. Božić (Natale) Depiera, duh. pomoćnik u Momijanu postao je kapelan B. D. M. „del Carso." — Č. g. Franjo Peculic ide kao duh. pomoćnik u Momijan. — Č. g. Ferdinand Kogej, duhovni pomoćnik u Krkavcah stupio je u red teutonički.

Tek Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Aprila 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29		—
Carski dukati (cekini) .	5.25	5.25	5.25½	—	5.25½	5.20	5.20½	5.27	5.27	5.27	—	5.28	5.28	5.28	—	—
Napoleoni	8.96½	8.97½	8.97½	—	8.96	8.95	8.95½	8.98	8.97½	8.97½	—	8.97	8.93	8.95½	—	—
Lire Ingleske	11.22	11.24	—	—	11.23	11.20	11.21	11.23	11.27	11.30	—	11.31	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	105.50	105.35	105.35	—	105.25	105.25	105.15	105.—	104.75	104.25	—	104.85	104.75	104.50	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu mala stvari, a nesloga sve pokvari." *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj ceni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Maja 1874.** **Broj 10.**

†

NIKOLA TOMMASEO

Dalmatinac,

svemu svietu poznati učenjak, što je nedostizivom vještinom napisao mnogobrojne knjige u talijanskom jeziku skoro o svakoj struci čovječanskoga znanja i umienja poznat i našemu narodu poradi onih svojih divnih „Iskricah", pisanih u našem hrvatskom jeziku, koje su mnogu i mnogu dušu uzpalile i razplamtile živom ljubavlju prama svojemu narodu, kojega je on iskreno ljubio i u svojih spisih svagdje i svagda dično i ponosno spominjao, rodjen u Šibeniku dne 9. listopada 1802. godine, preminu kršćanski, kao što je kršćanski i živio, u Fiorenci dne 1. tekućega mjeseca svibnja, gdje bi veličanstveno i sahranjen, oplakivan od dvajuh narodah, Talijanah i Slavenah!

Pogled po svietu.

U Trstu 15. svibnja.

Političkih novostih naima već od više vremena nego jako pomalo. Napinjuć se, političari se iztrošiše, pa miruju, dokle jih kakov poveći dogadjaj silomice sa sna netrgne.

Kod nas se carevinsko vieće ogdilo dne 7. t. m. na neizvjestno vrieme potle, što je cielih šest mjesecih sjedilo i viecalo ponajviše o crkvi i crkvenih stvarih, kao da neimamo u Avstriji većih i prečih potrebah od tih. Ali sad će bit nekim ljudem srdce na mjestu, jer je barem crkva obrzdana, koja nije državi nikad o glavi radila. Uprav se čita, da su prva dva zakona, protežuća se na crkvu, i od cara potvrdjena.

Naša odaslanstva iliti delegacije viečaju u Pešti, brišuć naime ministru vojničtva velike svote sa vojničkoga proračuna, a ministru vanjskih poslovah dodijajuć svakojakimi upiti, na koje on odgovora tako, da naj već puti nitko nezna, što je htio reći. A to nije šala, jer valja znati, da su takvi odgovori tobože najveća vještina u čovjeka državnika. Upitan, koćemo li imati mir, ili rat, odgovori, da ćemo mir, ako nebudemo imali rata; zato da se netreba ničesa bojati, al ipak da je mnogo pametnije, biti uvjek na oprezu!

Taj rat bi mogao najprije buknuti i opet med Njemačkom i Francesko m. Bismarku je već sad žao, što nije Francesko još i gore ogulio. Pa se pripovieda, da je lani u Berlinu rekao talijanskomu kralju Viktoru Emanuilu, neka pita od Francesko natrag Nicu i Savoju, a on da će mu pomoći novcem i vojskom, samo da Francesku pritlači, dokle se nije sasvim oporavila i operutala. Ta je viest, što su ju doniele jedne engleske novine, sav sviet baš neugodno zatekla.

Car Aleksandar je proputovao kroz Berlin u London. U Berlinu su ga Niemci dočekali neobično liepo, a i Englezi ga susrieću kao milâ gosta i pouzdanâ prijatelja. A Niemci i Englezi nisu u svem jedne misli. Iz toga bi reći, da sad mir i rat stoji u moćnoj ruci cara Aleksandra, pa kamo on nagne, da će onamo i sviet.

Francesko, ako i oslabljena, ipak se drži u svojem dostojanstvu tako, da bi se mogle u nju ugledati i nekoje druge države, kad se očito napada na nekoja njihova zemljišća i gradove. Neki dan je je ciknula kao zmija poradi jedne napitnice, što ju je neki ničanski gradjanin i zastupnik na njezinu parlamentu napio Italiji, kojoj je spadala Nica do 1859 godine. U Španjolskoj zadnjih danah prošloga mjesca pobili se republikanci i kraljevci, pak su do druge prigode republikanci nadbili i nadvladali kraljevce. U Španjolskoj je uvjek tako.

Srbski knez Milan bio je u Carigradu veoma liepo dočekan od Sultana, koji da mu je vlastitom rukom pripeo na prsa najvece turško odličje iliti orden. Tim kneževim putovanjem nisu ni najmanje zadovoljni mnogi našinci, kojim se čudno vidi to klanjanje u Carigradu, dočim tolika naša braća grozno stenju pod turskim kopitom.

Pazinska gimnazija.

Pod tim imenom bije se od nekoga vremena krut boj u ovdašnjih talijanskih novinah. Uzrok boju jest jezik.

Kako znaju naši čitatelji, učevni jezik na pazinskoj gimnaziji je njemački, a pazinska kao i ostale pučke škole istranske su talijanske. Da nije najlaglje za djetca, prelaziti iz talijanskih pučkih školah u njemačku gimnaziju, to svaki lahko vidi. Jer prelazeć diete u gimnaziju, a nerazumiјuć njemačkoga jezika, nemože ni započeti gimnazijskih naukah. Da doskoči toj neprilici, vlada je ustanovila u Pazinu tako zvanu pripravnu školu, u koju se uzimlju djetca iz drugoga i trećega razreda pučkih školah. Djetca se u toj školi uče svemu čemu i u trećem i četvrtom razredu pučkih školah, a povrh toga i njemačkomu jezika ponajviše zato, da se uzposobe za prelaz u gimnaziju. Radi nevaljanosti sadašnjih pučkih školah, vlada uvadja pripravne škole i u onih mjestih, gdje su pučke i gimnazijske škole u jednom ter istom jeziku. Koliko dakle nisu te škole potrebitije u mjestih i pokrajinah, gdje se jezik pučkih školah neslaže s jezikom školah gimnazijskih!

Tu vladinu naredbu je netko iz Pazina pohvalio u koparskih talijanskih novinah kao veoma shodnu i koristnu. Na ta pohvala nije išla po ćudi nekomu drugomu Pazincu, pak je u jednih tršćanskih novinah udario na nju da nemožeš gore. On prizmaje, da sadašnje pučke škole nevaljaju ništa, al ipak nece ni da čuje za pripravnu školu u Pazinu jer da to neide na drugo, nego da se malo po malo pretvori pazinska i sve ostale pučke škole istarske u škole čisto njemačke. To pako da neće i nesmije biti, jer da je Istra talijanska zemlja, a Istrani Talijani, koji neće nikad dopustiti, da se poniemče njihove škole. Toga radi zahtieva od vlade, neka ukine što brže to bolje njemačku gimnaziju pazinsku i ustanovi mjesto nje talijansku, pak da neće trebati pod tom izlikom podizati u Istri ni pripravnih ni pučkih školah njemačkih.

Na taj dopis javio se i treći dopisnik iz Pazina u samih vladinih novinah tršćanskih. Taj treći dopisnik nastoji dokazati, da vladi nije ni na kraj pameti, poniemčiti talijanske istranske škole. Pa ako se u pazinskoj pripravnoj školi i uči nešto njemački, da jest i da hoće ostati sve ostalo u narodnom talijanskom jeziku.

Mi smo sa strane mirno gledali taj njemačko-talijanski rat za Istru, a nebi ga ni danas spominjali, da se nije unj umješao negdje iz Istre i četvrti dopisnik, koji pobija onoga drugoga dopisnika iz Pazina oružjem, kojim se obično i mi služimo i proti Niemcem i proti Talijanom. A to oružje jest paragraf 19. temeljnih carevine pravah. Taj dopisnik, što šalje svoje izvrstne dopise u *Corriere di Trieste*, veli, da je žalostno čuti, gdje se za Pazin iśće talijanska gimnaziju, pozivljuć na narodnost. Tko to iśće da nije valjda još nikad proputovao Istre od jednoga kraja do drugoga, jer da bi drugać morao znati, da u Istri živu i dvie trecine Slavenah, koji imaju jednake pravice s Talijani, a pazinski dopisnik da jih i nespominje, kao da jih neima. Kaže, ako se može tko u Istri tužiti, da nisu to Talijani, nego Slaveni. Talijani imaju svoju talijansku gimnaziju u Kopru, svoju višu realku u Piranu, svoje učiteljišće takodjer u Kopru, njihov jezik vlada u svih državnih i obćinskih uredih; a Slaveni ne samo što neimaju ništa od svega toga, nego dapače ni pučkih školah u svojem jeziku. Onda uzklikuje, veleć: Tako eto pojme nekoji ljudi pravo, pravicu i jednakost svih narodah u državi. Njim sve, a drugim ništa! Kad bi ti ljudi bili pošteni i razumni, piše nadalje taj dopisnik, oni bi dakako mogli prigovarati njemačkomu jeziku na pazinskoj gimnaziji; ali bi onda imali zahtievati od vlade, da ustanovi u Pazinu za Slavene slavensku gimnaziju, il joj se barem nebi imali protiviti. Nu oni su od toga pravednoga zahtievanja tako daleko, da bi, kad bi se danas ustanovila u Pazinu hrvatska gimnazija, na nju viknuli još jače, nego li viču sad na njemačku. Oni hoće da uživaju sami sve ustavne pravice, a braću Slavene drže za pusto i golo roblje. Koliko neviču ti ljudi, kad im tko pošlje kakvo netalijansko pismo, pa ipak ti isti ljudi ne samo što nešalju Slavenom slavenska pisma, nego neće ih ni da primu, ako su pisana u tom jeziku. Grakću, što na pazinskoj gimnaziji nije talijanski izključivo učevni jezik, a u isto doba potalijančaju Slavenom i njihove pucke škole!

A znate li, kako se izgovaraju? Jako lahko! Oni naprosto vele, da Slavenah i neima, gdjegod se je u kojem mjestu naselila koja karnjolska il druga talijanska obitelj. U takvom se mjestu drže odmah za gospodare, pa odlučuju samovoljno i o jeziku i narodnosti. U tom su baš sličui ježu, koji iztisnu iz duplja lisicu, kojoj se bio moleć i proseć pritisnuo. Tada pita, ako je Pazin talijanski grad, da što je onda ta narodnost, koja se dade preobući, kako košulja? Jer veli, i dan danas se u pazinskih kućah govori hrvatski, imena žiteljah su hrvatska, a u pazinskoj crkvi pjeva se misa i pripovieda rieč božja u hrvatskom jeziku. Narod i narodnost nije dakle drugo, nego par dva muhavih ljudih, koji si zabiju u glavu, da su danas ovo, a sutra ono!

Al i kad bi bio Pazin čisto talijanski grad, iz toga nebi nikad sliedilo, da mora biti u Pazinu i čisto talijanska gimnazija. Jer gimnazije se neizdržuju za peščicu ljudih, nego za ciel kotar i za cielu pokrajinu. A nebroji li i sam pazinski kotar, na peščicu Talijanah prieko 32,000 Slavenah; pa zar za peščicu muhastih pazinskih glavah da se uzkrate Slavenom njihova ustavna prava? Nipošto. Il zar dvie trećine istarskih Slavenah nisu za drugo na ovom svietu, nego da i u njihovo ime pitaju istranski Talijani sve polakšice samo za se, a Slaveni da im pomažu samo troškove nositi? Ljudi, koji postupaju tako nepravedno, sami sebi jamu kopaju. Jer zapostavljajuć Slavene, što bi mogli odgovoriti kad bi se s druge strane postupalo i s njimi, kako oni sad postupaju sa Slaveni? Ništa sasvim ništa! Zakon veli: svi narodi u Austriji imaju jednake pravice. A bi li oni bili zadovoljni, kad bi se istranske stvari tako promienile, pa bi istranski Talijani došli na ono mjesto, na kom se sad nahode istarski Slaveni, kojim oni nepriznaju ni obstanka? Nadalje veli se u tom članku, ako pazinski dopisnik sumnjiči vladu, da misli poniemčiti istranske škole, da može i on od svoje strane sumnjičiti istranske Talijane, da nenastoje potalijančiti istarskih Slavenah za drugi uzrok, nego da pripravo Istru za odcieplienje od Austrije. Na koncu iztražuje, zašto se pazinski dopisnik onako boji pazinske pripravne škole. Zato jer vidi, da sadašnje pučke škole nevaljaju ništa, pa da roditelji prorado šalju svoju djecu u tu školu. A u tom redu da su prvi roditelji baš slavenske narodnosti, koji neimajući svoje gimnazije, da vole da im se djeca uče i njemački, nego li samo talijanski; jer njemačkim jezikom mogu steći kruh u svoj Austriji, a samim talijanskim nemogu ni u svoj Istri.

Na ovaj odgovor u *Corriere di Trieste* javio se opet netko iz Istre u svojih ovdašnjih novinah. Naš mu se dopisnik dakako odmah oglasio. Nu o tom prigovoru i odgovoru hoćemo izviestiti drugi put naše čitatelje.

Čega treba našoj marvi?

II.

Uz čišćenje i snagu uzdržaje nam i goji marvu *čist nepokvaren zrak*. Što god živi, treba zraka, i to ne samo životinja, već i bilje, jer i ovo bez zraka vene i propada. Životinji treba zraka za disanje, koje nije ništa drugo, već mješanje krvi sa zrakom, čim se iz nje vadi, što u nju više ne spada, a podaje se joj ono, čega treba za vrienje i kolanje po žilah.

Svako dieto, koje je koju godinu u školi marljivo probavilo, zna, da u zraku ima kiselika, dušika i ugljične kiseline, ter više manje vodene pare. Toga ima dakako i u onom zraku, što napunjaje staje. Disajuć, troši marva kiselik, a ugljičnu kiselinu ili ugljičinu izdiše. Uz to izlučuje se iz plućah vodena para, koja nam se pokazuje kao magla, što izilazi iz gubice, a nije ništa drugo, no vodena para, koja se je na hladnu zraku zgusnula u malene mjehuriće. S toga u svakoj staji, gdje diše marva, gubi zrak sve to više kiselika, a puni se sve to više ugljičinom. No ugljičina je sama po sebi gotov otrov, koj ubije živinče i čovjeka s miesta, čim se čista udahne.

Pomiešana s ostalim zrakom, ako je ima puno, ubija, a ima li je manje, škodi u tolikoj mjeri, koliko je više njom zrak pokvaren. Za to opažamo, da težko dišemo u stajah jako zatvorenih, tiesnih a punih marve; zato se često zgadja, da se gdje komu smuči u sobi, gdje je duže vremena mnogo ljudi; zato se na jedanput smota i padne, osobito slabija ženska u jako napunjenoj crkvi prigodom proštenja itd. Svemu je tomu uzrok, što je disanjem ili izdisavanjem marva ili sviet ugljičinom pokvario i otrovao zrak.

Da se može staja podpuno zatvoriti od vanjskoga zraka, nebi mogla u njoj životinja ni čovjek živjeti.

Dakako, da naši neuki gospodari, misleći marvi pomoći i pribaviti joj dovoljno topline, zatrpavaju zimi ona mala okanca, što jih možda imaju, a vrata neotvaraju nikada, van kada upravo moraju, te bi čovjek mislio, da u te staje ne može iz vana ni najmanja mrvica zraka. Srećom nije tako, jer se nikakova zgrada nikako neda zraku sasvim zatvoriti, budući da on prodire i kroz zid i kroz drvo i kroz razne pukotine i režke na prozorih i vratih. Taj zrak, što ovako bi reć kradomice dolazi u staje takovih neukih gospodarah, čini da im marva ipak žive, no žive samo toliko, da žive, a niti se pomaže, niti jim koristi nenosi, već je kržljava i boležljiva — pače izvrgnuta je pogibelji, da sasvim oboli i pogine.

Dokazano je, da u 10,000 dielovah zdrava, čista zraka, ima 3 djela ugljičine, no da ipak bez pogibelji može čovjek i životinja disati zrak, gdje ima u 10,000 dielovah 25 do 30 dielovah ugljičine.

Proma tomu iztražiše mnogi učenjaci zrak a raznih stajah, te se uvjeriše, da u stajah običnih neukih posjednikah ima obično odveć ugljičnine. Tako n. pr. učenjak Merker pronadje, da je ćak u jednoj gospoštinskoj staji u selu Vendi u Njemačkoj u 10,000 dielovah zraka bilo do 46 dielovah ugljičnine, a u manjih stajah u istom selu našao je u toliko dielova zraka do 72 diela ugljičnine. Ako i nije u tako otrovanu zraku marva odmah poginula, opažalo se očevidno, da hiri i boluje, što nije ni čudo.

Da je isti gospodin došao u selo, gdje žive pisac ovih redakah, bio bi se sgrozio, jer bi tu bez dvojbe našao u gdje kojem tamnom i zatvorenom, skoro podzemnom bivalištu nesretnih volićah i konjićah na 10,000 bar 120 dielovah ugljičnine, a bar toliko drugih kojekakovih otrovnih zračnih česticah.

No ne kvari u stajah zraka jedino ugljičnina, već tuj ima i drugih raznih škodljivih plinovah, što se razvijaju iz raztvorene mokraće i pogani (lajna). Ovamo navlaš spada mišadorov plin ili čipavac, što ga ima množina osobito u konjušnicah i ovčarnah.

Taj plin draži osobito disala i grize oči, te može biti veoma dosadan i štetan u onih stajah, gdje se pod marvom duže vremena gnoj ostavlja, a neima dovoljno stelje, da se često i valjano pokriva.

Kako je kod nas prem kod seljaka i manjih gospodarah ovo nekoliko godinah gospodarstvo udarilo nekako po zlu, te je riedko naći u obilju slame, već si sviet za stelju kojekako paproti i listinom pomaže, skoro bi valjalo obćenito svjetovati, da se staje svaki dan čiste, tim više, što je dokazano, da je svuda, gdje se duže gnoj pod marvom ostavlja, zrak više pokvaren.

Našlo se je pače, da je u takovih stajah dvostruko toliko ugljičnine, a znatno više misadora (amoniaka) nego li ondje, gdje se dnevice gnoj izmeće.

Nastaje sada pitanje, na čem se najviše opaža to pogubno djelovanje pokvarena zraka kod marve?

Ponajprije na disanju. Ovo postaje težo, mučnije i nepravilnije.

To prieći tvorbu krvi, jer se ona nemože dovoljno u plućih očistiti od ugljičnine, a po tom opet trpi cielo ustrojstvo ili organizam životinje. Zgodilo se, da je često oboljela sva marva u jednoj staji, a uzrokom se tomu pronašao jedino izkvaren, otrovan zrak. Imenito na mladoj marvi opaža se pogubnost pokvarena zraka.

Drugo zlo, što nastaje s pokvarena zraka, jest, što on škodi mlieku, ako se i malo drži u takovoj staji, a to nemože drugčije ni biti, ta bar za muzanje ostaje ono u staji. Mlieko upija neugodnu duhu (vonj) koja dakako ostaje ćak u putru, maslu i siru. Ako toga neopaža svaki nas, opaža onaj, koj je priučem onomu, što je dobro i čisto.

Uz pokvaren zrak obično je u stajah prevruće. Krivo radi, tko misli ugoditi marvi, što drži zimi staju što topliju. Ta upravo joj tim škodi i dosadjuje. Najzgodnija je za staju toplina 10° do 12° R. Bar nebi smjela premašiti 14° R. ni pasti izpod 8° R. Kad je toplina veća, marva se sveudilj znoji, mnogo žedja, a nije joj toliko do hrane stalo, s toga mršavi i daje manje mlieka, zlo probavlja, postaje troma i sklona na bolesti. Prevelika toplina odveć pospješuje raztvorbu izmetinah i nerazmjerno brzo kvarenje zraka.

Ne ima li topline niti 8° R. tada marva trpi zimu, premda ona nikako toliko ne škodi, koliko protivno, t. j. prevelika toplina. S toga nije nepotreban ili možda nekoristan trošak, ako gospodar kupi za staju termometar t. j. onaj stroj, koj kaže visinu topline, da se može svak čas uvjeriti, je li mu u stajah zgodna mjera topline.

Svatko zna, da ne škodi čovjeku ni maršetu sáma zima, koliko nagla promjena zime u toplinu ili naopako. Zato je uvjek u većoj opasnosti, da s nahlade oboli, ona marva, što stoji u prevrućih stajah, nego li druga, gdje je samo umjereno toplo.

Iz svega dakle toga, što ovdje rekosmo o potrebi čista i frižka zraka, sliedi:

1. Da ima biti staja dosta prostrana, osobito dosta visoka, a blago da ne smije biti u njoj odveć strpano;

2. da valja staju dobro zračiti, izvodeć pokvaren zrak a nadomještajuć ga čistim. U nas, gdje je uredba za zračenje (ventilaciju) u stajah riedkost, valja to učiniti otvaranjem vratah i prozorah. Ako su ovi prenizko, mogu se malim troškom smjestiti na višem mjestu.

Nije li to zbog nizine zgrade možno, valja načiniti otvor na stropu, što osobito našim seljakom za dušu vožem.

3. valjan gospodar ima odstraniti sve, što zrak okužuje. On će se dakle pobrinuti za valjan pod, za kanal, kojim će mokraća odticati, za dovoljnu stelju i čistoću. —

Da se ne diže čipavac ili mišador, veoma je dobro dnevice, ili gdje se gnoj duže pod blagom ostavlja, tri puta posipati stelju sadrom. Od tuda potiče dvoja korist: zrak bude čišći, a gnoj sočniji. To osobito valja za kosnjušnice. Ostaje nam jošte, da govorimo o trećoj potrebi: o svjetlu.

(Konac sliede).

Dopisi.

U Baški na Jurjevu 1874.

Gospodine urredniče! molimo vas, dopustite nam malo mjesta u vašem cienjenom listu, da navedemo nekoje neprilike, koje se često dogadjaju u ovoj našoj občini.

U navedenju tih neprilikah, nije nam ni na kraj pameti, da udarimo na občinsku vlast, ni na naše cielo občinsko zastupstvo, već jedino da opomenemo one nekoje naše občinske zastupnike, koji su tim neprilikam najveć krivi, da bi tako unapried bolje nego li dosle pazili i trsili se za pravi napriedak i blagostanje ove naše občine.

Početi ćemo najprije u poslu luke. Komu nije poznato, kad je zadnji put presvj. g. presjednik pomorske vlade po svom našem primorju putovao, da je to činio dakako da na svoje oči vidi i spozna potrebe naših lukah, te da po tom po mogućnosti pomogne i učini, što bi gdje moguće bilo. I uprav zato občinski poglavari svagdje bi ga što ljepše dočekali i najvrućije mu preporučili potrebe svojih lukah; jedino u Baški, prvi dan dolazka Nj. Preuzv. nepokloni mu se nitko od strane mjestne občinske vlasti, — nego tekar poslije domisliše se otci domovine odpremiti u tom poslu svoje odaslanike tamo u Trst. Nego još se tomu nešto uprav slična i ovih danah kod nas pripeti. Tko nezna, kako i koliko se je svuda pobrinuo naš slavni Vitezić za ovu našu luku, i kako je vas naš puk velikom radostju čitao njegov liepi i kripki govor, što ste nam ga vi prošlih danah objelodanili u vašem listu; al što mislite, da se je zato od sna probudilo naše občinsko zastupstvo i da je zahvalilo kako treba svomu pravomu branitelju i dobročinitelju? Oni, koji znadoše lani u oči izbora sazvati od večera do jutra občinsku sjednicu, sve do dan danas ništa o tomu neučiniše! Il valjda naši občiski otci prepuščaju to pojedincem, dočim u prenapetoj brigi za občinsko dobro, il dapače za svoje, neimaju vremena sakupljati se u sjednicu na težatan dan, nego jedino na nedjelju i svetac, i to u vrieme svečane službe božje, bez da bi u svakomu slučaju ni isti zastupnici znali o čem imaju viećati; a bila bi iznimka i osobita čast, da se koji dan ili i samo 24 sati prije na sjednicu pozovu, i to i u istom poslu občinskih računah.

Svrnimo sad malko oko na školske stvari. Bilo je negdje Decembra mjeseca, kad na carevinskom vieću naš slavni Dinko Vitezić postavi pitanje o nastavnom jeziku u naših srednjih školah; tada bijahu sve občine na ovom otoku pozvane, da pristanu na plaćilo stanarine, potrebite za hrvatsku gimnaziju, koja bi se imala ustrojiti u gradu Krku (Veji). Na to, kako se je čulo, sve su se občine radostno odazvale, jedino ova naša izjavi, da ona nedozvoljava nikakve pomoći, jer da ta gimnazija nebi bila za Bašku od nikakve koristi, pa još k tomu da se djeca manjim troškom u Senj i Rieku slati mogu, nego li u Krk. Čudnovato je doisto, kako je naš poznati plementaš dè Dessantich, koji je glava občine, mogao privoljiti toj odluci, kojom se je dokazalo, da je bolje slati svoju djecu Hrvatom na nauke, nego kod kuće, a poznato je kako on znade nesramno grditi Hrvate. I nereci, da de Dessantich neima upliva u občinskih stvari, jer on znade napadati na ljude i mnogovrstnimi psovkami. Al evo još i veće nedosliedne mudrosti.

Poslije uskrsnih blagdanah namjestiše ovdje talijanskoga učitelja, kao da se tobože promisliše, da nije već dobro svoju djecu slati u Senj i na Rieku, nego u Milan i Firencu. I bratjo, nije šala, nego prava istina, da taj nadošavši učitelj Talijan ni pet ni šest već evo ovim polugodištem u tretjem razredu započe svoja predavanja u talijanskom jeziku, pa se je ufati da će se i mjestno školsko vieće, koje barem jedanput vidi školsku sobu, začuditi i ostati kao tele pred šarenimi vrati, kad bude čulo djecu beknuti po koju u tudjem jeziku. Ali, moj Bože, od kojega li su se igdje naroda na svietu naučiti mogli ti naši občinski otci, da treba učiti djecu ne u svojem materinskom, nego u tudjem jeziku? Il se morda ovdje kod nas može djeci razsvjetliti pamet i učiniti jih vriednimi ljudi onim načinom učenja, kojim svi drugi ljudi na svietu drže da se djeca tupe i zatrubljuju? Il ćemo si mi za čast i za naše dobro držati ono, što svi drugi ljudi na svietu drže za sramotu i najveću škodu? Djeca, koja se u školi u tudjem jeziku podučavaju, il se nikad ništa nenauče, il najviše samo nešto malo za čas kao papagali, pa kad idu u sviest, kako jim nije škola ni malo glavu razbistrila, budu kao izgubljeni, smutjeni, neznaju si u ničemu pomoći i tako ostanu posvud tudje porivališće. Pa i radi ove osobite stvari, nadati se je, da će naši okretni Baščani, kad budu izbori za novo občinsko zastupstvo, osvjetlati svoje lice izabravši za svoje zastupnike samo one ljude, koji istinito ljube svoj rod i svoj hrvatski jezik, ljude pamete, mudre, mirne i bogabojeće, koji su vriedni povjeranja baščanskoga puka, ako i uboga, nu svojim imenom ponosita.

Nekoliko Baščanah.

Književne viesti.

Gosp. D. Pretner, vlastnik tiskare u Dubrovniku, poslao nam je sliedeća dva pisma, koje veoma rado donosimo:

Slavno uredničtvo! Želeći da ovdje sklopljeno velecienjeno pismo presvjetloga i preuzvišenoga bana trojedne kraljevine g. Ivana Mažuranića bude objelodanjeno cielomu narodu, a tim pripoznata visoka njegova velikodušnost, kojom je ne samo blagoizvolio primiti posvetu Palmotićeva djela, što izhodi našim tiskom, nego jošter podupirati svojim svjetom i obilnom novčanom svotom ovo izdavanje; molim slavno uredničtvo, da bi uvrstilo u svoje novine s ovim našim pismom i velecienjeni list preuzvišenoga bana, na obće zadovoljenje našemu narodu i za harnost onijeh, kojim bi upravljeno. Osobitim štovanjem itd.

Blagorodnoj Gospodi, Stjepanu Skurli, profesoru i Dragutinu Pretneru, vlastniku tiskarne u Dubrovniku.

Osobito me ugodno dirnu, što se, velecienjena gospodo, spomenuste mene s naknom, da mi posvetite epos Jakete Palmotića pod naslovom „Dubrovnik ponovljen", koji ne izdati namjeravate.

Izražujuć Vam na tom srdačnu zahvalu svoju, primam radostno posvetu, ter želeći Vam najbolji uspjeh u domoljubnom i koristnom podhvatu Vašem, prilažem ovdje u ime podpore za izdanje toga djela svotu od sto (100) forintih a. vr.

Primite velecienjena gospodo izraz osobitog veleštovanja moga.

U Zagrebu dne 2. travnja 1874.

I. Mažuranić.

Različite viesti.

* **Carski dar.** Nj. Veličanstvo naš Cesar blagoizvolio je darovati iz svoga džepa 300 f. za popravljanje i povećanje župne crkve u Sovinjaku u Istri.

* **Njegova Preuzv. Baron de Ceschi**, c. k. Namjestnik u Trstu na 6. t. m. povratio se sa svoga službenoga puta po Istri. Pohodio je Bulje, Brtoniglu, Čitanovu, Vizinadu, Poreč, Svetilovreč, Kanfanar, Rovinj, Bale, Vodnjan, Pulu, Sanvicenti, Pazin, Motovun, Sv. Stjepan i Buzet. Kao što čitamo u „Osservatore Triestino", bi posvuda dostojno primljen od kotarskih i občinskih oblastih, od svećenstva i pučanstva. Posietio je svagdje crkve, kotarske i občinske urede i škole, pa se natanko ubaviestio o različnih potrebah.

* **Za pokojnoga Tommasea** je dne 8. t. m. na osminu njegove smrti, nekoliko njegovih ovdašnjih starih znanacah i prijateljah dalo služiti tihu misu u crkvici B. D. M. od Rozarija, na koju je došao i ovdašnji grčki konsul, da se oduži pokojniku za ljubav, kojom je pratio preporodjeni grčki narod. — A uprav se čita u svih ovdašnjih novinah, da su Dalmatinci, u Trstu stanujući, imenovali navlašni odbor, da se dogovori, što će učiniti, da se naime od njihove strane proslavi kako valja uspomena toga velikoga muža, njihova zemljaka. Pa se odlučilo, ustanoviti pod njegovim imenom jednu stipendiju za jedno siromašno tršćansko djače dalmatinskoga poriekla, onda držati dne 22. tek. mjeseca u 11 sati pred podne svečane zadušnice u sv. Justu, ovdašnjoj stolnoj crkvi, te pozvati na nje što ima Trst znata i odlična, a na večer sastati se u Minervinoj dvorani, gdje će Šibenčanin prof. Miagostović čitati o pokojniku pohvalni govor, što će se objelodaniti u posebnoj ukusno tiskanoj knjizi zajedno sa pokojnikovim životopisom i sa napisi, što će taj dan krasiti u raznih jezicih njegov mrtvački odar. U odboru su jednako zastupani sinovi dične Dalmacije jedne i druge narodnosti u bratinskoj slozi i ljubavi.

* **Imenovanje.** Nj. Veličanstvo cesar, imenovalo je dr. Jurja Posilovića, dra. Antuna Kržana i dra. Franju Ivekovića bogoslovnimi profesori na zagrebačkom sveučilištu; dra. Stjepana Speveca i dra. Aleksandra Bresztjenskoga profesori na fakultetu pravoslovnom; i konačno Matiju Mesića i dra. Franju Markovića profesori na mudroslovnom fakultetu.

* **Nj. Veličanstvo** je potvrdilo zakon, kojim se odciepljuje Trsat od Bakra.

* **Tršćanska Čitaonica** poslje mesopustnih zabavah imala je u Korizmi tako zvane „Tihe Večeri", gdje se čitalo sad ob ovom sad ob onom predmetu, na izmjenu sad u hrvatskom sad u slovenskom narečju. Na te Večeri sakupljalo se svaki put u Čitaonici mnogo svieta, jer je bio prost ulaz i nečlanovom, a gospoda čita-

telji mogu se ponositi, da su bili od slušateljah više puti pohvaljeni najuzhićenijim pljeskanjem. Za „Tihimi Večeri“ dodjoše na red kazališne zabave, za koje je Odbor dao pripraviti u Čitaoničkoj dvorani maleno, al liepo i ukusno navlašno pozorište, koje se dodvorani maleno, al liepo i ukusno navlašno pozorište, koje se dosad tri puta otvorilo i svaki put mnogobrojne slušatelje baš uzhitilo.

* **Istarska željeznica.** „Osservatore“ donaša sledeća izvieśća o našoj istarskoj željeznici: U Rovinju započelo se dielati 1. siečnja t. g. i posluje 300 radnikah, najviše na mjestu, gdje će se podignuti postaja. U gorenjoj Vasi, Buzetskoga okružja, započelo se raditi 8. siečnja t. g., i posluje do 80 radnikah. U Humu, istoga okružja započelo se raditi 14. veljače t. g., i posluje do 130 radnikah. U Leščini, istoga okružja, 4. veljače t. g. i diela do 140 radnikah. U občini pazinskoj počelo se raditi 17. prosinca pr. g. sa 80 radnikah. U sv. Petru, okružju pazinskom, 19. prosinca pr. g. sa 63 radnika. Od gori nabrojenih radnikah, ima jih polovica domaćih. U Kanfanaru, sv. Petru i gorenjoj Vasi uposleno je 80 radnikah u pripravljanju gruha za nasipe.

* **Baron Polesini** bio je ovjerovljen za poslanika seljačkih občinah zapadne Istre na bečkom carevinskom vieću. Isto tako i Dr. Klaić.

* **Mnogi nas prose**, da pitamo, zašto se još nije obnovilo zastupstvo u Žminju, pošto je jurve na 14. ožujka t. g. staro obć. zastup. dovršilo svoje trogodišnje vladanje. Na to pitanje mi nemožemo drugo našim štov. dopisateljem odgovoriti, nego da se oni u tu svrhu uteku neposredno na kotarsku oblast.

* **Srbski kongres.** Kako se čita po novinah, Mogjarom je najposlje dosadilo prkositi našoj braći u Vojvodini, pak da se uprav dogovoraju, gdje će i kako će sazvati srbsku crkvenu skupšćinu, da izabere Patriarha i metne u red svoje crkvene i školske stvari u kraljevini ugarskoj.

* **Grad Trst**, kako čitamo u jednih ovdašnjih novinah, troši na same škole preko 300,000 f.

* † **Fran Jedrejčić-Miličić.** Kako nam pišu iz Lindara, ondje je dne 29. pr. m. preminuo Frane Jedrejčić-Miličić u 74. godini svoje dobe. Tko je bio Jedrejčić-Miličić? Imućan i pošten kmet, ljubljen i štovan od svakoga, koji ga je poznavao. A poznavala ga je ciela Istra, koju je u svojoj mladosti od sajma do sajma sto i sto puti proputovao, tržeć kojekakvim težačkim oruđjem. Toga vriednoga starca, mimo ostalih kriepostih, rešila je i ta, da je žarko ljubio i branio svoj narod i svoj jezik. Odkad se ovo nešto Istra probudila, pa se i njemu već u starosti oči otvorile, držao je baš mladenačkim uzhitom s narodnom strankom, kojoj je prigodom zadnjih izborah bio kao vodja u onom kraju pazinske okolice. Njegov glas bio je slušan i predlani, kad su se birali zastupnici u občinsko pazinsko vieće, komu je bio i sám sviestan i neutrudljiv član. Mi ovo iznosimo na svjetlo zato, da se ga spomenu njegovi mnogobrojni znanci i prijatelji, pa koga su za života ljubili i štovali, da ga i po smrti nasljeduju u njegovih kriepostih i u žarkoj ljubavi prama rodu i domovini. Bog mu daj lahko duši!

Sa tršćanskoga tržišća.

Sa žitom bilo je prošlih danah malo radnje, ovdje se spekulacija drži u strani, i premda podosta nepovoljni glasovi stižu sa svih stranah glede usjevah, ipak ciene nemadu stalnosti i po malo popušćaju. Kukuruza dosti dolazi i malo odnosi i mlogo robe ima u putu za ovamo i zato su ciene slabije, robu gotovu na malo prodaju po f. 1.50 a na veće partije dali bi rado po f. 6.45 a da se preda u mjesecu Juniju nude po f. 6.25 sve za q 116. Šenica slabije ciene, robu dobru, koja se prodavala po f. 10.20, danas daju po f. 9.75 za q 116. Zob čvrste ciene, roba hrvatska po f. 3.90 za q 64. Ječam dunavski po for. 5.75—80 za q 100. Ulje dalmatinsko i dubrovačko po f. 30 za q 107 i premda se uljike svuda dobro pokazuju, nije prilike da će ciena opadati, nego prije da će biti još štogod skuplje. Kafi ciena uzdržanija, prodaje se Rio roba slabija po f. 50, bolja f. 52, a ljepša po f. 55 do f. 56. Sećer u glavah po f. 22 sitni po f. 20.75 do f. 21. Pirinač se drži dobre ciene, talijanski po f. 10 do f. 10.75. ingleski po f. 9.72. Vuna debela slab izgled, ostanci lanjske vune prodaju se po f. 42 do f. 46 srebra kako koje pranje. Vosak sasvim zanemaren, najljep roba nema kupca po f. 90 srebra. Kože suhe volovske domaće tuzemske od q 15 do 25 po f. 72, kravje dalm. i amer. od q do f 73, žećine bosanske po f. 32 srebra za 115 komadah, sl izgled. Petrolj amer. po f. 11. Spiritus po f. 21—22 f. viedro.

PRIVREMENI RED PLOVITBE

PARABRODAH BRODARSKOGA DRUŠTVA U SEN.

izmedju

Rieke, Voloske, Ike, Mošćenice, Rabca, Cresa i Pule.

Odlazak i povratak.

Ponedieljak: Odlazak iz Rieke tičući Volosku, Iku, Mošćenicu, Rab Cres u Pulu.

Srieda: Olazak iz Pule preko Cresa, Rabca, Mošćenice, Ike, V loske u Riebu, vraćajuši se iz Rieke istim putem do Cre

Četvrtak: Odlazak iz Cresa preko Rabca, Mošćenice, Ike, Volos u Rieku, vraćajući se istim putem do Cresa.

Petak: Odlazak Cresa preko Rabca, Mošćenice, Ike, Voloske do Rie vraćajući se iz Rieke preko Voloske, Ike, Mošćenice, Rab u Pulu.

Subota: Odlazak iz Pule preko Cresa, Rabca, Mošćeniće, Ike, V loske u Rieku.

Odlazak iz Pule svaku sriedu i subotu u 1 sat u jutro.
„ „ Cresa svaku sriedu, četvrtak, petak i subotu u 5 sati u jut
„ „ Rieke svaki ponedieljak u 11 sati pred podne.
„ „ Rieke svaku sriedu, četvrtak i petak u 3 sata podne.

Plaća se unapred kod ukrcanja u parobrod.

	I. mjesto	II. mjesto	III. mjesto
Iz Pule u Cres	2.40	1.40	—.70
„ „ „ Rabac	2.40	1.40	—.70
„ „ „ Mošćenicu	2.70	1.70	1.—
„ „ „ Iku	2.80	1.80	1.10
„ „ „ Volosku	2.85	1.85	1.15
„ „ „ Rieku	2.90	1.90	1.15
Iz Cresa u Rabac	1.30	—.80	—.45
„ „ „ Mošćenicu	1.90	1.20	—.60
„ „ „ Iku	2.—	1.30	—.65
„ „ Volosku	2.40	1.40	—.70
„ „ Rieku	2.40	1.40	—.70
Iz Rabca u Mošćenicu	1.30	—.80	—.45
„ „ „ Iku	1.90	1.20	—.60
„ „ „ Volosku	2.—	1.30	—.65
„ „ „ Rieku	2.20	1.35	—.67
IzMošćeniće u Iku	—.50	—.30	—.20
„ „ „ Volosku	1.—	—.60	—.30
„ „ „ Rieku	1.20	—.70	—.40
Iz Ike u Volosku	—.50	.30	—.20
„ „ „ Rieku	1.—	—.60	—.30
Iz Voloske u Rieku	—.60	—.40	—.25

Opazka. Putne cedulje za III. mjesto dobit će samo radnici, nadničari i mornar Dieca putuju uz običajnu polakšicu.
Dozvoljena je putnikom samo ručna prtljaga, dočim za veće prtljage, ko svežnje itd. platit se mora posebna kirija.

U Senju mjeseca travnja 1874.

RAVNATELJSTVO.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Maja 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Caroki dukati (ecchini)	5.27	5.26½	—	5.26½	5.26	5.27	5.27	5.28½	5.30	—	5.32	5.33	5.33	—	5.32	—
Napoleoni	8.93½	8.93	—	8.94½	8.94	8.93½	8.94	8.94	8.94	—	8.95	8.96½	8.95	—	8.95	—
Liro Inglesko	11.25	11.24	—	11.25	11.25	11.24	11.25	11.24	11.25	—	11.25	11.26	11.26	—	11.26	—
Srebro prid (aggio)	104.85	104.75	—	105.—	105.—	105.—	105.—	104.75	105.25	—	105.25	105.50	105.50	—	106.50	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carovine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu malo stvari, a nesloga sve pokvari." *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 1 piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Junija 1874.** **Broj 11.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. svibnja.

Dne 22. i 23. svibnja zatvorile se i delegacije. Naši i ugarski odaslanici razstali se čašom u ruci, napivši sreći i blagostanju austro-ugarske države. Liepo je to sporazumljenje i to bratimljenje, ali država još uvjek nekako zapinje. Najbrže da joj negdje nešto fali, za što neznaju, il neće da znaju ljudi, koji njom upravljaju.

Baš se čita, da je potvrdjen i treći članak vjeroizpovjednih zakonah. Bečke se novine sgražavaju nad našim nevoljnim novčanim stanjem, naime odkad je poznato, da će nas ovo ljeto ružno izdati u jednoj i drugoj polovici carstva.

Šad u cieloj državi nesjedi nego ugarski sabor, al da će se i taj doskora odgoditi. Pa kad to bude negdje u srpnju da će se sastati sabor hrvatski. Hrvatska je počela liepo napredovati, al baš to kao neide po ćudi njezinoj ugarskoj sestri, jer jedna tamo stranka negleda, neg kako bi ju podkopala. U tu svrhu iztišlja i baca u svjet svakojake laži, kao da se tobože Hrvatska misli odcjepiti od Ugarske i osnovati na svoju ruku nekakvo jugoslavensko kraljestvo, kamo bi dakako spadalo i slovensko austrijske pokrajine. Na temelju tih klevetah svjetuje onda vladi, neka nikako nesdruži s Hrvatskom Dalmacije i bivše vojničke Krajine. Eto što je sve trebalo izmisliti, da se neizpuni zakon sdruženja, koji su i sami Magjari učinili! Nego ufamo se u Boga, da će Hrvati znati Magjarom dokazati, da laž ima kratke noge, a zakon da je zakon ne samo u Hrvatskoj, neg i u Ugarskoj.

Na poziv Gorčakova, ruskoga kancelara, da će se dne 15. dojdućeg srpnja sastati u Briselu diplomatični zastupnici svih evropejskih državah, da viećaju o medjunarodnom pravu i o držanju, kad bi kojom nesgodom rat buknuo. Ako je to istina, onda borme valja reći, da se Rusija moćno ističe na prvo mjesto, na koje su ju posadili sadašnji evropejski odnošaji.

U Franceskoj se promienilo ministarstvo. Nitko nezna, što će se tamo dogoditi u najbližoj budućnosti, al najbrže da će se republika utvrditi. Čuje se, da Njemačka opet misli postaviti na španjolsko prestolje jednoga svog kneza; dakako iz toga se neće poroditi rat, kao prije četiri godine, jer su sad Franceskoj ruke vezane.

Srbski knez Milan na putu iz Carigrada navratio se u Bukarešt svojemu susjedu rumunjskomu knezu Karlu. Vele, da se vraća praznih rukuh za svoj narod. To je jako lahko, jer Turci još nešto sami mogu, a što nemogu, to im drugi pomažu, pa borme i zapoviedaju. Neg bilo kako mu drago, Srbiji i srbskomu narodu jabuka neće fali.

Upit Dr. Dinka Vitezića,

poslanika na car. vieću, preuzvišenoj gg. ministrom financijah, bogoštovja i nastave, unutarnjih posalah i pravosudja.

Dopisom 9. Svibnja 1873. br. 240 umoli porezni ured u Pazinu plovanski ured u Žminju u Istri, neka mu javi, gdje živi duhovni pomoćnik Ivan Mahnić, na što odgovori plovanski ured u hrvatskom jeziku sastavljenim dopisom 11. i. m. br. 114.

Na pismo bude natrag poslano dojdućega dana br. 240 sa opazkom, da buduć je na srbskom jeziku napisan, to ga podpisani činovnici nerazumiju, niti su ga dužni razumiti.

Tu treba opaziti, da nije, ko što se uvidja iz napomenutoga dopisa, koji je ovdje priklopljen u izvoru, napisan na srbskom, već na hrvatskom, u Istri navadnom jeziku.

Napomenuti plovanski ured uprosi nadalje dopisom 3. Siečnja t. g. br. 4. okružno školsko savjetničtvo u Pazinu, jeli je dozvoljeno po obstojećem zakonu učitelju sklopiti ženitbu bez dozvole svojih poglavarah. Riešenje ovo činilo se plovanskomu uredu tim nuždnije, što je Frane Uršić, učitelj u Žminju, molio potrebite spise za ženitbu.

Dopis ovaj bude takodjer plovanskomu uredu povraćen odlukom okružnoga školskoga savjetničtva od 5. Siečnja t. g. br. 8 opazkom, da ga sastavi na talijanskom jeziku, kojim se kako mu bje javljeno, izključivo služi okruž. škol. savjetničtvo.

U Istri se uz njemački u svakoj struci javne uprave rabi kao uredni jezik talijanski, i akoprem ima u Istri *dvie trećine Hrvatah* — jer ko što je poznato od 254,000 ima ih 180,000, a samo 70,000 talijanah — to se ipak na njihov jezik nepazi.

Glavna mjesta kod uredah zauzimlju ljudi, koji su podpunoma nevješti hrvatskomu — *dakle većine naroda* — jeziku i kod nižjih činovnikah, koji su većinom južni Tirolci, ima ih jako malo, koji razumiju, a još manje koji ga govore.

U takovih okolnostih nemože se ni pomisliti dobro uredjena uprava, a odtud i sliedi, da zemlja dan na dan propada.

U Dalmaciji, gdje su, što se narodnosti tiče, jednaki odnošaji, bi u potonje vrieme, ako i ne podpunoma, a to bar djelomice obzir uzet i na korist hrvatskoga pučanstva.

Još g. 1862. i 1869. propisalo je visoko ministarstvo nutarnjih posalah i pravosudja naredbom 20. travja 1872. (broj 17. zemaljskoga i državnoga zakonika za Dalmaciju) rabiti jezik domaći Dalmacije i u izvanjskih poslovih ureda, političke uprave, sudovah i državnih odvjetničtvah.

Ove se naredbe tiču napose riešenja pismenih prošnjah ili ustmenih objavah napomenutih uredah, vodjenja zapisnika izmedju stranakah, ili obrazloženjah u kaznenoj i gradjanskoj parnici.

Te akoprem naredbe one, kako rekoh, nenalažu rabljenje hrvatskoga jezika kod rečenih uredah u onoj mjeri, kô što naredjuje XIX. članak državnoga zakonika u pogledu sveobćih pravah državljanah od 21. prosinca 1867 (o. z. l. br. 142), to je tim ipak učinjen prvi korak budućem izvedjenju one znamenite naredbe.

Navedenim člankom državnoga temeljnoga zakona jesu svi narodi države ravnopravni i svaki pojedini narod posjeduje nepovredljivo pravo, čuvati i njegovati svoju narodnost i svoj jezik.

Istim člankom priznaja nadalje država ravnopravnost svih zemaljskih jezikah u učioni, uredu i obćem životu.

Uvaživ sve ovo, usudjuje se podpisani upitati visoku vladu:

1. Jeli poznat preuzvišenomu g. ministru financijah u početku ovoga upita navedeni slučaj pazinskoga poreznoga ureda?

2. Jeli poznat preuzvišenomu g. ministru bogoštovja i nastave drugi u ovom upitu napomenjeni i prvomu sasma jednaki slučaj okružnoga školskoga savjetničtva u Pazinu?

3. Koja sredstva smieraju upotriebiti preuzvišena gg. ministar financijah bogoštovja i nastave da zapriečе u oblastih i uredih, koji su im podvrženi dalnje slične slučajeve, koji stoje u opreci sa XIX. člankom temeljnih pravah?

4. Smieraju li izdati preuzvišena gg. ministar unutarnjih posalah i pravosudja, što se tiče porabe u Istri domaćega jezika u izvanjskih poslovih uredah političke uprave, sudovah i državnih odvjetničtvah, u primjerno vrieme slične naredbe, koje su polag navedenih naredbah malo po malo zbilja sliedile za Dalmaciju, da se tako i u ovoj zemlji sasma izvede u XIX. članku državnih temeljnih zakonah izrečeno načelo?

U Beču 28. travnja 1874.

Dr. Dinko Vitezić, Dr. L. Monti, Pražak, Josip Grof Barbo, Harant, Vjekoslav Karlon, Dr. Fanderlik, Lienbacher, M. Herman, Starkenfels, Dr. Mezulik, Hohenwart, Giovanelli, Dr. Oelz, Klaić, Clementala, Wurm, Fr. Weber, Dr. Mildschuh, Pavlinović, Ganzwohl, Dr. Šrom, Fr. Fischer, Antun Bilinfeind, Iv. Zeilberger, Schrems, Naberegj.

Pazinska gimnazija.

Kako smo obećali u zadnjem broju, evo nas opet da izviestimo i nadalje naše čitatelje, što o tom predmetu pišu razne ovdašnje novine. Taj predmet je za nas izmedju svih u Istri najpreći i najvažniji, jer dokleged nebudemo imali u Istri svojih pučkih školah i prama njim barem jednu gimnaziju u svojem jeziku, naše će pravice, naša narodnost i naše narodno dostojanstvo biti pogrdjeno i potlačeno, pak se nećemo moći nego tužiti na nepravdu i nasilstvo, dolazilo to odkud mu drago.

Na dopis dakle, što smo ga zadnji put priobćili u izvadku, bilo je prigovoreno i na prigovor odmah odgovoreno u pomenutom već *Corriere di Trieste*. Nu taj prigovor bio je prazan da nemože

prazniji. A drugači nije mogao ni biti, jer neima težega posla na svietu, što jest vojevati proti istini. Corrierov dopisnik dobro veli, da bi se mogao proći dalnjega pisanja, jer da mu je protivnik najzad priznao, da ima u Istri na jednu Talijanah dvie trećine Slavenah, a s druge strane da nije pobio ni jednoga od njegovih razlogah. Nego, budući je njegov protivnik rekao u svom odgovoru više stvarih, kojo nisu istinite, da smatra za svoju dužnost, suzbiti jih jednu po jednu, da i njih bez traga nestane.

I tu mu najprije odgovora na prigovor, *kao da on tobože piše vladi za volju*, pa kao da s toga njegovi razlozi gube svoju vriednost. Pošteni i razumni ljudi negledaju, veli mu naš prijatelj, tko piše, nego što i kako piše. On da baš nije vičan kuditi nikoga, pa ni vlade, kad toga vlada nezaslužuje; al uprav rad toga da srdačno mrzi na svakoga, koji neće da čuje istine, pa makar dolazila odkud mu drago. Istina nije ničija ni robkinja ni služkinja, nego gospodja i gospodarica svagdje i svačija, pa i vlade i njezinih protivnikah.

Na prigovor, *da skoro sva občinska zastupstva, sam sabor i zemaljski odbor hoćeju, da bude učevni jedino talijanski jezik u Istri*, odgovara mu, da je to koli nepravedno, toli žalibože istinito. Ali ga ujedno i opominje, da se nebi mario pozivati ni na sabor ni na zemaljski odbor; jer da to visi o tom, kako u Istri postaju občinska zastupstva, kako sabor i kako najposlje odbor iliti junta. Tko nezna da biraju i postavljaju jedan drugoga? A sad ga pita, neka mu rekne, koliko ima Slavenah i koliko Talijanah na primjer u pazinskoj občini, pa koliko sjedi u občinskom zastupstvu jednih i koliko drugih, i što je tomu uzrok? Uzrok je tomu, što su Slaveni, potle su bile ukinute njihove občine, razsijani uru i dvie daleko od njesta, gdje je občinsko sjedište, pak im je više nego ikada otegočen pristup u občinsko zastupstvo. A s druge strane i kad dojdu u zastupstvo, ono talijansko pisarenje i ono talijansko govorenje nemože jih nego zaslipiti i zaglušiti tako, da neznaju ni što se radi ni o čem se radi. Pa jeli čudo, što su u takvih občinah Talijani sami gospodari? Ali s druge strane jeli pak pošteno, pozivati se na zaključke takvih občinah i njihovih zastupstvah jedino zato, što su protivni Slavenom, kojih ponajviše u zastupstvu i neima?

Da pak prstom pokaže, kako je bio u mnogih istranskih občinah upeljan talijanski jezik u školu, spominje, što se je u ono vrieme dogodilo u Draguća. U toj občini su svi občinari čisti Slaveni; jedini načelnik iliti glavar je htio da bude Talijan. Taj sazove skupščinu i dade napisati talijanski protokol, u kojem se veli izrekoma, da je bio protumačen i hrvatski, jer da zastupnici nerazumiju talijanski — a znate li, što se u njem kaže? Da zastupnici hoće i zahtjevaju, da bude u Dragoću škola talijanska!

Mi ćemo od naše strane ovomu dodati, da su u nekojih občinah kako smo čuli, naši zastupnici bili i na drugi način zaslepljeni onom prigodom. Došlo bi n. pr. od Junte, neka se zastupstvo izjavi po zakonu, u kojem će jeziku da mu bude škola. Ali šior podestat bi prekrojio pitanje, pa bi rekao: Hoćete li, da vam bude škola u talijanskom, il u njemačkom jeziku? Zastupnici kmeti, misleć dakako, da im tu neima drugoga izbora, nego med talijanskim i njemačkim jezikom, rekli bi — u talijanskom! Zašto nije podestat pitao u obće, il zašto nije barem spomenuo i hrvatski jezik, to najbolje znaju oni, koji su ta pitanja prevraćali. Takovo postupanje hoće biti dakako lukavo iliti šegavo, ali pošteno borme nije, jer pošten čovjek sa svakim jasno i očito govori, pa i s prostim kmetom!

Iz svega toga se najbolje vidi, što vriede izjave nekojih občinah, ako i jesu pitale talijanski jezik za svoje škole. A gdje se zastupnici tako za nos vode u ime školah, nevode li se i u ime izbora zemaljskih zastupnikah, i kad nebi s druge strane bila istina, da izborni zakon ide više na ruku Talijanom, nego li Slavenom, kao što to priznaje i sam protivnički dopisnik? Je li dakle čudo, što su talijanska občinska zastupstva, talijanski sabor i talijanska junta? Ne, to nije nikakvo čudo, nego je čudo, što se protivnički dopisnik na nje pozivlje, da uvede i uzdrže talijanski jezik i u onih istranskih školah, u kojih mu po XIX. §. neima više mjesta, nego li hrvatskomu u Fiorenci i Berlinu!

Protivnički dopisnik veli nadalje, *da u svoj Istri već od vjekovah vlada jedino talijanska prosvjeta (coltura), pak da srednje istranske škole nemogu i nesmiju biti nego talijanske, makar bio u Istri još i veći broj Slavenah.* Na tu nakazu odgovara naš prijatelj, dokazujuć, da u Istri nije bilo do sada baš nikakve prosvjete, izvan ono nešto u nekojih gradićih medju riedkom talijanskom gospodom. Ali ta prosvjeta da je bila sebična, nepravedna i okrutna, jer što su ta gospoda bila tobože prosvjećenija, to da su tim jače gnječila pučanstvo seljačko, koje je čamilo u najvećoj gluposti i siromaštvu, pa bilo baš pravo roblje imenom i pomenom (omine et nomine). Pozivlje li se protivnički dopisnik na ta već davno prošla vremena, pita naš prijatelj, pa izvodi li iz toga, da imaju Talijani pravo držati dovjeka u gluposti seljački puk istranski, te kako su nekada desetinu, pobirati sad od njega adicionale, da mogu graditi svoje talijanske škole i plaćati svoje talijanske učitelje? Iz nepravde prošlih vjekovah, koja je pušćala istranske Slavene bez svake prosvjete, izvodi pravilo, dostojno Nerona: Bio u Istri makar i još veći broj Slavenah, istranske srednje škole nemogu i nesmiju biti nego talijanske! To nije drugo, nego iz stare nepravde kovati novo pravo, te izjaviti, da za Slavene neima već u Istri ni pravde ni zakona!

Pa koji su ti ljudi, što tako rade?

To su oni, koji neprestance viču, da je narodnost najveća svetinja, a narodni jezik najsvetije pravo za svakoga čovjeka; to su oni, koji se rogobore svakom prilikom na samovolju i nepravdu vladah i vladateljah. Pa evo, kako strižu ti odvjetnici prava i pravice, kad im dojdu u ruke sukno i škarice! Tada im već nije sveta ni narodnost ni jezik, jer naprosto zahtievaju od Slavenah, da sve to zataje i da se potalijanče. Njihov dakle toli razvikani napredak naprama Slavenom nije drugo, nego da se Slaveni još i jače nego li do sada prignu na ralo i na motiku, da im zemlje što bolje urode, pa da mogu smagati svakojake poreze i prireze, a oni liepo trošiti što jih volja i kako jih volja sve samo na svoju korist.

U dojdućem broju hoćemo dovršiti.

Dopisi.

Iz pazinskoga kotara.

Ako pomislimo na prošlo žalostno vrieme, kad je u Istri narodni duh hrvatski samo životario, kano da ga nebi ni bilo, pa ga prispodobimo sadašnjemu, daje nam nade bolje i sretnije budućnosti.

Bolja budućnost našega naroda treba da nam uvjek pred očima lebdi, da o njoj često razmišljamo, nebi li svi složno, pregnuv naše sile i pružajuć si podpomagajuću desnicu, našega kmeta izbavili od more, koja ga svodjer tišti i tlači. Ali se to neda postići bez sudjelovanja samih kmetah, kako je i naravno, jer nitko nemože od koga zahtjevati da ga oslobodi, ako sam za svoje oslobodjenje ništa nečini.

Ima doduše u našoj Pazinšćini nekoliko sviestih si hrvatskoga imena ljudi, ali takovi nisu svi, jer ima žalibože još i takovih, koji se dadu zaslipiti od bezdušnih Šarenjakah, nenvidjajuć, da ovi samo za svoj žep rade. Da je tomu tako, osvjedočismo se mjeseca septembra prošle godine. Tada čusmo iz ustiuh naših prostih kmetah: Nećemo više da nam Talijani gospodare; drugi put pokazat ćemo im bolje da li još živimo. Takove rieči bodre čovjeka da nastavi započetu raduju; takove rieči svjedoče, da nije ostao bezuzpješan dosadanji trud narodnih Hrvatah, nego da je urodio deseterostruko, akoprem ima malo radnikah buditeljah na tom širokom polju.

Da li su gori navedene rieči našim kmetom iz srca predrle, vidit ćemo, kad im se bude prilika desila. Ta prilika nije možda jako daleko, jer smrću Josipa Luciani-a, izprazni se mjesto zastupnika birališća labinjsko-pazinskoga kotara na Porečkom saboru, te ga treba popuniti.

Dosada bijahu izabrani skoro uvjek ljuti protivnici naše narodnosti, ali došlo je vrieme, da pošaljemo u Poreč čovjeka svoje vjere i jezika, koji štuje sve što je kmetu milo i drago. Takovih nam treba ljudi! Nu žalibože ima u Istri malo takovih ljudi, koji bi bili zajedno i narodni, pošteni i razumni; tekar nam se po školah uzgajaju. Nu ako ih nema mnogo, a ono ih ima bar nekoliko, pak zato bi trebalo brzo za ime im doznati, da svi složno svoj glas za nje dadu, kad treba.

Što se mene tiče, ja savjetujem, da se u obzir uzme gosp. Orlić, plovan Žminjski, naš domorodac, neustrašiv branitelj naših narodnih pravicah, poštenjak i vriedan svećenik, koji ne samo zna nego i hoće da se kmetu pravica dieli. Naši protivnici, Talijani i Šarenjaki nam neće moći predbacivati, da tobože za „Kranjsku“ radimo, nego će se osvjedočiti, da su naše namjere pravedne, jer tražimo, što je naše! Čas je da počmemo raditi!

Istrijanin.

Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri.

Današnjim brojem počimamo štampati imena družtvenikah naše domaće Bratovšćine. Kako će naši čitatelji viditi, početak je takav, da se pomoću Božjom možemo nadati najboljemu uspjehu. Ovom prigodom, pozivljuć što toplije u naše kolo svaku čutljivu i rodoljubnu dušu, dajemo i opet na znanje, tko se želi upisati, da se može neposredno obratiti i na naše Uredničtvo, koje je od „Osnovateljnoga Odbora“ ovlašćeno i novce primati i upisnice izdavati. Ovo javljamo u obće, ponajviše pako zato, da olakšamo pristup u družtvo mnogobrojnim slavenskim rodoljubom, u Trstu i okolici mu stanujućim.

Uredničtvo.

Imenik družtvenikah.

N. N. biskup iz X. f. 50, Ivan Kralj biskup f. 30, Dr. Nikola Geržetić c. k. nadlečnik f. 2, Ivandija Josip pravnik f. 2, Dušan Kotur pravnik f. 15, Zlatko Halper pravnik f. 3, Vladoj Vragović pravnik f. 1, Milan Zorko pravnik f. 1, Bišćan Nikola pravnik f. 3, Vladimir Barac pravnik f. 3, V. Brodski pravnik f. 1, Ivan Obajdin pravnik f. 1, Skender pl. Vučetić pravnik f. 3, Levin pl. Barac f. 2, Eduard Halper f. 10, Alberto Halper f. 5, Ivan Radić f. 1, Judita Rozgaj f. 5, Tonika Speciari f. 10 svi iz Zagreba. — Ivan Fiamin župnik f. 5, Tomislav Padavić vel. bilježnik f. 20, Erazmo Barčić odvjetnik f. 12, Ivan Martinolić učitelj f. 6, Matej Marušić učitelj f. 2, Ivan Durbešić tergovac f. 1, O. O. Kapucini f. 1 svi iz Rieke. Sofija Kirović posiednica f. 3, Bartol Francelj učitelj f. 1 svi iz Varaždina. — Pop Rajmund Jelušić iz Pićana f. 1, Umělecká Beseda iz Prage f. 10, Franjo Haračić pravnik iz Inusbrucka f. 1, Franjo Steidle bilježnik iz Siska f. 1, Anton Soodat c. k. por. nadzornik iz Voloske f. 2, Franjo Kosec f. 1, Jakov Lužnik učitelj f. 1, Ivan Simčić osebnik f. 1, Mate Ivak kmet 30 nč., Jakov Laginja kmet 30 nč., Ivan pl. Brauničar c. k. nadšumar f. 5, Marija Cucančić teržica 30 novč. svi iz Klane. — Bartol Legat biskup iz Trsta f. 30, Andrija Sterk župnik iz Lovrana f. 7, Juraj Premuda kapelan iz Sv. Mateja f. 7, Vinko Dubrović kapelan iz Zvoneća f. 3, Vinko Zamlić kapelan iz Opatije f. 3, Pop Petar Dorčić f. 3, Pop Petar Čubranić f. 1, Pop Marko Mrakovčić f. 1, Mihovil Mihalić p. Jura f. 1, Marko Hero Franov f. 1, Petar Mihovil Bonefačić f. 1, Franjo Dorčić p. Petra f. 1, Nikola Barbalić Markov 30 nč. svi iz Baške. — Ernest Jelušić svetjenik f. 7, Vekoslav Vlah dekan f. 7, Robert Jelušić kaplan f. 5, Mate Jardas krčmar f. 1 svi iz Kastva. Dr. Dinko Vitezić carov. poslanik iz Vrbnika f. 100.

Svota f. 402.20 novč. *(Dalje drugi put.)*

Franina i Jurina.

Fr. Jurino, kade si bil svo ovo vrieme?
Ju. Pul oguja, a sad sam izplazil, da vidim, je li ča ostalo od zime i mraza.
Fr. Zaboga, ča će bit iz nas, Jurino?
Ju. Za nas već kako tako, ač smo stari, pak ćemo se morat ugnut; al neznam, ča će bit iz naših mladljih, ako ne budu pametniji od nas svojih starijih.
Fr. Kako to?
Ju. Tako: kad su dobra leta, onda kuhaj, vargaj, peci, pij, ihuhaj; a kad nastanu nerodna, onda kukaj, uzdiši, stradaj, pogibaj!
Fr. Ma, ča ćeš mu — takov ti je svet!
Ju. To nije istina, ostali svet nije takov — budi rečeno prez zamera — takovi smo sami mi. Ostali svet, kad ima špara, a kad nima uživa.
Fr. Ča će to reć?
Ju. To će reć, da onda žive od špara.
Fr. Jednaput će bit i pul nas tako, al Bog zna kada, ač je naš svet još jako neprosvećen.
Ju. Prosvećen il neprosvećen, ja bim dal svakoga obesit, ki barem za dva leta napred nemisli.
Fr. A znaš, ča bim pak ja storil, da zapovedam?
Ju. Ča?
Fr. U svakoj občini bim ustanovil jedan šparnjak iliti jednu pučku kasu; va tu kasu bim pobiral od svake družine svako leto toliko po sto za svaku kućnu glavu; onda bim dal beći na dobar i siguran interes; pa kad bi nastala slaba leta, bim svakomu svoje delil, da proživu od svojega špara.
Ju. Takovih kas ti ima po drugih mestih kolikogod hoćeš, a zovu se po našu *Štedionice*; al samo ča ljude nijedan nesili, nego sami va nje nose.
Fr. Baš mi je drago, da je dakle i moja tikva kadra neč zmislet, ča more svetu koristit.
Ju. I kako — zato i veli mudro naša poslovica: Kî na daleko svoju potrebu gleda, nikad potrebe nima!

Prosvjeta.

DRUŽTVO SVETOJERONIMSKO.

Poziv, što sliedi, bio je razaslan od velezaslužnoga predsjednika svetojeronimskoga družtva svemu častnomu svećenstvu po Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, pa ga i mi preporučujemo što toplije možemo domoljubnomu svećenstvu po našoj Istri.

„Častno Svećenstvo!

Družtvo sv. Jeronima, ustrojeno god. 1868. u Zagrebu za izdavanje pučkih knjiga moralnoga i poučnoga sadržaja, dosada je mnogo koristno i plodovito zrnce sasulo svomu narodu u krilo. Ono je u pet godina svoga obstanka izdalo do 66.000 komada knjiga, i te knjige razširilo po svem našem narodu, tja u Bosnu i Ugarsku. Knjige su po obćenitom sudu dobre, za puk razumljive, podobne da mu prosviete um, razšire potrebito znanje, srce i značaj okriepe i oplemene.

Za to je ovo družtvo steklo i sve više stiče priznanja i podpore. Ono biaše sretno naći možna i milostiva zakrilja od visokih vlasti naše zemlje, svećeničkih, političkih i vojnih; ono je postalo kano mezimče velikih dobrotvora, koje sav naš narod pozna i časti; njemu su ponajvrstniji pučki pisci poklonili ugledne plodove svoga uma i pera; njemu na uspjeh darovali drugi rodoljubi dosta svoga novca, svoga truda i vremena; ono je sabralo liepu kitu članova od najpriprostijega djeteta u seoskoj školi, do visokorodjena gospodina u sjajnoj palači: samo jedno nemogaše doslie da dobije — *dosta* revnih i požrtvovnih *povjerenika.*

Premda ima u našem puku dosta neukosti i druge nevolje, ipak se čini, da treba upravo onomu nedostatku poglavito pripisati, da se pučka knjižnica svetojeronimskoga družtva nije još udomaćila u svakoj kolibici. Eno družtvo sv. Mohora u naše braće Slovenaca broji do 26.000 članova, premda je novčani prinos veći, nego-li u našem družtvu: doživotni naime član plaća 10 for. a jednogodišnji — a na ovih je najviše osnovano ono družtvo — 1 f. Ali je ono družtvo osnovano na *povjerenicih* tako, da ima skoro za svaku pojedinu župu poseban povjerenik. I družtvo sv. Jeronima hvali se s onimi krajevi, gdje su ga razširili revni povjerenici.

Za to je glavna godišnja skupština ovoga družtva, držana 22. Siečnja u Zagrebu, naputila upravljajući odbor, da uznastoji u svakoj župi steći posebna povjerenika. Za povjerenike da se po primjeru družtva sv. Mohora zovu ponajprije svećenici i pučki učitelji. Ovi bo poznavajući ponajbolje sve mane i sve potrebe našega puka, imat će dosta ljubavi u srcu, da mu htjednu pomoći.

Na Vas dakle, braćo svećenici i učitelji, obraća se pouzdano upravljajući odbor družtva sv. Jeronima, moleći da mu pomognete u poslu povjereničtva. Odbor želi za svaku župu posebna povjerenika, i moli, da bi povjereničtvo preuzeo *župnik.* Ako ovaj sam nemože, da bi odboru *preporučio* kapelana, učitelja, ili koga drugoga, za kojega je osvjedočen, da bi pošteno i revno radio za korist družtva. Nego ako bi morda bilo slučajno u kojoj pojedinoj župi takovo stanje, da bi za nju poseban povjerenik bio skoro suvišan, onda molimo, da nam *dotični župnik* naznači u *blizini* koga za povjereničtvo sasvim sposobna. Napokon gg. župnici čestoputi poznaju sav svoj kotar tako dobro, kako svoju župu, te bi nam dakle i gledе drugih župa osim svoje mogli poslužiti dobrim savjetom. I za to molimo one, koji znadu i mogu. Što družtvo očekuje od svojih povjerenika, natisnuto je pod ovaj poziv. Konačno molimo svakoga pojedinoga župnika, da izvoli ovaj poziv *priobćiti* gg. kapelanu i pučkomu učitelju, pa nam onda *čim prije točno odgovoriti*: prima li sam povjereničtvo? ili koga nam preporuča?

Bez Vaše složne pomoći, braćo, neće naše družtvo lasno ni svoga dosadanjega djelovanja utvrditi, nekmo li razgraniti. To bo djelovanje visi poglavito o dohodcih družtva. Dosad su ga držali veliki dobrotvori, družtvo se i odsad uzda u njihovu milost, ali i mora nastojati, da stane sasvim na svoje noge. Kako je prinos malen — a mora malen i ostati poradi siromaštva našega puka, — samo će onda imati dosta dohodka družtvo, ako poput sv. Mohora bude brojilo svoje članove na mnogo tisuća. Nadalje bez Vaše ljubezne podpore još će manje družtvo polučiti svoju svrhu, koja jest, da mu knjige dopru u svaku kućicu. Družtvo želi, da prosvjetu u puku obćenito razširi, i to zdravu, naravi našega naroda i njegovim tradicijam primjerenu, na tvrdoj, krvlju zasvjedočenoj vjeri naših otaca, i na njihovu plemenitom srcu osnovanu prosvjetu. Braćo, koji ste iste misli, pomozite!

Odbor od svoga veledušnoga povjerenika moli i pouzdano očekuje evo ovo:

1. Da se brine u obće za boljak i procvjetanje družtva i svakom zgodom preporuča njegovu korist, napose pako da mu revno pribavlja članova, od njih kupi družtvene prinose, te ih pošilja upravljajućemu odboru. Kako je družtvo sastavljeno od utemeljiteljâ i članova *doživotnih*, utemeljitelj i član I. reda dobiva 4 primjerka, član II. reda 2 primjerka, a član III. reda 1 primjerak svake od družtva izdane knjige — uz prinos utemeljitelja od 50 for., člana I. reda od 20, člana II. reda od 10, a člana III. reda od 5 for. *jedanput za uvjek. Godišnji* član dobiva po 1 primjerak svake knjige uz *godišnični* prinos od 1 for. Prinosi se mogu kupiti na *obroke*, pače to je posljednja glavna skupština osobito preporučila, jer je premnogim mnogo laglje dati na više put po manje, nego li na jedan put sve. Samo obroci od doživotnoga člana treba da se skupe i pošalju odboru najmanje tečajem *jedne* godine, a

nije zadovoljeno jedinom samo vožnjom na tjedan u Lošinj, gdje kako rekoh, obstoji okružna oblast za čudo svih, koji ikoliko poznaju tamošnje odnošaje.

Radi navedenih razlogah pitaju podpisani njegovu preuzvišenost g. ministra trgovine:

1. Jeli poznato preuzvišenosti Vašoj, da još nisu uvedene pod 12. i 13. poštarskim br. izkaza ugovorene vožnje sa parobrodarstvenim poduzetnim družtvom austro-ugarskoga Lloyda izmedju Rieke, Krka i Zadra i natrag, i izmedju Rieke i Velikoga-Lošinja i natrag?

2. Smiera li se trsiti preuzvišenost Vaša, da se napomenute vožnje uvedu čim prije, i to još tekuće godine?

U Beču 23. travnja 1874.

Dr. Vitezić, Fischer, Brader, Zeilberger, Pfeifer, Nabergoj, Dr. Prašak, Dr. Mežnik, Josip Ganzwohl, Starkenfels, Mildschuh, Harant, Dr. Šrom, Pavlinović, Dr. Rapp, Herman.

Dopisi.

Iz Pazinštine 2. lipnja.

Pišem vam na brzu ruku, da vas izviestim o putovanju po ovih naših stranah presvjet. g. Dra. Dinka Vitezića, našega u Beču poslanika. Budući izabran za poslanika od jednoga diela i našega ovdje pučanstva, htio je da vidi na svoje oči krajeve i ljude, koji su postavili u njega svoje povjerenje. Pohodivši odprije svoje birače na Otocih, onda u izbornom kotaru Volosko-Novogradskom, a sad evo u izbornom kotaru Pazinsko-Labinjskom, moći će reći, da poznaje sva glavnija mjesta istočne Istre, koju zastupa u Bečkom carevinskom vieću. Kao što smo čuli i čitali, bio je u svoje vriome veoma liepo dočekan i na Otocih i u Voloskom-Novogradskom izbornom kotaru; a ufamo se, da se neće potužiti ni na naš ovdje doček, akoprem mu se nismo nadali, dokle ga nismo može se reći vidjeli. Jer ako izuzmete nekoje naše Šarenjake, koji se obično kriju u takvih prigodah, naš ga je puk svagdje dočekao kao svojega najboljega prijatelja, kao svojega rodjenoga brata, dapače kao svojega otca.

Najprije pohodi Žminj, kamo je prispio iz Trsta u subotu dne 30. pr. mj., gdje je i prenoćio, a jutro dan po osmoj uri krenuo sa M. č. g. župnikom Orlićem u Pazin. Kažu mi, da bijaše milota gledati naše čile i vrle Žminjce, gdje su ga u nedjelju u jutro obkolili i slušali, kao da su u crkvi. Ovaki i ovoliki gospodin, pa ovako liepo po našu zbori! Pa o čem zbori? O naših pravicah, o kojih naša gospoda neće ni da čuju! Oj bog te blagoslovio! Ovakih i ovim sličnih ričih da si mogao čuti onoga jutra u Žminju od uzbitjena puka. To je doček po mojem sudu ljepši i vredniji i od najsjajnije svečanosti. Isto tako su se naši kmeti kupili okolo njega i u Pazinu. Tu pohodi g. Dra. J. Čeha, občinskoga Načelnika i prečast. g. I. Cappellari-a, Prevosta i Župnika, onda gosp. Dra. Fr. Vlaha, g. R. Ivančića, I. Kamusa i Franjevački Samostan. U Lindaru, kamo je odputovao po objedu, pozdravi ga po Blagoslovu pred crkvom množina svieta radostnim i više puti ponovljenim uzklikom: Živio naš Vitezić! Lindarci su već znali, tko je, jer su nekoji od njih s njim pred podne u Pazinu govorili. Kako mi pripoviedaju, tu stupi pred njega u župničkoj kući deset odabranih kmetovah, pak mu najstariji izmedju njih u ime svega puka srdačno zahvali, što se je udostojao i njih pohoditi, kao takodjer što je onako liepo i odvažno branio u Beču njihove pravice. Da su veseli, što sad vide licem u lice onoga muža, koga su izabrali a da ga nisu ni poznavali. A to njihovo veselje da je tim veće, što su se osvjedočili, da su skrbili za njihovo pravo dobro oni pošteni i pametni ljudi, koji su im ga u vrieme izborah preporučivali. Potuže mu se nadalje na žalostno stanje lindarske pučke škole, jer da im uči djecu učitelj, koji nezna ni slovca njihova jezika, a i samomu duhovnomu pomoćniku da je zabranjeno ići u školu, ako neće da uči djecu u talijanskom jeziku i nauk kršćanski (!). To da je nepravda koje već oni nemogu trpiti. Za to da mu se preporučuju, neka im bude u pomoć, kako u svakoj drugoj potrebi, tako i u toj. Napokon da mu žele, da ga Bog uzdrži živa i zdrava da bude na mnoga i mnoga ljeta u stanju, braniti i zagovarati njih i njihove pravice. Na taj pozdrav da je presvjet. g. Vitezić odgovorio ganutim srdcem, a jezikom kao da je Lindarac, da je i njemu veoma milo viditi krepke Lindarce i s njimi se nazdraviti. On da si je mislio i Lindar talijansko mjesto, a sad da se nemože donaveseliti, gdje vidi same čiste hrvatske ljude; a to još takve, koji su stajali i stoje uvjek u prvom redu, kad se treba boriti za narod i njegove pravice. On da hoće učiniti sve, što mu bude moguće, da se zadovolji njihovim potrebam i željam, zato da mu neka piču u takvih prigodah, kad se bude nahodio u Beču. Ali što se tiče pučke škole lindarske i svih pučkih školah u Istri da se u Beču neda nego malo il ništa učiniti. To da je stvar občinska i pokrajinska, pak da joj se nemože drugdje pomoći, nego u občinskom zastupstvu i u porečkom saboru. Da neka gledaju od sad unapred izabrati občinske i pokrajinske zastupnike svoje sinove, pak da će imati i škole i mnoge druge stvari, kako budu sami želili. Napokon, hrabreć jih, da ustraju u branjenju svojih pravicah i proseć, neka u njegovo ime pozdrave vas lindarski puk, pruživši svim bratinsku desnicu, srdačno jih pozdravi i odpusti. Onda porazgovorivši se još malko sa M. č. g. Župnikom i s ostalom ondje gospodom, hoće dalje, pa od svih radostno pozdravljan: „Živio naš Vitezić!“ i svim ganuto odzdravljajuć: „Živili Lindarci!“ izpraćen do izvan grada i opet pozdravljajuć i odzdravljajuć, ode veselo put Labinja.

Ovo, što vam pišem, nešto sam vidio sám, a nešto čuo pripoviedati od drugih. I tu sam si mislio, evo naroda i poslanika, koji shvaćaju ustavni život, kao da su se rodili u Ingleskoj. Za čudo je, kako bi naš narod u kratko vrieme priviknuo svakomu napredku, da mu se od svih stranah nepostavljaju tolike zapreke. I ovaj pohod presvjetl. g. Vitezića neće ostati kod nas bez ploda; jer narod, štujuć svoje ljude, hoće malo po malo naučiti i štovati sam sebe. A kad to bude, narod će biti spasen. Ja bi sad želio, da i gosp. barun Polesini, seljački poslanik zapadne Istre, izidje medju svoje birače, pak da se dozna, šta bi jim odgovarao, kad bi ga pitali, kako je branio u Beču njihovu vjeru i njihove narodne pravice. Ja mislim, kad bi do toga razgovora došlo, da se nebi mnogo ni pozdravljali ni odzdravljali.

Iz dolnje Istre u Juniju.

Do sada ljetina kaže dosta dobro, ovdje u dolnjoj Istri kraj mora. Pšenica, jačmen i ovas obećuju do sada ljetinu obilatu. Izvan tih usjevah i nešto malo turkinje ovdje nije navada sijati druge vrsti žita, ne kako da nebi tobože raslo, jer je zemlja dobra, nego da to nebijaše navada naših starih. Sočiva takodjer nije običaj sijati, kakono lieće, graha, boba, bažula i drugih vrstih takova sjemena, pa i to radi već navedena uzroka, a s primetbom, da se i to i svašta dobije za solde i u gradu. Kako da nebi bilo bolje, solde prišparati, nego ih u mošnju gradskomu trgovcu za takove stvari nositi, kakove možeš mnogo bolje i doma imati.

Grožđje idje dosada takodjer naprav. Jer se ga je poleglo puno, lepi grozdi, loza i venuka zdrava. Zima nije ovdje ništar naškodila ni usjevom, ni grožđju, a niti voću, jer ga ovdje žalibože i neima. Voća, osim kakove smokve, u ovih se stranah nenadješ il ništa, il posve malo. Ne, i opet velim, kao da nebi raslo, jer vidim da bi zemlja obljubila svako stablo i svako voće, akoprem je ovdje malo šume, do što je uteklo porazu prošaščih vremenah. A tomu je uzrok nemarnost naših djedovah, kojih stope sliede i sadašnji njihovi unuci. I tako je, da želidu, ne samo ukusiti voća, da i vidit ga! A mogli bi ga imati na noge i podnoge božjom voljom i svojim trudom. I maslina evate da nemože ljepše i u cvietu kaže dobro. Ali ta stabla su najbrže još stari Rimljani sadili, jer iznovice sadjenih nigdje nevidiš. Pak i ta su napol suha, kupinom i travom obraštena. A to je bogme škoda i sramota da se nemože veća ni pomisliti.

Kudagod ideš, ovo ljeto nevidiš nego nevolju, potrebu i glad. Ako, nedaj Bog, i tekuće ljeto pojde za prošlim, mimo potrebe i glada, bit će i pogibeli. Tada će pako celovito Slavljani Istranski bogatašem i tergovcem talijanskim u zubine pasti, koji će ih posve izhrstati. Što se mogaše opaziti i prošle jeseni, kad hijahu izbori poslanikah u Beč, kad nebogi nebijahu slobodni mnogi izabrati onoga, koga hotjahu sami, da li onoga, koga im nudjahu oni, kojim bijahu dužni. Nego Slaveni će vremenom, nadom u Boga, trieznim življenjem, trudom i dobrim domaćim upravljenjem, ako Bog da, i to premoći!

OTVORENO PISMO.

Štovani Gosp. Uredniče!

Čitam u zadnjem broju „Naše Sloge“ članak, koji se mene tiče i u kojem me neki vaš domoljubni dopisnik preporučuje biračem pazinsko-labinjskoga kotara, da me izberu za svojega zastupnika u porečki sabor.

Zahvaljujuć vašemu domoljubnomu dopisniku za njegovo pouzdanje u moje domoljublje, izjavljam, da ja te časti kako nezaslužujem, tako i neišćem; al ipak, kad bi me pazinsko-labinjski birači izabrali, da se nebi uztezao primiti na se to breme, akoprem vidim sve muke i sve brige, koje bi mi zadalo. Nu te muke i te brige bile bi mi stostruko naplaćene, jer bi tada imao barem priliku, braniti i zagovarati na zakonitôj mjestu našega tužnoga i nevoljnoga kmeta, za kojega se ako igdje, to sigurno u Istri u nekom smislu najmanje mari. I baš radi toga vidim unapred i sve spletke, kojimi će gledati, ako do toga dojde, prepriečiti moj izbor oni ljudi, s kojimi se ja neslažem u načelih iliti u načinu misljenja.

Tu će biti huljenja, ogovaranja, laganja, porugivanja, i ruženja. Nu neka, moja prisega je ovo: Sve za vjeru, cesara i narod! A to je prisega i našega u Istri puka, pa ako me pazinsko-labinjski birači izberu, neka budu uvjereni, da se svojoj i njihovoj prisegi neću nikad iznevjeriti. Na temelju te prisege, moje nastojanje u saboru će biti, da se i s našim pukom u Istri postupa po obstojećih zakonih, pa da se tako poboljša njegovo zanemareno duševno i tjelesno stanje.

I tim sam evo otvoreno rekao pred cielim narodom, što i kako mislim. Ako to i protivna stranka učini, da bude mogao puk suditi medju njezinim i mojim načinom mišljenja: meni će bit ne samo čast, nego i slast, ako me izberu za svojega zastupnika. Ako me pak neizberu, nego pristanu s jasna i duboka osvjedočenja uz protivnički način mišljenja: neće mi biti baš nikakva sramota, jer se nikomu nenudim, nego samo očitujem, bivši izazvan.

U Žminju 10. Junija 1874.

Fr. Orlić, župnik.

Franina i Jurina.

Fr. Ča se to tmuriš?
Ju. Kako se neću tmuriti, kad ti zakon veli jedno, a kî bi ga imel vršit, drugo.
Fr. Na priliku?
Ju. Zakon veli, neka se Talijanu talijanski piše, a Hrvatu hrvatski.
Fr. Pak?
Ju. Pak na, evo mi celo breme samih talijanskih pisam, kako da sam Talijan.
Fr. Ako nisi, a ti se uči talijanski.
Ju. Ča zato da bude plaćenikom laglje?
Fr. Da ča.
Ju. Ja mislim, da su oni za to plaćeni, a ne ja!

PRIPOSLANO. *)

Na predlog kastavskoga Glavara, gosp. Franja Marotti-a, občinsko zastupstvo kastavsko je dne 26. Februara t. g. imenovalo posebni odbor (komitat) u tu svrhu, da pregleda potrošni račun 1873. godine, što mu ga je bio občinski odbor izručio još prvih danah mjeseca Januara 1874. Usljed želje samoga gosp. Glavara, da se u odbor izaberu naime oni članovi občinskoga zastupstva, koji su u više prigodah izvan viećnice klanfali i prigovarali po placah, ulicah i oštarijah sadašnjoj upravi kastavske občine kao tobože sumnjivoj i nepravilnoj, ost[illegible]oše izabrani gg. občinski zastupnici Ivan Marčelja, Ivan Karlevariš, Frane Osojnak i Frane Mandić, te im bjehu odmah izručena sva pisma spadajuća na rečenu občinsku upravu.

Taj odbor bavio se pregledavanjem občinskih računah od dne 26. Februara do dne 30. Aprila, u koji se dan občinsko zastupstvo sastalo, na zapovjed zemaljskoga Odbora porečkoga, u izvanrednu sjednicu.

Pregledateljni odbor (komitat) izruči posljedak svoje radnje i nečekajuć da se prije obave drugi občinski poslovi, koji stojahu taj dan na dnevnom redu. Iz izkaza, što ga je učinio predsjednik odbora, g. Ivan Marčelja, sliedi, da se potrošni račun od 1873. g. nahodi u najboljem redu, ako se izuzme jedino potrošak od 41 f. za načinbu ceste u občinsku goru Lisinu, za koju nije bio raspisan natječaj, kao što to zahtieva nutarnji red.

Uvidivši občinsko zastupstvo, da nije bilo moguće držati javne dražbe za načinbu rečene ceste, u isto vrieme gažene od vozovah i derene od vode, te uvjerivši se, da je viest, što se čita u listu „Primorcu“ od dne 14. Februara br. 13 t. g., gola izmišljotina nekojih il nekoga, komu nije bila nikad mila pravilnost i točnost uprave občine kastavske, odobri potrošni račun i rieši svake dalnje odgovornosti dotične položitelje samoga računa.

Podpisani nemogu nego pohvaliti sadašnjega Glavara, gosp. Frana Marotti-a, što je po upravnih propisih uveo polaganje računa, što nije bilo dosad žalibože kod nas običaj, nego su morale u tu svrhu višnje oblasti pošiljati amo navlašne računske pregledače (likvidature), tako da nije ni čudo, ako se je u gdje kojoj glavi porodila sumnja i o pravilnosti sadašnje občinske uprave.

U Kastvu 10 Junija 1874.

Franjo Kinkela, Mate Mavrić, Anton Spinčić, Jakov Jurinac, Ivan Dubrović, Ivan Šivola-Badinac, Ivan Kinkela-Frlić.

*) Za dopise pod tim naslovom, Uredničtvo neprima na se druge odgovornosti neg onu, za koju ga duži zakon.

Javna zahvala.

Nije ti ga nad majku, pa kad joj kakva opasnost prieti, sinovlje ti srdce gine, da što će sve iz toga biti. Ali nije ti ga ni nad liečnika, koji viešto i dušev no s bolnikom postupa, da ga obrani. I moja se je majka bila težko i opasno razbolila, nu mudro i neumorno nastojanje vriednoga Dra. Franje Vlaha učini, te je evo opet na noge ustala, za koju se mislilo, da već neće nikad hoditi. Zato mu evo poslje Boga javno zahvaljujem, izjavljajuć, da mu neću nikad zaboraviti ljubavi i strpljivosti, kojom ju je liečio i sretno izliečio.

U Tinjanu dne 25. Maja 1874.

Šime Defar.

NAD GROBOM
NIKOLE TOMMASEA

Šibenčanina. [1])

Ako si ikad od srdca
Žalila, guslo moja,
Ako je ikad ikoga
Ganula struna tvoja:
Sad ti je zbilja žaliti,
Eda se jauk tvoj
Munjevnom strujom razljegne
Po našoj zemlji svoj.

Odkad se crni udesi
Oviju zemljom našom,
I porugno nam napiju
Gorčila punom čašom;
Odkad nas tisnu Kosovo
U ovaj mrtvi grob,
Riedko te, majko Slavijo,
Zatekla cruja kob.

S krasnog se tvoga zviezdišta
Sorila zviezda jasna,
Kakvom se riedko dičila
Ičija prošlost časna:
Nit će ti lako granuti
Takova zviezda kad,
Kakvoj ti danas naricaš
Užasni, kobni pad.

Neka ga strana dojilja [2])
Dopita svojim liljebom;
Nek su ga krila nosila
Svestranim svieta nebom;
Nek mu je slovom Dantovim [3])
Jektila krepka grud...
Kada mu odsvud virila
Slavjanska divna ćud;

Kada se nije stidio
Slavjanskog svoga hreka, [4])
Paće se viekom sićao
Majčina prvog mlieka;
Kada nam u grud udjenu
Iskrićâ [5]) svojih moć,
Nebi l' nas jednom minula
Gluposti tamna noć!

Dosta se sivih sokola
Iz tvoga, majko, gnjezda
Krilatim umom uzvilo
Čak do nebeskih zviezda;
Al ko ti okom njegovim
Obidje svaki kraj,
Eda te kako pretvori
U sami zemni raj?

On ti se divno takmio
S' umnimi tjemenjaci;
Njemu se smierno klanjali
Narodâ svih prvaci;
I njegov sud svedj cienili,
Il' sladostan il' grk,
I kad ga nebi sliedili,
Taljanin, Francuz, Grk.

I na sud izazivano
Stoljeća i plemena,
I strog im razlog iskao
Svestiljâ, krivnjâ, pljenâ:
I Gibelinca [6]) bjegunca
Volio sliedit kob
Neg svietlim krunam laskati,
Nego li živiet rob.

Znanost mu skuto razkrila
Dubokih svojih tajnâ;
Rieč mu se bistra ciedila
Ubava, [7]) gromka, sjajna;
Kano kroz vierno zrcalo
Prodrje kroz ljudsku svist,
Zabitni smjer mu ne krili
Šestilo, dlieto, kist. [8])

Ko, poput njega, tolkovà
Uzore svakog vieka? [9])
Ko, poput njega odkrio
Razlike sličnih rjeka? [10])
Ko nam, kô on, prokrčio
K' uzgoju pravi put?
Surovu gojeu iztrgô
Iz šake divlje prut? [11])

Niti se vierom titrao
Na svaki puhar vjetra,
Nego se stanca kamena
Držao rimskog Petra;
Bio mu zviezdom danicom
Divnog Akvinca um, [12])
Niti ga ikad zanjeo
Drzkih novarâ šum.

Šibenik-grade bijeli!
Prije će prestat sunce
Obsipat žarkom svjetlošću
Mramorne te vrhunce,
Neg će ti slavnog imena
Učeni zábit sviet!...
Okivaj, dušo, u zlato
Nikole tvoga kliet! [13])

S. B.

[1]) Nemogosmo srdcu odoljeti, a da neštampamo iz Zadarskog „Narodnog Lista“ ovu prekrasnu pjesmu.
[2]) Itd je naime, gdje je nauke svršio. [3]) Talijanskim jezikom. — [4]) Naroda. — [5]) Iskrice su poznato Tommaseovo djelce u našem jeziku. — [6]) Slavnoga talijanskoga pjesnika, što je živio u progonstvu, a tako neko doba i Tommaseo. — [7]) Liepa, krasna, mila. [8]) Napisao procienah o graditeljstvu, kiparstvu i slikarstvu. — [9]) Njegov „Dizionario Estetico“, „Studi critici“ itd. itd — [10]) Njegov „Dizionario dei Sinonimi.“ — [11]) Njegovi „Pensieri sull' Educazione.“ — [12]) Sv. Tome akvinskog, poput kojega zadubio se od mladosti i zaljubio u kršćansko nauke — [13]) Sobicu, gdje se Tommaseo rodio.

Književne viesti.

Oglašena već **Dva govora Bourdaloua** upravo se dotiskavaju, pa će biti koncem ovoga tjedna gotova. Liep broj predbrojnika osokoli nas te uzesmo djelo nastaviti i to u sveščićih do tri arka jakih. Da bude pako lagija obava i oprema, pozivamo svu p. n. gg. predbrojnike, kao što i druge, koji su voljni to djelo imati, da nam izvolje poslati *for. 1. u ime predplate na četiri svezka*, koja ćemo im onda bezplatno dostavljati. I kašnje će ostati ciena svakomu svezku 25 novč.

Uprava „Primorske tiskare", dne 23. Svibnja.

Već prije nekoliko vremena navješteno djelo Dr. Ivana Črnčića, kanonika u slovinskom sv. Jerolimu u Rimu, ugledalo je sviet baš sada troškom piščevim a tiskom primorske tiskare. Djelu je naslov: **Popa Dukljanina ljetopis po latinsku i toga nekoliko i još nešto po hrvatsku, po prepisu Jerolima Kaletića.** Naš taj revnik, koj nam je već mnogo zrnce a o svojoj neutrudivoj muci poskitio domaćoj povjestničkoj književnosti, nudja nam eto nov plod svoga domovinskoga mara i rada, novu svoju razsudu toli slavna po hrvatsku poviest ljetopisa Dukljaninova. Upozorujemo na to djelo osobito brižnike naše povjesti, a preporučamo ga svemu občinstvu što toplije, jer je pisac svojoj književnoj muci prikazao i obilnu novčanu žrtvu. Ciena je knjizi 60 novč., nu za veće naručbe snizuje se na 50 novč. Doselo se dobiva samo kod uprave primorske tiskare u Kraljevici.

Čitamo u novinah, da Jugoslavenska Akademija Znanostih i Umjetnostih u Zagrebu priredjuje hrvatski Riečnik, za koj da se nakupilo sila materiala iz knjigah i pučkoga jezika, pa da će biti veći i obsežniji, nego ikoji hrvatski riečnik do sada. Akademija namjerava izviše izdati u kratko svu sbirku listinah, što se protežu na povjest Hrvatah sve do XII. vieka.

Različite viesti.

* **Carski dar.** Nj. Veličanstvo, naš Cesar, darovao je 300 f. iz svoje blagajne za ponovljenje crkve u Beleju na otoku Cresu.

* **Ministar Trgovine** predao je gradjenje istarskih željeznicah poznatomu poduzetju M. Fröhliha iz Gradca. Većim su jurve dielom gospodari zemljišćah pristali na prodaju svojih zemaljah u onoj mjeri, u kojoj jih poduzetje željeznice potrebovalo bude. Ravnateljstvo gradjenja željeznice je jurve ustanovljeno, a i odnosno nadgledničtvo u Pazinu, kanoti i ostali od ovoga zavisni odsjeci jurve započeše svoje djelovanje.

* **Tielova u Trstu** svetkovala se ove godine još sjajnije od prošlih godinah, akoprem je gradsko zastupstvo uzkratilo crkvi obični potrošak, što joj ga je od pamtivieka pružalo u tu svrhu. Samo prigodom trećeg evangjelja kao da su htjeli nekoji smutljivci za početi nered, al im hvala Bogu nije prošla za rukom ta bezbožna i opaka namjera.

* **Na Barbanšćini,** puljskoga okružja, goveda boluju od prijepljive grižе. Radi toga nije se ni držala izložba govedah, koja je imala biti 30. maja u Vodnjanu.

* **Žminjski občinari** zaprosili su opet ovih danah Kapitanat pazinski, neka usili njihovoga občinskoga načelnika, da već jednoč razpiše izbore novih občinskih zastupnikah.

* **Krv nije voda.** Naša bratja Hrvati neprestano pomagaju svojom darežljivom rukom bratji Dalmatincem, koji nebogi ovo ljeto stradaju od glada. Mi to bilježimo osobito za to, da uvide naši ljudi, od koliko koristi je nam Slavenom, što se sve to više med sobom spoznavamo i bližimo.

* **G. Nikolić,** rodom iz Lošinja, obće štovani zastupnik Austrij. Lloyda, bi 23. pr. m. u Carigradu od nekoga čovjeka napadnut i tako težko iz pištole ranjen, da je naken velike muke dne 25. i. m. preminuo. Ubojice mu nisu još dobili. U svojoj oporuci, učinjenoj u zadnjih urah svojega življenja, pustio je pet sto turskih šterlinah, da se izruče obitelji svoga ubojice, ako bi se ovaj iznašao i od pravice osudjen bio na smrt ili na doživotni zatvor. Riedko je ovo doisto velikodušje!

* **Ljetina.** U obće govoreć, onomadnji mraz i studen bila je učinila ne samo po svih stranah našega Cesarstva, nego i drugud gdje veću gdje manju škodu. Tako u Hrvatskoj bilo je kvara na usjevih. U Ugarskoj pako vinogradi bili su većidel pozebli, a i usjevi neizrečeno oštećeni. U Štajerskoj u mnogih občinah dosti je bilo škode, pa su zato te občine i odlučile moliti vladu, da jim se davki umanje. Nu sa svim tim nastavšim malo zatim blagodatnim daždem i suncem, bilo se sve dobrahno popravilo; al eto ovih zadnjih danah bukne opet ovud i onud silni vjetar, tuča i studen te tako po drugoč ostahu spaljeni i potučeni vinogradi i polja!

* **Banka Slovenija** u Ljubljani svojim pismom od 14. Marča na ovdašnji biskupski stol javlja, kako doznajemo, da rok osjeguranju župničkih kućah i crkvah iztiče većim dielom u ovoj godini, pa želi, da častno svećenstvo što prije ponovi dotično osjeguranje, obećajuć, da će 5% čistâ dohodka iz osjeguranih crkvenih dobarah ove biskupije pokloniti u svoje vrieme biskupskoj stolici u crkvene svrhe.

* **Skupni proračun** za 1875. godinu, kako su ga delegacije uglavile, iznosi 107,418.299 f., dakle 3,131.078 f. manje od lanjske godine.

* **Hrvatsko učiteljstvo** se pripravlja svojoj drugoj obćoj skupšćini, pa razvija baš liepu djelatnost i punu najboljih nadah. Kad nam doteče prostora, mi ćemo o toj stvari potanje izviestiti naše čitatelje.

* **Sveti otac papa** bio je prošlih danah nešto bolestan, ali u novinah čitamo radostnu viest, da mu je sad opet bolje.

* **Riedka starost.** U Pánanaponemi u Braziliji, živi starica, kojoj ima 116 godinah. O današnjih djevojkah i ženskih glavah kaže, da se nemogu ni iz daleka uzporediti s djevojkami i ženami za njezine mladosti, koje da su bile veće, jedrije i jače. To je jako lahko, ako se promisli, kako današnji sviet kvari život i zdravlje, naime pijanstvom i razuzdanošću.

---

* **Engleska pomorska sila.** G. Childers, koji je od ljeta 1868-1870 bio prvi zapovjednik inglezkoga ratnoga brodovlja, prispodobio je u svojem govoru, što ga je držao prošloga Aprila u sjednici komunske komore, stanje inglezkoga ratnoga brodovlja sa ratnim brodovljem drugih državah i podao sliedeća izvičšća. Inglezka posjeduje 45 velikih ratnih brodovah (35 oklopnjačah i 10 od drva) pripravnih za more. Francuzka, koja ima za Inglezkom najveću silu na moru, morala bi imati po svojih oficijalnih odredbah 41 oklopnjaču, nu u istini neima ih nego 15 pripravnih za more i med timi samo 11 prvoga reda. Amerikanske države neimaju velikih oklopnjačah. Sve njihovo ratno brodovlje sastoji u tako zvanih *monitore*, kojih je imenice 46, razdieljenih u 9 razredah, nu većim su dielom slabo obdjelani i jedva 4 dobri za more. Rusija nemože razpoložiti nego sa 17 velikih brodovah, od kojih jedan je dio jošte u djelu, a drugi radi više uzrokah, nemože se prispodobiti inglezkimi velikimi brodovi. Njemačko ratno brodovlje sastoji od 8 vašelah, od kojih 1 samo prvoga i 2 drugoga reda. Austrijsko ratno brodovlje ima 11 oklopnjačah sa onom, koja je jošte u djelu. Italija, veli porugljivo Childens, ima nekakve 3 oklopnače i gradi još takove tri. Po tom izvičšću zaključi Childers ovako: ako bi u 24 urah buknuo rat imed Inglezke i prvih trih pomorskih državah, da bi ove liepo imale i još jednoga savieznika, Inglezka bi se mogla uzdržati u morskom tiesnu Manike i u naših morih, kanoti i u morih Mediteranea, Kine i naselbinah; u vrieme pako od 6 mjesecih pustadosmo gospodari svih morah i uništismo trgovinu naših neprijateljah; a kroz jedno godine il najveć 15 mjesecih, nijedan nepsijateljski brod nebi već mogao izaći na more, a da se nebi srietio sa mnogom većom silom inglezkih brodovah.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Junija 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Carski dukati (cekini) .	5.29	5.28½	5.29	5.29	—	5.29	—	5.30	5.30	5.30	5.30	5.29½	5.29	—	—	—
Napoleoni	8.93½	8.93½	8.93½	8.93	—	8.91	—	8.91	8.92½	8.93	8.93	8.93	8.93	—	—	—
Lire Inglesko	11.22	11.21	11.20	11.20	—	—	—	—	—	11.15	11.18	11.18	—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	105.50	105.60	105.50	105.60	—	105.35	—	105.25	105.25	105.25	105.25	105 15	105.15	—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po naradnoj ceni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Julija 1874.** **Broj 13.**

†

FRANA KURELCA,

akademika i jezikoslovca hrvatskoga, neima više med živućimi! Dne 18. p. m. prestavio se u Zagrebu u 64. godini svojega vieka. Na tu žalostnu viest protrnula je svakolika domovina, a naime hrvatsko Primorje, gdje je on, bivši profesorom na Ricci, posadio i odgojio stabalce samosviesti i narodnosti hrvatske. Odtud se njegov duh razplodio po Istri i po kvarnerskih Otocih, koje dvie zemlje je on više puti proputovao, sabiruć rieči i naslišajuć hrvatski govor, pa gdje ga neprestance spominju njegovi mnogi učenici, štovatelji, znanci i prijatelji. I Bog zna, bi li se bio odvio ikad ni ovaj list sa našega srdca, da nebudu njegovi poslenici poznali u ono doba toga vriednoga muža, koji je nekojim od njih bio učitelj, a nekojim dobar znanac i prijatelj. Zato ga mi ovdje uz ostali narod žalujemo i kao osobita dobročinca. Slava mu i vječna uspomena!

Pogled po svietu.

U Trstu 30. lipnja:

U ovo petnaest danah kod nas u Austriji dogodilo se koješta, što po nagadjanju novinarah nebi imalo ostati bez svojih posljedicah. Na mjesto dosadanjega vojnoga ministra Kuhna bio je pozvan od cara u ministarsrvo dosadanji češki namjestnik Koller. Novinari iz toga izvode, da će i kod nas zavladati vojnička stranka, kao što vlada u Pruskoj. Znamenito jest, što se toj promjeni nevesele ni pruski Niemci, ni naši ustavovierci, njihovi najbliži rodjaci. Slavenski novinari gude tom prigodom ovu, da Slaveni neimaju šta izgubiti, pa da se neimaju česa ni bojati.

Drugi dogadjaj, koji u znamenitosti nadvisuje onaj prvi, jest ruska deputacija, što je ovih danah prispiela iz Petrograda u Beč. Ta deputaciju, sastojeća iz više čuvenih ruskih generalah, a vodjena od samoga Koštantina Nikolajevića, brata cara Aleksandra, došla je, da čestita Nj. Veličanstvu, našemu caru, na odliču reda Sv. Jurja, što je prije dvaest i pet godinah, naime dne 26. lipnja 1849., dobio iz rukuh pok. cara Nikole za hrabrost, pokazanu taj dan kod grada Raba, otevši ga junački buntovničkim magjarskim četam. Taj dotazak ruskih gostiuh je znak ukriepljena prijateljstva med našim i ruskim carem, pa tim i uzrok glavobolji našim nutarnjim i vanjskim neprijateljem.

U ugarskom parlamentu, koji se nije bio razišao, bude većinom glasovah odgodjen za dojduće zasjedanje zakonski predlog o neerkvenoj ženitbi, i to po želji novoga predsjednika ministarstva, koji je prietio, da će drugač odstupiti. Tamo odsad unapred neće moći biti nitko zajedno činovnik i narodni zastupnik.

Katolici su ovih danah držali svoje sastanke u Njemačkoj u Majncu i u Italiji u Mletcih. Tu i tamo su se gorko tužili na progonjenje crkve; tu i tamo zaključili, da crkva mora braniti svoje pravice. Bili se sastali u Fuldi i njemački biskupi, da se dogovore, kako će se unapred vladati naprama njemačkomu nasilstvu, ali još nije prodrlo u javnost, što su zaključili.

Sjevorno-amerikanski kongres je zaključio, da se vlada pobrine putem medjunarodne akcije, da se medjunarodne razpre neriešе više oružjem, nego putem medjunarodnog sudišća, koje bi se imalo u tu svrhu osnovati privoljom svih izobraženih narodah i državah. Dao Bog, al težko da će se ljudi ikad otresti svoje ćudi. U srednjem vieku je nekoje vriemo papa mirio kralje i narode, ali ni to nije trajalo, nego dokle je moglo. Nadajmo se ipak, da je izobraženost i prosvjeta umekšala ljudsko srdce, a sviet utvrdila u istini i pravdi!

Čega treba našoj marvi?

(Konac.)

O svjetlu kao trećoj glavnoj potrebi naše marve govoriti ćemo sasvim u kratko. Ne mislimo, da ima biti staja tako svjetla kao kakova soba, u kojoj se tke, piše ili šije, već dosta, da bude u njoj toliko svjetla, da se vidi, je li blago dovoljno očišćeno, jesu li jasla snažna, itd. i da nije medju svjetlom u staji i na polju tolika razlika, da vanjska svjetlost na oči marve neugodno, pače bolno djeluje.

U stajah naših seljakah žalibože riedko i ima prozora; vrata i jedan otvor ljeti i zimi bez zaklopca, to ti je sve. Ako je istina ono, što jur spomenusmo, da oko gospodarovo pita volu, tu će se po takovu slabo vol ili krava izpitati, jer oko gospodarovo u takovoj staji ništa nepomaže, budući da ništa nevidi. Sám gospodar nemože biti uvjek uza svoje blago, te obično ni ne dospieva, da je uvjek vidi, kad se iztjera iz staje, te vodi ili na vodu ili drugamo na polje, a služinčad žalibože malo mari, da se brine za što više, nego li za ono, što svaki dan po običnom kućnom redu, upravo mora biti. Zato se često sgadja, da marše nosi na svom tjelu kakovu manju ranu ili prišt i natok po više danah, a gospodar o tom ništa nezna, dok nije toga sám na svoje oči prigodom pregledanja blaga u staji opazio. No neće toga ni on opaziti, nebude li imao dovoljno svjetla. —

Ima u nas mnogo stajah, gdje se nemože ni u pol biela dana marva bez posvjeti valjano očistiti, što je dakako i s troškom skopčano i nespretno i zbog vatre opasno. Nadalje ne treba ni toga zaboraviti, da je ono blago, što stoji u pretamnih stajah, obično izvrgnuto očjim bolestim i to radi nagle promjene svjetla, kad izadje na polje.

Da nas tko krivo nerazumije, primjetiti nam je, da je ljeti dakako bolje držati staju nešto tamnijom, da bude u njoj hladnije, da razne muhe marvi toliko ne dosadjuju i da može mirnije počivati. No u tu svrhu biti će dovoljno, zatvoriti prozore za sunčane žege, a za blada valjati će svakako sve širom otvoriti.

Da na ovo troje, što u tim člancima razložismo, paze naši gospodari, bilo bi u nas manje marviuskih bolestih, blago bi ljepše izgledalo, naši sajmovi bili bi izložbe bogatstva narodnjega, a ne izložbe neukosti i nemara, kao što su žalibože obično sada.

Nije doduše ni tim sve učinjeno, ako se skrbi blagu za čistoću, zrak i svijetlo; ovo su samo najbitniji uvjeti uspjevanju marve a treba i drugo, kao: po najprije dobre i zdrave krme, uredne hranitbe, čiste i zdrave vode, potrebna počinka itd. na što valjana gospodara ni netreba napose opominjati.

(Zag. Gosp. List.)

Pazinska gimnazija.

Žao nam je, što nismo mogli priobćiti našim čitateljem od rieči do rieči izvrstnih članakah, što jih je pod tim imenom bio donio *Il Corriere di Trieste*, nego što smo jih morali poradi malena prostora ovoga lista jako okrnjiti i prikratiti. Danas nećemo ipak toga učiniti, nego hoćemo ovo još nešto malo baš prevesti, da naši čitatelji barem na koncu vide, kako se i u talijanskih novinah brane naše pravice, do kojih moramo jednom, ako budemo postojani, svakako doći.

Protivnički dopisnik piše: *Da bi bila sanjarija, otvoriti u Istri slavenske srednje škole, i da bi Slaveni bili prvi, koji jih nebi htjeli pohadjati.* Na to odgovara naš prijatelj ovako: Zbilja li? Ako je tako, baš je vriedno stvar djelom dokazati onim, koji drugače misle. Ako su gospoda protivnici Slavenah o tom toli sjegurni, neka deder mole višnju oblast, da u Pazinu za ubogo Slavene osnuje gimnaziju u slavenskom narodnom jeziku, potle što su prosvjedovala proti njemačkom učevnom tamo jeziku. Tom bi molbom, kad bi ju ministarstvo u najgorem slučaju i odbilo, najjasnije pokazala ta badra gospoda, da ljube pravdu i pravicu, dočim im se dandanas jako prigovara, da je neljube. Nego nije moguće, da ju odbije; samo neka prose, neka mole i opet neka prose; ministar-

stvo će jih najzada uslušati: i onda će se stopram viditi, da li je *sanjarstvo* slavenska u Pazinu gimnazija, il je sanjarstvo *jednostranost i tvrdoglavost* nekoje gospode. Ali dokle neima tog dokaza, nebudi im žao čuti, da slieparе, kad vele, da bi Slaveni bili prvi, koji nebi htjeli pohadjati slavensku gimnaziju. Tom praznom besjedom kao da bi se htjelo nekako reći, da bi ju dapače bili prisiljeni pohadjati Talijani!?!

Budući dakle da je nemoguća u Pazinu slavenska gimnazija, iz toga nesliedi, da ona mora biti njemačka mjesto talijanska. Tako uzklikuje slavodobitno protivnički dopisnik, na što mu naš branitelj odvraće evo ovako: Tisuće i tisuće puti velim, da prvi diel ove besjede nestoji. Tko smije ikad reći, da nije moguće izpuniti zakona, koji je stvoren za austrijske narode, pa da temeljna carevine prava jesu i moraju da ostanu za Slavene mrtvo neplodno slovo? A eno, zakon od 21. decembra 1867. u 19. §. veli od slova do slova: *U onih zemljah, u kojih prebivaju različiti narodi, škole budi tako uredjene, da budi na ruku svakomu od tih narodah prosvjetiti se u svojem jeziku, a da nebudi nitko dužan, učiti se ikoji drugi jezik te zemlje.* Kako može dakle protivnik, na oči toga zakona, baciti u obraz većini istranskoga pučanstva onu besjedu, da on nemože uživati dobročinstva, što mu ga je cerevinsko vieće odkrojilo, a Nj. Veličanstvo, Preuzmožni Cesar, vlastoručnim podpisom potvrdio? Da budu bili prošlih vjekovah Slaveni u Istri ono, što su bili Talijani, pa kad bi ovi dandanas bili bez školah u svojem jeziku, bi li protivnik i onda pristao na tvrdnju, uz onaj zakon u ruci, da se tamo nemogu uvesti talijanske škole? Nebi sjegurno, a imao bi i sto puti pravo nepristati, kao što sada nepristaju Slaveni. — Što se pak tiče drugoga diela one besjede, da pazinska gimnazija nemora biti njemačka, kad tobože nemože biti slavenska, odgovaram, da je to koli pravedno, toli neumjestno; jer ja nisam zagovarao ni posvemašno ni djelomično njemačko poučavanje, kao da je tobože u sebi najbolje. Ja sam samo rekao, da djelomično poučavanje u njemačkom jeziku odgovara bolje potrebam Slovenah od posvemašnoga poučavanja talijanskoga. A to mi tvrdnje protivnički dopisnik nije pobio.

I tako svršuje naš branitelj u koliko se njegov zadnji članak protože na nas i na pravice našega jezika u Istri. Što kaže dalje, to nespada amo, jer nije nego ocjena vriednosti s jedne strane talijanskoga, a s druge njemačkoga jezika. Nego mi smo dobili od svojeg dopisnika baš liep članak, koji takodjer govori o pazinskoj gimnaziji, pa koji se spremamo štampati u dojdućem broju.

D o p i s i.

Sa vrh Učke na Uzašašće.

Sinovi hrvatske majke, Istrani! jeste li živi, oli ste pomrli? Živi ste, ali spavate. Domovina vaša u tudjih rukuh oslabila, zove vas da ju okriepite. Vrieme je da se otmete robovanju. Narodi ingležki, francuski, njemački, talijanski, itd. iz svoje malenkosti, eno uzpeli su se na stepen, na kom se danas diče svojom prosvjetom i slobodom. Nisu oni do toga došli, da su oštroumniji od vas, jer Slavjan u obće po naravi imade taki um, da se uz svaki drugi narod odlikuje ma u kojem bilo nauku, samo ako je u njem dobre volje. Nego ti narodi, da dojdu do toga, zaljubiše se najprije sami u sebe, razpališe u svojem srdcu narodni duh, pa po tom smetoše svoje protivnike i eto jih, gdje se dandanas nalaze.

I ostala vaša braća ugledala se u to, te i oni, zadahnuli se rodoljubnošću, pa započeli raditi o svojoj miloj otačbini i opirati se vitežki neprijateljem, koji htjahu, da im gospodare i zapovjedaju pod krovom vlastite njihove kuće, i priečiti jih u napredku i dobrobiću. Nekim od te vaše braće boriti se je proti samovolji njemačkoj, nekim proti magjarskoj, a vam proti talijanskoj. Nu svaki se bolje hrva sa svojim bližim protivnikom, nego li vi s vašim. — Po državnom zakonu vi, braćo, imate za sebe svako pravo, što i drugi narodi ovog našega cesarstva, a vam se neoprašća od nekojih ljudi ni to, što svomu narodu spadate. Premilostivi kralj, jer ste i vi narod njegove države i jer i vi plaćate danjke kao i svaki drugi, naredio je zakon, koji veli, da i vaš jezik ima pravo u uredih i u školah; a eno talijanština neće o tom ni da čuje, nego hoće da zatajite svoj narod, pa da budete Talijanci, i da se talijanskim jezikom svagdi i uvjek služite. Bi li vaši pradjedovi, slavni Hrvati, to trpili?... Koje bi pero moglo izpisati slavu i junačtvo tih vaših praotacah? Oh, da im se je sada ustati, pa viditi te vaše jade, radjo bi se u grob povratiti, nego li uz tako življenje pristati! — Jesmo li mi turska raja, ali su nas na trgu kupili? Pogledajte, braćo, pa vidite svoje biede....!

Ovim razlaganjem što se od vas pita? Pita se, da doskočite tim vašim ranam, da radite o vašoj narodnoj koristi, da i vi počmete sticati, što se drugi narodi stekli, da se ugledate u ostalu vašu braću, kako neumorno odmiču u koristi svojega roda, pa da se i vi otresete vašega mrtvila i klete nemarnosti. A da to dostignete, hoće vam se najprije **narodni duh**. Taj će vam malo po malo donieti sve, što vam se dandanas na vašoj zemlji neda. Bez duha nema vam napredka. Za imati narodni duh hoće se prije svega da poznate da ste narod hrvatski, da ta vaš narod počnete ljubiti i braniti, da se svojim narodnim govorom i svojom narodnom pjesmom radujete i veselite. Pjevanje davorijah i narodnih pjesmah, jest ona iskra, koja u kratko vrieme razpali duh narodnosti. Eno, braćo, po Hrvatskoj, po Kranjskoj, po Dalmaciji, po Srbskoj, po Bugarskoj, po Českoj, po Poljskoj i po Ruskoj odjekuju brda i doline slavjanskim pjevanjem da ti sreć kuca od miline, a vi sami u Istri ste mukom zamuknuli, mrtvi ste i kao pokopani! Narodni duh čini, da se nitko nesrami biti onim, čim ga je Bog stvorio. Zato se ni ti, hrvatski u Istri narode, nesrami narodnoga tvoga jezika, narodnih tvojih običajah i narodne tvoje nošnje. Ala ma je grdo viditi neke naše ljude, koji si kao za nekako veličanstvo obuku po lacmansku, pa nit su lacmani, nit Slavljani, nego pravi Šarenjaci. Reć bi da su blapci iliti fanti, što metu urede. Ponosi se moj liepi narode, što te je hrvatica majka rodila i hrvatskim imenom prozvala, na ognjištu tvom hrvatski te Boga naučila moliti, nepogrdjivaj ju dakle, ako ti je mila i draga. Nisi li opazio, brate, kad jedan od naših ljudi počne govoriti talijanski medju dva tri Talijančeta, kako mu oni neprašćaju ni jedne pogrieške u jeziku, nego namiguju posmjehom jedan drugomu? Hoćemo li mi biti njihovi komedianti, i njihovo ruglo!?

V..ko.

Stanovnici
vanjskih občinah pazinskoga i labinjskoga kotara!

Na 26. tekućega mjeseca Julija hoćete biti pozvani u Pazin, da izberete na mjesto pokojnoga Luciani-a drugoga zastupnika u porečki sabor.

Mi vam preporučujemo pazinca, m. č. gospodina **Frana Orlića,** vriednoga župnika Žminjskoga.

Možebiti da ga svi nepoznajete, ali ako nepoznajete njega, poznajete nas i naš list i znate, da smo vas mi uvjek i u svakoj prigodi po duši na pravi put stavljali, neželeć i neišćuć drugo, nego vašu korist. Pa kako ste nas dosad rada slušali, nadamo se da ćete nas i sada i uvjek od sada.

Ali, pravoreći, g. Orlić nepotrebuje baš nikakve preporuke ni naše ni ičije, jer se je ono nekidan najbolje i najljepše sam preporučio, kad je u ovom listu ne samo izjavio, da je gotov primiti na se zastupničko breme, nego takodjer jasno i očito rekao, što i kako misli govoriti i raditi u porečkom saboru, ako bude izabran, kao što je to dužan učiniti pred izborom svaki pošten i duševan čovjek, da se sviet u njem neprevari.

Tko dakle misli, kako g. Orlić, a ne kako misle naši protivnici, neka u Pazinu dne 26. Julija dade za njega svoj glas. A tako sjegurno mislite svi, jer ste pametni i pošteni. Samo gledajte, da vas pred izbori i u vrieme izbora nitko neprevari, naime kad budete birali izbornike iliti fiduciarije, jer u izbornicih sve stoji.

Dogovorite se dakle, pak izberite pouzdane izbornike, koji će u Pazinu glasovati, kao da ste vi sami tamo išli. Izbornici će se birati kako ono lani, kad ste imali izabrati poslanika u Beč; zato gledajte, koji su vas onda prevarili, da jih više neizberete. Gledajte i to, da li ste u imeniku biračah svi, koji imate pravo birati, pa ako niste, dajte se upisati od dotične oblasti. Jer znajte, da u broju stoji pobjeda iliti predobitje, a stranke se za pobjedu bore.

Prama tomu gledajte i to, da nitko od vas doma neostane, ni kad bude birati izbornike, ni kad bude iti u Pazin. Učinite svi po duši svoju dužnost, pak je pobjeda vaša. I u to ime Bog pomozi!

U Trstu dne 1. Julija 1874.

UREDNIČTVO NAŠE SLOGE.

Neukû Nauka.

Dobra se muzara po repu pozna.

Švajcarski gospodari kupujuć krave muzare, paze osobito na njihov rep. Ako je ovaj umah na početku, gdje se s hrbta pušća, tust, a tako kratak, da jedva do koljena dosiže, drže to za znak slabe muzare; čim je rep od zgora tanji, i čim siže niže izpod koljena, tim je muzara bolja.

Gnoj za voćke.

Uzmi 1 funtu kolja (tutkala), kuhaj ga, dok se sasvim raztopi, pomješaj ga s jednim viedrom (akovom) vode, te zalievaj tim voćke, pošto si jim zemlju oko stabla narahlio. Za svaku voćku uzmi 4 do 6 polića. Već za njekoliko nedjela opaziti ćeš, koliko si tim voćkam pomagao.

Po neumnosti postradali.

Kako se čita u talijanskom listu „Corriere delle Marche“, u mjestancu Cerreto d'Esi je 14. proš. Junija postradalo od groma petnaest ljudi i to, što je najžalostnije, poradi svoje neumnosti. Spravljalo se ružno nevrieme, kao kad hoće udariti grašica. A ludi seljaci, da tobože odvrate od sebe tu nesreću, odtrčaju u zvonik, pak uhvate zvoniti u sva zvona, tko će jače. Al su i platili skupo tu svoju ludost, jer prva striel, koja je pala, udarila je u zvonik i njih svih petnaest na tla oborila, a grašica im je svejedno zato potukla i pomlatila njive i vinograde. Ti nesretnici nisu valjda nikad čuli, da se grašica neda protjerati zvonjenjem, a s druge strane da neima pogibelnije stvari, što je zvonjenje, kad se spravlja ružno ljetno nevrieme. Jer zvonjenjem zvonovah razmahani zrak i ugrijani zvonovi natežu striel na se kao i kalamita, pak ako će kamo, ona će uvjek udariti u zvonik, gdje se zvoni, da nauči pameti ludo zvonare, koji još ni toga neznaju. Nekada se je kršćenomu svietu samo na tiho poklenealo, kad se spravljalo nevrieme, da klekne i da se Bogu moli; a sad mnogi misle, da se zvonjem nevrieme baš raztjeruje. Idemo li nazad, il idemo napred? Borme ti reći, da smo svaki dan gluplji.

Franina i Jurina.

Fr. Si morda ti komu povedal ono, ča smo se nekidan pominjali od občinskih šparnjaki?
Ju. Zač me to pitaš?
Fr. Ač je zašlo va gažete.
Ju. Neka je, to mi je baš drago, ač će ljudi počet razmišljat, pak morebit da još iz onoga čagod i bude.
Fr. Baš sam ti otel reć, da su se va nekih mestih ljudi jako važgali za onu stvar; al...
Ju. Al ča?
Fr. A oderuhi da vraga delaju.
Ju. Ki su ti oderuhi?
Fr. A oni pošteni i bogabojeći užuravci, iliti tako zvane istranske pijavice, kê te duže za 200, ako su ti u potrebi posudile 100 f.!
Ju. Znam i ja, da jim je lagljе živet o tudjoj krvi, nego li o svojem potu; ali ako se jedanput ti šparnjaki i po Istri ponamesto, morat će se borme i oni trudit i mučit, kako i mi!

Poziv svim čovjekoljubom.

Pučanstvo vojničke Krajine, osobito ono bivših ličanske, otočanske, djelomice ogulinske i sluinske pukovnije, koje je kao tvrd zid za 300 god. branilo Evropu od neprijateljskih nasrtajah, dočim su ostali sriećniji narodi mirno i slobodno nastojali o svojem blagostanju, razvijajuć se u prosvjeti i izobraženosti; to siromašno pučanstvo nakem trih neprokidnih slabih lietah, nakom marvinske kuge, nakom kužne bolesti kozicah i kolere, koje već godinu danah onud biesne, mučeno je sada velikom nevoljom, naime gladom.

Ta strašna nevolja, koju bi čovjek jedva pomisliti mogao, u nekojih krajevih, osobito ličke pukovnije, tako je velika, da su tamo nesrićenjaci prisiljeni hranit se brastovom korom, raznim korenjem i biljem, dočim mnogi, koji takve hrane podnieti nemogu, kao n. p. starci, slabe žene, a osobito mala djeca, upadu u mnogovrstne bolesti i najzad kukavno poginu. Vlada, uz svu svoju dobru volju, nije kadra odstraniti tu nevolju, zato su ti nesrietnici bili prisiljeni u svojoj zdvojnosti osnovati Odbor, koji se u ime svoje nesrićene braće obraća na sve čovjekoljube, prosić jih u ime Boga, da što prije po svojoj mogućnosti pripomognu darežljivom rukom odstraniti tu strahovitu nevolju, odpravivši svoje prinesko sl. Uredničtvu Narodnih Novinah u Zagrebu.

Svaki i najmanji dar priobćit će se u Novinah zahvalnim srcem.

U Zagrebu 15. Lipnja 1874.

Na mjesto odbora

Ilija Gutešа.

SVAŠTA PONEŠTO.

* **Gradovi na svietu.** U svih 5 stranah svieta ima sada 175 gradovah sa više od 100 tisućah stanovnikah. U Evropi jih ima 70; u Aziji 74; u Americi 24; u Afriki 5; u Australiji 2. U Evropi, Inglezka ima 17 gradovah sa više od 100 tisućah ljudi; Njemačka 10; Italija 10; Francuzka 9; Rusija 6; Belgij 4; Austro-Ugarska 3; Španjolska 3; Švedska 1; Portugalska 1. Na svietu ima 9 gradovah sa više od jednoga milijuna stanovnikah. Kinezka ima 7 takovih gradovah, a dva ostala jesu Pariz i London.

* **Proročanstvo.** Fratar Tranquillo Vollâng, rodjen u Hosteings-u u Englezkoj, koji je 20. lipnja 1873 umro u samostanu sv. Franc u Monakovu u Bavarskoj, ostavio je sliedeća proročanstva od god. 1874. do 1900. — 1874: Utvrdjenje španjolske republike. Nezadovoljstvo u Francuzkoj. Izvanredno oružanje u Italiji. Novi vladar u Francuzkoj. Smrt Pia IX. — 1875: Rat medju Italijom i Francuzkom. Talijanska vojska obsijeda Pariz. Francuzka vojska sasvim poražena. Talijanske čete u Algiru. Plebiscit u Korsici, Nizzi i Savoji. Poplave u Austriji. — 1876: U ožujku predaja Pariza. Ugovor mira u Korsici. Korsika, Nizza i Savoja sdružene s kraljevinom talijanskom. Revolucija i pad vlade u Španji. Pošastna bolest u Rusiji. Prine Fridrik car u Njemačkoj. Revolucija u Englezkoj. — 1877: Komunizam i glad u Francuzskoj i Španji. Evropejski kongres u Rimu. Novi papa pomiruje se s Italijom. Obće oružanje Evrope. Francuzka podjeljena na četiri strane ili kraljevine. Poplave i oluje u Italiji. Nesnosljiva zima u Njemačkoj. — 1878: Novi evropejski kongres u Berlinu. Smrt kraljice Viktorije, kraljice Englezke. Nova vlada u Španji. Austrija ustupa zemlje Italiji. Nova dioba zemaljah medju Austrijom i Prusijom. Nezadovoljstvo u Portugalskoj, Poljskoj i Magjarskoj. Kratelj (choléra) u Francuzkoj. Veliko ljećničko iznašašće proti kratelju u Bavarskoj. — 1879: Velika oluja u Englezkoj. Mir obćeniti. Obćenito razoružanje i veliko odkritje u moru. Stroga osuda, podpisana od svih vlasti proti stvaratoljem stranakah vladinih i buniteljem naroda. Papa postupa strogo proti sujevjerju, reformira vjeru i ukida red Isusovacah. — 1880: Novo doba mira. Smrt cara ruskoga. Divno bratinstvo naroda. Procvat poljodjelstva, obrtnosti i trgovine. Važan izum u Monakovu. Sva Evropa sretna. Papa blagoslivlja narode i mir traje do god. 1900.

Imenik družtvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Mijo Biljan for. 1, Oto Kučera f. 1, Iso Vajsavljević f. 1, Alojzij Boroša f. 1, Vladko Nikolić f. 1, Adolfo Botlhaim f. 1, Dragutin Gjuričić f. 1, Ljubo Babić f. 1, Nikola Jakšić f. 1, F. Modec f. 1, Vekoslav Kroflin f. 1, Fr. Stèrkljević f. 1, Josip Smoranz f. 1, Mihovil Pavlinović zastupnik f. 2, Barun Metel Ožegović f. 10, Dr. Juro Catti f. 5, Dragutin Marić f. 1, Juro Vèrbanić f. 1, Havliček f. 1, Ignat. Wurm zastupnik na car. vieću f. 10, svi iz Beča. Dok. Lovro Monti iz Knina f. 10, Franjo Marotti glavar iz Kastve f. 4, Dr. Vojteh Rieger liečnik iz Rieke f. 10, Juraj Bauer gimn. učitelj iz Rieke f. 1, Eugen Vlah kanonik iz Kastve f. 3, Biskup Josip Juraj Strossmajer f. 100. — Frau Mandić medicinar sa 2 f. Andrija Stanger medicinar sa 2 f. Dragutin Vipavac medicinar sa 2 f. Adolf Ivanuš medicinar sa 2 f. Dragutin Forenbaher medicinar sa 50 novč. Ivan Bencan medicinar sa 1 f. Nikola Fabijanić medicinar sa 1 f. Eugen Sladović medicinar sa 1 f. Ivan Boričević filozof sa 1 f. Ivan Lenac filozof sa 1 f. Ivan Rabar filozof sa 1 f. Franjo Valla filozof sa 50 novč. Skender Lochmer filozof sa 1 f. Ivan Karabaić jurist sa 1 f. Josid Franković jurist sa 1 f. Matko Laginja jurist sa 1 f. svi iz Gradca.

Svota f. 190. — Ukupno s zadnjom svotom 592.20 novč.

(Dalje drugi put.)

Književne viesti.

Izpod tiska braće Batara izašao je jučer **Rječnik slovinsko-talijanski** priredio ga za tisak O. Dragutin Parčić. Preporučamo ga veoma našemu občinstvu. Prodaje se po f. 3, kod tiskarskog skladišta Vitaljani-Janković u Zadru i kod drugih dalm. knjižarah.

Nakladom i tiskom Dragutina Pretnera u Dubrovniku, izišao je **Dubrovnik**, zabavnik štionice Dubrovačke IV. godišće II. snopić, što ga uredjuje I. Bunić. U ovom se snopiću nalazi „Životopis Vladike Crnogorskoga, Petra II.“, od Vuka Vrčevića, i prodaljenje drame „Nebožja Komedija“ od Šišmana Krasinskega, prevod iz poljskoga. I ovo poduzeće služi na čast u svakom smislu i gosp. Pretneru i gradu Dubrovniku. Ciena je snopiću 36 novč.

Mojim književnim pozivom od 23. travnja 1873. otvorena je predbrojka na Prevod Pjesamah DANTE ALLIGHIERI-A **o Paklu** — pokoj. Stjepana Ivičevića. — Ogled ovog prevoda p. n. Občinstvo poznaje iz rečenoga poziva i Narodnoga Lista br. 69. god. 1873. — Predbrojenje ovoj knjizi iznosi samo for. 1 a. v.

Takodjer na drugu knjigu — **Razne poslanice i „Obodlce" (Opetice) Lasice** — pokoj. Ivečevića. — Ova knjiga nezavisna od prve, iznosi for. 1 a. v.

Narodni List, Vienac, Obzor itd. dosta su preporučili Narodu ova djela.

Ponavljam što sam obetao u Narodnom Lislu br. 44. god. 1873. „Tko sakupi na oba djela 10 predbrojnika, dobit će po jedan iztisak."

Dr. I. Vranjican.

Kraljevička „Primorska Tiskara" pod imenom **Zabavne Knjižnice** počela je tiskati niz što domaćih što prevedenih tudjih romanah u svezčićih po 10 novč. Obećaje, da će izdati najbolja djela obljubljenih u toj struci spisateljah. Početak je učinjen prevodom „Kantorice", pripovjedke čuvene češke spisateljice gospodje Světle. Knjige se dobivaju na Ricci kod Josipa Simona, u Senju kod Hnb. Lustera, a u Zagrebu kod Hartmána. Kod te gospode može se tko hoće odmah predbrojiti i na deset svezčićah zajedno, pak će mu se knjige svaki put poštom pošiljati uz naknadu odnosne poštarine.

Različite viesti.

* **Carevinsko vieće** je dozvolilo 200.000 for. za obrtne škole, te će se usljed toga podignuti: 25 školah tkalačkih, 2 prolarske, 2 gumbarske, 6 vezarskih, 15 čipkarskih, 2 za slamnato plotivo, 1 sitarska, 2 za umjetno vieće, 4 staklarske, 3 postolarske, 5 krojačke, 4 za ženski obrt, 1 za porculan i gliveno posudje, 2 za sadrolievce, 6 za umjetno stolarstvo, 2 za tokarstvo, 1 za klesarstvo, 2 za proizvadjanje igračkah, 2 za košarstvo, 1 za graditeljstvo, 4 za strojbarstvo, 1 za bravare, 1 za proizvode od tuča, 2 za urarstvo, 9 za glasbilare, 1 za drvorezce i 9 risarskih školah. Mjesta gdje se te škole podići imadu, nisu još opredieljena.

* **Istarska željeznica.** Kako iz Istre *Primorcu* pišu, nastoji se ozbiljno oko gradnje željeznice. I prosjek briega kod Boraja započeti će se ovih danah. Kus kod Divače jest najsmjelije djelo, pa će se onudaj uzpinjati željeznica neprekidno, a i prelaziti na više mjestih ričice; Borajski prosjek biti će 260 metarah dug. Pruga se dieli u tri kusa: Divača - Lupoglava, Lupoglava - Kanfanar i Kanfanar-Palj.

* **Občinski izbori u Žminju** hoće biti, kako doznajemo iz pouzdana izvora, na 7., 8. i 9. tek. mjc. Julija. Na 7. će birati svojih osam zastupnikah i četiri njihova zamjenika (sostituti) birači III. razreda; na 8. će birati svojih osam zastupnikah i četiri njihova zamjenika birači II. razreda; na 9. će birati svojih osam zastupnikah i njihova četiri zamjenika birači I. izbornoga razreda. Žminjci, vas svi poznajemo za ljude krepke na duši i na tielu, za plemenite, ponosne i rodoljubne; ajde dakle, osvjetlajte si pošteno lice, pak izaberite za svoje domaće zastupnike muže, koji vas neće pred svetom osramotiti. Nemojte se dati, za Boga, zasliepiti i prevariti od onih, koji mrze na sve, što je nam Slavenom milo i drago, kakono naš materinski jezik, našu vjeru i naše narodne pravice. Vaša sreća u vaših rukuh stoji, nedajte da vam ju otmu vaši malobrojni, ali lukavi protivnici. Prije nego stupite na biralište, dogovorite se med sobom, kojih ćete izabrati, pa onda birajte složno kao braća. Onaj dan da nitko od vas doma neostane, nego da se svi najdete na biralištu, tom dičnom narodnom trkalištu. U biranju držite se strogo zakona i zakon će vas strogo braniti!

U Bakru sastavilo se hrvatsko brodarsko družtvo. Stjepan Stiglić mu je predsjednik. Vieće sastoji od Bakranah i ostaloga primorja. Veliko je s toga veselje.

* **Dalmatinsko Družtvo „Jedinstvo"** kako nam iz Be ča pišu dostignulo je zakonito odobrenje. Prva svetčana sjednica d ržati će se dne 4. srpnja.

* **Stroški jednoga vojnika** iznose u Ingleskoj na lje to 2500 franakah, u Ruskoj 1202 fr., u Franceskoj 1172 fr., u Belgiji 1047 fr., u Italiji 917 fr., u Danskoj 880 fr., u Španjolskoj 7 55 fr., u Austriji pak samo 720 fr.

* **Papina ljetnica.** Dne 21. pr. Junija u večer pje vao se u Sv. Petru u Rimu „Tebe Boga hvalimo", što je sveti otac papa Pio IX. stupio u dvaest i deveto ljeto svojega papinstva. Po svečanosti nazrio se sveti otac sa prozorah Vatikanske palaće na silni sviet, što se bio sgrnuo na veličanstvenoj ulici pred hramom Sv. Petra. Tu ga netko opazio, pa ga počeo pozdravljati, vičuć: Živio Papa Pio! Na to se sa svih stranah dignu oči prama Vatikanu, pak nasta urnebesno klikovanje i neprestano mahanje bielimi rubci u znak pozdrava prama prozoru, gdje se bio pokazao. Al eto, kad netko od rimljanah zavapi, kao svojemu bivšemu vladaru: Živio Pio, papa i kralj! pristupi redarstvo iliti policija, te učini svemu konac. Nekoliko od njih da je bilo poradi toga uhvaćeno i odsudjeno na više mjesecih tamnice.

* **Ruski parlamenat.** Kako se čita u ruskih novinah *Golosu* i *Ruskom Miru*, car Aleksandar je naumio pozvati u Petrograd zastupnike plemstva, obrtnikah, trgovcah i poljodjelcah, da viećaju kako bi se najlaglje dalo unaprediti narodno blagostanje. Ta viećanja da će se držati napovratno svake godine, pa se Rusi nadaju, da će im više koristiti, nego li koriste zapadnim narodom njihovi burni parlamenti, gdje se najljepše sile troše u mlaćenju prazne slame iliti politike.

* **Ruska odlička.** Kako telegrafišu iz Petrograda, car Aleksandar je generalu Rodiću, namjestniku kraljevine Dalmacije, podielio veliki križ reda Biclog-Orla sa velikom vrpcom; brigadiru Dubrovačkomu, Stjepanu vitezu Jovanoviću, Zvieždu reda Sv. Stanislava; štabskomu pako poglaviei kraljevine Dalmacije, Gustavu Thömmelu, kommandeurski križ reda Sv. Stanislava.

* **Starac Garašanin,** bivši srbski ministar, umro je u Biogradu.

* **U Tripolu i Tunisu u Africi** je buknula čovječja kuga, zato je pomorska vrhovna oblast u Trstu i u Ricci naredila, da se s brodovi, koji odanle dolaze, postupa strogo po kantunaeljskih zakonih.

Promjene u trščansko-koparskoj biskupiji.

Č. g. Josip Orbanić, duhovni pom. u Tinjanu bi imenovan plovanom u Lanišču. — Č. g. Ambrož Dambrosi plovanom u Umagu. Č. g. Frane Bukovec, duhovni pomoćnik u Lindaru, ide za kapelana u Cere na Žminjščini. — Č. g. Ivan Ivić, kapelan u Cerah, ide za duhovnoga pomoćnika u Tinjan. — Č. g. Petar Flego, iz Buzeta ide za duhovn. pomoćnika u Lindar. — Č. g. Ivan Benedek, duhovni pomoćnik u Buzetu, bi premješćen u Hrušicu. — Č. g. Vj. Brozović, duhovni pomoćnik u Pazinu, ide za duhovnoga pomoćnika u Buzet. — Č. g. Blaž Dekleva, duhovni pomoćnik u Jelšanah, ide za duh. pom. na Veprinac. — Č. g. Narobe Ivan, duhov. pom. u Lanišču, ide za upravitelju župe u Tomaj na Krasu. — Č. g. Repič Franjo, kapelan u Kastvu, ide za kapelana u Gradinju. — Č. g. Ivan Obreza, kapelan u Gradinji na 22. t. m. preminuo je u Gospodu, Bog ga pomilnj!

Predplata!

Stupismo evo u drugo polugodišće, zato molimo naše p. n. predbrojnike, kojim je predplata iztekla, da nam ju izvole čim prije ponoviti. Isto tako molimo ovom prigodom i one, koji nam još što duguju, da se siete svoje dužnosti.

UREDNIČTVO.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Junija 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.29	5.29	5.29	5.28	5.28	—	5.28½	5.27½	5.28	5.28	5.28	5.28	—	—	5 27	—
Napoleoni	8.94	8.94	8.94	8.92½	8.92½	—	8.92½	8.93½	8.93½	8.94	8.93	8.93	—	—	8.93	—
Liro Inglesko	11.18	11.18	11.17	11.15	—	—	11.16	11.17	11.17	11.18	11.17	11.17	—	—	11 28	—
Srebro prid (aggio) . .	105.25	105.15	105.—	105.—	105.15	—	105.25	105.25	105.15	105.15	105.—	105.—	—	—	105.75	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 daa mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Julija 1874.** **Broj 14.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. srpnja.

Najveći dogadjaj u ovo petnaest danah jest sastanak našega i njemačkoga cara u Išlu, onda putovanje careva strica aust. nadvojvode Albrehta u Petrograd. Nadvojvoda Albreht nazdravio se s carem ruskim u Varšavi, kad se ovaj vraćao iz Njemačke, i odanle je krenuo s njim put sjevera, da bude tamo nazočan vježbanju ruske vojske. Iz tih sastanakah nekoji izvode, da med Austrijom, Rusijom i Prusijom obstoji najčvršći vez prijateljstva, kakov je po prilici obstojao od 1815. do 1853. g. Drugi pako misle, da je car Vilim došao u Išel, jer da je zabrinut radi rusko-austrij. prijateljstva, koje da postaje svaki dan sveto iskrenije. U Išlu da se nalazio tom prilikom i srbski knez Milan s Ministrom Marinovićem za svojim putom u Francesku i Italiju. Velo, da se Turska ni najmanje neraduje tomu kneževu putovanju, jer da se boji, da knez išće predobiti na svoju ruku moćne evropejske vladare za svrhe, koje su proti njoj naperene. U ostalom novinari pišu već od više vremena, da će Austrija, dogovorno s Rusijom i Prusijom, oteti Turskoj Bosnu i Ercegovinu, da se odšteti za svoj gubitak u prošlih petnaest godinah.

U Kissingu, kraljevini Bavarskoj, neki stoklič, imenom Kullmann, pucao je na kneza Bismarka, te ga ranio u ruku. Pa evo sad progonitelji crkve krive katoličku u Njemačkoj stranku, da je tobože ona nauckala toga mrskoga ubojicu, da strielja na Bismarka. Istina, buntovnička stranka, koja sad svietom vlada, pucala je više puti na vladare i veliko ministre za svoje opake svrhe; ali ona neće nikad dokazati, da su se tim sredstvom igdje služili katolički progonjenici proti svojim progoniteljem. Pa i sada ti progonjenici, ako su ikoliko izobraženi i ako imaju ikoliko vjere u Boga, znaju dobro, da se svieť nevlada oružjem, nego duhom; pa da netreba oružja, gdje mora duh predobiti, ako i nebi bio zločin, kao što jest, oružje pomicati.

U Franceskoj nije narod ni sad došao do stalne vlade, jer dočim jedna stranka hoće republiku, druga bi htjela monarkiju. U to sadašnji predsjednik države izjavlja, da je bio izabran na sedam godinah, pa da do izmaka tog roka neda nikomu vlasti iz rukuh. U Italiji se na više mjestih svieť pobunio proti trgovcem, koji neće da sniže cienu kruhu, akoprem je u svoj Italiji pšenica urodila, da nemože bolje. U Španjolskoj su kraljevci opet pobili republikance, ali sasvim tim tamo kao da nemisli doći do mira, dokle se za jednu il za drugu stranku nezauzme koja druga evropejska država. Nu to je u sadašnjih okolnostih teže nego ikada, jer jih prieči francesko načelo neposredovanja, a s druge strane i tamo je borba izmedju reda i nereda, pa nekojim prija ovo, a nekojim ono.

O gnojenju polja.

Preveo Alfred Oreškovič.

Točno iztraživanje gnoja i njegovih sastojinah i znanje, kako svaki dio gnoja djeluje, to je najvažnija zadaća poljodjelske luče. *)

Mnogi će jedva vjerovati, da su najslavniji lučbari bacili svoje oko upravo na gnoj i marljivo se bavili iztraživanjem onakovih tvarih, koje obično mnogomu ogade. Nu ovo je iztraživanje ipak veoma korisno po gospodarstvo i to s toga, što su njim pronadjene one tvari u gnoju, koje mu toliku vriednost podaju, da su gospodarstva, služeća se njim (gnojem) jako napredovala i obogatila.

Naravni se gnoj sastoji od gnjilih bilinah i od životinjskih tvarih, prešavših u gnjilotu. Sa drveća opalo lišće i u zemlji se nalazeće korenje sastoji se od istih tvarih, od kojih može narav nove bilne stvoriti; nu te tvari treba da budu u tu svrhu stopljene u vodi, a da to bude, morale su najprije sagnjiti i pretvoriti se u crna tvar, imenom crnicu (humus). Valjda je već mnogi opazio, da list, koj padne u jeseni sa drveta, postane najprije smeđjim, crnim, zatim se razpane u prah te napokon, splaknut od kiše, smiešа sa zemljom.

Zato se tako dogadja sa svimi biljevnimi ostanci, i taj povratak ka pratvarim jest vrelo novoga biljevnoga života; jer novim usjevom služe za hranu tvari starih bilinah.

Ali crnici manjka poglavito jedna biljevna hrana, koja je zato veoma važna, jer je neobhodno potrebna životinjskom tielu Ta hrana jest dušik.

*) Lučba se zove ona struka ljudskoga znanja, koja nas uči lučiti tjelesa u svoja počela, kao i obratno iz tih počelah slučivati ili sačinjati razna tjelesa. Dušik, kisik, vodik, ugljik itd. to su počela tvarih ili tjelesah, iz kojih je sačinjen i sačinjen vaskoliki svieť. Dosad je poznato 68 počelah. (Opazka Ured.)

PODLISTAK.

Kako je narodnjak napalio šarenjaka.

U nekom istranskom mjestancu birali se izbornici. Došli na birališće narodnjaci i došli šarenjaci. U imeniku biračah stoji uvršćeno mnogo pokojnikah, mjesto njihovih živućih baštinikah iliti nasljednikah. Baštinici šarenjaci glasuju bez ičijega prigovora za svoje šarenjačke izbornike; a baštinici narodnjaci odbijaju se od glasovanja, veleć: Hodte doma, vašega imena neima u imeniku! Narod se ljuti i škripje zubmi, gledajuć tu nepravdu, ali sve za badava, oholi šarenjaci za to haju i nehaju.

Nemogavši pregoroti te nespodobe neki vrući narodnjak i odbijeni baštinik, umakne se iz občinske dvorane iliti sale i odtrča ravnim putem k občinskomu podnačelniku, šarenjaku od pete do glave. Pokuca na vrata, stupi u sobu, nakloni se i hoće da govori...

— Što ćeš? zagrmi na njega slinavi šarenjak.

— Ako je vaša dobra volja, poglaviti gospodine, jednu milost, reče smierno mladi narodnjak.

— Milosti diele tamo u crkvi vaši popovi, a ovdje što kog ide po pravu i pravici, izdere se ljutito šarenjak.

— Dobri gospodine, vi znate, da jedna ruka drugu pere... a ja vas nemolim drugo, nego da me slušate; a onda, kako vas već bude volja, prodalji narodnjak.

Na te rieči, dosta jasne i moćne u mnogih i mnogih okolnostih, šarenjakovo se srce kao omeksa, pa će nešto pristojnije:

— No govori, al da si brzo gotov, jer sam ja ovdje za občinske poslove, a ne za tvoje — dakle što ćeš?

— Da mi izvolite reći, poglaviti gospodine, za koje bi ljude imao glasovati!

Naš je narodnjak bio od onih mladih ljudi, koji si znaju svojim razumom i svojim poštenjem steći svačije povjerenje u kojem se god stališu nahodili, pa za kojimi rada idu i pristaju ne samo njihovi vrstnjaci, nego i stariji ljudi. Odkad je taj mladić uvidio svojim čistim i zdravim razumom, da mora naš u Istri narod imati s Talijani i jednake pravice, kad ima s njimi jednake dužnosti: odtad nije mirovao, nego je neprestance učio i nagovarao svoje susjedstvo, neka išću i čuvaju svoje pravice, neka se drže svojeg jezika i neka nedadu gaziti svojega plemena. Trsećе se i trudeć na taj je način u kratko vrieme otvorio oči svoj občini. Zato su ga šarenjaci gledali jako šareno, a narodnjaci držali svojim umnim i neustrašivim vodjom. Pa što bi on rekao, to bi i bilo u svakoj prigodi, a osobito prigodom zadnjih izborah, kad je trebalo šarenjakom za prvi put pokazati, da se već puk neda od nikoga za nos voditi.

Svaki si dakle može lahko i sam misliti, kako je moralo ugodno zateći g. podnačelnika ono nenadano pitanje, pa kako se je imao naveseliti tobože povratku te izgubljene ovčice u njegovo

Poznato je, da se veliki dio bilinah sastoji od kisika, vodika i ugljika, dočim je dušik najpotrebniji ljudem i životinjam.

Zato i jesu one biline, koje imadu u sebi dušika najvažnije za ljude i životinje.

Zašto nismo tako siti od voća i povrća, kano od žita i sočiva?

Uzrok je tomu taj, što u voću i povrću sasvim malo dušika imade, dočim se u žitu i sočivu u mnogo većoj množini nalazi.

Budući pako, da imade u mesu našega tiela takodjer dušika, zato se moramo za uzdržavanje istoga onimi hranami hraniti, koje imadu u sebi dušika.

Otale i potiče važnost ovih bilinah te je zato odgojivanje istih najglavnija zadaća poljodjelstva.

Želimo li pako, da nam uspievaju biline, koje imadu u sebi dušika, da nam uspieva žito i sočivo, to mora da bude u zemlji dušika, a ovoga pako u crnici i u gnjilih biljevnih ostancih ili neima, ili, ako ga i ima, a ono samo malo.

Dušik se pako dovadja u zemlju kroz životinjske tvari, koje su u gnjiloću prešle.

Ljudska i životinjska balega gadi se doduše mnogomu, ali usuprot svemu tomu pruža ona ipak poljodjelstvu veliku vriednost; zato ju i odvažaju poljodjelci iz gradovah na svoja polja.

U gnoju od životinjske balege nalazi se dusik spojen sa vodikom kano čipavac (amonjak).

Čipavac, koga upija kišnica dolazi kroz korenje u bilinu i tim pruža takav gnoj bilini hranu, koje doduše mnogo u naravi imade, ali ne u onom obliku, u kojem se može stopiti u vodi.

I prije su se polja gnojila, nu dokle nije bila poznata ona tvar u gnoju, koja tako dobrotvorno djeluje na polja, nije se mogao gnoj nijednim drugim sredstvom nadomjestiti.

Poljodjelci bijahu prisiljeni mnogo marve držati, a plodovi njihovih poljah morahu opet služiti za hranu marvi.

Nu odkada je poznato, da je ona dobrotvorna djelujuća tvar u gnoju čipavac, odtada su se počela tražiti gnojna sredstva, koja obiluju čipavcem i kojih priredjivanje nije takovimi potezkoćami skopčano, kano priredjivanje obična gnoja.

U znanstveno uredjenih gospodarstvih jesu dosada poznata gnojna sredstva: sameljene kosti i guano.

U Engleskoj su ta gnojna sredstva jako bogata na dušiku; u Njemačkoj se odlikuje Saska tim, što su mnoga gospodarstva, služeć se timi gnojenimi sredstvi, jako napredovala i stanje si poboljšala.

U zadnje si je vrieme ova uporaba umjetnoga gnoja prokrčila put u sve daleke i bliže krajeve. (*Sliedi.*)

Imenik družtvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Orlić Franc župnik žminjski f. 5, Šupljina Matej župnik beramski f. 2, Linardić Martin iz Pešćenice u Hrvatskoj 40 novč., Vranić J. bogoslov f. 1, Mandić M. bogos. f. 2, Brezovar J. bogos. f. 1, Laginja Mijo bogos. f. 1.50 novč., Dubrović Mate župnik f. 1, svi u Trstu. Pavlić Stjepan for. 1, Orlović P. for. 1, oba iz Siska. Semelić Mijat svećenik f. 1, Fabris Ante bogoslov 1 f., oba u Gorici. P. A. 1. u Puli f. 5, Kristofić Matko c. k. učitelj u Kopru 1 for. Slamnik Ljudevit kr. gimn. ravnatelj f. 10, Novotni Vjekoslav kr. gimn. Prof. f. 1 oba iz Rieke.

Svota f. 34.90. — Ukupno s zadnjom svotom f. 627.10

D o p i s i.

Iz srednje Istre.

HRVATSKA GIMNAZIJA U PAZINU.

Što je moje, to je moje:
A što tvoje, to je moje!?

Tako govoraše šegavčina Talijan, rodom brešianac u Italiji, svojemu susjedu, dobroćudnu i poštenu čovjeku, kôga htjaše prevariti za njegovu polovicu blaga.

Ni za dlaku vam, braćo moja, nemisle bolje s nami sugradjani naši Niemci, a osobito naši susjedi Talijani i ostali Šarenjaci po Istri.

Bilo je doduše ljudih, koji su mislili, da će biti za nas Slavene u Austriji, a napose Hrvate u Istri, bolje od kad no su se ljeta 1868. proglasila „obća prava državljanah austrijskih.“ Ali su se ljuto prevarili, jer se Niemci i Talijani drže toga, po nj. Veličanstvu potvrdjena zakona, samo u toliko, u koliko to u njihovu korist ide, a ostalo pušćaju na harti. Upravo tako vam je bilo i sa Kršćani u Turskoj. Padiša ili car turski proglasi u svojih zemljah Hati-humajum t. j. zakon, po komu se Kršćanom iste pravice obćivale kako i Turkom; ali kada tamo obćane pravice ostanu na harti, a Kršćani ostaše turski sluge kao i prije.

Ali da nam naši susjedi Talijani u Istri nereknu, da istinu negovorimo, obazrimo se malko na ono, što bi po zakonu moralo biti u Istri, a što se u istinu u njoj dogadja.

Članak XIX. obćih pravicah državljanah austr. naredjuje „da se u zemljah, napučenih raznimi plemeni, sve javne škole tako urediti imaju, da se svako pleme u svojem jeziku odgojiti i izobraziti može.“ Kako je obće znano, ciela Istra, računajuć ovamo i otoke Krk, Cres i Lošinj, broji do 250.000 stanovnikah. Od ovih je Hrvatah 145.000, Slovenacah 42.000, Srbah 1000, a Talijanah 62.000; po tom dakle imade $^3/_4$ Slavenah, i jedva jedan četvrti dio Talijanah! Pak što se učinilo i što se čini za tolike Slavene i što za Talijane? Za prve upravo ništa a za posljednje sve.

Svaki plovan, svaki glavar obćinski iliti podestat mora znati talijanski, a zašto? jer su po cieloj božjoj Istri ponamješćene talijanske oblasti, kao u sried Talije. Talijanski su sudovi, talijanske škole, talijanski se tu piše i govori; a što je tu hrvatsko ili slovensko? Žulji i pinezi, kojimi se tudjin hrani i bradu masti.

Eto, jedva što smo na pol progledati i do jednog poštenog

šarenjačko stado. Što čovjek najjače želi, to najlaglje vjeruje, pa tako i taj šarenjak. Rada bi ga pitao, kako se je okanio svojega tobože sljepila i da li će za njim potegnuti i ostali puk, što ga je on tobože zavco i odučio staromu šarenjačkomu strahu i poslušnu; ali s jedne mu je strane srce prepuno svakojake slasti i miline, a s druge što je njega mar za vojsku, kad je tu vodja, a vojska nemože i onako ništa bez vodje. Zato mu reče bez ikakve druge primetbe:

— Dakle i ti ćeš da glasuješ s nami i za nas? Pravo imaš, jer smo mi jedini, koji možemo Istru usrećiti, al moramo prije svega iztriebiti te proklete šćavune. Ah kad bi samo njih nestalo, il kad nebi barem imali, tko jih vodi, to bi išlo kao namazano; al kad se preobraća i povraću u naše jato takovi ljudi, kakav si ti, možemo se doista nadati najboljemu uspjehu!

I tu mu pruži napisan listić, milo ga gledeć i medenim mu glasom veleć:

— Za ove ovo glasuj, drago diete moje, pak budi uvjeren, da ti toga nećemo nikad zaboraviti.

Mladi se narodnjak, čitajuć pružen mu listić, nešto kao zabrinu; na što ga šarenjak zapita sladje od svake slasti:

— Što ti je, te si se zabrinuo, moj liepi i dični sokole?

— Strah me; da mi predsjednik povjerenstva neće dati glasovati, reče narodnjak.

— Zašto?

— Zato, što u imeniku mjesto mojega stoji ime mojega [illegible] mu Bog lahko duši.

— Vidi se, da si mlad te da još neznaš, kako idu stvari na ovom svietu. — Ajd samo u izbornu dvoranu, a ja ću odmah za tobom, pak te nebudi ništa strah.

— Liepa vam hvala, reče nakloniv se mladi narodnjak, stupi veselo iz podnačelnikove pisarnice i eno ga već pred predsjednikom, da kuša svoju sreću.

— Što ti je ime? zapita ga predsjednik.

— To i to.

Tu predsjednik zaviri u imenik na ovoj i onoj strani, pa stisnuv ustnama i zavrtiv glavom, reče:

- Žao mi je, al ti moram i po drugi put reći, da si ti već odavna mrtav i pokopan; a mrtvi, kako valjda znaš, neimaju nikakvih pravicah na ovom svietu, pa po zakonu nemogu ni glasovati; zato ajd do puti uskrsnuća!

— Nešalite se, gospodine, nego mi recite, da li nestoji to i to ime u imeniku?

— Dakako da stoji, al ako nisi ti tvoj otac, ovo je ime tvojega pokojnoga otca, a ne tvoje; a sad ti velim, odlazi dokle te nisam dao zatvoriti, okine se nanj predsjednik.

- Molim, gospodine predsjedniče, nemojte tako, ono je pravo pravcato njegovo ime, samo pogledajte bolje u imenik — prihvati tu sa vratiah od dvorane obćinski podnačelnik i pritura se k stolu, da dokaže ono što tvrdi.

Podnačelnik obraće stran po stran imenik i sve nešto mrmlje, pa kad najde, što je tobože iskao, pokaže predsjedniku prstom i vikne:

— Evo, gospodine!

zastupnika u careviuskom vieću u Beču došli, započe se pitanje o hrvatskoj gimnaziji u Pazinu.

Mislite li, da su se Talijani i Niemci kod toga pitanja spomenuli članka 19. stožernih državljanskih pravicah? jok, nije njim dosta talijanska gimnazija u Kopru, realka u Piranu, gospodarske škole i sve ostale po Istri škole talijanske; pa povrh toga mora biti i u Pazinu njihova viša škola.

Nu kod te škole hoće da im Niemci račune pokvare. Čujte veliku pamet njemačku i talijansku, kojom se jedan i drugi hvale, kada treba proti siromahu Hrvatu ustati: Niemci vele, da gimnazija u Pazinu mora biti njemačka, zašto? za to, jer je više Hrvatah u Istri nego' Talijanah, pak da talijanske nemogu bit. — Nesjeća li to na onu priču, gdje se dvojica pravdala pred sudcem za vlastničtvo neke stvari, — sudac šegavac, mjesto da pomiri, razdraži još više pravdače, dok napokon neiztjera i jednoga i drugoga rekavši: da je stvar njegova. Doista liepe mi pravice!

Mlogi neće vjerovati, da Niemci umiju ovako liepo mudrovati, ali to vam je prava pravcata istina, i to su vam ti silni pametnjaci Niemci, to vam je ta njihova pravičnost, koju uvjek na jeziku nose.

A što na to Šarenjaci? Ti su vam se uprav do kraja razkokodakali ter stali poput starih babah na vas glas vikati, da ta gimnazija nesmie biti van talijanska, a zašto? jer da je sve znanje talijansko i da su tobože sve obćine za talijanski jezik prosile. Znanje po Istri, vele, je sve talijansko; a to je pusta laž, jer je znanje izključivo iskra božja, koju si svaki narod kroz nauk pribavlja i dalje razvija. Da su pako Talijani to prije nas mogli učiniti, neka jedino povoljnim okolnostim zahvale, da su naime imajući vlast u rukuh stvarali za sebe škole, a nam jedino pripuščali, da te škole našimi krvavimi žuljevi i težko stečenimi pinezi pomažemo. Da su nadalje same obćine pitale talijanske škole, nemojte vjerovati; na istina je, da su oni slovinske obćine sjedinili s talijanskimi gradovi, samo da tim većinu za sebe zadobiju. A u tom su se Šarenjaci zbilja neznanjem našega puka poslužili. Najveća je pako bezsramnost, kad ta čeljad tvrdi i u bieli sviet trubi, da tobože nemamo ujedinjena jezika, dočim je obće poznato, da imamo priliep i bogat jezik, koj se s njihovim svigdje usporediti može. Ovakovim tvrdjenjem odkrivaju sami svoje neznanstvo. Zar se u našem jeziku nepredaju i nerazpravljaju najviše znanosti? Tko nije lažac, taj nek pogleda na škole u Hrvatskoj, pak će videti, da ako nisu naše hrvatske škole bolje, a ono nisu sigurno nit za dlaku gore od njihovih talijanskih. Dakako da je težko sliepcu o bojah (kolurih) govoriti, kad sirota nit vidi nit razumije, što je boja. Tako eto vidite zaslieplјeni su vam naši Šarenjaci, da niti nevide, što sve okolo njih biva!

Naši nas susjedi i vriedni prijatelji naprćuju porezi (kontribucioni), pak ovamo na nas laju, da smo divlji, da neznamo ništa, dočim nam za naše novce nedaju nikakve škole, da se štogod naučimo. Jer što se mogu naučiti naša djeca u talijanskoj školi u jeziku koga nerazumiju? ništa, ako ne jedino poslije mnogo lietah nešto talijanski brbljati i to vrlo slabo; ali koju dobru i koristnu stvar naučiti, nije im moguće, jer nerazumiju ni učitelja ni knjige.

Što dakle da radimo kod takovih težkoćah? Hoćemo li prekriženih rukuh gledati i mučati.

Ne! braćo, mi mučati nesmijemo, jer bi nam se još više porugivali, što neznamo svoje pravice iskati. Ali nesmijemo ni prosjačiti kod ljudih, koji neznaju van robski služiti višemu za novac, a tlačiti nižega, ma mu bio pravi i rodjeni brat.

Braćo u Istri, znate li što je država ili cesarstvo? To vam nije drugo, nego družtvo, u koje se skupili ljudi, da si osjeguraju svoj napredak i svoje blagostanje; a za postići ovu svrhu, moraju svi doprinašati koliko mogu imetkom i istim životom, ali zato imaju i uživati svi skupa jednake pravice. Naš je premilostivi vladar dopustio, da se sva država, počam od obćine do sabora, na ustavnu vlada, to jest, da u stvarih obćih neodlučuje jedan čovjek, nego od puka izabrani ljudi u obćinah, na pokrajinskih saborih i na careviuskom vieću.

Što smo, dakle činedi? Najprije nam je svim skupa paziti, da u sva vieća iliti konšilje, bila obćinska bila saborska, izaberemo *same naše muževe* i to poštene i voljne dobra učiniti svojemu rodu. Tada nam se valja skupljati u javna stanovišća i u njih odredjivati i sastavljati molbe iliti šuplike, i na oblasti i na sabor, i na samoga cesara proseći, da se i nam pravica podieli, da se naši kontribucioni na našu korist, a ne na tudju troše.

To vam je u kratko put po kojem treba u zakonitih medjah, ali odvažno i bez svakog straha svoje iskati.

Ovo nam je i jedini spasonosni put, po kojem moramo iskati da se i gledе gimnazije u Pazinu članak 19. stožernih državljanskih pravicah točno vrši.

Pazinska gimnazija mora biti hrvatska, jer 145.000 Hrvatah živi na ovoj zemlji i plaća svoj porez, pak visoka vlada mora vršiti pravdu, budući je zato i postavljena. Nebojmo se, samo složno i postojano na konecu i kraju pravda i pravica će nadvladati sve laži i klevete. Mi neišćemo drugo nego jedino naše pravo. To nam dajte, a tada ćemo vam kao dobri susjedi pružiti naše vierne hrvatske ruke. —

[illegible]

Po Nekrasovu spjevao I. T.

U ime božje, ranče mlado,
Seljački sine, na put kreći,
Veselo ajde, roda nado,
Nauke stazom u skoh sreći.

Knjižicu turi pod pazuho,
Te se ne srami, ako hrana
Loša je tvoja, trošno ruho,
Čižmica koja poderana.

I bos mi ajde, ajde gladan
U školu, sinko, dok je hora.
Ne bio nikoj dan ti bladan,
Podranku nigda mrzka zora.

Otac poštenjak rad će dati
Posljednji grošić za te vriedna,
Mila će majka presti, tkati,
Zalogaj svoj ti čuvat štedna!

Pak će se duša dobra naći,
Spoznat vriednoću, bistru glavu,
Hranu će, knjige, stan nanaći,
Priliku volji stvorit pravu!

Tebi se Zagreb smieši bieli,
Velika škola sjà u žaru,
Svaki se knjige list veseli
Tvojoj bistroći, tvomu maru!

Bit ćeš velikaš umom, znanjem,
Obrana ouda, dika naša,
Ne stalo bud je nehajanjem
Sjaja nam starih velikaša!

To mi je radost, to i dika,
Hrvatska što nam zemlja mala
S velikih slovi dostojnika
Niklih u nizu skromna rala!

Tako je bilo, tako bit će
Nauke gojem, snagom znanja,
Velikoj školi zora sviće,
Sviet se pregnuću takvu klanja.

U ime božje, ranče mlado,
Mudre se knjige, pera lati,
U školu ajde, ajde rado,
Pjesma te moja u nju prati!

SVAŠTA PONEŠTO.

U magjarskih se novinah čita, da je neki Ljudevit Korodi, učitelj Brašovski u Erdelju, bio izobćen, to jest, snipisan i protjeran iz kuće od svoje obitelji iliti družine, kao da nije od njihove krvi i kao da se u njihovoj kući ni rodio nije. To nije zastalno prvi događaj te vrsti na svietu, ali uzrok mu koliko neobičan, toliko je prav i pravedan. Koji je taj uzrok? Učitelj Ljudevit Borodi rodio se Magjar, a onamo bogzna za što odvrgao se od svojeg roda i pristao uz Niemce, te počeo ružiti i progoniti svoje magjarsko pleme. A to eto sramote nije mogla i nije htjela podnositi ponosna mu magjarska obitelj, pa ga je bacila iz svojeg krila kao što ovčar izbacuje šugavu ovcu iz stada. — Bože mili, kad bi se u našoj Istri počele na taj način same čistiti mnoge naše slavenske familje, pa tjerati iz kuće svoje izrode i svoje odpadnike, što pristaju uz Talijane, te mrze i progone svoj rodjeni narod, koliko nebi tu bilo kojekakvih Borodiah bez roda i plemena, bez kuće i kućišća, bez brata i sestre, bez otca i majke! Al bi zato u kratko vrieme nestalo i tako zvanih Šarenjakah, jer bi se

---

— Jest, jest, imate pravo, nezamjerite, čovjek se lahko pomuti — reče tada na vas glas gospodin predsjednik i kimne našemu mladomu baštiniku, neka mu poda glasovaći listić.

Mnogi od okolo stojećih narodnjakah, misleć, da se njihov vodja dao podkupiti, raztužnim sreem gledaju to šaranje i to kimanje. Ali mnogi drugi, poznajuć njegovu vjeru i njegovo poštenje, nemogu na to ni pomisliti, nego ga samo zabljeno gledaju.

— Velim ti, listić amo, vikne mu zatim predsjednik, kako mu ga nije odmah pružio, nego ga opet očima preletao, da se neprevari.

— Evo ga!

— Dakle za ove ćeš da glasuješ?

— Jest, gospodine!

Predsjednik razvije listić, stane čitati, al ima što i viditi: u listiću sve sami narodnjaci! Predsjednik gleda podnačelnika, podnačelnik predsjednika, a pisari jednoga i drugoga; al nemogu ni kud ni kamo, nego moraju da uvrste u zapisnik onoliko dičnih narodnjakah, koliko su mislili svojih šarenjakah. Ruke se miču, pera škrću, imena pišu; puk se u dvorani osviesti i kao iz jednog grla grohotom nasmije i gromovito zavapi: Živio! Podnačelnik se ukrade nekamo u drugu sobu, predsjednik se i sam smije, a narod grne iz dvorane na ulicu. I tu nastane urnebesno klikovanje našemu narodnjaku, kad je i ostalo pučanstvo doznalo, kako je narodnjak nasamario iliti napalio šarenjaka!

svaki njih tri puti prije promislio, nego li izdao i zatajio svoj rod i svoju krv. A naime nekoji brkonje i bradonje, kojih je odgojio težki slavenski žulj, il bi branili i pomagali u preporodu svoj u Istri narod, il barem mučali i puštjali, neka se sam razvija, kako najbolje zna i umie.

Neukû Nauka.

Uztuk proti muham i obadom na životinji.

Naši čobani znadu dobro koliko su njihovim marvam preko ljeta dosadne muhe i obadi. Evo načina najprostijega, kojim će oni moći odkloniti te zle goste od svojih životinjah. Neka nabacaju u sud, naliven vodom, postučena orahova zelena lišća, te svako jutro, prije nego izrenu svoje živo na pašu, neka ga pomažu spugom il krpom umočenom u onu vodu. Tim će ono vas cieli dan ostati prosto od obadah i od muhah.

Različite viesti.

* **Novi namjestnik.** Barun Ceschi, dosadanji c. k. namjestnik Trsta, Istre i Gorice, ide u mir (pensiju), a mjesto njega imenovan je namjestnikom barun Pio, dosad c. k. namjestnik u Crnovici u Bukovini. Barun Pino poznaje dobro ove naše strane, jer je služio u Trstu i u Gorici, a da govori i slovenski.

* **Sdruženje Trsta sa Istrom** putem železnice. Odavna se već mislilo sdružiti Trst i Istru železnicom. A sada se evo govori, da su mjerači jurve pregledali put, kojim bi se ta železnička pruga sjedinila sa istranskom železnicom. Postaja trščanska da bi se namjestila na ravnini izpod Škedna (Servola).

* **U Zminju** je prigodom občinskih izborah predobila narodna stranka. Živili!

* **G. M. Bonifačić**, narodnjak iz Baške na otoku Krku, koji bijaše tužen c. k. sudu u Rovinju ništa manje nego radi zločina bune (delitto di sedizione), jer da je lani prigodom izborah u carevinsko vieće izustio nekakve tobože uvredljive rieči proti nekoj izvanrednoj občinskoj sjednici, bio je od porotnikah nadjen i proglašen nekrivim. Nam je to tim milije, što nekoji ljudi išću dlaku i u jaju, samo da oškode i osramote one, koji drže za narod i za njegove pravice. Mi i opet velimo našemu puku, zakon brani svakoga, koji zla nečini; zato neka se, brance zakonito svoja prava, nikoga neboji. I na taj će način nestati do skora i ono nešto ljulja, što ga još ima u Istri medju našim narodom.

* **Preč. g. Miho Pavlinović**, kanonik, bi imenovan počastnim presjednikom biskupskog konsistorija Djakovačko-Sriemske biskupije, i to radi njegova ponašanja pri razpravi vierskih zakonah u carevinskom viećn, kanoti i radi neumornû rada o narodnoj prosvjeti.

* † **Preč. g. Filip Tomšić**, kanonik, dekan i župnik Motovunski u Istri, prestavio se u Motovunu dne 1. tek. mje. u 32. g. svećenstva, a 54. svojega vieka. Pokojnik je bio rodom iz Rieke, svećenik prama srdcu gospodnjem i vrli rodoljub. Neka počiva u miru!

* † **Juraj Caf**, nadarbenik u Ptuju u Štajerskoj, stupiv iz pameti, ustrielio se dne 3. tek. mjeseca. U njem braća Slovenci izgubiše vrlû rodoljuba i valjanû spisatèlja, a slavenstvo čuvenû učenjaka i etimologa.

* **Srbski kongres** otvorio se u Karlovcih dne 12. tek. mje. Izbori su izišli po želji naroda, pa u kongresu sjede redom sami narodnjaci. Taj kongres će prije svega izabrati svoju vrhovnu crkvenu glavu iliti patriarhu, a onda staviti u red crkvene i školske odnošaje naše braće Srbaljah u Ugarskoj i Hrvatskoj. Narod želi imati za patriarhu biskupa Stojkovića, a ugarska vlada biskupa Gruića. Nadamo se, da će se izpuniti želja naroda.

* **U Rimu** je preminuo Fr. Ksaverski de Merode, biskup Melitenski, bivši mjestoministar papinske vojske. Merode se rodio u Belgiji od kuće, koja je u rodu s najstarijim evropejskim plemstvom pa i s nekojimi okrunjenimi glavami. U svojoj je mladosti bio vojnik u franceskoj vojsci te vojevao u Africi. Sav svoj veliki imetak ostavio je papi Piu IX. i svojoj rodbini.

* **Kakova je ljetina po svietu?** Akoprem su u Austriji onomadne bila nastala zla vremena s tučom, obilatim daždjem i mrzlijim zrakom, ipak neučiniše škode, nego samo u nekojih krajih, pak se je zato u obće nadati dobroj ljetini. U Italiji mnogo se je čemu veseliti jer osobito žito, bob, kukuruz i ulike obećuju da nemože bolje. U Inglezkoj akoprem radi slabih vremenah zakasni nešto cvjetanje, ipak sve dobro napreduje. U Rusiji oko baltičkog mora kaže sve obilno, a i oko crnog mora bit će dobro. U Ameriki isto tako.

* **Morski psi** pohodiše i ljetos ove naše zaljeve. Prošlih danah opazili su velikoga morskoga psa pod Istru kod Silbure, zato se opominju osobito kupači, neka paze, da živi neprojdu kroz gladan gut te morske nemani iliti strahote.

* **Novine.** Polag statističnog ljetopisa za god. 1872. što ga je ovih danah tiskalo u Beču c. k. statist. središnje povjerenstvo, od 835 povremenih spisah, što su se tiskali godine 1872. u pokrajinah zastupanih na carevinskom vieću, tiskalo ih se 357 u samom Beču; za njim dolaze po redu: Prag 95, Lavov 15, Trst 39, Brno 34, Gradac 25, Gorica, Cielovac, Linc i Olomuc 19, Inšbruk i Ljubljana 9, pak Opava (Troppau) i Zadar 8; zatim sliede Salcburg i Trent 6, Bolzan, Bregencija, Karlovi vari (Karlsbad) i Bečko Novomjesto ili Wiener-Neustadt 4, Brodi, Maribor, Toplice i dva druga 3, zatim 24 druga mjesta po 2, a napokon 45 mjestah po 1.

* **Krivotvorene banknote.** Čuje se, da kolaju krive banknote od 1 f., te da se nemogu razpoznati od pravih banknotah nego jedino što su besiede „Oesterreichische Währung" u tekstu nešto malo drugčije naštampane. Te krivotvorne banknote nose seriju „M. 5."

* **Presv. i Preč. g. Dr. Ivan Vitezić**, biskup krški, darovao je 50 f. Družtvu svetojeronimskomu za glavnicu, iz koje će se u buduće nagradjivati spisateljem bolji spisi o pučkoj prosvjeti, Slava mu!

* **Knegnja Turn-Taxis** poklonila je narodnomu hrvatskomu Sveučilišću 1000 f. Pošteno joj lice!

* **Ala je vruće!** Eto rieči, koja nam je od nekoliko danah svim na jeziku. Nego mnogo više od nas, imaju se na što tužiti ljudi u onih mjestih, gdje se je vrućina na toliko podigla, da su mnogi dodar suma sišli il poginuli od silnâ žara. Tako čitamo u novinah, da je prošlih danah u Napulju, Mleteih i Turinu bilo 32 gr. vrućine, u Rimu i Brešiji 34, u Veroni i Mantovi 35, u Milanu i Fiorencah 36, u Parizu 37, i napokon u Palermu 42 stupnja.

* **Zlatno runo.** Od davnih davninah vuna je najobičnije odievalo roda čovječanskoga, pa i dandanas nadkriljuje ona sva ostala odievala na svietu. Jer dočim se pamuka iliti bumbaka nepotroši nego 1500 miliunah funti, svile pako i lana neizmjerno manje, to se potroši na godinu 1800 miljunah funti vune. Sama Evropa je pred 4 godine brojila 225 miliunah glavah ovacah, i to Ruska 52, Ingleska 40, Franceska 35, bivši njemački Zollverein 32, Austrija 30. To je 560 miliunah funti vune na ljeto; dakle treći dio svega kolikoga proizvoda. Tim prodajuć se funat po 10 njemačkih grošah, privriedi za vunu sama Evropa 600 miliunah talirah na godinu. To se čita u njemačkih novinah „Allg. Aus. Zeitung."

Oglas.

Podpisani preporučuje p. n. kućegospodarom dobra hrvatska biela i crvena obročna vina iz gospodščine Kraj u Hrvatskoj po 44, 46 i 56 nvč. postavljena u kuću prosta od carine. Skladišće se nalazi *Via commerciale Nr. 5 (Re d'Ungheria)*.

U Trstu 15. Julija 1874.

A. Novak.

Tčk Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Julija 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
Carski dukati (cekini)	5.27½	5.27½	5.27	5.27	—	5.27	5.27	5.27	5.26½	5.26½	5.26½	—	5.26½	5.26	5.26½	—
Napoleoni	8.02	8.02	8.01½	8.01	—	8.00	8.00	8.00	8.00	8.00½	8.00½	—	8.00½	8.00	8.00½	—
Lire Inglesko	11.18	11.17	11.17	11.15	—	—	11.16	11.15	11.14	11.15	11.14	—	11.14	11.14	11.15	—
Srebro prid (aggio)	105.-	104.85	104.65	104.75	—	104.50	104.50	104.50	105.35	104.50	104.50	—	104.65	104.50	105.50	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carovine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu malo stvari, a nesloga sve pokvari" *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju plaćene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Augusta 1874.** **Broj 15.**

Pogled po svietu.

U Trstu 31. srpnja.

Govori se, da će u rujnu mjesecu Nj. Veličanstvo, naš cesar, pohoditi kraljevinu češku, te se nekoliko danah zadržati u Pragu. Akoprem car neide tamo, nego da prisustvuje velikim vojničkim vježbam, ipak je sbog toga putovanja ustavovjerna stranka jako zabrinuta, kao da se radi ni vi više ni manje, nego o pomirenju s narodnom u Českoj strankom. Taj strah je tim veći, što su tamo narodnjaci predobili i ovaj put na biralištih ne samo njemačke ustavovierce, nego i svoje mladje domaće protivnike. No cudnovato je, dočim se Niemci tom prigodom koječega boje, da se Česi ničemu nenadaju.

Još se ni sad nezna, kad će se otvoriti zemaljski sabori, a još manje, što će im biti predloženo za viećanje.

U Beču dovršuje svoje sjednice tako zvana medjunarodna zdravstvena Konferencija, u kojoj viećaju liečnici zastupnici svih evropejskih državah, koje su naime kužne bolesti i kako će se u svoj Evropi najlaglje prepriečiti, da se neplode iz jedne države u drugu, iz jednog mjesta u drugo. Dotične će naredbe biti primljene i uzakonjene od svih evropejskih vlastih.

Ugarski sabor vieća jednako o promjeni izbornoga zakona. U tom poslu radi što ga volja, ali u životnom poslu ugarskih željeznicah pokorava se jadan svakomu migu evropejskih libvarah, te se nahodi u onom istom stanju, u kojem svaki drugi dužnik naprama svojemu vjerovniku. Eto na što je došla u magjarskih runah ugarska neodvisnost i samouprava! Srbin, Dr. Polit izjavio je onomade u saboru želju, da se Ugarska ustroji popat Švajcarske, gdje su svi narodi i sve vjeroizpovjesti podpuno zadovoljne. Magjari su dakako burno graknuli na tu pravednu misao. Ali, govorili oni, što im drago, Ugarskoj neima već spasenja, nego u toj jednoj jedinoj misli. No, oni tjeraju napred, pak se baš iz objesti jednoj jedinoj misli. No, oni tjeraju napred, pak se baš iz objesti pazamieraju našoj braći Srbljem, kojim nehtiedoše da potvrde za patriarhu biskupa Stojkovića, što ga je onomadne srbski crkveni kongres u Karlovcih zakonito i jednoglasno izabrao.

Hrvatski sabor će se otvoriti dne 5. kolovoza. Ban Mažuranić se nalazi u Budim-Pešti, da izposluje od kralja odobrenje više vrlo važnih zakonskih predlogah, što jih misli podnesti saboru. Neka se Hrvatska oboruža dobrimi zakoni, pak se neka neboji ni najmanje oluje, koja kao da visi nad Ugarskom.

Našega nadvojvodu Albrehta Rusi su svuda najljepše dočekivali. Medjunarodni Kongres, što ga je Rusija namaknula, za uredjenje čovječjih pravah za vrieme rata, sastao se dne 27. tekućega u Briselju. Ali poradi prevelike sebičnosti nekojih državah da neće najbrže uspieti u ničem. Iz Italije pišu, da se tamo doskora nadaju carevima našemu i njemačkomu, koji da će se sastati u Fiorenci sa njihovim kraljem, Viktorom Emanuilom. U franceskoj narodnoj skupščini je neka stranka bila predložila, da se sadašnja skupščina razpusti i nova sazove. Taj predlog je propao. U Španjolskoj se mrevare Don Karloševci i Republikanci kako nikada. Zato misle nekoje države, a osobito Njemačka, da bi trebalo stupiti medanje, da već jednom prestane to vjekovito bezuspješno klanje.

Pasja bjesnoća.

(Z. G. List.)

Ova bolest dolazi prvobitno samo u pasjem rodu, od kojega se može onda svaka druga životinja, pa i čovjek okužiti.

Znakovi (znamenja) ove bolesti razlikuju se prema raznim dobam bjesnoće.

U bjesnoći razlikujemo tri dobe i to:

1. Dobu razvijanja (predbježna doba);
2. Dobu prave bjesnoće i
3. Dobu nemoći (dobu uzme).

a) U prvoj dobi je pas sad neprijazan, sad namrgodjen, lice, stranom opet prividno veoma prijazan i vesco, al se lahko razdraži. Poslje postane pas veoma nemiran, traži svaki čas drugo mjegto, gdje se skuči; rado liže svoju mokraću i balegu; počme zemlju, drvo, perje, slamu, kamenčiće itd. grizti i gutati.

S početka posluša takav pas, premda nerado; ali kašnje bude sve lo oporniji naprama vlastitoma gospodaru i izvanredno plašljiv.

U ovo doba je dihanje ponješto uskoreno, spojnica očiu je crvena, zienica širja, iz nozdrva cieđi se sluzasta tekućina.

b) Drugi ili treći dan nastane doba prave bjesnoće. U ovo doba jesu gore navedeni znakovi mnogo ješći; pas gleda, kako bi pobjegao iz kuće; iznakne li, to se klatari koje kuda bez cilja; ujede sve, što god susretne i promjeni glas. Nemože li od kuće, veoma je nemiran, i težko se dade suzdržati.

U ovoj dobi pas je najopasniji, jer izvanredno rado ujede. Srećom što biesan pas samo ono napada, što mu na putu tako reknć u gubicu padne, t. j. što upravo susretne; s toga je i najprobitacnije, kada čovjek smotri sumnjiva psa na putu, da ga ne tuče, čim se pas razdraži, razljuti se i ujede, već da mu se ukloni.

Pošto je biesan pas prvi put pobjegao od kuće, tumara nekoliko sati okolo, te se opet povrati kući; na povratku je vrlo plašljiv i rado se kamogod zavuče.

Ujedanje biesnih pasah razlikuje se znatno od ujedanja zdravih zlobnih pasah; jer ako zdrav pas pograbi kakav predmet i zagrizne nuj, odmah ga i pusti; dočim biesan pas, kad jednom pograbi, bilo što mu drago, makar i drugoga psa, ne pusti, i ako mu hoćeš iztrgnuti dotični predmet iz gubice, prije ćeš mu s njim nekoliko zubi izderati, nego li da on pusti.

Dobaci li se bjesnu, u gajbi zatvorenu psu, manje pasće, derati će ga dotle, dok ga posve ne razkomada.

Veoma je neugodno slušati biesna psa, kad zavija, obično počme dubljim glasom, pa ga vuče i diže sve više tako tuzno, da bi ćovjeka groza uhvatila.

Mislilo se je prije, da se biesan pas boji vode, al to ne stoji, dočim veoma žedja i želi vode, samo što ju ne može gutati.

Balega i mokraća riedko se kod njega izlučuje, i to uvjek s naporom i bolju. Iz gubice mu se cieđi mnogo sluzave i pjenjave bale, očne spojnice još jače pocrvene, često zažmiri očima i svjetlo vrlo težko podnaša.

Biesan pas hlabta po zraku, kano da hoće što god gubicom zahvatiti, sve mu je tudje što god gleda, ne poznaje nikoga, niti vlastitog gospodara. Ova doba prave bjesnoće traje 3—4 dana.

c) Poslje druge dobe nastupi doba nemoći (uzme). Tada pas ili odmah pogine, ili ako poživi još koji dan, naglo omršavi, oči mu se veoma pomute, dlaka se izvanredno nakostreši, izplazi jezik, stražnji dio tiela jedva za sobom vuče. Glas mu je slab i hrapav, disanje težko, bilo (puls) veoma uskoreno; zatim nadodju žestoki grčevi, dok napokon za 6—7 danah u grčevih pogine.

Svi ovi znakovi dolaze kod tako zvane goropadne bjesnoće, dočim su kod mirnije tihe bjesnoće mnogo slabiji. —

Najvažniji znakovi bjesnoće jesu sliedeći:

1) Velika bojazan.
2) Obmana sjetilah.
3) Lahka razdražljivost.
4) Nenaravan tek na neprobavljive stvari, kao što je slama, zemlja, kamenje, vapno, drvo, papir itd.
5) Uzmu stražnje česti tjela i stražnje čeljusti (što se kašnje pojavljuje).
6. Promjena glasa.
7) Težko gutanje.
8) Osobita volja na ujedanje,

Uzroci. Bjesnoća češće se pojavlja kod mladjih, razmaženih, dobro ugojenih pasah, kod kuje, i u obće dolazi rado na takovo pse, koji se malo gibliju i gladuju.

Misli se, da je uzrok bjesnoći žestoka vrućina, kruta zima, pomanjkanje svježe vode i razdraženi, a ne udovoljeni spolni nagon.

Nu najvjerojatnije je, da bjesnoća dolazi od nepoznatih zarazah, što se u zraku nalaze, k čemu možda poznati uzroci vrlo doprinašaju.

Umah u početku razvija se kod bolestnih pasah kuživo, koje je stalno, te ne samo neposrednim doticanjem može prenesti na drugu životinju, pa i na čovjeka.

Najvećma se nalazi kuživo u bali (slini) i djeluje otrovno samo onda, ako dospije u krv, n. pr. ujedom.

Ujede li biesan pas čovjeka, dogodi se kad što, da ostane bala na odjeći, u kojem slučaju, pošto nije dospjela u krv, ga ne okuži.

Okuži li biesan pas koju životinju, ne pobjesni ona umah, već tekar za neko vrieme.

Ono vrieme, što poteče odkad je životinja ujedena, dok pobjesni, zovemo dobu zameta (Incubations-Stadium). To vrieme je kod raznih životinjah i ljudi nejednako. Kod pasah traje 6—7 tjedanah, često i samo nekoliko danah, kadšto i nekoliko mjeseci; kod konjah izmedju tri danah i 14 mjeseci, kod govedah, ovacah, kozah i svinjah izmedju 9 danah i više mjeseci.

Da se bjesnoća koliko mogućе zaprieči, treba paziti na sliedeća pravila:

a) Ne treba držati više pasah, nego što je nuždno.

b) Psom valja davati dovoljno hrane i vode.

c) Ne smije se davati psom niti gnjila, smrdljiva hrana, niti topla, gnjila voda.

d) Ne valja im dati topla ili pliesniva kruha.

e) Treba ih u čistoći držati.

f) Ljeti dobro je pustiti pse češće u vodi plivati.

g) Ne valja davati psom mirodijnih (dišećih) hranivah.

h) Kućica neka im je čista.

i) Zimi treba čuvati pse od prevelike studeni, vlage i vjetrovah.

j) Nu opasno je dugo ih ostavljati na prevrućem mjestu. —

k) Nije smjeti pasah dražiti i uškati, što se zabranjuje §. 392. kaz. zak.

l) Treba pustiti psom, da udovolje spolnomu nagonu.

m) Nije smjeti pustiti, da se psi dugo klatare, da ne dobe jesti ni piti.

n) Zlobne pse treba na lanac metnuti po §. 291. kaz. zak.

o) Oboli li pas sumnjivo, treba gospodar da mu umah po liečnika šalje, da bude osiguran.

p) Ako se po gore navedenih znacih sumnja, da bi pas mogao pobjesniti, valja ga odmah na lanac metnuti, da nikoga ne ujede.

q) Uvjeri li se vlastnik iz znakovah, da je pas pobjesnio, mora to odmah mjestnomu poglavarstvu prijaviti, to strogo nalaže §. 387. kaz. zak.

r) Mjestno poglavarstvo i učitelji dužni su, da poduče puk o toj bolesti.

s) Zavlada li jur gdjegod bjesnoća, to mora svatko, čim mu kakova životinja oboli, prijaviti poglavarstvu, u kojem slučaju uvjek nastaje sumnja, da bi dotična životinja oboljeti mogla, na bjesnoću.

t) U takovo doba nije smjeti od nijedne bolestne životinje uživati, niti mlieka, niti mesa, te mora biti od zdravih odstranjena.

Jos. Ubl.

D o p i s i.

Iz Pazinšćine.

Ljeto za ljetom biva sve to manje istranskih mladićah po srednjih i visokih školah, iz kojih izlaze svećenici, liečnici, ljekari, činovnici iliti plaćnici, odvjetnici i ostali naučeni i umeći ljudi. Pa kad svrši nauke ono nekoliko njih, što se još tu i tamo školaju, naša će Istra biti posvema bez djakah, a naime naše u Istri pleme neće jih već ni po imenu poznavati.

Što će biti tada od nas?

Bit će to, da ćemo, nedao Bog duševno izumrieti; jer gdje nema mladicah, nema vi stabla; tako i gdje nema učeće se mladeži, nema ni naučenih ljudi. Tim ako nemamo sad ljudi, koje bi izabrali za svoje glavare, zastupnike i poslanike, tada ćemo jih imati još manje. Pa ako nam talijansko pleme sad zapovieda i gospodari, onda će još više; jer neće biti tko da nas zagovora i brani, a neukâ i prostâ čovjeka svaki poriva i gazi.

Draga braćo Pazinci i ostali domorodci, vi se spominjate, koliko krat smo se u ljubavi medju sobom pogovarali o tih naših nevoljah, pa kako nam je težko na srdcu bilo, gledeć rekao bi na svoje oči našu gotovu propast. Vi se spominjate, kako smo se zato dogovarali, tko god ima diete za školu, neka ga pošlje za Boga u Pazin na gimnaziju, da postane čovjek, pa da bude jednom dika i obranba svojega roda i plemena. Al se spominjate sjegurno i to, kako smo se tužili na naše siromaštvo, pa veleli, da bi mnogi i mnogi poslao rado sina u školu, al da se boji troškovah, naime kad bi ga valjalo uzdržavati u viših školah. Draga braćo, nebojte se trožkovah, jer će vam evo u potrebi pomoći Bog i dobri ljudi.

Vi ste već zastalno čuli, da su naša braća prieko Učke osnovali u Kastvu družtvo, komu je cilj i namjera, podpomagati novcem ubogo djake u srednjih i visokih školah. To družtvo je osnovano za sve Istrane našega roda i plemena, dakle bez razlike za Hrvate i Slovence, zato je osnovateljni odbor i pozvao svih u svoje kolo, da svi pomognu što ima svim koristiti. Kako ste imali čitati, dosad su se upisali u to družtvo toliki biskupi i drugi odlični ljudi ne samo iz Istre, nego takodjer iz vana, a naime iz kraljevine Hrvatske, gdje se svi iskreno raduju našemu preporodu i napredku. Ali to družtvo neće koristiti njim nego nam, zato smo pozvani mi u prvom redu, da unj stupimo. A družtvarina je tako nizka, da postaje družtvenikom, tkogod plaća barem 1 f., ili ako je kmet, barem 30 nvč. na godinu. Od nabrana novca odbor će dieliti podpore onim istranskim mladićem, koji ju od njega zamole putem obićne prošnje te dokaže: 1. da su im roditelji, ili obskrbnici, ili oni sami u družtvo zapisani, 2. da su zbilja siromašni i potrebni, 3. da su se dobro učili i napredovali u posljednja dva školska poluljetja.

Iz toga se vidi, kako je to družtvo baš dobrotvorno i kako moramo biti zahvalni onoj našaj prekogorskoj braći, koja su ga zamislila i na noge postavila. A neka se zna, da oni tim novcem neće sami gospodariti, nego odbor, što će ga svake godine izabirati glavna skupščina, na koju su zato i pozvani po pravilih svi družtvenici prvoga reda. Pa i samo sjedišće odbora i sazivanje skupščine može se prenesti u koje mu drago drugo istransko mjestance, ako to kad mu drago odluči većinom glasovah glavna družtvena skupščina.

Deder dakle, braćo, odkinimo svaki po koji novčić makar i od svojih ustiuh, pa ga položimo na oltar naše zapušćene i zanemarene domovine. Onda će od godine do godine rasti broj učećih se mladićah, jer gdje se god pokaže koja bistra glavica, roditelji će ju dati veselo u školu, jer će znati, da će im u potrebi sto i sto rukuh pomoći. Hrvatski i slovenski u Istri puk krije u sebi mnogi talenat, koji žalibože nenosi koristi ni rodu ni domovini, jer ostaje zanemaren i zakopan. Netrpimo više toga, nego pomozimo složno družtvu na noge, da se na njegovom suncu ogrije, što bi bez njega nedvojbeno ostinulo i propalo. Onda ćemo za nekoliko godinah doći do svojih naučenih ljudi, koji će skrbiti za nas i za našu domovinu, kao za se i za svoje, pak se nećemo trebati nikomu klanjati i pred nikim kao sužnji u tla gledati.

U tom družtvu danas pomažeš ti drugim, a sustra će drugi tebi. A neka nitko nereče, ja neimam nikoga ni u školi ni za školu, pa zašto ću se ni upisati u to družtvo. Brate, tako ti mudruju samo sebični ljudi i takovi, koji nevide napred, pak neznaju, da napredak kao cieloga naroda tako i pojedinah obiteljih visi o njegovih prosvjetljenih glavah. Narod, koj neima nikoga, da za njega misli i umuje, odsudjen je na vječni trpež i robovanje. Zato ako ti i neimaš nikoga ni u školi ni za školu, imaš barem nekoga, koji će za tobom ostati, pak će il stradati, il obilovati, kako već bude bolje, il gore narodu, od kojega potićeš, Joh i gore svietu, kad nebi ljudi mislili nego za same sebe i od danas do sutra, jer ga već nebi odavna bilo!

Tko se želi upisati u to družtvo, neka se obrati neposredno na osnovateljni odbor u Kastvu, il pak na uredničtvo „Naše Sloge“, koje je takodjer ovlašćeno primati upisnike. Što nas bude više, to će nam biti veća čast, kad se u septembru sastane prva glavna skupščina u Kastvu, gdje se je to družtvo osnovalo i započelo baš liepo svoju radnju.

U Kanfanaru na 15 Julija 1874.

Kao što su nedavno bili Žminjski birači službeno pozvani, da izaberu svoje občinske zastupnike, tako će biti do skora nadamo se i Kanfanarski. Da li, ako se izbor Žminjski ovršio uredno, t. j. po troljetnom vladanju Župana Mavrovića, Kanfanarski se hoće vanredno, t. j. po nenadanom odpravljenju Župana Tankovića prije dospjetka njegova troljetna županovanja.

U Žminju držao se u vlasti prieko tri ljeta Podeštat vele malenâ nauka i kmetom neugodan; u Kanfanaru usoprot bi prije dobe dvignut sa svojeg sjedališta Podeštat za cielo ne vrlo sposoban, ali u obće iskušenâ poštenja i kmetom osobito privržen, pa zato i drag. Tko je vriedan odgonenuti tu zagonetku?

Predug i nedvojbeno dosadan bih se ukazao, kad bi hotio ovdje izbrojiti svekolike spletke, kroz koje se nabavi posla ova najvažnija naših slavenskih Občinah! Za sad hoću vam naznačiti jednu jedinu; druge ću ako dopustite*) u napredak.

Podučitelj Rovinjskoga Sela, Miho Banko, razgnjevio se na Tankovića, jer ga ovaj nije htio imati kod sebe za občinskog blagajnika i tajnika. A pristoji li se takvu ili drugu sličnu službu povjeriti čovjeku, koji je ako i svoih u ljeto danah prošundrao prieko 20 biljadah forinti? Banko, Polisinov biratelj i radi toga drag i mio porčekoj Junti, s Karnjelom Najaretom napiše molbenicu pokriepljenu neistinitimi tvrdnjami, o kojih traje još i sada sudbena iztraga, nagovori nekoje kmete, da ju podkrižaju, pa ju upravi na rečenu Juntu. Ova pošlje svojeg Kancelara u Kanfanar, gdje se sastane občinsko zastupničtvo, te ga isti Kancelar u talijanskom, većini zastupnikah nepoznatom jeziku, nutka, neka se izjavi, da li je zadovoljno i na

*) Samo izvolite. Ured.

dalje vladati, il se pako razvrći. Usljed toga naglogaga i nerazumljiva upita, zastupničtvo bi razvrgnuto, čini mi se, većinom jednoga glasa na čudo i zabušenje istih glasovateljah i svega Kanfanarskoga puka!

Rad česa ova nenadana naredba? Je li ju prouzrokovala Tankovićeva nesposobnost? Občinska uprava u Žminju pod Mavrovićem i drugih Občinah, koje se ne trnjaču gustimi pohodi činovnikah Junte istarske kao Kanfanarska, jeli točnija i urednija? Aja, aja!

Neka bude, da su se tobože u Kanfanarskoj Občini opazile kojekakve nepravilnosti, pa što bi učenjeno da jih nestane? Imenovan bi Triumvirat: Ivan Basilisco, Mate Šošić (oba Polisinovi birači) i Najareto, da nastoje o koristi Občine. Hudja krpa nego škulja!

Ako je Tanković bio nesposoban, mnogo manju sposobnost, što je svim poznato, kaže spomenjeni Triumvirat; a to je toli istinito, da mu mjestni učitelj Šauli stalno služuje kao blagajnik, tajnik i svećinitelj u Občini još obširnije, nego li pod Tankovićevim upravljanjem.

Koja je dakle posljednja svrha ovako neobičnim promjenam? Naša gospoda traže Občinu Kanfanarsku čestitom iliti srećnom učiniti. Kako, to ću dopoviedati drugi put.

Imenik družtvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Dr. Ivan Vitezić biskup u Krku f. 100, Nikola Jedrlinić učitelj u Omišlju f. 1, Nikola Frančić f. 1, Dinko Seršić f. 1, Pop Juraj Premuda f. 1, Vinko Pajalić nč. 30, svi iz Baške, Josip Jane Kapelan u Rukavcu f. 5, Jakov Ladavac kapel. u Beršecu f. 2, Ivan Ladavac kmet nč. 30, Martin Salar kmet nč. 30, Nikola Križmanić nč. 30, Franjo Ujčić Maksa nč. 30, svi iz st. Pazina, Antun Macalorso iz Višnjana nč. 30, Literarno družtvo českih študentah Slavija f. 2, Jaromir Hrubij tehnik f. 1, Otokar Mokrij pravnik f. 1, I. Konst. Jiroček filozof f. 1, svi u Pragu, Anton Turak župnik u Oprtlju f. 5, Andrija Cvenki žup. upr. u Ždrenji f. 5, Ivan Mahnić kapel. u Brdu f. 1, Andrija Lovriha kap. u Topoloveu f. 1, Podobnik Karlo župnik trvižki f. 1, Madrusan Jakov pok. Vicka iz Žminja nč. 50, Tomičić Ljudevit c. k. sudac u Krku f. 5, Novotni Vjekoslav kr. gimn. Profesor za godišnji prinos f. 1, Bancer Roman kr. gimn. Profesor za godišnji prinos f. 1, oba na Ricci, Smak Jakov u Puli 50 nvč. Glavina Blaž kurat u Kopru 2. f.

Svota f. 140.80 — Ukupno s zadnjom svotom f. 767.90.

Franina i Jurina.

Fr. Čujem, da si svo ovo vrome hludil po Pazinšćini i Labinjšćini — ča si to tamo iskal, ako smem pitat?

Ju. A borme, i ja bim već jedanput rad bil za' deputata, pak sam se hodil preporučevat tamošnjim kmetom, da me izbern.

Fr. Pak?

Ju. A nisu me hteli.

Fr. Zač no?

Ju. Ač su me pitali, ako sam knez.

Fr. Pak?

Ju. Pak sam rekal, da nisam, kako i nisam.

Fr. Pak?

Ju. Ako sam markez.

Fr. Pak?

Ju. A da nisam, ter znaš i ti, da nisam.

Fr. Pak?

Ju. Ako sam grof.

Fr. Pak?

Ju. Ča sam otel reć, da sam, kad nisam?

Fr. Pak?

Ju. Ako sam manjko barun?

Fr. Pak?

Ju. Da nisam ni knez, ni markez, ni grof, ni barun, nego kmet i od kmeta, pak da im nimam ča ni dat ni obećat, nego poštenu reč, da ću za nje vršit i govorit, kako sam za se.

Fr. Pak?

Ju. Pak su me odpravili, ač da oni nećeju izbrat nikoga, ki ni knez, il markez, il manjko barun!

Fr. Tako ti ljudi neznaju još ni dandanas, ki s gospodom črešnje zoblje, da mu repi ostanu?

Ju. Valjda neznaju!

SVAŠTA PONEŠTO.

Na zivu spaljeni u XIX. vieku!

Amerikanski listovi donose iz Meksika čudnovatu viest. Neki Kostela, sudac u Jakobu, dao je 4. travnja tek. god. na živu spaliti nekoga Josipa Bonilu i ženu mu Diegu, i to usljed redovite iztrage i tobože zakonite osude. Što su ta dvojica zakrivila, te su zaslužila tako grozan i nečovječnu smrt? Bjehu obtuženi, da su začarali nekoga Silvestra Zakariasa, jer da su kudlak i vješća.

Dakle još ima ljudi na svietu, koji vjeruju u takve ludorije! Bože mili, kad će već jednom sviet oči otvoriti te spoznati, da neima ni na nebu ni na zemlji ni druge sile ni druge moći, nego moć i sila Boga jedinoga, koji svietom vlada naravskimi, po njemu samomu postavljenimi zakoni, pa da proti tim zakonom nemogu ljudi ni jedan po jedan ni svi skupa ništa učiniti! Kad će već jednom spoznati, da su svi ljudi jednaki, pak da neima ni kudlakah, ni vješćah, ni štrigah, ni coprnikah, ni coprnicah, ni malikah, ni škratah, ni more, ni mraka, ni sablaznih, ni vedovinah, ni ikakvih drugih zmamarijah: pak da su puste i prazne rieči i čarovije i štrigarije i zle oči i uroci i naštrapi i načinbe i kola i gumna i križišća i sva tako zvana noćna tobože strašila!

Istina, ljudi mogu biti i jesu već puti zlobni, zločesti, opaki, osvjetljivi; ali nemogu nikomu nikakva zla učiniti, nego služeć se naravskimi zakoni. A tko vjeruje da mogu, taj il nevjeruje u Boga, il nevjeruje da je Bog svemu svietu jedini gospodar, a sva narav da je njegova služabenica, koja je po svojih zakonih i po njegovoj volji jedini uzrok liepu i zlu vremenu, daždu i tuči, zdravlju i boli, životu i smrti!

(*Nekoliko statističkih podatakah*). Po „statističkih podatcih ob austro-ugarskoj monarkiji, što ih je ne davno izdao dr H. F. Brachelli, ima u Cislajtaniji 9 nadbiskupijah i 24 biskupije, u Ugarskoj i Hrvatskoj 5 nadbiskupijah i 23 biskupije. G. 1870, imala je rimsko-katolička crkva u cieloj monarkiji 29.959 svećenikah, 1062 samostana sa 8610 redovnikah i 6768 koludricah. Grčko-istočna crkva imala je g. 1870 3867 svećenikah i 34 samostana sa 300 kalugjerah. U cieloj monarkiji bilo je 3500 protestanskih svećenikah.

U Cislajtaniji ima 14.769 pučkih učionah. U ovih uči 25 259 učiteljah 1.820.710 djece. U Ugarskoj ili rvackoj podučavaše 20.672 učiteljah 1.298.115 djece u 15.606 pučkih učionah. Učiteljšta ima Cislajtanija 59, Ugarska i Hrvatska 73. Srednjih učionah ima austro-ugarska monarkija 395. (248. gimnazijah, 49. realnih gimnazijah sa 7.042 učenika i 98 realkah) Na Ugarsku i Hrvatsku odpadaju odavle 155 gimnazijah sa 31.071, 1 realna gimnazija sa 130 i 34 realke sa 5.800 učenikah.

Neukû Nauka.

Kruh morskom vodom umjesen. U novije se doba pokušalo mjesit kruh morskom vodom, pa je pošlo dobro za rukom. Morskom vodom umjesen kruh djeluje vrlo blagotvorno na vas čovječji ustroj, pa osobito izlučuje trbušne (gastričke) kiseline. Što je pako takov kruh jako ukusan i točan, te ga je preporučiti i za liek i za hranu.

Književne viesti.

* Izišao je i drugi svezčić „Zabavne knjižnice“, u kom se nadaljuje **Kantorica**, crtica iz gorskoga života, od češke pridovjedačice Karoline Svetle. „Kantorica“ je knjižica baš liepa za čitanje, i mi ju preporačujemo svim, koji su radi zabaviti se i zajedno naučiti, kako puk u Češkoj živi. Svaki svezčić stoji **samo 10 nvč.** Tko želi predplatiti, neka uz ime i mjesto pošlje novce **Primarskoj Tiskari**, u Kraljevici (Portorè).

* Nakladom i troškom tiskarne D. Pretnera u Dubrovniku izišla je II. knjiga „Narodne Biblioteke“, i to **Ostan Božje Ljubavi** i razlike pjesme duhovne od Andrije Vitaljića, izdao Kan. Stj. Skurla. Mi smo već ovo djelo naviestili, zato nam sad neostaje drugo, nego preporučiti ga što toplije svim ljubiteljem naše stare knjige. U njem će naime pobožne duše naći sve, što jih ikad može razgrijati i uzpaliti u ljubavi božjoj. Tim ovo djelo neima tekar književne nego i čudorednu vriednost, pak se i samo nudi svakomu ozbiljnomu kršćanskomu čitatelju.

Različite viesti.

* **U popuniteljnom izboru** pazinsko-labinjskoga kotara bio je izabran za kmetskoga zastupnika u Porečki sabor g. barun Lazzarini iz Labinja. Baš je čudo, kako je naš puk u Istri zaljubljen u markize i barune, dočim mu mi neimamo da preporučimo nego kmetske sinove, al za koje mislino, da poznaju bolje od markizah i barunah njegove težkoće i potrebe. Nego svaka se ljubav ohladi, pak se ufamo, da će i ta.

* **Puk, jezik mu i uredi.** Sa svih stranah Istre nam dolaze tužbe, da državni i občinski činovnici nemare za §. 19. više nego za lanjski snieg, pak da pišu i govore puku u talijanskom jeziku, kao da je taj paragraf potvrdio car kineski, a ne austrijski. Kamo ćemo doći, ako se budu zakoni tvorili, a nebudu ovršivali ?

* **Sa istranske željeznice.** U jednom taljanskom ovdašnjem listu čitamo sliedeći dopis iz Klanca u Istri od 23. prošloga mjeseca: „Od početka tekućega mjeseca stotine radnikah posluju na željeznici Divača-Pula. Ti radnici su pod zapvojed i u službi poduzeća „Frölich“ iz Gradca. Nu dogadja se, a nije moguće ni vjerovati da je tomu tako, da ti siromašni težaci rade od zore do mraka, krvavim se potom poteć, bez da bi znali, koji će biti plod taliká njihova truda. Oni neprimaju niti novčića plaće, niti znadu, koliko će na dan dobiti. Govori se, da će bit plaćeni na dva tekućega Augusta, to jest, *poslje pet tjednah*. To se neda nikako vjerovati! Vrh toga govori se, da od Augusta unapried će biti plaćani svaki mjesec. Jeli to moguće? Jeli to dopušćeno? Kako će se ti nevoljnici prehraniti? Neka poduzeće „Fröhlich“ tu stvar promisli. Zakoni čovječnosti mu nalažu dužnost, da takvoj nepravilnosti učini konac, pa ako toga neučini, onda će novinstvo, koje ima dužnost braniti pravice biednoga težaka, znati, što mu je činiti. Za istinu gorirečena jamči podpisani.“

* **„Slovenca“ u Ljubljani** piše se iz Istre od 10 prošloga mjeseca: Na istarskoj željožnici ljudi marljivo djelaju, pa maldane sve sami inostranci, budući da domaći imaju košnjom i žetvom dosta opraviti. Nu i nizka plaća 60—90 novčićah jih malo il ništa potiče na djelo, jer oni volo iti na djelo kakovomu posjedniku za 50—60 novč na dan, kadi po četir puta na dan i hranu dobivaju. Zemlješiće, njive i sjenokoše, što ga je željeznica pobrala, bilo je slabo plaćano — najbolje njive po 1. for. □ sežanj, sjenokoše po 30—60 novč. U toj stvari je najbolje prošao c. k. porezni ured, budući da je zadržao iznosak za zaostale davke, ali za mnoge nije bilo ni dosta. Tako dakle mora kmet dati svoje zemljišće, a budući se počela željeznica graditi u najveće kmetsko djelo, kmet ti nemože sve do jeseni ništa ili malo zaslužiti.

* **Svećeničke plaće,** kako se čita po novinah, hoće se dobrahno povisiti, i to duhovnim pomoćnikom od 600—800 f., a župnikom od 1000—1200 f. Bome bilo je vec i vrieme, da se štogod i za njih učini, ako je istina, da mora svaki od svojeg oltara živiti, a svećenici vuku još i danas plaću, što im ju je bila odredila pokojna cesarica Marija Terezija, kad se je živilo od 8—10 puti cjenije, nego se živi sada.

* **Riečka hrvatska gimnazija.** Iz „Primorca“ vadimo sliedeću viest: Prošloga se tjedna dovršila školska godina na gimnaziji riečkoj. Djakah bilo početkom godine 172, do konca jih ostalo 146. Po razredbi ima 28 odlikašah, 82 dobiše prvi red, 9 drugi red s popravkom, a 18 treći red. Neizpitanih je 9.

* **Otvaranje hrvatskoga sveučilišća** obavit će se jesenas što sjajnije. U tu svrhu sastavio se u Zagrebu odbor, koji već više vremena posluje, te čini potrebite priprave. Taj odbor je pozvno na svečanost otvaranja sva evropejska sveučilišća. Dosad mu se više njih odazvalo, a prvo medju svimi sveučilišće Bolonjsko, koje je najstarije na svietu, obećav odboru, da će i rado poslati svojega zastupnika na tu liepu i dičnu svečanost hrvatsku. Za nas Hrvate je sad nastalo ozbiljno vrieme, jer ako smo se dosad igrali, odsad unapred, hoćemo se morati ozbiljno učiti, pa zasvjedočiti, da popunoma shvaćamo ozbiljnost života, koji temeni u znanstvu i napredku!

* **Ravnopravnost u Dalmaciji.** „Narodni List“ zadarski se gorko tuži na imenovanje inostranca taljanca Pozza za dvorskog savjetnika kod namjestničtva u Dalmaciji, jer da se nezna ni prekrstiti naški, a kamo li govoriti. Onda podvikuje: Liepe li pravice, a još ljepše narodne uprave pod siedim brkom baruna Rodića!

* **Nj. Preuzv. biskup Strossmayer,** dat će, kako se čita u hrvatskih novinah, graditi na svoje troškove treći sprat iliti pod na Muzejnoj kući u Zagrebu, da tu smjesti svoju dragocienu pinakoteku iliti sbirku slikarskih umjetninah. Slava mu!

* **Vojnička vježbonja** bit će jesenas u Českoj i u Hrvatskoj. Osobito u Hrvatskoj okolo Karlovca sakupit će se sila svakojake vojske, pak se čuje, da će tom prigodom doći u Hrvatsku i Nj. Veličanstvo naš cesar, da nadzire vježbanja. Susjedna Turska striepi od tih vježbanjah na svojoj granici, kao da se misle pretvoriti u ozbiljan rat, pa zato da šalje u Bosnu svoje gladne i poderane soldate.

Životopis Frana Kurelca napisat će za jugoslavensku Akademiju g. A. Veber, zagrebački kanonik i akademik, te se zato umoljava svatko, koji što znade o pokojnikovu životu i dielih, da to što prije objaviti izvoli napomenutomu spisatelju, da mu se tako uzmogne sastaviti što podpuniji životopis.

* **U Osieku** od 9 Srpnja započeo je izhadjati novi politički list imenom „Narodnost. Izlazi dva puta na tjedan latinicom i cirilicom i stoji 8 for. na godinu.

* **U Livnu,** u Bosni, da je opet buknula govedja kuga, a i negdje u bivšoj Granici, kako se čita u hrvatskih novinah.

* **Opet jedan biskup zatvoren.** U Poznanju u Pruskoj satvorili su radi svibanjskih protucrkvenih zakonah biskupa g. Janiševskoga na godinu i tri mjesecа danah.

* **Glasoviti Francoz Lessops,** što je Sueckim kanalom spojio medjuzemno i crveno More, predlaže sad Francezkoj, da napusti more u ravninu Zaharu u Africi, gdje je bilo nekada jezero što li, pa je prosahlo. Veli, da bi bilo troška do 20 millunah frankah, al da bi se taj trošak stostruko naplatio, jer da bi prozelenila neizmjerna i jako plodna zemljišća, na koje da nije već od više vjekovah ni kapi dažda palo, a onda da bi daždilo kao i kod nas, jer da bi se izparivanjem iliti izhlapljivanjem toga novoga mora nebo i tamo opet naoblačilo!

* **Povodnje u Americi** su na mnogih mjestih učinile silnu škodu. U gradovih Pittsburgu i Alleghani da je voda bila visoka 20 nogah (?).

* **U Pruskoj Sleziji** pojavila se kolera, dočim je u Bavarskoj već od više mjesecih posvema prestala.

„SLAVIA“

uzajemno osjegurajuća banka u Pragu.

Javna zahvala.

Smatram si za dužnost, osjegurajućoj banki **„Slavii“** za neodvlačnu i sdušnu procienu na mojih kod iste osjeguranih zgradah; kao i za točno naknadjenu požarom nastavšu škodu ovim putem se zahvaliti, — i svakom osjegurati se želećem ove solidne družbe, njezinu podružnicu u Trstu za razna osjeguranja preporučiti.

I. Comolli s. r.
posjednik u Podpeći.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 31 Julija 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Carski dukati (cekini)	5.26	5.25	5.25	—	—	5.25	5.25½	5.25¼	5.26	5.27	—	5.27	5.27	5.26	5.26	5.23
Napoleoni	8.87	8.87	8.85	—	—	8.25	8.85	8.80	8.86	8.86	—	8.86	8.86	8.86	8.86	8.83
Liro Inglesko	11.14	11.13	11,13	—	—	11.13	11.—	—	11.12		—	11.11	11.11	11 11	11.12	11.10
Srebro prid (aggio)	104.50	104.50	104.25	—	—	104.50	104.35	104.35	104.25	104.35	—	104 35	104.35	104.30	105.35	104.—

A. Karabaló Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carovine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari." *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj ceni. Pisma neka se šalju plaćene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 1 piano 1.*

Godina V. **U Trstu 16. Augusta 1874.** **Broj 16.**

Pogled po svietu.

U Trstu 14. kolovoza.

Sad je stvar gotova, da će nj. vel. naš cesar u Češku, gdje se čine velike priprave od češke narodne stranke za njegov doček. Dne 7. rujna krenut će na put, a s njim nadvojvoda Albreht i ministar vanjskih posalah, grof Andrássy. Novine centralističke i federalističke stranke nagadjaju, hoće li to putovanje imati posljedicah i kakve će te posljedice biti. Bilo kako mu drago, ipak se vidi, od koliko je važnosti kraljevina češka u nizu austrijskih krunovinah, kad se samo prigodom careva tamo puta toliko piše i govori.

Ugarska se je sabornica već kada tada zatvorila, a hrvatska otvorila. Ali u njoj neima nekako uspješnâ rada, jer Magjari hoće da prkose svojim hrvatskim saveznikom, pak im nedaju, da u saboru razpravljaju, nego što i kako će oni. Tako na priliku nehtiedoše privoliti na zakonsku osnovu, kojom se ukidaju veliki župani, te uvadja ejenija, hitrija i točnija uprava. Narodni zastupnici u tih okolnostih upitkuju bana za ovo i za ono, al se iz odgovorah mu vidi, da su mu ruke jako vezane. Je li dakle to ona samouprava, za koju su Hrvati toliko pretrpili? Magjari valjda neznaju, da u politici nevlada ljubav, nego korist, pa da baš ni Hrvati nisu dužni dovieka obožavati svojega s njimi saveza, ako bi jim imao više škoditi, nego li koristiti!

U ostalom svietu je u ovaj čas najveća novost ta, da se na predlog Njemačke spremaju evropejske države, da priznaju Serranovu Španjsku republiku, pa da joj onda pomognu, a naime Njemačka, i oružjem u ruci proti četam, koje vojuju pod kraljevskom zastavom Don Karlosa. Na taj će se način, vele, dokončati najuspješnije ono klanje i mrcvarenje rodjene braće. O tom dakako nitko nedvoji, ali tko jamči, da se neće iz toga izleći koješta, što može imati za Evropu još veće i gore posljedice, nego li je sadašnji rat medju braćom u Španji.

U Njemačkoj je Bismark, odkad se nanj tobože pucalo, napeo sve sile proti katoličkoj stranki, pa daje redom zatvarati katolička družtva i katoličke svećenike. U ovo petnaest danah je dao opet zatvoriti jednoga biskupa. Pa dokle progoni ovako biskupe i svećenike, ničr tamo kao iz zemlje ljudi, koji neimaju vjere u Bogu ni u njegovu Njemačku, pa s kojimi će najbrže imati drugoga posla, nego li sa strpljivimi biskupi i svećenici. A to su tako zvani socialisti i komunisti. Tih ljudih ima svuda, pak su ovih danah hotjeli baš skusiti tu i tamo u Italiji, koliko jih već ima i da li već što mogu. Počeli se naime dizati i buniti proti vladi. Italija im je dakako na put stala, ali se je sgrozila i na dnu srca od straha zadrktala, jer je vidila bezdan, u koji može upasti svaki čas. U Francezkoj poslje odgodbe narodne skupščine vlada tišina, ali onakva, kakva obično nastaje, kad se spravlja zlo vrieme.

Znanstveno iztraživanje gnoja.

Preveo Alfred Oreškovič.

(Konac)

Ali poljodjelska lučba nije umiela pronaći samo nadomjestak običnâ gnoja, već ona je takodjer poučila znanstveno postupati s istim; pa kad bude ta pouka doprla do seljaka, poboljšat će se ne samo njegovo stanje, već i zdravlje ljudi.

Obični gnoj posjeduje naime to svojstvo, da je njegovo djelovanje na bilinu istom onda uspješno, kad je u gnjiloću prešao. Nu poznato je, da je čipavac, koj je najbolja biljevna hrana, plin (gas) te se s toga izgubi u zraku. Čim pako nestaje iz gnoja čipavca, tim nastaje neugodna duha, koja zrak okužuje. Posljedice toga nisu samo razne bolesti ljudi i životinjah, već i gnoj gubi pri tom svoju pravu vriednost, te donešen na polje, nedjeluje uspješno nanj.

Seljaci obično vele: „Što smrdi, to dobro gnoji" te se tim više vesele, čim više jim gnoj zaudara. Nu oni neznaju, da si tim mnogo zla i štete prouzrokuju.

Istina je doduše, da je ona zaudarajuća tvar pravo gnojno sredstvo, ali upravo ono, što već zaudara, izgubilo se je u zraku te više negnoji.

Zaudarajući gnoj gubi svakim časom svoju vriednost, te tako ostaju još samo ostatci, koji nemogu služiti bilini za hranu.

Da gnoj nezaudara, a da ipak na bilinu uspješno djeluje, to je za to pronašla poljodjelska lučba jednostavno (prosto) sredstvo, kojim se mnogi naobraženi poljodjelci služe.

Gnoj valja najprije polieti sumpornom kiselinom, koja spojiv se sa čipavcem, daje sumporo-kiseli čipavac, koji je bez duhe i koj se, kao lučbena sol, takodjer u ljekarni (speciariji apoteki) prodaje.

Ta sol se lahko stopi u vodi, te tim praža bilini hranu, u kojoj imade ne samo čipavca, već i sumpora, koji je takodjer sastojbina biljevne hrane. Osim toga stopi sada kiša lagljе tvari, nalazeće se u gnoju ili u zemlji i koje bi inače ostale nestopljene.

Da je to postupanje od velike koristi, vidi se otale, što je dokazano, da je gnoj, ako nanj za 5 novčića sumporne kiseline potrošimo, za 25 novčićah vredniji, nego kad nerabimo sumporne kiseline.

Jedva bi čovjek vjerovao, da ta nauka, akoprem se temelji, na dobrih izkustvih, tako težko do seljuka dopire, pa je ipak istina. A to je na štetu njemu i cielomu čovječanstvu.

Ali ne samo do seljaka, već i do mnogoga gradjana, gospodara dopire mučno ta nauka. Dosta puta zabacuju mnogi ovo lučbeno sredstvo, koje bi moglo njihove kuće občavati kužne duhe i vriednost njihovih gnojištah povećati.

Zelena galica (crna mast) je slučenina željezna klisca sa sumpornom kiselinom te je jako dobro sredstvo, kojim možemo sasvim uništiti duha zaboda (sekreta). Dočim sumporna kiselina uništuje duha samo čipavca, uništuje zelena galica mnogo gadniju duha po gnjilih jajih naime — sumporo-vodika

Tim se domaći gnoj znatno poboljša te bi gospodari, kad bi samo pokušali, zaista osvjedočili seljaka, da je gnoj bez duhe bolji; jer on svoju pravu hranivost neizhlapljuje u zrak, već ju bilini predaje.

Izkustvo uči, da uporabom gnoja, s kojim se je postupalo, kako je gore rečeno, žitna zemlja za trećinu više ploda donosi, a kod travne zemlje da je žetva pet puta obilnija, nego uporabom obična gnoja.

Istina je, da imade gospodarah, koji rade onako, kako jih lučba uči te tim dakako mnogo dobitka imaju. Nu dokle god nebude poljodjelska lučba doprla i do seljaka, dotle se nemožemo nadati znatnomu dobitku za cieli narod.

Sveobće podučavanje seljačkoga puka je dakle od najveće važnosti za čovjeka te je moguce samo razširenjem lučbenih znanjah.

Nekoliko načinah, kako se pomogne blažčetu kad se je nadulo.

Koliko puta bezbrižan ili glup sluga načini u jedan sat gospodaru štete više stotinah forinti, kad poda blagu u staju odveć zelene krme, koja naduva, ili je pušta na pašu u djetelinu ili drugu koju nadimajuću travu. U takovoj nesreći nije dovoljno znati jedan ili dva lieka, jer se može zgoditi, da ne ima čovjek nijednoga pri ruci; a znade li jih mnogo, namjeriti će se možda u onaj hip bar na koj to. Zato ovo više sjegurnih ljekovah:

1. Pisac ovih redakah sam je iskusio, da je najpreči liek nišadorova žesta (salmiakgeist, spirito di sale ammoniaco), koje ima za malen novac u svakoj ljekarni, te nebi smjela bez nje biti nijedna kuća. Ubode li te kakav kukac, ili otrovna muha ili komar, ili pače ujede li te otrovna zmija, ovo ti je najpreči i najsigurniji liek. A nadutu maršetu imaš ju ulijati u ždrielo pomiešanu vodom; na mjericu (sajtlik) vode valja uzeti od prilike jednu žlicu te žeste. Nije li pomoglo prvi put, opetuj liek potle nekoliko časah.

2. Veoma preporučuju i kameno ulje ili petroleum i to nekoliko kapih u žlici vode.

3. Mnogo je puta pomogao i razsol, u kojem se u zimi meso kvasilo, osobito gdje je običaj metati unj razne začine, te luka i češnjaka. Zato je običaj u mnogih predielih da si svaka gospodarica, pošto je meso objesila u dim, spravi koju bocu toga razsola.

4. Mnogi gospodarski listovi priobćiše ovih danah da valja gledati, da nam nebude dvorište ili vrt bez biljke, što ju naši kajkavci zovu „kačje mlieko“, a Niemci: Wolfsmilch, latinski euphorbia. Ako se maršе nadme, trgni rukovjet toga bilja, smotaj ga u klupno i turni maršetu u ždrielo. Sok toga korova veoma je grk (žukak) te potiče na izpuhavanje i tim pomaže.

5. Neki srbski gospodar pripovieda u izvrstnom „Težaku“, da mu se bila krava s djeteline tako naglo i silno nadula, da je mislio da joj neima pomoći. Pokuša ipak sredstvo, koje je mogao u naglosti smoći; uzme naime u bocu polovinu ulja i pol toliko rakije te saspe to kravi u grlo. Uz to su momci kravu bez prestanka tri suhom slamom. Za četvrt sata nasta kod krave onaj običan posao, koj je znakom, da je krava spasena.

6. I sliedeći liek preporučuju ljudi, koji zaslužuju da im se vjeruje: Uzmi dva jajeta, napravi na vrhu svakom jajetu jamicu, izvrni jaje s jamom dolo, da izteče iz njega bjelanac; sad napuni mjesto bjelanca terpentinskoga ulja, pak turi marvinčetu jedno jaje za drugim tako daleko u grkljan, da je mora progutati. Poslje nekoliko trenutih splasnuti će marvinče i izliečiti će se.

Uz to budi mimogred spomenuto, da „Landw. Anzeiger“ preporučuje kao sjegurno i prosto sredstvo od kolike kod konjah: sumporno jetro (u apoteci ćeš ga dobiti pod imenom: „Hepar sulfuris“). Punu žlicu treba ga podati, pa će bolest odmah popustiti.

(*Sliedit će.*)

Dopisi.

Iz Dalmacije 1. kolovoza 1874.

Dopis sa Vrh Udke, tiskan u broju „Naše Sloge“ od 1. srpnja t. g., mora dopasti svakomu istranskomu rodoljubu. Samo će mi Gosp. pisac dopustiti neke moje nazore primjetiti.

Za imati narodni duh cienim da je prvo svega potrebito razviti narodni program, koji bi morao biti zastupan od narodnog permanentnog odbora, sastojećeg iz odličnih i nezavisnih liehh iz sve Istre, koji bi imao u obće upravljati s narodnim pokretom i putem manjih mjestnih pododborah voditi sve izborne posle u Istri, kao predlagati zastupnike na car. vieće, tako i na porečki sabor; a u suglasju s ovimi zadnjimi preporučiti i občinske vićnike putem narodnog glasila. Ovomu treba materialne i moralne podpore za da svoju zadaću rešiti uzmogne, jerbo što jest dosti djetetu u kolievci, to nije jamačno kad momče uzraste, a naš je narod već u Istri na svoje noge stupati počeo. Najveća dužnost i odgovornost spada na župnike, budući oni u najvišjem doticaju s pukom, da ga bude na branik svojih svetih pravicah. Isto tako i onim posjednikom i trgovcem, koji ćute u sebi krv hrvatsku, ter se nesrame svojega imena. Od činovnikah ako su i naši ljudi nemamo se čemu nadati, jerbo većkrat i uz najbolju volju moraju usta korom hljeba zatvoriti. Mi od njih nećemo nikakve požrtivosti iskati, nego da se zakoni vrše u svakoj struki narodnog žívota, a proti onim, bili inostranci ili naši žalibože domorodci, koji bi zloporabili temeljne državne zakone, svetčano prosvjedovati, narodnomu odboru i listu točno javiti, koji bi putem štampe morali tražiti, da nam se zakonom zajamčene pravice neture.

Mladomu je naraštaju dužnost, a ponajviše istarskim učenikom na višjih školah, političkimi, znanstvenimi i pučko-gospodarstvenimi predmeti list podpomagati.

Svaki pako gradjanin i kmet mora biti u svom djelokrugu, da se narod izviesti o svem, što se o njegovom boljku radi, a prigodom izborah srčano i duševno nastojati, da se narodni ljudi u občine ponamjeste, i u porečki sabor što veći broj narodnih ljudi protuni, takovih ljudi koji se neće bojati i hrvatskim jezikom prosvjedovati u svakoj zgodi, kad se budu, pa makar i s predsjedničke stolice, narodne pravice tlačiti.

Kako občinam tako i narodnim zastupnikom poći će ako i po malo za rukom, da se narodni jezik u škole i javni život uvede.

Suviše nuždno jest, da se u više mjestih ustroje Čitaonice, koje će stalno puk izobraziti i veliku korist narodnomu cilju doprinesti.

Onda tekar moći ćemo ufati da ćemo u našem narodu u obće probuditi narodni duh, savjest i narodni ponos. Tada će prestati narodno robovanje i jogunasto gospodarenje Talijanah i narodnih izrodah. Kojekakve mjestne i osobne strasti moraju prestati, a svi dušom i tielom moramo prionuti uz uzajemni narodni rad.*)

*) Bog vas uslišao! Ured.

NE DOGRADJEN DIVIĆ-GRAD.*)

Spjevao I. T.

U luku kraj Pula doplovio brod,
Po noći je bilo u debeli mrak,
Nakrcao Istranin zemljice plod
I živadi' kobaču [1]) punanu pak:
Sjutra mu je sgoda,
Da sve dobro proda.

Pomotao jedra u bjelahan kup,
I sidrom zakučio duboko duo,
Privezao konop za ovelik stup,
Po žalu [2]) razmotrio obližnje tlo,
Za tiem dalje zirnu
U noć tamnu, mirnu.

Al pogledaj čudo, što sbiva se tuj:
Prekomorske vile zakrilile dô, [3])
Doletile, jedva bi čuknuo zuj; [4])
Nabrojio mornar ih četiri sto,
Gdje u krilu nose
Kamenje sa kose.[5])

I žurba [6]) se vidi i čuje se krh,
Nazòrce [7]) se kraška unizuje hrid,
I čuje se dlieto i slaže se trh,
A raste u dolini golemi [8]) zid,
Čudan glas po gori
Vjetrom zalavori:

„Ne klonite duhom još dobice dvie,
Dorâditi posao dotle je moć,
Podâvismo dolinom orozo [9]) sve,
To nemogu noćašnju zapjevat noć,
Pa bez kukurieka
Eto duši lieka!

Požurte se, nije dobitak nam mal;
Jer čija je sjenica, njegov je hlad;
I more je njegovo, čiji je žal;
I njegva je država, čiji je grad:
Gospar [10]) Divić-grada
Zemljom će da vlada!“

„„U Istri nije vam korienu rast,
Jer tudje je srdce i tudj vam je duh,
A Hrvat se nèdâ pod tudjinsku vlast;
Baš dobro, što tajnu vam bojazan [11]) čuh.““
Istranin to reče,
Na brod si potèče.

Iz kobače izvadi pjevčića [12]) tad
I pitomog vrže na brodića kljun, [13])
Popògladi hrbtić mu, glasu mu rad, [14])
I istom se mjesec pomolio [15]) pun:
Pieto [16]) krilma mahnu
U pozdravlje danu!

Dâ, krilima mahnu, zalepeće pak,
Pa ù sav će svoj kukurieknuti glas,
I pozdravom njegvim zaječao zrak,
Navještajuć od svake zavâre [17]) spas:
Vile u tom trenu [18])
Preko mora krenu.

Ne dogradjen tako im ostao grad,
Gospòdstva ne polučen [19]) namjenak [20]) hud,
I koli im divan [21]) se stvorio rad,
Prekòmorkam bio je zaludan trud:
Zadušba [22]) to svietla
Hrvatskog je pietla!

(*Iz Vienca.*)

*) Naši Istrani zovu zidine rimskoga Amfiteatra u Puli „Divićem“ i pričaju, da su tù Vile imale sagraditi velik grad, a da su ga mogle sagraditi samo za jednu noć, i to dokle pred zoru nezakukurikne petoh. U krilu donesle gotovo tesano kamenje, pa stalo živo raditi, ali zakukurikuuo istarski petah, i tako je Divić ostao nedogradjen

[1]) Velika gajba za letuća — [2]) Pjeskovit kraj uz more. — [3]) Dolina. — [4]) Jedva čuo. — [5]) S brda. — [6]) Hitnja. — [7]) Vidimice. — [8]) Veliki. — [9]) Pievce, pietle, petoho. — [10]) Gospodar. — [11]) Strah. — [12]) Potešića. — [13]) Prova od broda. — [14]) Rad da zapjeva. — [15]) Pokazao. — [16]) Petah. — [17]) Provaro. — [18]) Trenutak. — [19]) Nedostignut. — [20]) Namjera. — [21]) Čudnovit. — [22]) Zasluga

Druga obća skupština hrvatskih učiteljah.

Dne 25, 26, i 27. tek. mjeseca augusta imat će hrvatski učitelji u **Petrinji** niže Karlovca svoju drugu obću skupštinu. Središnji odbor u Zagrebu pozivlje gg. učitelje i izvan kraljevine, da dojdu na taj sastanak hrvatskoga učiteljstva. Pa javlja, da se „Pristupnice“ mogu dobiti kod „mjestnoga odbora II. obće hrvatske učiteljske skupštine u Petrinji“ po 1 f. Vožnja na željeznicah i parobrodih snižena je za skupštinare za 30%, a da se proskrbilo, da bude tu za njih ne samo duševne hrane, nego i prijatne hrvatske zabave. Tim evo liepe prilike i gdjekojemu istranskomu učitelju, da se ne samo popne na obzor današnjega školstva, nego da se u vrieme školskih praznikah i što ljepše odmori od svojega godišnjega školskoga truda. Rekosmo gdjekojemu istranskomu učitelju, jer žalibože naše je učiteljstvo zadahnuto sasvim drugim duhom, nego li onim, koji oduševljuje učiteljstvo hrvatsko. Naš učitelj jest živa negacija prvog i najpoglavitijeg pedagogičkog načela, koje veli, da učitelj mora s djetdom djetčji postupati, dakle s njom i govoriti jezikom, koji ona razumiju, a evo naš učitelj il nezna il nesmije govoriti s djetcom nego talijanski! Da takvim učiteljem neima mjesta u skupštini, gdje se ima razpravljati o školskih stvarih na pravom pedagogičkom temelju, toga ljo netreba nikomu dokazivati. Zato mi nismo u našem listu, jer nismo imali komu, skoro ni govorili o toj skupštini. Hrvatsko će nas učiteljstvo razumiti, pa i naše mučanje rado izviniti. Učiteljski su sastanci veoma koristni, zato ih svaka zemlja prati pravim sućešćem. Istina, bilo je i takvih učiteljskih skupštinah, gdje su učitelji zaorali u tudjo polje, pa hotjeli na svoju ruku riešiti nekoja načelna pitanja, koja svietom potresuju, kakono lane il predlane skupština učiteljah cislajtanskih. Ali Hrvati su izišli na glas, da su praktični ljudi, pa se mi i od skupštine hrvatskih učiteljah nadamo najboljemu uspjehu. I u to ime Bog pomoži!

Imenik družtvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Mojcon f. 1, Dragutin Koprivnjak f. 1, Lovin Šloser Klekovski f. 1, Ferdo Lilek f. 2, Fröhlich medicinar f. 1, Vojko Košćal filozof f. 1, svi u Beču. — Antun Spinčić kmet f. 1, Andre Spinčić Perićev 30 nvč., Kuzma Spinčić bačvar f. 1, Miroslav Grosman učitelj f. 1, Vekoslav Spinčić filozof f. 2, Josip Brozović poštar f. 1, svi u Kastvu. — Filip J. Karlić f. 1, Luster knjigovežac f. 1, Josip Lochmer f. 2, Nikola Budak f. 1, Vinko Cikota f. 10, Dujmović f. 1, A. Vlahović f. 1, Josip Jovanović načelnik f. 1, Josip Gèržanić vel. bilježnik f. 2, Mate Babić upr. gr. daće f. 1, Juraj Erler odvjetnik f. 2, Filip Ferlan trgovac f. 2, Tomo Matić gimn. ravn. f. 2, Josip vitez Accurti ljekarn. f. 1, Ivan Hausek gimn. prof. f. 1, Sladović nadzornik fin. straže f. 1, Franjo Verhovac stolar for. 1, Fran Miletić tergovac f. 1, svi u Senju. — F. B. f. 10, Lavoslav Bahmann f. 1, oba u Bistrici. — Milčetić Ivan namj gimn. učitelj u Spljetu f. 2.

Svota f. 58.30 — Ukupno sa zadnjom svotom f. 826.20.

PREPORUKA.

Tečajem ovogodišnjih velikih školskih praznikah, hrvatski učitelji, gg. Miloš Ratković i Josip Magdić, preputovat će liško-otočko okružje, Dalmaciju, Crnugoru, Istru i jedan dio hrvatskog primorja. Svrha njihova putovanja medju ostalim jest ta, da sve zavode pohode, najviše vrhunce brdah proračunaju i na nje se popnu, da vidik s njih ubilježe, vodopade narišu i promjere, pećine i ine spilje razgledaju, priče o njih ili o čem važnijem pobilježe, starine razmotre, herbarije iz gorskih, vodenih, močvarnih i morskih biljkah slože itd. Preporučujemu narodu našemu u Istri, nek im do prigode bude na ruku u plemenitoj raduji.

Neukû Nauka.

Liek proti bjesnoći.

Ruski „Vladin Viestnik“ upozorujo na preservativno vračtvo proti bjesnoći ljudi, od pasa ugriženih, koje petrogradski liečnik Dr. Binson velikim uspjehom upotrebljuje. Dr. Binson propisuje naime obične ruske parne kupelji i to tako, da se onaj, koga je bjesan pas ugrizao, ako na njem jošte neima znakovah bjesnila, kroz 7 danah svaki dan pari u ruskoj kupelji od 46 do 50 stepenah vrućine. Ako se je ipak bjesnoća već pojavila, propiše se samo *jedna* takova kupelj i to jednakom temperaturom, na što se pobjesnjeli čovjek ima na samo postaviti. Po „Vladinom Viestniku“ izlječio je Dr. Binson na taj način već *osamdesetero* čeljadi. — I drugdje su već opetovano preporučivali proti bjesnoći jako kupelji, a da iste djeluju, o tom nemože biti nikakve dvojbe, dočim je po najnovijem iztraživanju ustanovljeno, da bjesnoća potječe samo od prežestoke afektacije živacah.

Kako ćeš obraniti kokoši od gamadi.

Kad kokoši pod mrak posjedaju, metni po kokošinjaku joškovih (johovih) kitah. Do u jutro nalizti će se u kite hiljade tekutih, jer jih mami jošikov duh. Kite ćeš dašto pobrati i u vatru pobacati. Kad tako učiniš nekoliko puta, bit će ti kokoši posve čiste, a nisi imao ni truda ni troška.

SVAŠTA PONEŠTO.

* **Koliko je ljudi na svietu.** Statistično družavo u Vašingtonu izdalo je zanimivu statističnu tablicu svoga pučanstva na svietu. Po njoj se vidi, da svekoliko pučanstvo na svietu iznaša preko 1,391.032,000 dušah. Azija, ovaj najnapučeniji dio svieta, broji 798 milijunah; Afrika, 203 milijuna; Amerika 84½; Australija i Polinezija 4½ milijuna. Veliko pako države u Evropi, jedna naprama drugoj stoje ovako: Rusija 71 milijun stanovnikah; Njemačka 41 milijun; Francuzka 36 milijunah; Austro-Ugarska 36 milijunah; Inglezka sa Irskom 32 milijuna; Italija blizu 27 milijunah; Španjolska 16½ milijunah; a Turska skoro 16 milijunah. Od ostalih manjih evropejskih državah nijedna nedosiže 5 milijunah stanovnikah.

U Aziji Kinezko Carstvo, koje je najnaseljenije na svietu, broji 425 milijunah ljudi; Indostan, 240 milijunah; Japan, 33 milijuna.

Australija ima 1,684.500 dušah, a otoci Polinezije 2,763.500.

U Africi, Egipat ima 8½ milijunah, a Marok 6 milijunah.

U Americi sjedinjene države imaju skoro 39 milijunah; Meksik nešto više od 9 milijunah, a pokrajine inglezke okolo 4 milijuna. Svekoliko pučanstvo sjeverne Amerike iznosi okolo 52 milijuna, a južne Amerike 25½ milijunah, ukupno sa Brasilom, koji broji 10 milijunah.

Poslje ovoga računa sliedi grad London sa 3,254,000 dušah to je najnapučeniji grad na svietu, za njim pride grad Suthan (u Kini) sa 2,000.000, Pariz sa 1,851.792, Peking sa 1,300 000, Čančan-Fu sa 1,000.000, Hangčan Fu sa 1,000.000, Sningtan sa 1,000.000, Sningnan Fu sa 1,000.000, Kanton sa 1,000.000, Newjork sa 942,292, Fientsin sa 900,000, Beč sa 834,284, Berlin sa 826,341, Hangkau sa 800 000, Čingtu-Fu sa 800,000, Kalkuta sa 794,645, Tokio (Jedo) sa 674,447, Filadelfia sa 674,022, Petrograd sa 667,963, Moskva sa 611,970, Carigrad sa 600,000, Glasgov sa 547,538, Liverpul sa 493,405, i Rio de Janeiro sa 420,000.

* **O vinu** ima sliedeća istočna priča: Starac Noe sadio je vinovu lozu. U tom poslu opazi ga vrag, pa kako je zvedljive naravi, primaći će se k njemu i zapita ga: — Što sadiš tu, sinu zemlje? — Vinovu lozu, odgovori Noe. — A čemu to? pita kušalac. — Plod isto je tako ugodan oku, kao i oslastan grlu, odvrati patrijarka; a osim toga dajo piće, koje razveseljuje i razblažuje čovjeka. — Ako je tako, uzme nečastivi, ja ću ti pomoći. — Rekav to, donese djavao ovcu, zakolje ju i spusti krv u jamicu. Isto tako ubije, lava, majmuna (šimiju) i svinju; i njihovom krvi narosio korenje.

Od toga će doba čovjek, ako popije malko vina, biti blag i ljubezan kao ovca. Ako ga se naužije više, eno ga tad smjela i jaka kao da je lav. Ako podje i dalje, bit će zloban i lud kao majmun, pa ako se nesrećom nesustavi, nalikovati će napokon svinji, koja se valja po blatu.

Književne viesti.

Izišao je i III. svezak „**Kuntorčice**“ I. knjige „Zabavne Knjižnice“, što ju izdaje primorska tiskara u Kraljevici. Ciena samo 10 novč.

Vitaljićeva knjiga „**Ostan božje ljubavi**“, što ju je izdala tiskarna Pretnerova u Dubrovniku, kao II. knjigu u nizu svoje „Narodne biblioteke“, stoji 1 f. 50 nvč. To javljamo naknadno, jer nam je u prošlom broju spodletilo.

Kod Cezara Haseka, tajnika družtva hrvatsko-slavonskih učiteljah u Zagrebu, može se dobiti „**Bršljan**“, knjiga slikovana od 320 stranah za djetcu, po 1 f. 1 f. 20 nvč. i po 1 f. 40 nvč. kako ju hoće tko prostije il ukusnije vezanu.

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Č. g. Jakov Mihalich, bivši privremeni kateketa pučkih školah u Kopru, postao je kanonikom dušobrižnikom kod sbornog kapitula u Piranu. — Dne 25. proš. Julija bjehu zaredjeni u svećenike čč. gg. Mihovil Fleischer i Jakov Sila.

Različite viesti.

* **Tršćanski namjestnik**, barun Pino, prispio je u Trst dne 3. te odmah započeo svoje namjestničko poslovanje. Iz Trsta, Istre i Gorice poklonili mu se dosada većinom svi načelnici raznih oblastih crkvenih, gradjanskih i vojničkih. Veoma bi radi već sada znati, kako ćemo mi poslje godinu dvie danah i o njem suditi.

* **Sabori istranski i gorički** hoće se otvoriti dne 19., tršćanski pako 29. tekuć. mjeseca augusta.

* **Iz Beča** nam pišu, da se Česi neimaju čemu nadati od carova putovanja, jer da još jednako imaju tamo prevagu pruskonjemačka prišaptivanja. Al da će se ta stvar dati jedva na daleko odlagati, jer da je luk pronapet, a i centralistični pruski prijatelji da su već podobralno izgubili svoj dobri glas. Ne uvjek pošteno mješanje politike i koristoljublja, s druge strane jalovost centralistične stranke u prevažnih gospodarstvenih pitanjih, da je pokazalo (a o tom da su osvjedočeni i u najviših odlučujućih krugovih), da se promjenom baš i sadanjega vladavinskoga sustava s drugimi ljudi nebi ništa izgubili, dapače da bi se dobilo. A to da će sjegurno i biti, samo da se nemože zabtievati, da bude odmah, a naime da bude bez sudjelovanja cielokupne i složne federalistične stranke. Nadalje nam pišu, da se u Beču zna, da će se ovaj put pokrenuti u hrvatskom saboru i hrvatsko-dalmatinsko sdruženje, kojemu da je sad magjarska vlada vrlo naklona. Može biti, da jest tako, ali videć mi, kako su Magjari protivni i sdruženju Krajine s materom zemljom, nemožemo toga vjerovati. U ostalom kaže i naš dopisnik: Relata refero!

* **Dieljenje svete krizme.** Kako čitamo u ovdašnjem latinskom biskupijskom listu, nj. preuzvišenost presv. i preč. biskup tršćansko-koparski, gosp. Dr. Bartolomej Legat, dielit će svetotajstvo krizme koncem tekućega i početkom dojdućega mjeseca u sliedećih župah: Dne 23. augusta u Podgradju, 24. u Jelšanah, 25. na Brgudu, 26. u Rukavcu, 27. u Lovranu, 28. u Mošćenicah, 29. u Brščću, 30. na Voloskom, 31. u Kastvu, 1. septembra u Klanom, 6. u Lonkah, 8. u Pasjoj Vasi.

* **Kaiser**, ratni brod nje. veličanstva cara, nasio je dne 3. t. m. pod Gružom u Dalmaciji te se jako oštetio, poradi česa morat će s njim na dilje, da ga poprave.

* **Narodni List zadarski piše.** Iz pouzdana izvora doznajemo, da će sutra njeg. prezv. namjestnik dalmatinski, barun Rodić, na put u Beč, pa da je ozbiljno izjavio, da ga ne vide već namjestnikovi dvori u Zadru, nebude li mogao na povratku s vedrim čelom narodu našemu podviknuti: Evo ti dokazah, da se već misli i tvojim pravicam zadovoljiti.

* **Fran-Josipovo sveučilišće hrvatsko** u Zagrebu otvorit će se svečano dne 19. oktobra tek. godine 1874. Ako ikoji, to će biti sjegurno najljepši dan za naš narod u svoj njegovoj povjesti, jer taj će dan stupiti u duševno kolo evropejskih narodah, gdje ga ako Bog da čeka novi vienac nove slave!

* **Biskup Strossmayer u Krapini.** Pišu nam iz krapinskih Toplicah u Hrvatskoj, da se je dne 31. prošl. mjeseca desio tamo nj. preuzv. biskup Strossmayer sa preč. gosp. Drom. Fr. Račkom, predsjednikom jugoslavenske Akademije na povratku sa rogatačke kisele vode u Štajerskoj, gdje se je nekoje vrieme liečio. Tom prigodom da ga je liepo dočekalo i gostbom počastilo više odličnih Hrvatah, što su se slučajno nalazili u tih kupeljih, a poimenice presvj. g. Črnadak, podnačelnik grada Zagreba; presvj. g. grof Nikola Pučić iz Dubrovnika sa dva dubrovačka trgovca; presvjestli gosp. Tajčević, predsjednik stola sedmovice u Zagrebu; m. č. g. Rukavina, krapinski župnik itd. Gostbu da je kitio i kupeljski gost, nj. preuzv. presvj. i preč. g. Jirsik, čuveni biskup budjejovički u Češkoj. Presvj. g. Črnadak da je napio u zdravlje gg. biskupima i g. Račkomu, poželivši im od Boga, neka uzmognu još mnogo i mnogo godinah raditi svaki na svom polju za dobro i napredak domovine i naroda. Tu da se najprije zahvalio na liepom dočeku Strossmayer, a onda ustao starac Jirsik, pa da je rekao: „Nijedan narod nije učinio za obću domovinu i kuću austrijsku toliko, koliko su učinili Hrvati; ali nijedan narod u Austriji nije bio plaćen tolikom nezahvalnošću, kolikom su bili plaćeni baš Hrvati. Za ono dakle, što su učinili Hrvati onako plaćeni za obću domovinu, dižem čašu te velim iz dna srdca svom iskrenošću duše svoje: Da Bog živi Hrvatsku i slavni narod hrvatski!“ Tu da su starca suze prolile, a okolo stojeći mu se Hrvati srdačno zahvalili na dičnoj uspomeni hrvatskih zaslugah za cara i domovinu, pa dodali, da će im dati Bog, njihova radinost i ustrajnost ono, što su im okolnosti i nezahvalni ljudi uzkratili! Po tom, da su Strossmayer i Rački krenuli put Zagreba, a gosti stranci zavidili gostom Hrvatom, kako liepo dočekuju i često svoje narodne prvake. Krapinske Toplice da su jako krasne i ljekovite, pa tko može, da neće nigdje potrošiti ljepše i koristnije svoj novac za zdravlje nego tamo. S toga da one toplice čeka liepa budućnost, jer da već sada neima dosta stanovah za silne goste, što sa svih stranah grnu tamo na liečenje, te da se zakupnik sprema zidati nove zgrade.

* **Nj. preuzv. Prokop Ivačković**, dosadanji sibinjski biskup i rumunjski metropolit, što ga je naknadno izabrao za patriarhu srbski crkveni kongres u Karlovcih mjesto nepotvrdjena Stojkovića, bio je od nj. velič. cara potvrdjen, pak se čita, da će nj. preuzv. već 18. tek. mjeseca zasjesti svečano svoju patrlarsku stolicu. Dao Bog te počelo tim danom novo i ljepše doba sreće i napredka za našu srbsku braću u Ugarskoj!

* † **P. A. Theiner**, redovnik filipinac, rodom iz Breslavije, umro je u Rimu u 71. godini svoje dobe. Theiner bijaše jedan od najznamenitijih učenjakah i povjestničkih pisacah našega vieka. Tomu je čovjeku i naš narod mnogo dužan, jer kao knjižničar papine vatikanske knjižnice, izneo je na svjetlo nebrojene spomenike, tičuće se naše povjesti, u svojoj knjizi: „Monumenta Slavorum Meridionalium.“ A nedavno, kad je bio pre dva mjeseca u Hrvatskoj, izručio je Jugosl. Akademiji material i za drugu takvu knjigu, kroz koju ćemo moći poviriti u našu prošlost sve do konca prošloga vieka. Slava mu i od Boga nagrada!

* † **Živko Vukasović**, školski savjetnik u Krajini i pravi član jugosl. Akademije, preminu dne 9. t. m. u Zagrebu u 45. godini svojega vieka.

* **Zabavni put iz Rieke u Rim** dne 29. tek. mjeseca za 22 for. tamo i natrag; iz Rieke do Jakina (Anconu) hrvatskim parobrodom „Vinodol“, a iz Jakina u Rim željeznicom. Putnici će boraviti u Rimu tri dana. Početnik i poduzetnik g. Josip Komaić na Rieci. Tko dakle ima čim, nek ide u Rim, evo mu baš liepe prigode.

* **Novi članak vjere.** I u Njemačkoj su se već ljudi podobro raztrieznili, pa već i tamo mnogi listovi očito pišu, da ono onomadnje pucanje na kneza Bismarka nije bilo drugo, nego pusta naručena komedija, kojom je taj glasoviti državnik htio da utjera u rog katoličku u Njemačkoj stranku. Toga radi je pruski ministar pravosudja pisao na sve pruske oblasti, neka dobro paze na one, koji neće da vjeruju u pucanje na Bismarka, pa da jih neka strogo pedepsaju. Eno dakle u Njemačkoj novoga članka vjere, u koji mora vjerovati svaki, koji neće, da se još na ovom svietu živ nepogubi!

* **Franceski Maršal Bazaine**, što je bio poradi izdajstva prigodom posljednjeg njemačko-franceskog rata odsudjen na doživotno tamnovanje, te tamnovao na otoku sv. Margarete, utekao je iz tamnice i kako se čita pošao u Belgiji.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Julija 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Carski dukati (cekini)	5.23	—	5.22	5.21½	5.22	5.22½	5.23	5.22½	—	5.21	5.28	5.21	5.21½	5.22½	—	—
Napoleoni	8.82½	—	8.82	8.80½	8.79½	8.82	8.83	8.82	—	8.80	8.78	8.80½	8.81	8.82	—	—
Liro Inglesko	11.12	—	—	—	11.04	11.07	11.08	11.07	—	11.06	11.08	11.06	11.07	11.07	—	—
Srobro prid (aggio)	107.53	—	104.25	104.—	103.05	104.—	104.15	104.—	—	103.85	103.75	103.85	104.—	104.—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 1 piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Septembra 1874.** **Broj 17.**

Pogled po svietu.

U Trstu 31. kolovoza.

Novostih u Austriji neima nikakvih, a neće jih ni biti dokle se car nevrati sa svojega puta u Česku, kamo će natjedan. Onda će stopram centralistom il odlagnuti, il pritešćati, kako se već budu obistinile njihove bojazni, il izpunile njihove nade, pa prema tomu će počet teći po novinah i razne novosti. Ako se što Čehom podieli, centralisti će vikati i prietiti; ako ne podieli, hoće Čehe još i gore izsmiehavati i ružiti.

Vele, da će se carevinsko vieće otvoriti negdje mjeseca studenoga, komu da će biti predana i nekakva zakonska osnova glede ženitbe.

Serranovu vladu u Španjolskoj su priznale sve evropejske države osim jedine Rusije. Zato je na Rusiju velika vika u novinah, što se nije u tom poslu i'ona pokorila svemogućstvu Bismarkovu. To je Bismarku muka, Evropi čudo, a Rusiji čast; ne što nije priznala Serrana, nego što je očuvala svoje dostojanstvo. Sad Serrano hoće odmah, da se okoristi svojim novim položajem, pak se čuje, da iše, tko da mu uzajmi novacah. Ali neka nitko nemisli, da je tim svršen državljanski rat, što dieli Španjolsku u dva tabora, da neznaš, koji je od njih veći ni zakonitiji. Rusiji kao da se čine oba jednako nezakonita.

Predsjednik franceske republike, maršal Mac-Mahon, putuje po Franceskoj, da vidi, na kakvih nogah stoji; al kako voli, nezuamo čemu više, nego li republiki, to putovanje kao da ga neće ni najmanje razveseliti.

U Italiji imaju još jednako dosta brige sa nemirnjaci, naime u Siciliji, kamo da misle poslati, ako već nisu, kraljevskog povjerenika i nešto vojske.

Turci da grade tvrdjave i šalju vojsku na granicu srbsku i crnogorsku, a u Bugarskoj razvijaju još i veću silu. Jedni vele, da proti Srbiji i sadašnjemu srbskomu knezu, a drugi da proti samim Turkom, jer da sadašnji Sultan kani ukinuti dosadanji turski zakon o prestolonasljedstvu, pak da se boji turskih starovjeracah.

Nekoliko načinah, kako se pomogne blažčetu kad se je nadulo.

(Konac)

7. Dobro djeluje u takovoj nesreći i smrdljiv sir, što se ima maršetu naturati čak u ždrielo, jer mu se s njega ogadi i uzdigne izpuhavanje; a da mu bude gubica za odlazak vjetrovah otvorena, treba mu uložiti medju laloke okruglo drvo kao kad se konj žvali.

8. Veoma dobar liek je vapnena (krečna) voda. Ona se ovako pravi: Uzmi komad vapna koliko je kokošje jaje, baci ga u vatru, da se jako usija, pak ga ovako usijana stuci, u $^1/_2$ mjerice vode dobro razmuti i odmah marvinčetu u grlo saspi. Odlanuti će mu odmah.

9. Napokon, mnogo vriedi u takovoj nesreći i pokvareni duhan. Metni ga u bocu ili lonac, opari ga jakom rakijom, te to dobro začepi ili zavoži i ostavi koje vrieme, da stoji. Pošto je rakija od duvana postala jur dosta ugašena t. j. pošto se njegova soka dosta napila, onda je za liek gotova. Kad ti se dakle na maršetu takova bolest ukaže, uzmi komadić crna sapuna, rini marvinčetu u ždrielo i odmah zatim ulij za čašu takove rakije. Za smrdljiv duvan nećeš biti nikad u neprilici, ta dobiješ ga u svakoj trafici (apaltu), a vele, kad se je jednoć maršе ovim liekom liečilo, da nikada više ne dobiva te bolesti.

Od nadima u ovcah priobćuje „Težak“ po bližkom gospodarskom dnevniku ovo sredstvo:

„Ovdje upotrebljujem — veli dopisnik — kamfora (kafre) u rakiji raztopljena (Kampfergeist). Za jedno govedce uzimljem dvie velike žlice, a za ovcu dvie male žličice, od čega marvinče za 8 — 10 minuta ozdravi.

„Moji čobani (pastiri) nose uviek ovaj liek u torbici svojoj i upotrebljuju ga uviek uspješno. Oni se dakako nedrže upravo žlica, što se od pastira ne može ni zahtievati, nego dadu od prilike — al uviek liek pomaže.

„Samo neka oboljelo živinče progutne, opasnost je odmah uklonjena. Pastir hiti poslje prvoga bolestnika odmah k drugomu i to kod njih brzo ide.

„Već više godinah nije mi manjkala nijedna ovca ni janje, i čim se ovaj liek upotriebi, odmah bolesti nestane.

„Ovo sredstvo zaista zasluživje, da se obnaroduje.“

(*Gosp. List.*)

D o p i s i.

Iz Kastva u kolovozu.

Pak da nije dično zvati se Hrvatom. Rad bih vidjeti narod, koji je svojimi žuljevi u kratko vrieme toliko učinio, koliko hrvatski. Ustrojio si je akademiju, koje se razprave jur širom svieta čitaju; ustrojio svetojeronimsko družtvo, koje je glavno našemu seljaku namienjeno; u zivot stupa hrvatska matica, koja ima nastojati o naobrazbi hrvatskoga gradjanstva. Gradi crkve, podiže spomenike, pomaže udovam svojih spisatetjah, nabavlja dragocjene sbirke, i što je najveće, ljetos si otvara najviši hram znanja i umienja, hrvatsko sveučilišće u svojoj sredini u Zagrebu. Sve to čini hrvatski narod iz svoga žepa. Pogledaj samo jednu godinu izišavše brojeve „Obzora.“ Malo ćeš jih naći, gdje nije tiskan cieli red dobrovoljnih prinesakah sad za jedno sad za drugo. Još se za jedno ne smogne, eno ti već novog poziva u koju drugu plemenitu svrhu, a narod se svakomu odazivlje.

U množini pozivah došao je i onaj za „Bratovšćinu hrvatskih ljudi u Istri.“ Istina, bolje bi bilo taj poziv učiniti negdje, kad nebi bilo drugih pozivah; al kad će to vrieme doći, kad ne bude takovih pozivah, kad će hrvatski narod svim potriebam zadovoljiti?! A pak: ide vreme nosi breme; istarski su Hrvati u najskrajnjoj potrebi. Tko je dao, Bog mu plati, tko nije mogao, mogao čim prije! Bratovšćina se jur dosadašnjim uspjehom nemože nego pohvaliti; a čim je u većih nepovoljnostih poziv došao, tim ide veća slava hrvatsko občinstvo.

Iz „Naše Sloge“, koja je voljno tiskala članove bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri“ i iz „Obzora“, koji jih je valjda iz „Naše Sloge“ pretiskao, moglo je uvidjeti slavno občinstvo, da bratovšćina svakim danom napreduje. Čast joj je imati u svojih članovih biskupah i svećenikah, viših i nižih činovnikah, seljakah i zanatlijah, mužkih i ženskih glavah. Odazvala joj se hrvatska Istra sa otoci, bieli Zagreb i zlati Prag, a najpače svi gradovi, gdje se hrvatski mladići na rad i na požrtvovnost pripravljaju. U najnovije vrieme pokazali su svoju plemenitost Lovranci i Krčani, koji su jednoga člana osnovateljnoga odbora svuda s velikim veseljem pozdravljali i mnogobrojno u bratovšćinu stupali. Slava jim!

Tko je gledao na zanimanje članovah mogao je uvidjeti, da je u bratovšćini još veoma malo seljakah, a ti su, na koje je bratovšćina mnogo računala. Za seljačke sinove je ona, a otci jim valja da su u njoj. Seljakah ima mnogo, i prem je njihov prinos manji, to je množina jih, koja mnogo čini: „mnogo malâe jedan velik.“ Nedavno pisao mi je prijatelj, da bi se u samoj Istri med samimi Hrvati moglo svake godine 1500 for. sabrati, kad bi svaki istarski Hrvat *samo po novčić* dao. Pa kako i nebi? Ta ako ne više, to nas barem 150,000 dušah u Istri ima. Tu netrieba drugo nego nekoliko požrtvovnih ljudi, koji bi po gradićih i selih dobrovoljne prinesko sabirali. To bi najlaglje gg. svećenici i učitelji učinili. Njih narod pozna, njim povjerava, njih će rado i slušati. Radi slabe ljetine dosad nisu mogli učiniti mnogo. Tim će veće moći, kad sabere narod ljetošnje plodove, koji dosad bolje kažu nego su bili već 60 godinah. Očuvao jih Bog, a narod dao od njih obilan dobrovoljan porez, koji će mu više koristiti nego svi drugi.

Dne 6. o. m. predao je osnovateljni odbor slav. zastupstvu občine kastavske molbu, da dade kakav kapital za bratovšćinu. Zastupnici bijahu velikom većinom voljni to učiniti, ali nebivši im baš onda gotova novca u blagajni, odnesli su to na buduću sjednicu. Kako sam čuo od glavah zastupstva, misle dati u tu svrhu za sad najmanje 200 for. Potrebno bi bilo, da se u svakom občinskom

zastupstvu nadje po jedan član, koji bi što takova predložio. Ta ako je komu, to je občini korist, da ima svojih ljudî. Nek nam budu tu primjerom občine bugarske. One pošilju vrlije mladiće na svoje troške u škole, da jih tako s svojimi žuljevi za se odgoje. Zašto da mi šta tomu slična neučinimo? Bugari živu u barbarskoj Turskoj, a mi smo u civiliziranoj Austriji!

Osnovateljni odbor bratovšćine imao je 19. o. m. sjednicu, u kojoj se je ustanovio dan, kad se ima prva redovita skupščina držati i dogovorio se, koje će osobe predložiti za ravnanje družtva, koju za zagovornika. Da Bog rad i uspieh bratovšćine blagoslovi, početi će svoje djelovanje sa „Dodji duše sveti" i svetčanom misom; a da skupščinarom ljepše vrieme prodje, bit će na večer i prikladna zabava. Sastojat će iz govora, deklamacijah, pjevanja, tombole i plesa. Gledat će kastavci u obće skupščinare što na ljepši način dočekati. Učinit će sve moguće, a što nebude moguće, nek nadomjesti dobra volja i iskreno hrvatsko srdce!

Sa skupščinom bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri, stupa hrvatski narod u Istri u svoj preporodjaj. Dodjite braćo sa svih krajevah slavne nam domovine što u većem broju, da taj dan što sjajnije proslavimo.

U Beču 9. Augusta. *)

U Moravskoj njemački centralisti hoće držati stranačku skupščinu (Partaitag) u slavenskom „Znajmu." Usljed njihova programa dužnost njemačke manjine jest ta, da se u Moravskoj njemački duh širi, njemačke učione, predujamne blagajne (Vorschussessen) ustroje, prostonarodne novine u njemačkom jeziku izdavaju itd. — sve to zato, da se slavenska zemlja za njemačko, il da bolje rečem, za pruske svrhe dobije.

Na koji način ta stranka misli te nakane političke vrsti oživotvoriti, gdje njemačko pučanstvo (kao u Moravskoj) broji 400,000 prama slavenskomu pučanstvu od 1.600,000, kojega je dakle četiri puta više nego njemačkoga: to se može razumjeti, kad se vidi, da od jedne strane se čini sve ono, što je na korist centralističke stranke, dočim od druge stranke se je do sada za sjedinjenje slavenskih federalistah u Moravskoj malo učinilo. Nu se može reći, da se je od nekoliko vremena u slavenskih političnih krugovih u Moravskoj ipak mnogo učiniło, što cilja na uredbu federalistah.

Što čine Niemci u Moravskoj i Českoj, na to isto ciljaju i birokratični Talijani u Dalmaciji. Jedni i drugi, akoprem u manjini, hoće da vladaju i na tuste stolice sjednu. — Lapenna dvorski savjetnik u Beču, upravlja na *N. Fr. Pr.* viest u smislu kao da su prigodom izborah za sabor u Dalmaciji prijatelji centralističke stranke izabrani bili.

U svih manjih i većih 16 pokrajinah u Austriji iliti Cislajtaniji ustavovjerni Centralisti protive se idejam i zahtievam dotičnoga samoupravnoga pučanstva. U 17. pokrajini, t. j. u Dalmaciji, zakriljuju i podupiraju iz Beča dalmatinske samoupravne težnje tamošnje vladi privržene stranke talijanskoga roda, i to zato, jer se na taj način rieč *samouprava* (autonomia) drugčije razumi. U Dalmaciji se ne misli nipošto na upravu, ustrojenu po ingleškom Selfgovernementu, nego tom besjedom se hoće, da Dalmacija u cislajtanskom savezu ostane, pa da ustraje borba proti njezinu sjedinjenju s Hrvatskom.

Mladoslovenci se u Krajnskoj prama drugim Slavenom nahode o ugoduom položaju. Nu da su ponešto oprezni, oni bi mogli sav upliv Niemacah neutralizirati, jer pored onokoliko stotinah hiljadah Slovenah u Krajnskoj je jedva 30.000 Niemacah. Ali mladoslovenci kroz svoju ljutu razpru sa staroslovenci prigodom zadnjih izborah za carovinsko vieće su pripomogli, da ustavovjerni Njemci pobjede, oni naime imaju u railsratu samo tri zastupnika, a Niemci 7. Mora se žalošću od federalističke strane takodjer spomenuti, da se je ono malo mladoslovenacah pridružilo Niemcem. Kao što su oni u railsratu, u Prusku škiljećem Niemcem pripomogli, tako je poslje odgodjena railsrata bila po Dru. Vošnjaku štampana malena knjižica, iz koje se očito vidi, da njihova sadašnja politika, koja je federalistom ledja okrenula, slavenskomu pučanstvu u Kranjskoj nemože biti od koristi. Odnosno na ovo bit će shodno navesti opazke Šuselkove Reforme: „Slovenci, reć bi, nahode se na razkršću: Ili sa sadašnjim centralističnim ustavom, ili s absolutizmom. Nu ustav od godine 1867. je tako osnovan, da on nemškutarskoj stranki većinu osjegurava. Neka se kranjsko pučanstvo, to jest slovenski narod samo pusti namamiti od mladoslovenskih kolovodjah, onda je poniemčenje slovenskoga naroda pitanje vremena i ništa drugo. To je prava istina."

*) Za posljednji broj stiglo prekasno Ured.

Već kada tada!

Danas imamo javiti našim čitateljem dvie viesti, od kojih nam je jedna milija od druge.

Prva je, da smo ovih danah poslje toliko i toliko godinah čitali u vladinu listu, „Osservatore Triestino", prvu službenu objavu u našem narodnom hrvatskom jeziku. Druga, da je vlada polag te iznenadne objave predsjedničtvu c. k. školskoga pokrajinskoga savjeta istranskoga dolučila 1200 f. na godinu za štipendije iliti podpore ubogim istranskim djakom, koji se uče na državnoj gimnaziji pazinskoj.

Što se tiče prve viesti, valja znati, da se objave i drugi slični oglasi nisu već štampali našim hrvatskim jezikom u službenom listu baš od onoga vremena, odkad je, ako se nevaramo, bio proglašen §. XIX., taj temelj tobože i stabar svebće ravnopravnosti. Tako da je taj glasoviti §. za nas u Istri bio na nekoji način, mjesto slobode, znak i početak pravoga i najstrožega jezičnoga robstva. Nemožemo se dakle nego srdačno naradovati, gdje vidimo, da taj paragraf, barem u vladinu službenom listu, misli postati i za nas ono, što jest našim manje brojnijim susjedom, vrutak naima prava i pravice. O tom kao da nas uvjerava i taj pojav, što čitamo u istom listu i razglase javnih dražbah u slovenskom jeziku, gdje jih nismo dosad čitali nego u talijanskom il njemačkom, i to tako izopačenim pisanjem hrvatskih i slovenskih imenah raznih zemljišnih komadah iliti kusih, da nisu već ni sami posjednici znali, koji su i čiji su ti komadi. A čim su se počeli i ti oglasi službeno pisati u slovenskom jeziku, nadamo se, da će se početi i u hrvatskom ondje, gdje se radi o hrvatskoj muki i o hrvatskom imetku.

Nego, ako nas je razveselio taj svakako znameniti pojav, nije nas razveselila manje i ona vladina naredba glede djačkih podporah; jer vidimo, da vladi stoji na srdcu, odgojiti domaću inteligenciju, da joj bude jednom najpouzdanijom pomoćnicom u promicanju našega napredka i blagostanja. Te podpore su namjenjene svoj Istri, ali kao da su prije svega dobre došle hrvatskim stanovnikom pazinskoga kotara, kojemu je najbliže i najnarednije slati svoju djecu u pazinsku gimnaziju.

Istrani braćo, ovo same vlade, koja protežo svoju ruku, da vam pomogne izobraziti vašu djecu. Okoristite se tom lepom prigodom, pa tko god imaš dieto bistra uma i dobra ponašanja, pošlji ga u pazinsku gimnaziju, gdje će ti danas sutra vlada državnimi štipendijami troškove olakšiti, a dieto ti postat ponos i dika roda i domovine.

Dočim ovo na svjetlo iznosimo, nemožemo nego javno pohvaliti visoku vladu pa uvjeriti ju, da će tim putem postajati svaki dan sve to krepči onaj voz, koji u jedno veže narod i državu, jer naš će narod biti siromak i neuk, ali nezahvalan ljo nije. I ako je to prvi korak novoga namjestnika, onda mu iskreno čestitamo na dobrom početku. A sad evo spomenutoga službenoga pisma:

Objava.

Visoko c. k. popečiteljstvo (ministarstvo) bogoslužja i naukah razpisom od 29 pr. mjeseca br. 6617 dalo je na porabu zemaljskomu školskomu savjetničtvu istarskomu za školsku godinu 1874-75 i 1875-76 svotu od tisuće dviesto (1200) forintov na godinu za podpomoć ubogih i valjanih učenikov državnoga gimnazija u Pazinu.

Prepuščeno jest napomenutomu zemaljskomu školskomu savjetničtvu, deliti podpomoć u deset mjesečnih obrokah, naznačiti i dolučiti svotu u pojedinih prilikah, te postupati u tom kao zahtievaju pravila, dana za dozvoljbu i uživanje stipendij.

Oni učeniki državnog gimnazija u Pazinu, koji hoće uložiti molbenice u školskoj godini 1874-75 za napomenute podpomoći, neka im prilože svjedočbu, da su ubogi i zadnju školsku svjedočbu, te podadu napomenutu molbenicu do 15. mjeseca novembra 1874. putem c. k. gimnazijalnog ravnateljstva u Pazinu ovdje podpisanomu predsjedničtvu.

Predsjedničtvo c. k. zemaljskog školskog savjetničtva za Istru,

U Trstu, 14. mjeseca augusta 1874.

Obći zbor banke „Slovenije"

bio je 17. t. m. po podne. Po svojem obećanju donašamo mu ovdje kratko izvieśće viećanja i zaključakah.

S početka bilo je zastupanih 1207 akcijah, a na konen glasovalo jih samo 576 za doplatu 15 % (30 f. na akciju) i 554 proti doplati.

Usljed pročitanâ izvieśća se vidi, da je iz *reservnoga fonda* pošlo od zadnjega obćega sbora ništa manje nego 28,000 f.

G. Žvanut, trgovac iz Trsta, kao prvi govornik razjasnjuje žalostno stanje družtva, veli da dionice nisu ništa vriedne, mnije da banka neima odsele nikakve budućnosti, te to obširno dokazuje. On stavlja prešan predlog, neka se odmah zaključi likvidacija, te izbere likvidarni odbor.

Costa se u načelu slaže sa predgovornikom; ni on nevidi nikakva poručanstva, ipak govori za to, da se doplati 10 % na akciju, da tim družtvo dobi barem dovoljan rok, da potom poslje tri mjeseca sazove opet obći zbor, koji će kazati, hoće li banka moći živiti, ili neće. Potle će moći takodjer svoj aparat bolje prodati, ako se zaključi kakva fuzija.

Svećenik Čarman govori proti Costi i sklada se s akcionarom Žvanutom. Costa hoće, da opet dalje eksperimentiramo s našim novcem. Prihvat njegova predloga bio bi samo nov pokušaj.

Dr. Ahačić je sa Žvanutom takodjer jedne misle i posebno tvrdi, da je gubitak akcijah i doplata novoga kapitala hud udarac za uboge akcionare. Ipak bi govornik još bio za doplatu 10 %, ako bi se potom izjavilo, da su tim akcije popunama izplaćene.

Predsjednik Debelec neda niti Žvanutovu predlogu, niti Ahačićevu do glasovanja, jer da nisu na dnevnom redu.

Debata je bila do sad slovenska, a sad okrenu njemačka, kad kanonik

Urh počne njemački braniti sadanji odbor, koga misli, da je hotio Dr. Ahačić okriviti. On valja većinom sve grieh na Treunsteina i svu upravu i čita neku spomenicu, što ju je tobože pisao neki urednik banke.

Dr. Ahačić konstatira, da je bilo, kad je predjašnji odbor odstupio, još 135,000 f. imetka Neki urednik banke se medjutim oglasi, da to nije istina, nego da je bilo u ono vrieme samo još 85,000 f. Dr. Ahačić protestuje, da se neakcionari miešaju tu u debatu, i još na tako nespodoban način.

Dr. Costa prosi nadalje Akcionare neka budu za njegov predlog.

Predsjednik Debevec govori u tom pogledu proti Costi, jer zahtieva 15 % doplate, a ne samo 10 %. On sudi u najboljem slučaju (kad bi svi doplatili), da bi prišlo 70,000 f. u kasu, a od tih se mora odbiti onih 28,000 f., kojih već sad nemа u reservnom fondu. Ostaje dakle – i to samo u najboljem slučaju — još for. 42,000. *„Timi pa nikakva človečja moč nemože voditi zavoda naprej niti 3 mjeseca."* Zato išče 15 % doplate. Na zahtievanje predsjednikovo direktor Blaschke to potvrdjava i utemeljuje.

Žvanut mnije, uprav Costov predlog i jasno predsjednikove rieči da su dokazale, da je najpametnije likvidirati i doseći fuziju s kakvom drugom bankom.

Za tim bijaše glasovanje, što smo mu uspjeh na početku napomenuli. Verifikatori protokola bijahu gg. Sovan i Vilhar. Skrutinatori pa za glasovanje su bili gg. Plošc, Žvanut, Hren, Hugo Turk i Jerić.

(Slovenski Narod)

Franina i Jurina.

Fr. Spominjaš se, Franino, da smo ono lane il predlane štali va „Našoj Slogi", kako imaju mastne plaće neki impiegati od Junte i kako njihovi sini debele štipendije vuku, a naši školani od glada pogibaju?

Ju. Spominjam se da, pak ča?

Fr. Pak mi se baš čudno vidi, kako mi je kumpar Jožina povedal, da su neki dan zasvimtim neki od njih prosec klatili po Pazinšćini, Tinjanšćini, Labinjšćini, Žminjšćini i Boljunšćini.

Ju. Ono da nisu prosili za se, nego za baruna Lazarina iz Labinja.

Fr. Ter čujem, da je gosp. barun tako bogat, da bi iz njegovoga zlata najvećega labinjskoga tovara skoval.

Ju. Nisu ti oni prosili ne ni srebra ni zlata, dapače su još pul toga ki krajcar i potrošili.

Fr. Tako ča?

Ju. Da bi kmeti toga njihovoga prijatelja izabrali za svojega raprezentanta va Poreču.

Fr. A su pak kmeti njihove prošnje uslišili.

Ju. A su, ter ča nisi čul, da su na dan izbora va Pazinu imeli tratamenat va nekoj lokandi, pak da su za stolom jedan drugomu govorili: Ki nebi za gospodu glasoval, kad nas ovako lepo štuju i dobro trataju!

Fr. Ma, dragi moj Jurino, da nisu ribe lakome, nebi jih ljudi jili!

Poziv

na prvu redovitu skupšćinu Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri.

Hvala ljubiteljem pučkoga napredka, „Bratovšćina hrvatskih ljudi u Istri" ima jur toliko i takovih članovah, da se ne samo neboji za svoj obstanak, nego je dapače sigurna, da će svoj sveti cilj doseći moći.

Javljajuć taj radostni uspjeh svoj p. n. gospodi članovom, pozivljemo jih na prvu redovitu skupšćinu „Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri", koja će se obdržavati dne 17. rujna u 10 sati u jutro u prostorijah Narodne Čitaonice u Kastvu.

Tu će se:

1. Pregledati družtveni zakon,
2. Izabrati protektor,
3. Izabrati prvi redoviti odbor.

Pred otvaranjem skupšćine (oko 9 sati) služit će se svečana misa sa sazivanjem Duha svetoga. Na večer bit će u slavu gostom zabava na korist Bratovšćine.

Dobro došli!

U Kastvu dne 19. kolovoza 1874.

Osnovateljni odbor

Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri.

Imenik družtvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Viljem Grossmann učitelj u godišnji prinos f. 1, Franc Letiš glavar u god. prinos f. 1, Ivan Mandić pomorski kapetan u god. prinos f. 1, Mate Rebolj kapelan u kapital f. 1, Enea Letiš brodovlastnik u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Vincenzo de Terzi posjednik u kap. f. 2, Franc Kaločira postolar u god. prinos f. 1, Mojze Letiš stolar u god. prinos f. 1, svi u Lovranu. — Antun Korić brodovlastnik u Iki u god prinos f. 1, — Franc Miletić trgovac u god. prinos f. 1, Bedini kanonik u kap. f. 5, Ivanušić kanonik u kap. f. 2, svi u Senju. — Juro Leehmer kapelan u Gospiću u god. prinos f. 1. — Franc Volarić kanonik u kap. f. 9 u god. prinos f. 1, Mate Oršić svećenik u kap. f. 4 u god. prinos f. 1, Petar Bozanić kanonik u kap. f. 10 u god. prinos f. 1, Dr. N. N. kanonik u god. prinos f. 1, Antun Santulin svećenik u kap. f. 2, Ivan Brusić u kap. f. 2 u god. prinos f. 1, Mate Volarić kanonik u kap. f. 1, P. Petriš kanonik u kap. f. 5 u god. prinos f. 1, Mate Milovčić svećenik u kap. 1 f. u god. prinos f. 1, svi u Krku. — Antun Bogović zemaljski zastupnik u Sv. Fuski u kap. f. 4 u god. prinos f. 1. — Mate Justinić plovan u Miholjicah u kap. f. 1 u god. prinos for. 1. — Jerolim Franki kapelan u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Pere Lesica sudac u god. prinos f. 1, Ive Pandulić kmet u god. prinos nvč. 30, Antun Franki kmet u god. prinos nvč. 30, Nikula Kumbatović kmet u god. prinos nvč. 30, Nikula Jederlinić učitelj u god. prinos f. 1, Nikula Jederlinić kmet u god. prinos nvč. 30, Anton Pavačić kmet u god. prinos f. 1, Juro Lesica u kap. nvč. 20 u god. prinos nvč. 30, Nikula Fabijanić kmet u god. prinos nvč. 30, Nikula Albanese plovan u kap. f. 2 u god. prinos f. 1, svi u Omišlju. — X. u Gorici for. 3. — Sironić Antun plovan u miru u Trvižu for. 2. — Ujčić Matia katchet u kapital for. 5 u godišnji prinos for. 1, Matko Bastian u kap. f. 5 u god. prinos f. 1, Antun Karabanić u kap. f. 5 u god. prinos f. 1, Karlo Krišćiak tiskar u god. prinos f. 1, svi u Trstu. — Julio Jerolimić svećenik iz Maloga Lošinja u god. prinos f. 1, — Nikula Turato učitelj u Kukuljanovu u kap. f. 1 u god. prinos f. 1. — Pop Antun Kirinčić učitelj u god. prinos f. 1, Antun Malešić svećenik u god. prinos f. 1, Antun Kirinčić plovan u kap. f. 2, Ivan Justinić svećenik u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Ivan Radić svećenik u kap. f. 1, svi u Dobrinju. — Antun Pisek činovnik u Matuljah u god. prinos f. 1, Mate Kučić kmet u Kučićih u god. prinos nvč. 30. — Jože Jerala plovan u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Ivan Jerala kmet u god. prinos nvč. 40, oba u Brdu. Antun Spinčić trgovac u kap. f. 2 u god. prinos f. 1, Mate Mandić kmet u kap. nvč. 20 u god. prinos nvč. 30, Nikula Dubrović kmet u kap. nvč. 20 u god. prinos nvč. 30, Mate Dernjević kmet u kap. nvč. 50 u god. prinos nvč. 30, svi u Mihotićih. — Mate Kundić trgovac u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Vinko Dubrović trgovac u kap. nvč. 20 u god. prinos f. 1, oba u Frančićih. — Andre Štanger posednik u god. prinos f. 1, Vjekoslav Kranjec župnik u kap. f. 4 u god. prinos f. 1, N. N. u god. prinos f. 1, svi na Voloskom.

Svota f. 130.20 nvč. — Ukupno sa zadnjom svotom f. 956.40.

Različite viesti.

* **Rodjen dan nj. veličanstva**, 18. augusta, bio je u svoj Austriji svečano proslavljen.

* **Nj. Visost, carević Rudolf**, sin i budući nasljednik nj. velič. našega cara, svršio je dne 21. pr. kolovoza 16 godinah, te po obiteljskom običaju austrijskoga dvora postao punoljetnim.

* **Njez. Velič. naša carica**, nahodi se već od više tjedanah u Ingleskoj. Čuje se, da će na povratku it po nju sam car.

* **Barun Pino, plemić Friedenthalski**, primorski namjestnik, bio je ovih danah u Poreču, te prisustvovao sjednicam zemaljskoga sabora istranskoga.

* **Tršćanski sabor** otvorio se dne 29. pr. augusta u 11 sati u jutro. Od 54 zastupnika bilo prisutni samih 30.

* **G. Gnad**, bivši pokrajinski nadzornik srednjih školah u Tirolu, postao je pokrajinskim nadzornikom srednjih školah u Trstu, Istri i Gorici mjesto namjest. savjetnika g. Stimpela, koji ide u mir.

* **Istranski sabor**, koji se otvorio dne 19. pr. augusta, bavi se zakonskimi osnovami, što mu jih je izručila c. k. vlada i zemaljski odbor u II. saborskoj sjednici, dne 20. Vladin povjerenik izručio je sliedeće osnove: a) Osnova zakona o uvedenju novih zemljišnih knjigah (libri fondiari) u nekojih istranskih občinah. b) Osnova sporazumljenja u uredjenju odnošajah vlade sa glavnicom razterećenja zemljišća istranskoga. U toj istoj sjednici predsjednik javi saboru, da se je nj. velič. previšnjom odlukom 18. junija t. g. udostojilo uzeti na znanje rád sabora od prošle godine, pridržavši si previšnju odluku glede onih saborskih zaključakah, koji nebijahu još u tu svrhu podnešeni. Zatim bijahu izabrani obični odbori. Na koncu vrstilo se izvieśće zemaljskoga odbora (Junte) o njegovu poslovanju od lanjskoga saborovanja do danas. U tom izvieśću ima 6 zakonskih osnovah, što jih je izradila Junta i jesu: a) Osnova zakona, kojim se naredjuje, da se nesmije udarati namet za svrhe občinske, cestarske i pokrajinske na dohodak kućah privremeno oproštenih od poreza stanarine; b) Osnova zakona glede izplate predujmah, pružonih iz pokrajinske blagajne občinam i drugim skupovom, imajućim na njih pravo. c) Osnova zakona glede uvedenja cestarskih odborah i njihova djelokruga. d) Osnova zakona, kojim se proglasuje redarstvena naredba glede javnih nedržavnih cestah. e) Osnova zakona glede uredjivanja i načinjanja cestah i javnih putovah občinskih i susjednih. f) Osnova zakona glede uvedenja občinskih odredbinah iliti taksah. Te osnove bijahu izručene raznim odborom, da o njih viećaju i podnesu saboru svoje mnienje.

* **Hrvatski sabor** vieća o sliedećih zakonskih osnovah, što mu jih je predao svetli ban u II. sjednici dne 10. i u III. dne 12. pr. mjeseca. a) Osnova zakona o pučkih školah i o preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji; b) Osnova zakona o ustrojenju sudovah prve molbe u Hrvatskoj i Slavoniji; c) Osnova zakona o razredjenju činovnikah kod tih sudovah. d) Osnova zakona o službenom odnošaju državnih odvjetničtvah i o zastupanju kraljevskoga erara u gradjanskih poslovih. e) Osnova zakona o uvjetnom puštanju kaznenikah. f) Osnova zakona o bankolomu (bankrotu). g) Osnova zakona o promjeni nekojih ustanovah kaznenoga postupovnika od 29. srpnja 1853. h) Osnova zakona o porabi tiska u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji. i) Osnova zakona o sastavljanju porotničkih imenikah za tiskovne sudove. j) Osnova zakona o kaznenom postupanju u poslovih tiskovnih (štamparskih). Te osnove bijahu predane dotičnim odborom, da o njih viećaju, pa stave na dnevni red. U II. sjednici bili su na bana upravljeni nekoji baš važni upiti. Zastupnik Mrazović upita bana, što je sa zakonskom osnovom o preustrojstvu političke uprave, a Makanac, je li istina, da se je hrvatska vlada glede te osnove dogovarala sa ugarskom vladom, jer da je to proti nagodbenom zakonu. Na to ban odgovori, da će ta osnova još ovoga zasjedanja biti predana saboru, a hrvatska vlada da se je zbilja dogovarala o tom sa hrvatskim ministrom prema smislu §. 5. nagodbenoga zakona. Isti Makanac zapita nadalje bana, što će vlada učiniti, da bude po zakonu i Rieka zastupana u hrvatskom saboru. Zastupnik Jakić ga pita, s kojih razlogah nije još izvedeno administrativno spojenje jur razvojačene hrvatsko-slavonske Krajine s materom zemljom; a Dr. Rački, što je učinjeno, da se prama zakonu hrvatske vjerozakonske i naukovne zaklade (fondi) odluče od istoimenih zakladah ugarskih te predadu autonomnoj upravi hrvatskoj. Ban je obećao odgovoriti na sva pitanja. Rado čujemo, da se je poravnalo neko nesporazumljenje, što kao da se bilo porodilo izmedju ugarske i hrvatske vlade, pa da sad hrvatski sabor uspješno posluje.

* **Sa istarske željeznice** doznajemo, da na svoj pruzi radi do kakih 4422 radnika. Na nekojih mjestih da rade najviše naši ljudi, jer da jih glavari (kapi) vole, jer da su poslušniji, mirniji i marljiviji od drugih. Glavari da imaju po 30—50 radnikah pod sobom. Djelo da im se plaća toliko po sieżnju, n. p. u kamenu po 6 f., a na mekoti 2 f. 50—80 nov. Koncem svakoga mjeseca da se poizmjeri djelo, pa prama tomu da se izručuje glavaru dotični novac, koji onda izplaćuje težake po ono, po što se je s njimi pogodio. Dosada da su se plaćali domaći radnici iliti težaci po 90 nov. do 1 f., strani pako po 1 f. 5—20 nov. na dan, i to zato jer da se oni doma hrane, a ovi ne. To nam se čini čudno, pa i nevjerovatno, jer pravica hoće, da se pita, što je tko uradio, a ne gdje je ručao il večerao. Ako su radnici marljivi, a mjerčini pravični, onda glavarom da ostane štogod, a drugać malo il ništa. Poduzetje da nedaje rado nikomu komad željeznice, da ga izradi na svoju ruku i na svoj dobitak il gubitak. Za posljednjeg mjerenja Frühlihovi mjerčini da nisu svagdje na konac mjeru pogodili, pa da je bilo dosta nezadovoljstva s jedne strane med radnici i njihovimi glavari, a s druge med ovimi i vrhovnim poduzetjem. Toga radi da je stupilo na cestu čak navlašno povjerenstvo, pa da su c. k. mjerčini na nekojih mjestih opet djelo poizmjerivali. Usljed toga da je poduzetje moralo dodati nekomu glavaru na Borutu blizu 300 f., a nekomu drugomu kod sv. Petra 120 f. S druge strane čitamo u vladinu listu, da je bilo na onoj željeznici i kojekakvih drugih neprilikah, naime glede zakupnikah hrane, glede bolnikah, glede baratanja s novčanimi markami itd., al da je vlada svemu pomogla, pa da se sad nije nikomu ničesa bojati. I tako budi.

* **Bogoslovci i novačenje.** Doznajemo, da se mogu prošnjom na cesara oprostiti novačenja oni djaci, koji imaju dobre školske svjedočbe, pa žele stupiti u svećenički stališ, kao naknadno i vojničke dužnosti oni bogoslovci, koji se jur nalaze u carskoj vojsci.

* **Petrinjska skupščina** hrvatskoga učiteljstva tekla je u najboljem redu. Bilo je tu na okupu do 500 učiteljah, što domaćih hrvatskih, što stranih iz bliza i daleka, a brzojavnih pozdravah sa svih stranah bez kraja i konca.

* **U Mariboru** bit će dne 21. i 22. septembra prva obća skupščina slovensko-štajerskih učiteljah. Mi jim želimo što bolji uspjeh, kao i to, da pojde na tu skupščinu što veći broj slovenskih učiteljah takodjer iz našega Primorja. Južna željeznica je snižila cienu za $^1/_3$, a „Pristupnice“ se mogu dobiti po 30 nov. kod odbora u Ljutomeru.

* **Ljubljanska biskupija**, koja broji do 600,000 dušah, da nije ove godine zaredila nego jednoga jedinoga svećenika. I tu će biti do skora na izbor župnikah i župničkih pomoćnikah!

* **U Velikoj Rečini**, u Ugarskoj, Magjari su dali zatvoriti slovački gimnazij i učiteljišće. Nesretnih Slovakah, a još nesretnijih Magjarah, ako misle, da će na taj način zaustaviti svelomeća kola narodne samosviesti, pa bilo to i kod naše braće Slovakah!

* **Njemački pjevači u Mletcih.** Mužko pjevačko družtvo bečko, na broju do 340 osobah, kako se čita, sve odlične bečke gospode, dalo se onomadne na plandavanje u divne Mletke, pa da je tamo u Feničinu kazališću svojim njemačkim pjevanjem baš uzhitilo tankoćudne Mletčane. Tu da nije bilo ni kraja ni konca vikanju, s jedne strane živila Austrija i njezin car, a s druge, živili Mletci, živila Italija i njezin kralj!

* **Hrvatski ministar**, grof Petar Pejačević, slavio je dne 20. prošl. augusta u Rumi pedesetu ljetnicu svojega vienčanja te išao po običaju u crkvu, pak se dao opet vienčati sa svojom gospodjom. Vienčao jih je onaj isti pop, koji i prije pedeset godinah! Moralo je biti baš liepo, viditi te starce, gdje zdravi i veseli po drugi put piruju.

* **U Darmstadtu u Njemačkoj** da je neki mnogobrojni tabor radnikah zaključio, da neće da svetkuje narodne njemačke svetkovine 2. septembra na uspomenu Sedanske bitke, u kojoj se pokojni Napoleon III. morao pokoriti njemačkoj sili, jer da takove svetkovine nemaju drugih posljedicah, nego medjunarodno razdraženje i mržnju, koja naposljedku nikomu više neškodi nego radniku, bio on Niemac il Francuz.

Dopisnica Uredničtva.

G. R. u K. Vaša će se razprava početi štampati u dojdućem broju. — G. M. C. u P. g. I. B. u M. Vaše ćemo dopise uporabiti. G. Iskra J. u Vrbovcu i g. Marija Bačić na Sušaku. Vaše su predplate namirene do konca godine.

Ték Novacah

polag Borse u6 Trstu od 1 — 30 Augusta 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	—	5.22	5.22 1/2	5.22 1/2	5.22	5.22	5.22	—	5.22 1/2	5.22 1/2	5.23 1/2	5.24	5.24	5.24	—	—
Napoleoni	—	8.82	8.82 1/2	8.82	8.82	8.82	8.82	—	8.82	8.87	8.87	8.82	8.82 1/2	8.83	—	—
Lire Inglesko	—	11.67	11.07	11.06	11.04	11.06	11.06	—	11.05	11.05	11.05	11.05	11.05	11.05	—	—
Srobro prid (aggio) . .	—	104.—	103.85	103.85	104.—	104.—	103.85	—	103.85	103.85	104.—	104.—	104.65	104.75	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj ceni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova* N.° 4 *piano 1.*

Godina V. **U Trstu 16. Septembra 1874.** **Broj 18.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. rujna.

Kazali smo u poslednjem pogledu, da će našim gospodarom, bečkim centralistom, izza careva putovanja u Češku il odlagnuti, il priteščati. — Borme im je odlagnulo, te sada posve prosto dišu, a tim više, što nije ni ono posve istinito, što su nekoje novine kazale, da je Car kardinalu Schwarzenbergu odgovorio glede crkve, da će ju štititi koliko to u njegovoj moći stoji. Iudi carev put neće Čehom od koristi biti, dapače reć bi, da će jih još više medju sobom zavaditi; pošto će dvie stranke, najme staro i mlado Česi, još žešće jedna na drugu napadati, na sve to veću radost i veselje svojih protivnikah. A to su već mlado Česi počeli, spočitujuć najme staro Čehom flasko, kog dàri njihovim političkim Königgrätzom nazivlju. Ako složni malo, dà, jako malo mogu, nesložni, neka niti nesnivaju o kakvom uspjehu; a to budi rečeno, ne samo bratji Čehom, nego i ostaloj bratji ovamo na jugu, od izvora uzduž cielog tieka Savina. Nego Slavene na slogu nagovarati, znači toliko koliko bob u stenu bacati, il Španjolce miriti.

O cvati i plodu.

(Prevadja Alfred Orešković).

I. Trešnjeva cvat.

Je li moguće, da oživljujući dah naravi, koji na tisuću načinah nasladjuje oko i srce čovječje može tolike mimoići, a da neočutc nutarnju želju, promatrati samu narav u njezinom živovanju?

Nije li čudnovato, da imade ljudih, koji zaista mnogo od naravi primaju, ali ne nastoje, upoznati se s njom?

Nije li velika nezahvalnost, uživati plod, a ne znati, kako dozrieva; veseliti se cvati, a ne pitati kako postaje; nasladjivati njom svoje oko, a ne poučiti o tom svoga duha?

Pa ipak jih ima žalibože dosta, koji čuda naravi diveć se samo gledaju, te u toj slasti zanemaruju duševnim pogledom iztraživati život naravi.

Spadaš li i ti, dragi čitaoče, medju ove, tad sam voljan u zgodno te vrieme opomenuti i pokušati, nebi li te mogao na bolji put privesti.

Trešnja se je razcvatila. Kako živi svaka cvat; kako postaje ona plodom? Ova ćemo pitanja pretresti, ali ne samo ovimi mrtvimi redci pismene pouke, već i ti, moj čitaoče, moraš se primiti posla te živu narav u pomoć dozvati.

Bit će ti dosta lahko; utrgni od prve trešnje cvat te nadopuni promatranjem ono na živoj naravi, što ti ja mogu samo mrtvimi riečmi opisati.

Ako si učinio, što sam te svjetovao, tad imaš ružicu u ruci.

Šta, reći ćeš možebit, ta to je cvat. Istina je, cvat je; ali cvat nije ništa drugo, no ruža. Ruža i cvat nisu dvie različite stvari, kano što to obično uzimlju pjesnici, koji nepoznaju naravi. Sve ruže jesu cvati. Ruža nije plod svoga ružičnoga stabla, već njegova cvat, koja je opredieljena proizvesti plod; a plod nije ništa ino, nego poznati šipak, kog si bez dvojbe često putah vidio, ni neslutoć, da je on u svojoj mladosti nosio na svojoj bodljivoj glavici mirišeću ružu.

Buduć je pako čovjek sebičan te za stvari samo tako dugo mari, dok ga zabavljaju ili mu koriste, s toga on drži uvjek ono za glavnu stvar u bilinskom svietu, što mu doprinaša ugodnosti.

Mirišeću ili njegovo oko nasladjujuću cvat zove on cvietom te nemari za plod, koj je ipak najglavniji. On ubere ružu te jedva znade, da razoruje plod. Cvat pako, koja nije baš prelepa ili ne miriši ugodno nebroji niti medju cviće. On nemari za nju već čeka na plod, da se ga užije, ako ga veseli ili ako mu koristi.

Trešnjeva cvat je dakle ruža; dakako čedna ruža samo biele boje i bez okriepljujućeg mirisa.

Dopisi.

U Kanfanaru mjeseca augusta.

Neima tomu mnogo godinah, što obadjoh skoro sve poglavitije istarske obćine osim Otokah. Da li, kamo bi god stignuo, vjere mi ne benećem, pao bi govor na Juntu porečku, pa duše nenadjoh, koja bi pohvalila navlastito nepristranost ove naše visoke oblasti. Isti njezini prvašnji pristaše većinom ohladniše u starom prama njoj počitanju držeć ju sasma nenarodnom.

PODLISTAK.

ODZIV IZAZIVU.

Od nekoliko vremena počelo se je iz susednoga nam protivnoga tabora iz svih silah nabacivati se blatom na nas Hrvate i na našu hrvatsku u Istriji narodnost. Tko se još sieća poslednjih izborah za bečko carevinsko vieće, siećati će se i onih ružnih i nedostojnih sredstvah, kojimi se onda služahu neprijatelji našega narodnoga obstanka. Tako jedan od glavah njihovih ovako pisaše prijatelju si iz Rovinja u Barban, opominjuć ga na borbu: „...contro un partito, che sotto il falso manto di religione ci porta la lotta nazionale e la barbarie.“ Medjutim što pojedini listovi svakim danom u sviet trube bez inoga smjera, do li ružiti i grabiti za tudjim, od toga nas ni najmanje glava neboli, jer znamo da su zato uzdržani, kao i da takvi pasquili niknu i začrvive preko noći kao glive. Nu da će se protivnici naši sada, gdje se poče narod hrvatski u Istriji nešto buditi, poslužiti i tiskopisom, koji na čelu nosi naslov zasjecajući u znanost, poslužiti se dakle znanošću u svoje podle svrhe, toga nebi bili lje ni u snu povjerovali.

Ipak izadje pred neko vrieme slovi A. Coano u Rovinju svežčić od 69 stranicah, komu je naslov: „Saggio d'una geografia dell'Istria, compilata ad uso della studiosa gioventù da Bernardo Dr. Benussi.“

Čini se, da cilj tomu djelu nije bila znanost, jer bi djelo inače izgledalo, već da imade tendenciju razcjepati i baciti med nas Hrvate jabuku razdora, u kom bi jedino oni želi, te ujedno opravdati se pred naobraženim svietom, zamazati mu oči sa par nadutih frazah i priesnih lažih. — Nije li možda to indirektan odgovor naših talijanskih susjedah na pravedne zahtjeve u carevinskom vieću našega zastupnika, Dra. D. Vitezića, u pogledu ravnopravnosti naše hrvatske narodnosti sa talijanskom? Nam se sve tako čini, a da opravdamo svoje mnenje, proriešetajmo to djelo od prve do poslednje strane.

Djelo je to razdjeljeno u dva djela. I. obći, II. posebni dio.

U prvom dielu daje nam pisac pod §. 1. pregled zemljopisni, a pod §. 2. obećaje naslovom dati pregled historični.

Označujuć granice pod §. 1. opaža se, da pisac nepoznaje jezika hrvatskoga, jer inače nebi bio hrvatska imena onako izružio. Služio se je knjigom njemačkom, koja se u pogledu nas Hrvatah sa talijanskom nadtječe. Tako mjesto Slavnik piše Slaunick, mjesto Brložnik piše Berlosnig itd. Gdje je ime hrvatsko mogao prevesti, preveo ga je jednostavno, nedodav mu pravoga imena ili bar prevedenoga njemačkoga. Tako piše „il Nervoso“ bez dodatka, „Cherso“, „Veglia“, bez hrvatskoga imena. Gdje nije znao prevesti, tu je napisao riječ, kao da je čista talijanska, kao n. p. „il fiume Recca.“ Bilo mu, nu da se u tvrdnji svojoj neprevarismo, svjedokom nam je već u tom 1. §. str. 7 stavka, gdje se opisuje nutarnjost našeg poluotoka. Pisac nije mogao dočekati, gdje bi mogao brže uvrstiti nješto dosele nepoznata, već crtajuć poetičkim uzletom divotu različitosti tla, ovako sam sobom zadovoljan uzkliče: „Raznovrstno pučanstvo povekšava kontrast. Talijani, Rumunji, Slovjeni narečja slovenskoga, hrvatskoga, srbskoga, podieljeni u malene hrpe; te

Je li to obćenito pučko mnenje, za nju nipošto laskavo, pravo il krivo?

Ja ću ovdje navesti nekoliko njezinih činah minulih i sadašnjih jedino glede obćine kanfanarske, pa neka bezpristrani čitatelji sude.

Nekoliko godinah županovao je u Kanfanaru kao Paša sad pok. Petar Basilisco. Što bi u 30 godinah svoje ravnodušne obćinske uprave nakupljeno i uredjeno po pok. vele štovanom županu Ivanu Basilisco-u, pod njegovim nasljednikom, Petrom Basiliscom, bi mrzko razbrkano. Diel obćinskih zgradah i konobah, u kojih su bili smješćeni njegovi konji i kočije, uživao je bez ikakva ovlašćenja, prevelikom štetom obćine; dohodci bratovšćinah, obćinskoga hambara, prava ribarenja na Limu i drugih glavnicah bijahu pod njim držani u jednom jedinom računu i tim u jednom jedinom blagajničkom dnevniku!

Sliedeći dogadjaj će svakoga uglaviti o djelovanju toga čovjeka.

Seljaci Šošići, koji borave sat i pol hoda daleko od župničke crkve Kanfanarske, pitali su obćinsku podporu za gradjenje kapelice i sdruženog groblja. Župan Petar ugodi im, dade zagraditi četiri gola zida, krov i maleu žrtvenik; težake, kamenje, piesak, vožnju vapno, i ostala smagahu Šošići. Obćinska podpora je iznašala zbilja okolo 1000 f; a u obćinskih računih, što jih iznese župan Petar? potrošak nadilazio 4600 forintih!.. Ostatki obćinskog poreza nakupiše se pod Petrom Basiliscom do 1600 forintih! S ovim vladale u kukavoj obćini osveta, nemir, propast, smetnja! — Njegovi nasljednici brinuli su se svakako liečiti staro rane i u tolik nered uvesti red; nu svimi njihovimi naporî nedostignuše svrhe, jer je obćina kanfanarska u ovo doba naprtjena sa 450 f. duga zaostavšega od pok. župana Petra Basilisco-a! Hoćete li vi sad vjerovati, da je slavna porečka Junta uprav tog čovjeka, Kanfanarskomu puku odurena, predlagala kao jedinoga ustrojitelja Obćine kanfanarske?

Nit ćete vjerovati, da je prigodom izbora novog župana, 14. prosinca 1869. Juntin član, Dr. Amoroso, stupio u izbornoj sobi kao podupiratelj izboru Petra Basilisco-a, i da je to u sličnoj okolnosti 19. srpnja 1873. opetovao Juntin predsjednik, Dr. Vidulić!

Nelaskam si nipošto, da ću psom noge naravnati, samo pitam, da li se takvim ponašanjem puku zadovoljava i pristojna bezpristranost dokažuje?

Na Žminšćini 27. kolovoza.

Ovo novo izabrano zastupstvo obćinsko zače svoju težku radnju na 19. tek. mjeseca sjednicom, u kojoj med drugimi stvari bi predloženo, da se veća o nadometku (addizionale) što bijaše naprtjen ovim obćinarom tek. godine od bivšeg glavara, g. Jakova Mauroviča za popravu ceste od S. Petra do Kanfanara. Po izkaznici posjednikah nije bilo moguće pravo razpoznati, tko je platio i tko nije, što bi plaćeno i što potrošeno; radi česa bi zaključeno, da odbor obćinski ili deputacion imade razviditi i u budućoj sjednici dati zastupstvu o tome dotično izvješće. Da pak naš siromašni kmet uvidi postupanje svojih obćinskih glavarah kojim bijahu deveta briga napredak i dobrostanje obćinarah, scienim shodno javiti štogod obširnije o tom nadometku.

Mjeseca ili februara ili marča tek. godine bi na trgu Žminjskom proglašeno, usljed naredbe c. k. kapitanata u Pazinu, da svaki posjednik imade poći popravljati svoj dio na Supetarskoj i Kanfanarskoj cesti. Premda je svaka robota zakonom dignuta, premda §. 79. obćinskoga zakona od 1863. propisuje, da se procieue sve službene radnje u obćini, pak da se polag poreza razdieli trošak i plaća gotovim novcem: tužan žminjski kmet, vazda pokoran zapovjedi, morade iti i dvie ure daleko kladom u ruci, motikom na ramenu, načvicami pod pazuhom do ceste, tko sam, tko samo na drug da popravi svaki svoj dio ceste, potrativši nekoliko dana u toj radnji. Nekoji od onih, koji su obično privilegirani po čitavoj Istriji, nepristaše na zapovjed glavara, te zanemariše popraviti svoj dio ostavši mirno kod svoje kuće. Što se dogodi za tim? Evo što lisice izmisle. Naprti se svim obćinarom brez iznimke nadometak od tri po sto na izravni porez, i to bez svakoga dozvolenja od strane obćinskog zastupstva. Proti ovomu nezakonitomu postupanju svi kmeti, koji su svojim trudom popravili svoj dio ceste, digoše buku i viku i nekoji se suprotiviše platiti. Radi česa dojdu žandarmi, koji pružahu svoju pomoć slugi obćinskomu, udarajućem suprotivnike svrhom, i kad to? U veliki tjedan pred vazmom i u ovoj gladnoj godini, gdje kmet nevoljan neimadjaše niti soli kod kuće. Na ovi način jadni kmet morade prije svojom mukom cestu popravljati i još novcem platiti za one, koji to zanemariše. Tako se krojila pravica u Žminju! Nekoji pak, koji su se znali licumierno preporučiti ovomu i onomu, nit su što platili nit jih je tko što pitao. Što će o tom odlučiti odbor obćinski, hoću vam kašnje javiti.

U istoj sjednici bi još predloženo, da se vieća o zaključku bivšeg zastupstva obćinskog, kojim bi odlučeno tražiti od Junte porečke 100 forintah za obćinu S. Ivanca i 300 f. za Žminjsku kao podpora od 40,000 for. što je visoko c. k. popećiteljstvo namienilo u pomoć stradajućim Istrijanom. Polag pomenutog zaključka Junta dostavi ovomu obćinskomu uredu tražonih 400 f. opazkom, da se pruža nevoljnim radnja i plati. Za tu svrhu izabrana bijahu dva odbora, za Žminj i S. Ivanac, koja bi imala nevoljnim pružiti kakova djela i podupirati jih novcem. Žminjski odbor primo 300 f i potroši je polag odluke Junte, ali odbor S. Ivanca još čeka svojih 100 f. i kao da će jih još dugo čekati. Jer se vidi iz predloga, da je ovu stotinu bivši glavar obćinski porabio za drugu svrhu, uzkativši tako pomoć stradajućem u S. Ivancu.

O tom obćinsko zastupstvo zaključi, javiti ovo postupanje Junti i upitati ju što kani odrediti proti ovoj nezakonitosti. Sad se željno očekiva ta riešitka, ali mislim, da će voda težko zapustiti svoje staro korito. Hoću da svršim moj dopis pjevanjem pjesme, što sam ju čitao u „Narodnom Listu“ Zadarskomu tekuć. mjeseca. Evo je:

. . . . . .
Strîže ovce gospodara svoga,
Tudjim blagom sve sebi pazari.
Još se hvali, dobro gospodari.
Težko vreći, gdi se miši hrane.
Težko dvoru, gdi se sluge bane.
Ter vladare i popove hule,
A narodu jadnom kožu gule.
Ludo rade, štogod ti urade
Ali miste, da sve mudro rade —
Tko to neće, od tog ludu grade!

---

osamljeni, tamo sliveni u smjesu različitoga jezika, različite nošnje različitih običajah, daju pokrajini razlikost karakterističnu itd....“

Tko tu nevidi tendenciju? Nu listajmo napried pred nama ležeći svežčić, da uzmogne i najkratkovidniji dovoljno opaziti smjer toga djelca.

Predjimo na §. 2. na „Pregled historični.“

Spomenuv razna mnenja glede imena Istre, prelazi pisac na samu historiju našeg poluotoka. Sieća nas, da su ovdje obitavali narodi keltički pomješani sa grčkimi, što si jih podvrgoše Rimljani god. 177. po I. pod svojim konzulom C. Claudiom Pulchrom. Pohvalio rimsko gospodstvo u ovih stranah, veli, da se je pučanstvo polatinilo. Propade zapadno rimsko carstvo 476, Istrija bude dio Odoakrove države. Za gospodstva iztočnih Gotah, da se je svim pravom o Istri reklo da je „...ures Italije...“

Rimsko i ovo sliedeće doba da je najsjajnije u povjesti Istrije. —

U borbi Bizantinacah s Goti, osvoji Istru Belizar god. 539. Po padu gotske države spadala je pod Ekarha ravenskoga te imala svog posebnog upravitelja, koji je u Puli stolovao. „Kada se pako započele navale Longobardah i sliedeća Avarah i Slovjenah, nastavlja pisac, pokrajina izložena robljenju, maču i ognju tih divljih čoporah, u kratak čas vidje svrhu svog blagostanja, a početak dugih vjekovah pustoši.“ I to je sve, što tobožo o nama govori u toj dobi. Dvim trećinam istranskoga pučanstva pisac nije našao vriedno niti par riečih posvetiti. Nepristran povjestnik nebi bio pozabio zabilježiti dvoju selitbu Hrvatah, koje spadaju baš u ovo doba, pod konac naime VI. i početak VII. vieka. Kod prve bi bio našao, kako se ovi od Avarah utjerani u planine, moradoše s njimi sdružiti te zadati sto jadah Italiji i Istriji, gdje se u sjeverozapadnom dielu i naseliše. Kod druge selitbe Hrvatah bio bi spomenuo, kako su, protjerav Avare, zauzeli ostale dielove Istrije. Pisac je dobrim i koristnim našao to mimoići, zna bo, da dogadjaji oti zasjecaju u dobu seljenja narodah, u dobu, gdje su si narodi sticali prava i svojinu junaćtvom, — vladala je sila jačega, sila oružja. Doba ta traje do konca IX. vieka, a mi Hrvati si do tada izvojevasmo stalnu postojbinu. Nešto je ipak valjalo reći, pak pisac misli, da je zadaći svojoj zadovoljio, počastiv osvojenje Istrije po Hrvatih kratkim „navale divljih čoporah Slovjenah.“

Nadaljuje pisac u svom pripovjedanju, pak veli: „Godine 789. spade Istra pod Franke, kojim je vladao Karlo Veliki. Taj ju izruči na upravljanje vojvodi Ivanu, koji oduze gradovom stara posjedovanja i prava, proglasi feudalno uredjenje, a da obradi goleme predjele, poražene i opustošene s pretrpljenih provalah, počme preseljivati Slovjene, porazdjelivši jih kao najamnike (coloni) amo tamo po istranskom polju, na zemljah otetih gradovom i crkvam.“

Koliko nije tu sa malo ričih kazano! Zemlja bez pučanstva, opustošena, nu ne bez gospodara; jer joj gradovi, dakle živalj talijanski i crkve - - opet rimske — dakle talijanske gospoduju. U tu zemlju uvlači vojvoda Ivan Slovjene, kao najamnike, bez ikakva dakle prava, do li prava steći si rukama koru suha kruha! Odkuda su ti Slovjeni? koliko jih? toga pisac nespominje, jedino znade da su najamnici, kakovi bi hotio (kako se iz čitava [illegible] da budu i danas istranski Hrvati.

Pazinska gimnazija.

Iz prvoga Programa preosnovane državne niže gimnazije pazinske doznajemo, da je ljetos bilo na onoj gimnaziji svega skupa šesdeset djakah, i to u pripravnom razredu 9, u I. gimnazijskom 27, u II. 13, u III. 7, u IV. 4. Po narodnosti da su bila 3 Niemca, 44 Talijana, a 13 Hrvatah. Žao nam je, što nije metnuto u Programu, kako se zovu i odkud su ti Talijani i ti Hrvati. Talijanski jezik je obligatan predmet samo za Talijane, a hrvatski samo za Hrvate; talijanski se jezik uči tri sata na tjedan u svakom razredu, a hrvatski samo dva, u pripravnom pako ni jedan.

Tko će da stupi u I. gimnazijski razred, mora dokazati da je svršio dobrim uspjehom IV. razred pučkih školah, povrh toga mora znati dobro čitati i pisati njemački, te poznavati u toliko njemačku slovnicu, da mu nije težko prestavljati iz njemačkoga jezika na talijanski polaglje komade iz njemačke Čitanke, propisane za IV. razred pučkih njemačkih školah. U toj se naredbi čini očita krivica slavenskoj djetci, jer su prisiljena znati i talijanski, ako će da stupe u I. razred njemačke gimnazije, čim moraju iz njemačkoga jezika prevadjati na talijanski. To je proti zakonu, koji veli, da nebudi nitko dužan, dakle ni djetca, učiti se i drugi zemaljski jezik ondje, gdje se u zemlji govore dva ili više jezikah. Zato mi protestujemo proti tomu u ime zakona, pa pitamo, za što nije slavnomu gimnazijskomu učiteljstvu jednako, znala djetca prevadjati iz njemačko na talijanski il na hrvatski jezik, samo da dokažu, da znaju njemački? Zar nije to, koliko zahtievati, da se hrvatska djetca potalijanče prije, nego će stupiti u njemačku gimnaziju? Mi nedvojimo ni najmanje, da će visoka vlada toj nepravdi već na početku konac učiniti, ako neće da sviet reče, da se je složila s talijanskom u zemlji strankom proti nam i proti zakonu. Kad već neimamo u Istri svoje gimnazije, neka nam bude barem slobodno, stupiti svojim jezikom u njezinu njemačku gimnaziju.

A sad evo oglasa gledе otvaranja budućе školske godine, što se čita na konecu rečenog Programa i u hrvatskom jeziku, koji priobćujemo, da iz njega i naši ljudi doznaju, što i kako im je učiniti, tko želi dati dicte u školu, pak da se broj naših djakah na onoj gimnaziji pomnoži, kako se i pristoji prama broju našega u Istri naroda.

Oglas.

U početku školske godine 1874-75 će se otvoriti na ovoj državnoj gimnaziji osim razredah, koji su dosele obstojali, t. j. osim pripravnoga i četirih gimnazijalnih razredah, i peti razred.

U nazvane razrede primat će se učenici 30. i 31. listopada mjeseca od 8 satih prije podne do 1 sata poslje podne. 31. listopada će bit i izpiti za primanje i opetovanje.

Radi upisa djakah neka se pazi na sliedeće stvari:

1. Od onih djakah, koji hoću u pripravni razred stupiti, zahtieva se dobra svjedočba trećega razreda pučke škole.

2. U prvi gimnazijalni razred smiju samo oni djaci stupiti, koji imaju dopust na ovoj gimnaziji isti razred opetovati, ili koji su pripravni razred dobro svršili; a izvanski moraju dokazati, da imaju znanje onih predmetah, koji se uče u četvrtom pučkom razredu, i znadu ujedno njemačko čitati, pisati, sklanjati, spreći i prevadjati lahke odlomke iz njemačke čitanke 4. razreda u taljanski jezik. Onaj, koji ovaj izpit dobro ne učini, valja da ide u pripravni razred.

3. Primanje u druge razrede bit će, kao do sada, t. j. usljed valjano gimnazijalne svjedočbe ili usljed dobro položenog izpita za primanje. Taj izpit mora položiti na svaki način onaj učenik, koji nije bio do sada upisan na nikoji austrijansko-ugarskoj gimnaziji.

Matica Hrvatska.

Matica ilirska, utemeljena godine 1842. promienila je svoj smier i prama tomu, od 4. svibnja tek. godine 1874., prozvala se „Maticom hrvatskom."

Bivša „Matica ilirska" od ono doba sve do nedavno bila je u Hrvatskoj jedina njegovateljica i promicateljica i znanstvene i gradjanske i pučke knjige. Sad se znanstvenom knjigom bavi Akademija, pučkom Družtvo svetojeronimsko, a knjiga gradjanska iliti srednja kao da nije imala nigdje svojega navlašnoga zastupnika. U spravi dakle narodne prosvjete kao da je falilo jedno kolo. To kolo je odsad unapred naumila vrtiti preobražena i prekršćena Matica hrvatska, pa u to ime poziva u svoje članove sve prijatelje napredka i naobrazbe našega naroda. U tu svrhu evo im nekoliko poglavitijih paragrafah iz njezinih najnovijih ustanovah:

„I. Smjer i sredstva.

§. 1.

Dosadanje družtvo „Matica ilirska" zvat će se „Matica hrvatska", na koju prelaze sva imovinska prava i obveze „Matice ilirske", te kojoj je poglaviti smjer:

a) širiti koristne nauke, na koliko ne spadaju na strogo znanstvenu i pučku knjigu;
b) unapredjivati hrvatsku liepu knjigu (beletristiku); a uza to prema dosegu sredstva;
c) unapredjivati glasbenu i likovnu umjetnost (slikarstvo i kiparstvo);
d) podpomagati domaće zaslužne pisce i umjetnike, a ponajprije članove ovoga družtva na književnom radu i na nevolji;
e) namicati pomoć njihovim udovicam i sirotam.

§. 2.

Sredstva su „Matici hrvatskoj":
a) kamati od glavnice;
b) godišnji prinosi članovah radnikah i prinosnikah;
c) prihodi od razprodaje izdanih knjigah, od čitaćih i drugih zabavah; te napokon
d) darovi.

II. Članovi, njihova prava i dužnosti.

§. 3.

Članovi su „Matice hrvatske":
a) Zakladnici (utemeljitelji), koji na jedanput ili na deset rokovah za pet godinah platiše ili plate u družtvenu blagajnu 50 for. a. vr. ili ako su juristične osobe, 100 for. a. vr.
b) Radnici, koji ako nisu zakladnici, plaćaju svake godine 3 stot. prinosa, te koji se osim toga obvežu unapredjivati smjer družtva svojom književnom ili umietničkom radnjom, čitanjem na zabavah, zajedničkim radom u strukovnih odborih ili inim načinom prama ustanovom §. 1.
c) Prinosnici, koji plaćaju svake godine 3 stot. prinosa, a nikakve se druge dužnosti nepodhvaćaju.

§. 10.

Zakladnici, radnici i prinosnici dobivaju dok živu a juristične osobe dok kao takove obstoje, sve knjige, koje družtvo svojim troškom izdaje, bezplatice; samo ako bi troškovi izdavanja bili veliki platiti će matičari dielomičnu kupninu, koju za svaku takovu knjigu ustanovi zajednički odbor.

Trošak odpreme namirivat će oni matičari, koji tim putem dobivaju knjige."

Ako je istina, da nijedan narod nemože napredovati nego ujedinjenimi silami, nam netreba trošiti mnogo rieči, da sklonimo i naše čitatelje, da što u većem broju stupe u to družtvo. Kako vide, polakšice su velike, jer mogu biti družtvenici ne samo članovi utemeljitelji, nog i oni, koji plaćaju na godinu 3 f. Tko želi postati članom, neka prijavi svoj pristup predsjedničtvu družtva do mjeseca listopada. Odsad unapred neka nebude ni jednoga Hrvata ni u kraljevini ni izvan kraljevine, koji nebi bio članom ovoga il onoga družtva il više njih, svaki prama svojemu stališu i mogućstvu. Eno družtvah na sve strane za svih i svakoga, a nam je skrajna sila, obraniti se dvojici naših najvećih neprijateljah, neznanstvu naime i siromaštvu. Naši nam susjedi na jugu i sjeveru očito priete, ako se neizobrazimo u najkraće vrieme, da će bit prekasno. Tko je dakle rad sebi i svojemu narodu, neka stupi što prije u jedno il drugo kolo narodne prosvjete.

Imenik družtvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Anton Spinčić plovan u godišnji prinos f. 5, Antun Puž duh. pomoćnik u god. prinos f. 3, Vicka Spinčić u god. prinos f. 1, Ivan Dešković Kotešić u god. prinos f. 1, svi u Mošćenicah — Antun Korlević filozof u Sv. Ivanu u god. prinos f. 1, — Marko Cezar medicinar u Karlovcu u god. prinos f. 3. — N. N. u god. prinos f. 12, Ivan Legat katehet u god. prinos f. 1, oba u Trstu. — Josip Šušković kanonik u god. prinos f. 2, Valerijan Zuvičić fin. kons. u god. prinos f. 1, oba u Zagrebu. — Franjo Bole obć. tajnik u god. prinos f. 1, Franjica Jurinčeva u god. prinos uvč. 50, Mario Jelušić u god. prinos f. 1, Josip Ciotti trgovac u god. prinos f. 1, Ljudevit Jelušić posjednik u god. prinos f. 1, Tone Jurinac trgovac u god. prinos f. 1, Jakov Cerovac posjed. u god. prinos f. 1, Luka Možina duh. pom. u kapital f. 1 u god. prinos f. 1, Josip Dukić umir. plovan u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, A. P. Dukić u god. prinos f. 2, Antun Dukić posjednik u god. prinos f. 1, Ivan Jurina posjednik u god. prinos f. 1, Josip Glavac učitelj u god. prinos f. 1, Ivan Karlavaris posjednik u god. prinos f. 1, Antun Jelušić posjednik u god. prinos f. 1, Josip Stefan obć. pisar u god. prinos f. 1, svi u Kastvu. — A. Fodor medicinar u god. prinos f. 1, I. Beil medicinar u god. prinos f. 1, Mijo Koprivnjak grad. zastup.

u god. prinos f. 1, Ljudevit Jurinac pravnik u god. prinos f. 1, Adolf Jurinac filozof u god. prinos f. 1, svi u Varaždinu. — Viktor Bačić plovan u Veprincu u kap. f. 3 u god. prinos f. 2. — Jakov Mezek kapelan u Brgudu u kap. f. 3 u god. prinos f. 2. — Anzelm Zajec kapelan u Munah u god. prinos f. 1. — Franjo Šabec obć. glavar u god. prinos f. 1, Antun Rogač kapelan u god. prinos f. 1 oba u Podgradu. — Ivan Obalo plovan u Kozljaku u god. prinos f. 1. — Josip Orbanić u Laništćah u kap. f. 1 u god. prinos f. 1 — I. R. u god. prinos f. 1, Juraj Ružić trgovac u god. prinos f. 1, Franjo Kresnik gimn. prof. u god. prinos f. 1, svi na Rieci. — Leopoldo Ivančić duh. pom. u Malom Lošinju u god. prinos f. 1, — Nikola Frančić u Pagu u god. prinos f. 1. — Dragutin Dukić lečnik na Voloskom u god. prinos f. 1. — Seb. Pipp obć. glavar u Šopianah u kap. f. 3 u god. prinos f. 1. — Ivan Vlah posjednik u Jušićih u kap. nvč. 40 u god. prinos f. 1. — Ivan Bačić posjednik u Jurčićih u god. prinos nvč. 30. — Franjo Ravnik plovan u Kortah u god. prinos f. 2. — Milan Grloci pravnik u Beču u god. prinos f. 1. — Rajmund Jelušić duh. pom. u Pićnu u kap. f. 5. — Blaž Košara bogoslov u Promontura u god. prinos f. 1. — Josip Flegar žup. upravitelj u Humu u kap. f. 5. — J. Z. u Ketnari u god. prinos f. 1. — Ante Kalac bogoslov u Pazinu u god. prinos f. 1. — Nikola Ilić župnik u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Petar Bogović župnik u miru u kap. f. 1 u god. prinos f. 1, Juraj Turčić župnik u miru i kan. u god. prinos f. 1, Paval Milčetić kapelan u god. prinos f. 1, svi u Dobašnici.

Svota f. 107.20 nvč. — Ukupno sa zadnjom svotom f. 1063.60.

Književne viesti.

Upravo je izišla **Danica,** koledar i ljetopis družtva svetojeronimskoga za prosta godinu 1875., XVI. naime knjiga pučke knjižnice, što ju izdaje rečeno velezaslužno družtvo. Kao uvjek tako i sada „Danica" je pravi biser u nizu svetojeronimskih knjigah, pak ju nemožemo nego preporučiti što toplije našim čitateljem i za to, što imajuć 164 strane nestoji nego samih 40 nvč. Evo joj bujna i veoma koristna i zabavna sadržaja:

Prosta godina 1875 — Visoka kraljevska kuća — Abecedni pregled imenah svetačkih — Koledar — Ljetopis družtva svetojeronimskoga. Sastavio Dr. Gj. Posilović — Pokrovitelj, odbor, povjerenici i novi članovi družtva svetojeronimskoga — Zastave u Hrvatskoj. Spjevao I. Trnski — Stolna crkva u Djakovu (sa slikom) — Nadbiskup Mihalović (sa slikom) — Ban Mažuranić (sa slikom) — Biskup Strossmayer (sa slikom) — General baron Mollinary (sa slikom) — Istarski se Hrvati brate, Spjevao I. Trnski — Ivan Siromašić. Povieda P. Bučar — Dubrovnik mirotvor. Spjevao I. Trnski — Pomoć Siromahom. Rieč biskupa Strossmayera — Dvie narodne pjesme. Spjevao I. Trnski — Društva za umjerenost. Napisao Dr. I. Rieger — Bolje umjeti nego li imati. Pripovieda I. Trnski — Čarobije i coprije. Napisao Dr. B. Šulek — Oskudica vode po hrvatskom Krasu. Saobćio I. Trnski — Kakova će biti godina 1875? — Koristne svaštice. Sabrao I. T. — Dvie pripoviedčice — Sajmovi.

Različite viesti.

* **Carevinsko vieće,** kako se čuje, odprieti će se od 15—20 dojdućega oktobra.

* **Istarski sabor,** koji započe svoje djelovanje dne 19. pr. mj. bi 8. tekućega, dakle poslie samih 19 danah obstanka, zatvoren.

* **Austrijska polarna ekspedicija.** Naši će se čitatelji spominjati, da je g. 1872. odjadrio austrijski brod „Tegetthoff" prama sjevernom polu, da preiśće sjeverno more. Od dugo jurve vremena nije se već baš ništa za taj brod znalo, dapače u obće se je mislilo, da se je izgubio sa svom svojom mornaricom. Al eto dne 4. Septembra t. g. dojde iz Kristianije telegrafična viest na vojno ministarstvo, gdje se veli, da je brod g. 1872. propao u ledu. I jer nije nikako bilo moguće osloboditi ga iz leda, morali su ga zapustiti i upotrebiti za dalje putovanje saonice iliti šlite, na kojih se vozahu cielih 96 danah. Kad prispjehu k Novaji zemlji, srete se sa ruskim ribarskim brodom, kojim prispješe u Norvežku. Izuzamši makinistu Križ-a, koji je od suhobolje na putu preminuo, svi ostali su živi i zdravi. Na sjeveru 83.° našli su veliku suhu zemlju, kojoj nadjenuše ime Franjo Josipa. — Evo našim čitateljem imena onih hrabrih, koji su se bili odvažili na onako dalek i pogibeljan put, te se evo sada slavodobitno u svoju domovinu srećno vraćaju: Vodja ekspedicije: Weyprecht, c. k. morn. ratni poručnik; Brož, Ćeh, c. k. pom. oficir; Orel, Ćeh, c. k. pom. oficir; Dr. Kepes (Magjar) lječnik; Payer, nadporučnik i izvrstan geograf; Kapetan Lužina, kapetan mornarice, rodom iz Cresa. Mornari: Falešić iz Kraljevice, Stiglić iz Bakra, Marola iz Rieke, Večerina iz Lošinja, Zanimović iz Lošinja, Martinolić iz Lošinja, Katarinić iz Lošinja, Palmić iz Lovrana, Sučić iz Voloske, Letis iz Voloske, Lukinović iz Brača, Scarpa iz Monfalkona, Orasch iz Gradca, Demeter iz Ugarske, Klotz Tirolac, Haller Tirolac, Stenersen, kito-lovac iz Norvežke. — Dakle izmedju 23 ovih hrabrih, 14 je naših!

* **Imenovanja na zagrebačkom sveučilišću.** Nj. c. i kr. apost. Veličanstvo blagoizvoljelo je previšnjim riešenjem od 24. kolovoza o. g. na sveučilišću Franje Josipa I. u Zagrebu premilostivo imenovati: Na fakultetu bogoslovnom redovitim javnim profesorom za učiteljsku stolicu bogoslovja pastirskoga Dr. Martina Stiglića, profesora bogoslovja na senjskom biskupskom liceju; zatim izvanrednimi javnimi profesori: za učiteljsku stolicu općeg diela dogmatike Dra. Josipa Stadlera, profesora na zagrebačkom nadbiskupskom liceju; za učiteljsku stolicu crkvene povjesti Dra. Josipa Riegera, profesora na nadbiskupskom liceju u Zagrebu; za onu crkvenoga prava Dra. Ivana Kohariča, profesora na ženskoj preparandiji u Djakovu; i za onu bogoslovnoga morala, Dr. Feliksa Suka, profesora vjeronauke na višoj gimnaziji u Zagrebu. Nadalje na pravo i državoslovnom fakultetu redovitimi javnimi profesori: za učiteljsku stolicu gradskoga prava odvjetnika u Spljetu, Dra. Kostantina Vojnovića; za onu obće povjesti prava privatnoga docenta na sveučilištu u Pragu, Dra. Jaromira Hančla; a izvanrednimi javnimi profesori: za učiteljsku stolicu statistike Dra. Franju Vrbanića, namjestnoga profesora obstojalo pravoslovne akademije u Zagrebu; za onu crkvenoga prava Dra. Luku Marjanovića, namjestnoga profesora obstojalo pravoslovne akademije u Zagrebu.

* **Istarska željeznica.** Čitali smo prošlih danah u „Osservatore Triestino", da je ovo c. k. Namjestničtvo uvidivši neurednosti, koje se sgadjahu na istarskoj željeznici od strane onoga upraviteljstva, odredilo: da se odsle unapried nesmie više plaćati radnikom s markami, da se hrana prodavati ima u konobah jedino polag ciene (tarife) javno izložene i od dotične vlasti potvrdjene, da činovnici željezničkog nadgledničtva i činovnici občinah imaju paziti na dobrotu i vriednost hrane, da se što prije moguće pribavi veći broj zdravnikah (ljekarah), te da se podignu bolnice za nemoćne radnike iliti težake u Buzetu, Lupoglavu i Pazinu. — Nu žao nam je ovdje zabilježiti, da se ovi zakoni, kako čujemo, bar dosle posve neovršuju.

* **Austrijsko topničtvo.** Poznato je, da Austro-Ugarska još uvjek rabi u svojoj vojsci topove svoga domaćega stroja; dočim je Prusija jurve odavna zamjenila svoje sa onima glasovite Kruppove tvornice. Onomadne u Novommjestu kod Beča nekoji strukovnjaci Generali i častnici učiniše pokušaje pucajuć s naših topovah i s Kruppovih, te kako pišu ispoznalo se, da su austrijski topovi naprama Kruppovim prava djetinja igra! Neima indi dvojbe, da će ovo iskustvo presiliti vojnu upravu naše države, da si što prije bude moguće pribavi novo valjano topničtvo. Pa se već sada računa, da će država u to ime morat potrošiti do 40 milijunah for.!

* **Govedja kuga** se je opet pojavila u Varaždinskom okružju.

* **Bečko sveučilište.** Na bečkom sveučilištu bilo je prošle godine upisano 7527 slušateljah, i to u zimskom polugodištu 194 bogoslovca, 1619 pravnikah, 1109 medicinah i 880 filozofah i liekarnikah, u ljetnjem polugodištu, 184 bogoslovca, 1571 pravnik, 1036 medicinarah i 822 filozofa i liekarnika.

Opomena. Uljudno molimo sve one naše predbrojnike, koji nam još nisu poslali predplate za drugo il za prvo polugodišće, da to što prije učine.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 15 Septembra 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.24½	5.25	5.24½	—	5.24	—	5.27½		5.24½	5.22½	5.23½	5.23½	—	5.23½	5.23	—
Napoleoni	8.80½	8.80½	8.79½	—	8.80	—	8.80½	—	8.80½	8.80½	8.80½	8.80	—	8.80½	8.80	—
Lire Inglesko	11.05	11.05	11.05	—	11.08	—	11.06	—	11.06	11.05	11.05	11.04	—	11.05	11.04	—
Srobro prid (aggio) . .	104.65	104.65	104.05	—	104.65	—	104.65	—	104.65	104.65	104.65	104.75	—	104.75	104.70	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za celu godinu 2 f. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA.

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po naradnoj ceni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. U Trstu 1. Oktobra 1874. **Broj 19.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. rujna.

I opet ništa nova u svietu. Česi ako i nisu dosad ništa dobili, dobili su barem to, da su svojim sjajnim i srdačnim dočekom caru zasvjedočili, ako se bore proti centralizmu, da se nebore proti njegovoj sjajnoj kući, ni proti državi i njezinu obstanku. A to je stvar odlučujuća u nekojih okolnostih. Česi nisu ništa dobili, kao što se ozbiljno nisu za sada ničemu ni nadali, ali bi se kruto prevario, tko bi mislio, da je tim česko u državi pitanje pokopano. U politici dozrieva danas jedno pitanje, sutra drugo, pa kad mu dojde doba, neima na svietu sile, koja bi ga zaustavila. To doba hoće doći i za Čehe. U velikom slavenskom u Austriji pitanju, pitanje česko stoji na prvom redu, pa kako je neobhodno potrebito, da Austrija u Evropi obstoji živi i napreduje, tako je stalno i sigurno, da će se jednom morati zadovoljiti i slavenskomu u državi narodu, a vrlim i vriednim Čehom ponajprije. Zato se nitko pametan neboji ni za Čehe ni u obće za Slavene, samo žali, što se kolo sreće pomalo kreće. No tomu smo najveć sami krivi, jer smo nesložni. U Českoj će 20. i 23. tek. m. biti opet izbori za carevinsko viće.

Bismark u Njemačkoj neprestaje zatvarati biskupe i ostale svećenike te kovati nove zakone proti crkvi. Onomadne su u Španjolskoj Don Karloševci bili pucali na njemačke ratne brodove. Tu se dakle Bismarku bila pružila prilika, da se umiesa oružjem u ruci u Španjolske domaće stvari, ali kao da ga netko na strani drži. U Francuskoj nisu ljudi još ni sad na čistu ni što će ni što neće. Italija ima svaki dan sve to većeg posla sa svojimi nemirnjaci. Ruski car se nalazi u svojem ljetovalištu u Livadiji. Radi nekog pisma, što je bio pisao Don Karlosu, Niemci se na njega jedu, a novinari viču, al on zato mari i nemari. Srbski knez Milan povratio se sa svog puta sretno kući. Turci se spremaju na rat, vele da proti Persiji. U Americi se kolju med sobom crni i bieli ljudi.

O cvati i plodu.

(Provadja Alfred Oreškovič).

II. Trešnjeva cvat i njezine pojedine česti.

Taj cvietić imade dakle postati trešnjom; nu pitajmo se, šta će od toga cvjetića postati trešnjom; pogledajmo ga sa svijuh stranah, nećemo ništa opaziti, što je trešnji nalično, već samo stabljičicu, na kojoj će se jednoć plod nihati.

Dakako, da je na kraju stabljičice debeo pupčić, koj se sa pet, zelenih, svjetlih listićah okončava; ali taj pupčić neće posta trešnjom. On bijaše samo pokrivalom, odjećom cvati, koja (odjeća, ju je nježno i obavitu držala za njezine mladosti, dok je još oštri vjetar puhao. Ljubezno i toplo sunčano svjetlo pako probudilo je zatvorene stanovnike ovoga pupčića od mladoga driema i pet bielih listićah, koji su na pupčiću iz nutra, razorilo je pokrivalo, svuklo sa sebe štiteću odjeću te se pomolilo na svjetlo dana, da se uzmogne na njem razpupati te iznjeti na vidik ono, što je od drugih, znamenitijih čestih u njem živjelo.

Zeleni pupčić sa pet zelenih listićah zove se čaškom cvati, a onih pet bielih, nježnih listićah njezinim vjenčićem.

Nu čaška je samo vanjska sprava, a vienčić samo ures; prave vriednosti pako neimaju; jer oni imaju uvehnuti i odpasti, čim je nadošlo vrieme začetja ploda, koj se je skromno sakrio i koga moramo potražiti.

Zirnemo li u čašku, to ćemo vidjeti na okrajku iste mnogo, 30—40 upravno stojećih, bielih končićah, na kojih se šiljatom kraju nalazi nježni žuti pupčić; u sredini okruga pako viri deblji končić, koj imade na kraju glavicu, sličnu malenima, nježnima ustima.

Pa baš ovo, što ovdje vidimo, jest domaći život naravi; jer mi zavirujemo upravo u obiteljski život biline. Naokolo, upravno stojeći končići jesu plodonoše cvati, a u nutra kruga vrećeg, debljeg končića jest zadaća, oplodjujuće sjeme u se primiti.

Bieli se končići zovu prašnici; jer su žute glavice, koje se na njihovom (končićah naime) vrhu nalaze, napunjene sitnim praškom, a glavice tih končićah zovu se prašnicami.

Zaista, u prašnicah se nalazi sitni, oku jedva vidivi prašak, kog je zadaća, oploditi cvat u shodno vrieme, da uzmogne proizvesti plod.

Prašnici, skupa sa svojimi prašnicami i njihovom (prašnicah naime) peludi zovu se mužkim dielom biline; pestić pako, koj se u njihovoj sredini nalazi, ženskim dielom.

Mi ćemo kasnije vidjeti, kako će se u opredieljeno vrieme prašnica, koja je dosad zatvorena bila, razpuknuti i tim prouzročiti oko sebe malu prašinu, kako će ta prašina doći do ustiuh pestića, koja se zove njuška i kako će napokon, primljena od iste, doći dolje na ono mjesto, gdje će plod dozrieti.

PODLISTAK.

ODZIV IZAZIVU.

Tako crta pisac konac VIII., a početak IX. vieka, gdje se mi Hrvati davno već ovdje naselismo, gdje se je država hrvatska već liepo počela razvijati, gdje su i istranski sokolovi stupili pod svoje hrvatske barjake, štono jih razapeo bio na Savi divni naš Ljudevit proti poždrljivomu franačkomu orlu. U toj dobi su njemu istranski Hrvati najamnici, tudjinci, u Istriju dovedeni, da robuju! Što se babi htilo, to se babi snilo!

Pustimo pripovjedati pisca napried:

„K spomenutim provalam nadodjoše u IX. vieku one Sarakenah, Neretvanah i Hrvatah nemanje pustošne; — a kao vršak zla, godine 1006. kuga. Novi gospodari nastave naseljivati druge Slovjene iz susednih pokrajinah u srednju Istriju, gdje ulovi korenje feudalno uredjenje. Na obalah pako uzdigne se malo po malo občina rimska, prigušena nu ne usmrćena; a staro stanovničtvo rimsko, umanjeno u broju, zatvoreno u gradove i utvrdjena mjesta, ćutilo se je privlačiti od rastuće sile mletačke.“ Pripovjeda nadalje pisac dobu od 1077—1374. razne gospodare u srednjoj Istriji, kako se ovi redom menjali te spominje, kako se primorski gradovi „iztrošiv sile svoje u bratomornih borbah, koncem XIII. i početkom XIV. vieka, dadoše više manje svojevoljno pod republiku mletačku. Po izumrću grofovah istranskih loze goričke 1374. pripadnu posjedovanja njihova kući austrijskoj. Tako od XIV. vieka pak do g. 1797. ostade Istrija razdieljena u mletačku i austrijsku.

Pisac prolazi i ovu dobu, gdje su Hrvati istranski prednjačili cielomu hrvatstvu niti nas spomenuv, jedinim nas „provale Neretvanah i Hrvatah“ počastiv, te ješter da se nenaselismo, već nas novi gospodari neprestaju preseljivati u sredinju I-triju. Prolazi X., XI., XII., XIII., XIV. niti nam riečicu posvetiv. Nu badava se je nastojalo (kao Kandler palcć nam i rušeć spomenike) i još se uvjek nastoji, udušiti nam svaku uspomenu na naše hrvatstvo! Badava, rekoh, jer nam ostaju spomenici, koji su prkosili i prkosit će svakoj zlobi. Imamo od god. 1325. najdragocjeniji hrvatski spomenik „Razvod istrijanski“, koji se pozivlje na listine još od god. 1027. Razvod ustanovljuje medje u posjedu, dakle su hrvatske občine, za koje je na hrvatskom jeziku pisan, posjedovale zemlju. Pisan u sva tri narečja, što naziva „jezikom hrvatskim“ postao je za vjekove naukom domaćim kratkovidcem i tudjim zlobnikom. Od god. 1395 imademo još i drugi razvod.

Za dokaz našega hrvatstva imademo statut kastavski, veprinački, statut otoka Krka, sve na hrvatskom jeziku. Čemu sve to na hrv. jeziku, ako ne za Hrvate? A zar ti Hrvati nisu više Hrvati, jer se je tako svidilo talijanskoj tobože znanosti?!

Mogli bismo uz put spomenuti i naše reformatore XVI. vieka: Mateja Frankovića Labinjca (Flacius illyricus), Petra Vergera, Stjepana Konzula, koji znajući za koga pišu, sve pod hrvatskim imenom pisaše. Još okô godine 1774. izadje u Rimu hrvatski misal brinućem biskupa koparskoga. Za koga, ako ne za istranske Hrvate? A sada??

Dopisi.

Prva skupščina „Bratovščine hrvatskih ljudi u Istri.“

Iz Kastva.

Željno očekivani dan 17. rujna osvanu. Oko devet sati u jutro bûdiše mužari hrvatski narod u Istri iz dubokâ dušcvnâ sna i oglasiše svietu, da i njemu zora bolje budućnosti puca. Cielu uru zvao je zvon pobožne ljude u crkvu, da sazovu Duha Svetoga, da se pomole Bogu svemogućemu. Preč. g. Vjekoslav Vlah, asistiran dvojicom mladih svećenikah, zapjeva svečanim glasom: „Pridi duše presveti“ sa odgovarajućim sborom sakupljene gospode. Kad se zapjevalo: „Pošalji s nebese zarju svieta tvoego... umij, čto est nečisto; čto est suho uvlaži; izcel, čto est ranjeno; prigni, eže tvrdo est; razdmi, čto est ustilo; vodi, čto est izputno“ — mislio si, kao da je ta pjesam upravo za ovu zgodu sastavljena. U nas je tamno, u nas nečisto, u nas suho, u nas sve ranjeno. Valja svietiti, čistiti, vlažiti, vidati. Tvrdi su mnogi, valja njim umehčati srdce, da očute koje su nam boli, da nam očutiv jih, pomognu. Mnogi su mrzli, valja jih uzplamtiti svetim žarom ljubavi do domovine. Mnogi su nam s puta sašli, valja jih nauj svraćati. — Sliedila je svečana sv. misa u hrvatskom jeziku. Koja ti je milinja slušati. U katoličkom svietu jedini je hrvatski narod, koj može u svom jeziku Boga hvaliti! Iz crkve išlo se u Čitaonicu, mjesto gdje se je skupščina držati imala. Nad vratmi vila joj se je hrvatska trobojnica. Velika dvorana bijaše sva narešena. Na pročelju Nj. Veličanstvo, car austrijski, kralj hrvatski, okićen dvojim trakom hrvatske zastave. Nad njom kao i na cielom pročelju vio se je vienac bosiljka ukrašen sviežimi ružami i hrvatskimi kokardami. Isto tako bijaše propleten i bršljan vijajući se po cielih postranih zidovih. Pod njim razne slike, medju njimi devet iz hrvatske povjesti i ona prvog nam zastupnika na carevinskom vieću, Dra. Dinka Vitezića. Pokraj zidovah bili su nasadjeni jesenići tako, da su mnogi ne bez razloga opazili, da se sve zeleni kao na tielovo. Liepo bijaše doista pogledati. Trud bijaše to najveće mladjih iz Kastva, medju kojimi je osobito spomenuti Julicu Ciottovu, koja je dragovoljno prieko 20 kokardah napravila. Hvala joj! Vrieme nebijaše najpovoljnije. Dva tri dana pred tim puhala je tako bura da Otočanom nebijaše moguće doći. Isti dan kišilo je, tako da jih nije moglo nit sa bližnjega kopna mnogo doći. Došlo je svega kakvih četrdeset ljudi i to: dvojica iz zapadne Istre, jedan s otoka, dvojica iz Kraljevice, ostali iz Kastva i okolice. Osnovateljni odbor bio je sav prisutan. Njegov predsjednik, g. Vjekoslav Vlah, žaleć na zlo vrieme, koje nije dopustilo, da bi se veće članovah bilo sabralo, zahvali dosavsim, što su neglededć na vrieme do Kastva se potrudili, nazove jim: dobro došli, i preporuči kastavsko novorodjenče. Pohvaliv trud članovah osnovateljnoga odbora, zaprosi tajnika g. Ernesta Jelušića, da izvjesti skupščinu o stanju družtva. Ovaj pročitav više telegramah sa raznih krajevah, oprede sa čestim povladjivanjem skupščinarah podulji govor. Spomenuv naše nevolje, naše robstvo, po manjkanje ljudi, koji bi nam naša prava branili; nacrtav postanak družtva, dobar odziv sa mnogo stranah, slab od strane kmetovah, al navev i tomu uzrok; odbiv prigovor, da je osnov. odbor izključio iz družtva Slovence: pročita izvieśće o stanju družtva od svog početka do 16. rujna:

Članovah upisalo se u bratovščinu 290.

Upisano u kapital . . .	f.	773.—	nvć.
„ u godišnji prinos .	„	267.20	„
Upisano ukupno	f.	1040.20	nvć.
Plaćeno u kapital	„	760.—	„
„ u godišnji prinos .	„	236.90	„
Plaćeno ukupno	f.	996.90	nvć.
Ostaje duga	„	43.30	„
Troškovi:			
Tisak pravilah	f.	24.—	
„ upisnih arakah . .	„	17.59	nvć.
Za poštarinu	„	5.—	
Ukupno .	f.	46.59	nvć.
Po tom je: dohodak u gotovu . . .	f.	996.90	nvć.
troškovi	„	46.59	„
gotova novca	f.	950.31	„

K tomu spomenu, da je jedan vrli domoljub izručio bratovščini 119 f. 62 nvć. duga, što skupščina radostno do znanja primi.

Takov uspieh u kratko vrieme uz mnoge nepovoljnosti, koje je osn. odbor svladati imao, nemože stalan odbor nego poticati na dalnji trud, na postojan rad. Budi osviedočen, da će mu uroditi dobrim plodom, da će bratovščina ono dosećі, za čim ide. Oni muževi, koji su osn. odbor riečju i djelom poticali u njegovom poduzeću, činit će to i stalnomu odboru. Na tu svrhu, bijahu pročitana pisma Dra. Dinka Vitezića, prosv. mu brata biskupa, biskupa Kralja i Umělecké besedy. Sva bila su popraćena od skupščine glasnim „živio.“ Šaljuć Dinko bratovščini 100 f. veli: „Žalim da moje ekonomično stanje nedopušća veću svotu na toli važnu svrhu doprinieti.“ Brat mu, nazivlje njoj „božji blagoslov. Iz priposlatih pako pravilah družtvenih uvidio sam plemenitu hvalevriednu svrhu... Želeći družtvu najbolji uspjeh itd.“ Kliče prosv. g. Kralj „A radujem se s Vami, što Vam prepohvalni posal liepo napreduje, te ostajem s iskrenom bratskom ljubavlju.“ „Gledajući tako jur smielije u budućnost pobratimskih Hrvatah u Istri i želeći svu sreću u početom boju za slobodu s prosvietom...“ kliče nam visoko iz sjevera Um. beseda.

Pošto je jur prije g. predsjednik zahvalio članovom osnov. odbora na njihovom trudu, to se diže sad g. Ivan Rabar filosof, te se zahvali u ime skupščine preč. gospodinu Vlahu na brižnom zanimanju za družtvo. Skupščinari povratiše mu riečі radostnim „živio.“ A kako nebi? Diviti se je starcu 70 godišnjemu, kako se mladenačkim uzhitom brine za sve, što je narodu koristno. Pod predsjedničtvom takova muža, koji se, prem jur visoko u časti, prem siedi starac, sa mladići kao sa svojom braćom razgovara i ponaša, ugodno je bilo članovom osn. odbora raditi, sladak bijaše jim svaki trud. Radostno trudili se za stvar, za koju se taj riedki muž tako zauzimlje.

Prešlo se je na pregledanje zakona.

Gospodin Matko Laginja pravnik, kao branitelj redakcije, opravdao je najprije ime družtva. „Bratovščina“ radi religiozne ćudi našega naroda. „Hrvatskih ljudi u Istri“ radi toga, jer se ljudi

---

Znademo glagoljskih nadpisah, koji do danas prkose nezgodam vremena. Čija je glagoljica, to sav učeni svict znade, naime izključivo hrvatska. Na vaših vratih jih ima u Bačvi, Selu rovinjskom, Dvigradi itd. Čitajte jih vi, koji neznate što smo, i vi u kojih je duh pradjedovah, duh korenitih Hrvatah, zaspao; čitajte jih i učite: glas je to otacah vaših, koji vas iz mrtvila budi!

Gdje je bio talijanski jezik, kad se je u XI., XII., XIII., XIV. vieku u Istriji hrvatski pisalo? A danas??

Pratimo napried našega pisca, ta još će nam prilike dati, da se oči u oči s njim ogledamo. Njegov spis i nije drugo nego uvreda nanešena nam istranskim Hrvatom, nije ga u njem vodilo ino, nego podla svrha, da baci crva na hrvatsko u Istriji tielo, da ga raztoči; ujedno da svietu pokaže, kako to nije narod, već smjesa naučna robovati, kojoj je knjiga nepristupna i jedini spas u krilu mezimice talijanske. Pratimo ga, velju, korak po korak napried.

Na strani 11. svoga spisa nastavlja pisac svoj povjestnički okvir: „Kao da nisu dosta opustošile zemlju krvave razpre municipijah medju sobom i sa baruni, nadodju ratovi, što jih Mletci ratovaše sa Genovom, sa patrijarkom oglejskim, sa kraljevi ugarskimi i provale uskočke, u kojih svi gradovi na obali i dio drugih budu mačem i ognjem poraženi. Na to dodju strahovite kuge od god. 1467-68, 1479, 1511, 1554, 1573 i posliednja najgoropadnija 1630-31., koje proredišе pučanstvo.“

Sam pisac je već prije spomenuo, kako se je latinsko pučanstvo povuklo u primorske gradove te obzidana mjesta; a sada veli, da su u ratovih mletačko-genovezkih osobito pako provalami uskočkimi stanovnici posmicani, a gradovi sa zemljom izjednačeni. Zemlja dakle opustošena, a obala sa porušenimi gradovi bez stanovničtva. Kako se je napučila opet zemlja?

Evo kako na to pitanje odgovara pisac: „Da napuče i obrade zemlju pusta s tolikih nesrećah, presole se u XVI. i XVII. vieku mnogobrojni slovjenski naseljenici (coloni) iz Dalmacije, Albanije i Grčke, koji se osobito razprostroše u polju med Mirnom i Rašom.“

Time nam je odgovorio, u koliko mu dopušta svrha njegova djelca, kako bi napučena natarnja Istra hrvatska; nu odkale dodje jednom već posmicano pučanstvo talijansko primorskih gradovah? Ili su možda oni Hrvati napučili i gradove, pak su u zidinah progovorili zadušenim ondje jezikom talijanskim i dahnuli mrtvim duhom zasutih u svom pepelu pod ruševinami gradskimi?

Mi znamo, a i naši se djedi sjećaju, kada su došli oni Talijani, razstrkani posred Istrije med nama. Znamo da nisu ništa donieli, do li šilo, iglu, tkalački čunj, mršan ili pako bat, a sada neznaju što imadu te pod onima jamu kopaju, koji jim u pogibelji skapanja otvoriše njedra svoja, a sada dobročinitelje svoje tjeraju iz kuće poput zmije, koja se u njedru čovjeka ugrijala; mi za ovo znamo, velju, nu kako biše naseljeni u masi primorski gradovi?

Na to nam pisac neodgovara. Nadopunimo ga mi ne perom hrvatskim, već perom talijanskim, komu dakle nije bilo vriedjati braću svoju, kako vriedja pisac nas Hrvate.

(*Sliedit će.*)

Hrvati ne zovu a jezik, običaji, nošnja jim je hrvatska. Kako mu se je najbolje činilo branio je redakciju, al i rado pristajao na dobre primjetbe raznih skupščinarah. U razsudjivanju pravilah iztaknuše se osobito gosp. Antun Korlević, filozof, kojega su izpravci osobito na to išli kako bi bratovšćina osobiti obzir na zapadnu Istru imala, gdje još seljak duboko u robstvu čami, a i g. Ivan Ružić, koji je mnogo dobrih primjetabah učinio. Po njegovom predlogu promienila se je rieč „zakoni“ u „pravila“, a vriedno je osobito spomenut njegovu primjetbu kod posliednjega §. Kod toga bilo je trostruko mnienje. Jedni bili su zato da se ima metnut „za učenike slavenske narodnosti“, drugi „hrvatske i slovenske“, treći za redakciju. Pošto je ova prva na glasovanje bila dana, te velikom većinom primljena, bili su nekoji, koji su i poslje zaključka za protivno govorili. On će jim pak na to: Većina je to primila, mi joj se moramo podvrći. Valja to za jednu godinu, bude li jih na budućoj skupščini veće protivnoga mnienja, usvojit će se to. Nekoliko §§. se je promienilo; ti će se izpravljeni tiskati ili posebno ili u kojih novinah. Debatiralo se kod nekojih §§. i podulje, te je bio jur sat i pô, kad se je došlo na izbor protektora i stalnoga odbora.

Pročitana bi prošnja na Nj. Visost, kraljevića Rudolfa, kojom se smierno prosi, da bi se udostojao primiti bratovšćinu u svoju zaštitu. Skupščina od veselja se razigrala i trostrukim jednoglasnim „živio“ povladila mnienje osn. odbora.

Svi po ovom predloženi kandidati bijahu sa „živio“ primljeni. A jesu:

Predsjednik: *Dr. Dinko Vitezić.*
Odborniei: *Brusić Mate,* finan. tajnik na Ricci.
Jelušić Ernest, ravnatelj škole u Kastvu.
Šabec Franjo, glavar u Podgradu.
Vlah Vjekoslav, dekan u Kastvu.
Vranyczany baron Simon, na Ricci.
Zamlić Vinko, kapelan u Opatiji.

Na primjetbu jednoga skupščinara, da bi valjalo koga i prek Učke izabrati odgovori se, da bi se to bilo rado učinilo, kad bi se bilo znalo koga, da bi bilo mučno priek Učke dolaziti, i da je to i tako za jednu godinu, pak se može buduće promieniti.

Pošto je g. predsjednik skupščinarom zahvalio i pošto su se ti spremali na objed, zaori po dvorani pjesma:

Živila Hrvatska i njezina prava! itd.

Na večer bila je zabava, koju bi svakako poniešto opisati, nû jer bi to predugo izašlo, propoščam za sliedeći put.

U Beču 28. rujna.

△. Medju najvažnije inozemske novosti ide svakako taj dogadjaj, da držanje Ruske naprama Španjolskoj pomene njezinu napetost naprama Pruskoj. Pobijanja te istine od strane ovdašnjih prusomanskih novinah nevriede ništa. Glede Ugarske ima se zabilježiti samo to, da tako zvane državne jednakosti izmedju ove i one polovice carstva nestaje svaki dan sve više i više, te da Magjari u skupnih stvarih sve bolje i bolje mah preotimlju. Tako su prije dva mjeseca izišli dobitnici iz razpre, što se bila porodila glede Honvédah iliti magjarskih domobranacah. Sad pako su umjeli nadmudriti naše ministre, da se udari carina (dacij) na strano žito, mjesto da se uvozi prosto od carine, kao što je to bilo do sada. Tim počamši od 1. oktobra t. g. žito, dolazeće iz inozemstva iliti tudjih državah, hoće plaćati opet carinu. Još ima iz Ugarske nešto, što vriedi spomenuti. Okolo Arada u Ugarskoj bile su vojničke honvédske vježbe. U tvrdjavi Aradu je austrijski zapovjednik Haynau, kad je 1849. g. pomoću Rusah pod Paskievicem bio ukrotio magjarske ustaše, dao objesiti više magjarskih generalah. Prigodom tih vježbah bio je car pozdravljen od Honvédah najvećim uzhitjenjem. Spominjuć magjarske novine taj uzhit, vele, da se već narod nespominje aradskih mučenikah, a tomu da je uzrok sretno sklopljena nagodba, koja je pomirila do kraja narod i kralja, jer je narod dobio sve što je želio. Na to pripovieđanje nadovežuju sad magjarske novine zahtievanje, neka se, čim tako stvari stoje, postavi u Aradu njihovim mučenikom što ljepši spomenik, koji su oni vojujuć za domovinu, bez dvojbe zaslužili. Mi proti tomu neimamo ništa, dapače radi priznajemo, da narod, koji štuje svoje junake, štuje sam sebe. Nu kao federalisti i političari u ovostranoj Austriji nemožemo premučati, da vidimo, kako neima do sad za svih nas jedne mjere i jedne teže. A izjavljujemo i to osvjedočenje, da nemožemo ni pomisliti na kakvu promjenu na bolje, dokle nebude zajedno držala i radila većina austrijskih državljanah, Slavenah naime i onog velikog diela Niemacah, koji misle u politici jednako sa Slaveni. Bez toga jedinstva neima temelja pravednomu preustrostvu carevine. To neka dobro zapamte svi, kojim leži na srdcu obstanak i budućnost cielokupne domovine!

Imenik družtvenikah
BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Felice Jurković kapetan u Opatiji u godišnji prinos for. 1; Dinko Muškardin posjednik u g. prinos nvč. 60; Dinko Muškardin plovan u kapital f. 2; oba u Štivanu na Creskom. — Jerko Gršković župe upravitelj u kap. f. 2; Dume Kućić trgovac u kap. f. 1; oba u Martinšćici na Creskom. — Ivo Sintić župe upraviteli u Ustrinah u kap. f. 1.50. — Mate Orlić župe upravitelj u Nerezinah u kap. f. 1.50. — Ive Karabaić trgovac u sv. Jakobu kod Nerezinah u kap. f. 1. — Antun Milčetić župe upravitelj u Valunu u kap. f. 2. — Jakov Ragužin u kap. nvč. 20, u g. prinos nvč. 30; Žic Petar plovan u kap. f. 4; Antun Žic Dunižarić u g. prinos nvč. 30; Žic Petar kapelan u g. prinos f. 1; Antun Orlić Kovačić u g. prinos nvč. 30; Miko Maračić pok. Mata u godišnji prinos nvč. 30; Ive Maračić pok. Antuna u godišnji prinos nvč. 30; svi na Puntu. — Josip Komaić žup. upravitelj u Orlecu na Creskom u god. prinos for. 1. — Jerolim Toić župe upravitelj u g. prinos f. 1; Josip Mužić poštar u g. prinos nvč. 30; oba na Vrani. — Pop Mate Lužina u g. prinos f. 1; Zakaria Lion kanonik u g. prinos f. 2 u srebru; oba u Cresu. — Martin Polić u g. prinos f. 1; Niko Polić u g. prinos f. 1; Seb. Cihlar učitelj u g. prinos f. 1; svi u Kraljevici. — Dr. M. Derenčin odvjetnik u g. prinos f. 5; Jagatić Antun kapetan u g. prinos f. 1; Mate Brusić fin. tajnik u kap. f. 4, u g. prinos f. 1; I. R. u g. prinos f. 1; svi na Ricci. — Martin Simčić krčmar u Klani u g. prinos f. 1. Babić Franjo kolar u Jušićih u kap. nvč. 20, u g. prinos f. 1. — Ivan Martinolić u g. prinos f. 1; Marg. Martinski u g. prinos f. 1, oba u Malom Lošinju. — Mate Srdan Volarić župe upravitelj na Ćunskom u kap. f. 2, u g. prinos f. 1. — Ivan Brusić Osipov u g. prinos nvč. 30; Jos. Brusić Osipov u g. prinos nvč. 30; Mate Zahija župe uprav. u kap. 3, u g. prinos f. 1; Josip Volarić svećenik u kap. f. 2, u god. prinos f. 1. — Nik. Butković duh. pomoćnik u kap. f. 2, u g. prinos f. 1; Pop Ivan Oršić u kap. f. 2; Josip Brusić bogoslov u g. prinos f. 1; J. Gršković pravnik u g. prinos f. 1; J. Milovčić pravnik u g. prinos f. 1; Dinko Trinajstić gimnazialac u g. prinos f. 1; Ivan Sparožić duh. pomoćnik u kap. f. 4, u g. prinos f. 1; Mate Volarić Antonov u kap. nvč. 10, u g. prinos nvč. 30; Niko Volarić Ivan u god. prinos nvč. 30; Jerolim Oršić Matov nvč. 30; Mate Mahulja pok. Ant. u kap. nvč. 10; u g. prinos nvč. 30; Ive Bozanić pok. Frane u g. prinos nvč. 30; svi u Vrbniku. — Božo Mihovilić kanonik u Senju u kap. f. 5. — Vjekoslav Jelušić posjednik u Kastvu u g. prinos f. 1. — Srdoč Josip Simunić u Jurčićih u kap. f. 2, u god. prinos nvč. 50; Mate i Eliza Karabaić u Rogoznici u g. prinos f. 2. — Franjo Lazar plovan u g. prinos f. 1; Matija Udovičić od Nicefora u g. prinos nvč. 30; Josip Ljubičić Vidov u g. prinos nvč. 30; Frane Krstan u g. prinos nvč. 30; svi u Sv. Petru u Šumi. — Šime Defar u g. prinos nvč. 50; Vicko Križmanić u g. prinos nvč. 30; Ivan Pomazan u g. prinos nvč. 30; Anton Pelicari u g. prinos nvč. 30; Mate Raner u g. prinos nvč. 30; Ivan Korian u g. prinos nvč. 30; svi u Tinjanu. — Franjo Šabec obć. glavar u Podgradu u kap. f. 3.

Svota f. 84 50 nvč.— Ukupno sa zadnjom svotom f. 1148.10 nvč.

Istarski se Hrvati bràtê.

Spjevao I. Trnski.

Čuj der, druže, Istrane Hrvate,
Gdje se zovu, gdje se Bogom bràtê:
„Koji naš je, u jato nek leti,
Kud sva braća, tko li ne će hćeti?
Ajde brže, da se pobratimo,
U kolo se bratsko uhvatimo,
Dajmo darak, činmo zadušbinu.
A u prilog sinku Istraninu,
Siromahu, koji ništa nema,
Da se i on knjigu učit sprema,
Da i njegva sine svjetlom glava,
Ne bi l' bio jači branit prava,
Branit prava roda hrvatskoga,
Po svojini kud mu stupa noga!
Svaki darak, kojim svoj se štiti,
Svaki dinar za dušu će biti,
Svaku žrtvu Bog će nam naplatit,
Zemlje plodom trostrukim nam vratit,
Slava će se majka radovati,
Pobratimstvo naše suncem sjati!"
Taj se sluša glas uz sinje more,
Odzivlju se otoci i gore,
A gdje bielom još po svietu ima
Dobra druga, vjerna pobratima,
Istarskoga bratskoga će se sietit,
Podatna mu ruka se posvetit,
Pjesma će ga naša spominjati,
A i djaci Istrani Hrvati!

Iz Danice.

Različite viesti.

* † **Leopold vitez Mayersbach**, okružni kapetan pazinski, preminuo je u Pazinu dne 21. pr. rujna od zapale plućah. Bavio se i knjigom te napisao knjižicu o zakotjenju šume na Krasu.

* **Imenovanje sveučilištnih profesorah.** Previšnjim riešenjem od 21. rujna o. g. imenuju se na filozofičkom fakultetu hrvatskoga sveučilišća Franje Josipa I. u Zagrebu za redovite javne profesore: 1. za učiteljsku stolicu obće povjesti Nadko Nadilo, profesor na zadarskoj gimnaziji. 2. za učiteljsku stolicu klasičke latinske filologije Franjo Maiksner, profesor na zagrebačkoj gimnaziji. 3. za učiteljsku stolicu klasičke grčke filologije Armin Šrabec, profesor na istoj gimnaziji. Iza kako su se konštituirali profesorski sborovi pravničkoga i bogoslovnoga fakulteta, izabra prvi svojim dekanom Dra. St. Spevca, a prodekanom Dra. Sk. pl. Bresztyenskoga; drugi pako dekanom Dra. Posilovića, a prodekanom Dra. Kržana.

* † **Dr. Božidar Petranović**, pravi član jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, dvorski savjetnik, prisjednik prizivnoga suda u Zadru i predsjednik „dalmatinske matice“ preminuo je u Mletcih dne 12. o. m. u 65 godini svoga života. Ovom smrću gubi naša akademija trećega člana ove godine, a Dr. Petranović bio joj tako sviestan član, da joj se pored svojega slaba zdravlja i svojega zvaničnoga posla svake godine odužio razpravom iz domaće pravo — i državoslovne povjesti. Osim toga Dr. B. Petranović bijaše iskren rodoljub, te je svoje domoljubje počam od slavenske skupštine u Pragu god. 1848, pa do svoje smrti svakom zgodom i javno, rieču i djelom zasvjedočio. Kano član pravoslavne crkve pokojnik je bio odrješit pristaša sloge i jedinstva medju hrvatskim i srbskim narodom, pa je u tom duhu ravnao takodjer „Maticu dalmatinsku“, uklanjajući svaki sukob izmedju oba plemena u Dalmaciji. Petranović je već god. 1836 stupio na književno polje, primivši uredničtvo „Dalmatinskoga magazina.“ On je osnovao bio takodjer „Pravdonošu.“ Dosta plodna književna radnja pokojnikova našla mu priznanja u učenom svietu, te ga osim akademije naše odlikovahu svojim članstvom srbsko učeno družtvo u Biogradu, povjestna družtva u Meklenburgu, Odesi, Carigradu itd. S toga i mi žaleći ovaj gubitak kličemo na grobu zaslužna muža: Lahka ti zemljica! (*Obzor*)

* † **Juraj Rumac**, glavar obćine veprinačke u istočnoj Istri, preminu dne 2. rujna u 75. godini svoje dobe. Rodio se na Poljanah mjeseca travnja god. 1800. Prieko 30 godinah bi sindikom, a preko 20 veprinačkim glavarom. Kao glavara, veprinačka ga obćina neće nikad zaboraviti, jer je pod njegovim glavarstvom i njegovim umom vodjena i dobivena parnica za obćinsku šumu, bez koje bi Veprinčani bili gotovi siromasi. Rumac je tom prigodom pokazao svoj pošteni i pravični značaj. Bio je dobar kršćanin i vatren rodoljub. Budjenje našega u Istri naroda u ovo najnovije doba shvatio je odmah, jer je bio veoma bistra i pronicava uma, pa je i pristao uz narodnu stranku svom silom duše svoje. Za njegove mnogobrojne i mnogoljetne zasluge odlikovalo ga je i Nj. Veličanstvo, naš car i kralj, Križem Zasluge s krunom. Zaslužni se ljudi zato spominju od koljena do koljena, da se živući u njih ugledaju, pa da narodi i pojedina njih grane napreduju i uspjevaju. I baš radi toga spominjamo evo i mi našega Rumca, vapijuć za njim: Pokoj vječni daruj mu, Gospodine, i svjetlost vječna svietila njemu!

* **Sjeverni putnici** bili su na povratku u domovinu, kamo su god došli, veoma liepo dočekani, a naime u Beču. Pajer i Weyprecht da će sad dati dvie knjige na svjetlo o tom putu, jednu znanstvenu, a drugu pučansku. U našem zadnjem broju bilo je pogrešno po drugih novinah izpušćeno ime mornara Josipa Latkovića, Hrvata iz Sušnjevice u Istri, koji se takodjer sretno povratio sa ostalom čeljadju.

* **J. Šubić**, mladi Slovenac, odlikovao se tako na slikarskoj Akademiji u Mletcih, da je dobio od Akademije prvu nagradu i najbolju svjedočbu u slikarstvu. Dočim ovo najvećim zadovoljstvom javljamo, želimo, da mu se nadje što više takmacah u jugoslavenskih pokrajinah, jer stopram onda hoćemo moć reći da smo izobraženi, kad budemo i umjetnost ljubili i njegovali. Dakle dečki na rád, tko na znanje, tko na umjenje!

* **Iz gornje omiške Krajine** u Dalmaciji nam pišu, da je mjeseca svibnja pregledjivao onudnje škole nadzornik početnih školah, velečastni g. Dević. Kad se desio u Katunih, da se sakupilo okolo njega množtvo puka, išćuć, neka se tamošnji učitelj makne i drugi na njegovo mjesto pošlje. Gosp. nadzornik da je to slušao i puku obećao, da će im se zadovoljiti. Al da se to obećanje nije ni danas izpunilo, pak da puk zdvaja, jer da nezna, hoće li neće li se g. nadzornik sietiti do nove školske godine pučke katunske škole. Mi velimo da hoće, ako su razložna, kao što se veli da jesu, katunarska zahtievanja.

* **Za naše brodare.** Od 1. srpnja o. g. pobire se u Aleksandriji od trgovačkih brodovah i opet veća lučka pristojba. Promet je izmedju naših obalah i izmedju Aleksandrije vrlo živahan te je brodarstvu mnogo kvara sbog većih pristojbah. U travnju dojavio je jošte Nubar paša, da će se pristojbe u Aleksandriji morati povisiti, jer je vrlo mnogo potrošeno na popravak luke, a to je brodarom na korist. Sa egipatskom vladom vode se o toj stvari razprave izmedju vladah u Beču, Versailleu, Petrogradu, Atini, Stokholmu i Kopenhagenu te imenito i izmedju vlade u Londonu i u Rimu. Kapetani austro-ugarskoga brodovlja upućeni su zasad, neka povećane pristojbe uz prosvjed (protest) plaćaju, kako to čine i kapetani drugih narodah.

* **Ugarska** se je država ovih zadnjih godinah tako strašno zadužila, da stoji pred bankolomom iliti propastju. Svih dugovah ima 1158 milijunah! Na te mora plaćati na ljeto 58 milijunah interesa, povrh toga 22 milijuna željezničke jamčevine iliti garancije i 3 milijuna za kralja. Polag toga mora smoći svake godine 25 milijunah za skupne troškove — tim dati iz rukuh 114 milijunah prije, nego će ni pomisliti na svoje potrebe!

* **Magjari** nedadu već ni mrtvim mira, jer čitamo o „Subatičkom Glasniku“, da nekojim magjarskim novinam nije pravo, što tamo naš narod stavlja narodne nadpise na grobne križe i spomenike svojih pokojnih. Al u tom istom listu čitamo, da su se tamo onomadne živući Bunjevci baš živo uhvatili s Magjari na županijskoj skupščini za prava i pravice svojega u Ugarskoj jezika, ne tekar pod zemljom i u grobu, nego na zemlji i na divnom svjetlu sunca i mjeseca. Nekoj pasmini ljudi netreba nego muževno i odvažno u oči pogledati, pak da vidiš kaki su i kolici su; a tako će biti do skora, utamo se, u Ugarskoj i s Magjari, gdje god ima medju njimi i drugoga naroda.

* **Markviz of Ripon**, veliki meštar slobodnih zidarah u Inglezkoj, odrekav se toga družtva, prestupio je na katoličku vjeru.

* **Marvinska kuga** pojavila se prošlih danah na Pulšćini i na gornjem Jelenju zgor Rieke pak su tamošnje okružne oblasti zabranile svaki izgon i ugon živine.

Sa tršćanskoga tržišća.

Na naše tržište stižu ponude svake vrsti žita sa svih proizvodnih stranah i to sve po niže ciene. Zato je i odvje u obće ciena svakomu žitu svaki dan niža. Pšenice ruske, robe od 115 ℔ prodaju po f. 7.— Kukuruz dunavski po f. 5.25 za ℔ 116, Raž od ℔ 104 po f. 4.50 za ℔ 108, Zob banatska po for. 3.15 za ℔ 64. Ulje dalmatinsko zanemareno i prodaje se po f. 30 sa 20 skonta za ℔ 107. Vune debele bosanske cregovačke slabo se traže, ciena je robi liepo opranoj po for. 48 srebra. Vosak nikako neda se prodati, robu bosansku liepu dali bi rado po for. 96 bank. Kože kravlje suhe dalmatinske lahke po for. 74 do 76 za ℔ 100. Kože janjeće po f. 70 za 100 komadah sa 10% skonta. Smokve iz Pulje po f. 10. Mandole dalmatinske po f. 34 do f. 35. Petrolij amerik. u kasetama po f. 10 u karatelima po f. 8.50. Kafe malo ima u piaci i ciena je skuplja. Rio, robe slabije, po f. 49 do f. 50, srednje po f. 52 robe liepe i nema. Cukar u glavah po f. 22, tučen po f. 20.25 sa 5% skonta. Pirinac (oriži) amer. po f. 8.25 do f. 8.50; talijanski po f. 9.50 do 10.50. Lies slabo se traži, zato su i ciene niže držane. NB. Žaganice Karintia OV $^{10}/_{14}$ po f. 90, $^{8}/_{12}$ po f. 71, Stiria $^{10}/_{14}$ po f. 78, $^{8}/_{12}$ po f. 58, skurete $^{10}/_{14}$ po f. 70. Stiria $^{10}/_{14}$ po f. 54. Murali $^{8}/_{9}$ Vienna f. 41 za 100 komadah.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Septembra 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.22½	5.22½	5.22	5.22½	—	5.22½	5.23	5.24	5.24	5.24	5.24	—	5.24	5.23	5.22½	..
Napoleoni	8.79½	8.78½	8.78	8.78	—	8.79	7.79	8.80	8.79½	8.79	8.79	—	8.79	8.79	8.77½	—
Liro Inglesko	11.03	11.02	11.01	11.½	—	11.02	11.02	11.02	11.03	11.03	11.04		11.04	11.03	11.01	—
Srebro prid (aggio) . .	104.37	104.37	104.12	104.	-	104.—	104.—	104. -	104 -	104.—	104.	—	104. -	104.—	104.—	

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk: S...

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski [illegible]

Godina V. [illegible]

DAN

XIX. LISTOPADA MDCCCLXXIV.

JEST ZA HRVATSKU

NAJLJEPŠI I NAJSLAVNIJI DAN

IZA KRUNISANJA ZVONIMIROVA

ONIM JE DANOM STUPILA U KOLO EVROPEJSKIH DRŽAVAH

OVIM SE VJENČA SA IZOBRAŽENIM SVIETOM

OTVARAJUĆ

U ZAGREBU

SVEUČILIŠĆE

FRANJE JOSIPA I.

HRAM

ŠTO GA JE HRVATSKI NAROD SVOJOM KREPKOM VOLJOM

SKITIO VILAM MUDRICAM

DA MU TU SINOVI

POUZDANJE I NADA BOLJE BUDUĆNOSTI

CRPE SVAKOJAKO ZNANJE I UMJENJE

U SVOJEM SLADKOM MATERINSKOM JEZIKU

MJESTO ORUŽJEM BOREĆ SE KNJIGOM I NAUKOM

ZA SLAVU I SPAS DOMOVINE

BILO U DOBAR ČAS!

Pogled po svietu.

U Trstu 15. listopada.

Dne 20. t. m. otvara se u Beču naše carevinsko vieće. Zato su naši zemaljski sabori nekoji već svršili, a nekoji se spremaju da svrše svoja saborska zasjedanja. Govorka se, da će carevinsko vieće biti prije svega pozvano, da dozvoli godišnji trošak, a onda da se nezna, šta će biti ni od njega ni od sadašnjega ministarstva.

Onomadne je sedam mladočehah stupilo u češki zemaljski sabor, a s druge strane sedamdeset i sedam staročehah izjavilo predsjedničtvu mu, da misle, da će najuspješnije braniti stare pravice svoje kraljevine, ako izostanu iz sabornice. Čuje se, da se od neke strane živo radi, da i staročesi dojdu u carevinsko vieće. Ako dojde ikad do toga, onda će i gori spomenuta viest morat biti nešto više, nego prosto govorkanje. U našoj saveznici, kraljevini Ugarskoj, ministar novčanstva radi neumorno, da poboljša novčano stanje svoje domovine, pa da se sva zemlja nada, da će i uspieti. Mi mu to želimo od srdca.

U ostalom svietu pokazalo se ovih danah kojekakvo cvieće, koje bi u prigodi moglo uroditi svakojakim plodom. Bismarku nije dosta, što je pozatvorio veći dio njemačkih biskupah, nego je počeo zatvarati i svoje stare prijatelje i najvjernije sluge njemačkoga carstva. Onomadne je naime dao zatvoriti grofa Arnima, bivšega pruskoga poslanika u Rimu i Parizu. Za pravi uzrok još nitko pravo nezna, al svaki vidi, da se je počela tresti i Bismarkova ruka, bilo to od straha bilo od prenzetnosti, što nije najbolji znak ni za njega ni za djelo rukuh njegovih. U Ingleskoj, Ruskoj i Francuskoj nije nikomu žao toga stanja u Njemačkoj, jer su već svi do grla siti Bismarkove prenapetosti. Stari parlamenat u Italiji bio je razpušćen, pak se sad tamo spremaju izbori za novi, koji će se sastati 23. dojdućega novembra. I u Srbiji će biti novi izbori za skupšćinu, koja se ima otvoriti 20. novembra. Tamo kao da još ima ljudi bez duše i bez glave, jer se čulo za nekakvu zavjeru proti kneževu životu, koji nije počeo još dobro ni živiti, a kamo li vladati. Turci se oružaju, kao da misli sutra rat buknuti. Bio se raznio glas, da su se u Španjolskoj soldati kraljevci pobunili i proboli Don-Karlosa, ali se poslje doznalo, da to nije istina.

O cvati i plodu.

(Prevadja Alfred Oreškovié).

III. Oplodjivanje cvati.

Mali, nu deblji končić, koji se u čaški, u sredini naokolo stojećih prašnikah nalazi, zove se pestić te je ujedno — kako jur rekosmo — ženskim dielom biline.

Kad je pelud u žutoj glavici prašnikah, u prašnicah naime uplivom sunčane toplote dozriela, razpukne se pokrivalo prašnicah uz veoma neznatno uzdrmanje zraka te strese svoju sadržinu tako, da nastane mali oblačić oplodjujućeg praška, kojega svaki i najmanji dio to svojstvo posjeduje, da oplodjuje pestić, čim prispije do njegovih ustiuh, do njuške naime.

Promatramo li pojedina zrnca praška pod povećali ili sitnozorî (jer su prostomu oku nevidiva), opazit ćemo, da svako zrnce naliči šupljoj, okrugljoj cjevčici, imenom mješinica, koja je napunjena nekom zrnastom tekućinom.

Pestić pako, koga je zvanje najmanje jedno zrnce praška uhvatiti, imade kod trešnjeve cvati, u vrieme, kad prašnice pucaju, na njuški finu kapljičicu, na koju (kapljičicu) se zrnca praška posjedaju; pak ako je tako, onda može vjetar mnogo tisućah zrnacah sa sobom ponieti, svrha je ipak postignuta; pestić je svoj zametak primio te će vierno obaviti radnju daljnega oplodjenja.

Pestić naime kog vidimo u sriedi cvati uzdizati se, jest šuplja ciev, koja imade u sebi finu cjevčicu, dosižuću do osnovke pestića, imenom plodnica.

Ako zelenu čašku cvati odtrgnemo, onda vidimo plodnicu sasvim jasno; ona je doljni dio pestića, koji je znatno deblji dolje nego gore.

Nu, makar i jest gornji dio pestića tanak, ipak imade u nutarnjosti istoga put za opludjujući prašak, koji (put) vodi od njuške do plodnice i koji se vrat zove.

S toga je pestić pravom razdjeljen u 3 diela, od kojih imade svaki svoje ime. Doljni, deblji, malne zeleni dio zove se plodnica; dugi, žuto-zeleni i uzdižući se dio zove se vrat, a najgornji šiljak zove se, kako već znamo, njuška.

Kod trešnjeve cvati stoje prašnici i pestić tako jedan tik drugoga te se većinom u takovoj visini nalaze, da jedno zrnce peludi lahko do njuške dodje.

Imade pako i takovih cvatih, gdje se ne obavlja tako lahko oplodjivanje, budući da kod mnogih nadmašuje pestić prašnike visinom, da se moraju dakle zrnca praha u vis dići radi oplodjenja. Kod ovakovih cvatih opazilo se je u novije doba, da, kad se približuje vrieme pucanja prašnicah i pestić, koj se tako neradinim čini, takodjer jedno djelo preuzimlje. On se nagiblje tako, da se približi prašnicam te čeka, dok se pokrivalo razpukne, što često biva odmah; pak kad je jedno zrno praha došlo do njuške, tad se pestić opet izpravi te viri oholo, kao i prije nad svojimi malenimi darivaoci ploda.

Nu i taj slučaj nespada medju najčudnovatije; jer u ovakovih slučajevih jest sdruženje uvjek lahka stvar, budući da cvat sadržuje ujedno muški i ženski dio. Imade pako i cvatih, koje imadu s jedne strane samo prašnike, a nikakova pestića; ovakove se cvati zovu mužke te se nreazviju nikada do ploda, već sadržavaju u sebi samo oplodjujući prašak. S druge strane imade cvatih iste bilinske vrsti, koje neimaju nikakova prašnika, već samo jedan pestić; i ove ženske cvati mogu samo onda postati plodovi, ako pelud od onih mužkih cvatih do njih dodje.

Pazinska gimnazija.

Mi smo bili učinili u 18. broju ovoga lista nekakve opazke glede primanja djetce u prvi razred te gimnazije. Sad dobismo od onoga slavnoga gimnazijskog ravnateljstva s programom, za koji slavnomu ravnateljstvu ovim što ljepše zahvaljujemo, sliedeće pismo:

Nr. 300

Löbliche Redaction der „Naša Sloga“!

In den nächsten Tagen wird im amtlichem Theile des „Osservatore Triestino“ eine Kundmachung der hierortigen Gymnasialdirection über die nächste Eröffnung des hierortigen Staatsgymnasiums und über die Aufnahme der Schüler in dasselbe erscheinen.

Indem besagte Direction sich beehrt, die löbliche Redaction der „Naša Sloga“ darauf aufmerksam zu machen, ersucht sie höflichst dieselbe Redaction, besonders davon Notiz nehmen zu wollen, dass der 2. Punct der auf Seite 50-52 des beiliegenden hierortigen Gymnasialprogrammes publicirten Aufnahmsbedingungen in Bezug auf die Aufnahmsprüfung der in die erste Gymnasialclasse eintretenden Schüler eine Berichtigung erfuhr.

Diese Berichtigung lautet in der Eingangs erwähnten Kundmachung dahin, dass bei der Aufnahmsprüfung obgedachter Schüler Folgendes gefordert wird:

a) jenes Mass von Kenntnissen in der Religion, welches in den ersten vier Jahrescursen der Volksschule erworben werden kann.

b) Verständniss leichter deutscher Lesestücke, welches von nicht deutschen Schülern nöthigenfalls durch Uebersetzung in ihre Muttersprache zu zeigen ist; dann noch Kenntniss der Elemente aus der Formenlehre der deutschen Unterrichtssprache und bei nicht deutschen Schülern auch Kenntniss der Hauptregeln ihrer Muttersprache.

c) Uebung in der vier Grundrechnungsarten in ganzen Zahlen.

Von der k. k. Gymnasialdirection

Pisino am 3. October 1874.

Maschka m. p.
Director.

To jest u našem jeziku:

Br. 300.

Slavno uredničtvo „Naše Sloge“!

Do koji dan će u službenom dielu lista „Osservatore Triestino“ izići oglas ovdašnjega gimnazijskoga ravnateljstva glede skoroga otvorenja ovdašnje državne gimnazije i glede primanja djakah u nju.

Dočim je rečenomu ravnateljstvu čast, opozoriti o tom slavno uredničtvo „Naše Sloge“, prosi najuljudnije isto uredničtvo, neka izvoli uzeti na znanje, da je bila popravljena 2. točka prijemnih uvjetah, proglašenih na 50-52 strani priklopljenoga programa ovdašnje gimnazije, glede prijemnog izpita djakah, koji će da stupe u prvi gimnazijski razred.

Taj popravak u gori rečenoj objavi glasi, da će se kod prijemnog izpita spomenutih djakah zahtievati sliedeće:

a) Toliko poznavanje vjerozakona, koliko se može nabaviti u prvih četvero godišnjih tečajih pučke škole;

b) Razumievanje lahkih njemačkih komadah iz čitanke, koje će razumievanje, ako uztreba, nenjemački djaci morat dokazati prevadjanjem u svoj materinski jezik; onda poznavanje početnih pravilah oblikoslovja njemačkoga učevnoga jezika, a od nenjemačkih djakah još i poznavanje glavnih pravilah materinskoga jezika;

c) Vježbanje u četvero temeljnih vrstih računskih cielimi brojevi.

Od c. k. gimnazijskog ravnateljstva.

U Pazinu dne 3. listopada 1874.

Maschka v. r.
Ravnatelj

A sad evo oglasa, o kojem je tu govor, te se čita u 227. broju vladina lista „Osservatore Triestino."

Oglas.

Na ovoj državnoj gimnaziji u školskoj godini 1874-75, koja počima 2. studenoga ove godine, hoće se otvoriti osim razredah, koji su dosele obstojali, t. j. osim pripravnoga i četirih razredah doluje gimnazije, i peti gimnazijalni razred, ili prvi razred gornje gimnazije.

U nazvane razrede primat će se učenici 30. i 31. listopada od 8 satih prije podne do 1 sata poslje podne. 31. listopada će bit i izpiti za primanje i opetovanje.

Pogodbe upisa djakah su sliedeće:

1. Od onih djakah, koji hoćeju u pripravni razred stupiti, zahtieva se dobra svjedočba treće godine pučke škole;

2. U prvi gimnazijalni razred smiju samo oni djaci stupiti, koji imaju dopust na ovoj gimnaziji isti razred opetovati, ili koji su pripravni razred dobro svršili. Svaki ini djak, koji hoće stupiti u prvi gimnazijalni razred, mora se podvrći izpitu za primanje, u kojem se zahtieva:

a) ona mjera znanja u vjerozakonu, koja se može nabaviti u prvih četirih godinah pučke škole;

b) razum lahkih njemačkih odlomkah iz čitanke, kojega nenjemački djaci, ako treba, moraju dokazati prevodom na svoj materinski jezik; pak znanje glavnih pravilah njemačkoga učevnoga jezika, i glede na nenjemačke djake takodjer znanje glavnih pravilah svojega materinskoga jezika;

c) vježbanje u četirih glavnih računih cielimi broji.

Oni, koji ovaj izpit dobro neučini, valja da ide u pripravni razred.

3. Primanje u druge razrede bit će, kao do sada, t. j. usljed valjane gimnazijalne svjedočbe ili usljed dobro položena izpita za primanje. Taj izpit mora položiti na svaki način onaj učenik, koji nije bio do sada upisan na nikojoj javnoj austrijansko-ugarskoj gimnaziji.

Od c. k. gimnazijalnoga ravnateljstva

U Pazinu 1. listopada 1874.

D o p i s i.

Iz Pazinščine 8. listopada.

Kad bi čovjek i hotio, da štogod piše, nema skoro ništa novoga, za čim svi hlepe, već ako neće, da opet i opet starim stvarim dade nov oblik. Tako ti je na tom svietu, da je naime uvjek sve staro i uvjek sve novo — stara liepa narav!

Sada, pošto se je već potrgalo i pobralo, vidi se, da je ljetos Bog otvorio dosta obilato svoju blagodarnu desnicu te dao ljudem prilično hrane, akoprem je tuča u nekojih predjelih vinograde i polja malko ošibala. Vino jest već u pivnicah (konobah), al tužan kmet će ga morat doskora po što po to dati, jer je dužan za lanjsku il predlanjsku turkinju, koju treba platiti. Rekoh da će ga morat dati po što po to, jer sam čuo govoriti, da dobru robu kane nezasitljivi prodavaoci turkinje plaćati po 5—6 for., a slabiju po 4 for. Treba znati, da to odlučuju kolovodje, ljudi naime, kojim na sreu leži jedino dobrobit i blagostanje naše tužne Istre!?

Ali budući da oni malo mare, što i kako se o njimi govori i piše, zato jih pustimo i obratimo se drugamo.

Na željeznici se čuju svakim danom tužbe radnikah, da ih neplacaju pravo, nego da ih hoće na svaku ruku da oškode. Tako se je i ovih danah čulo jadikovanje siromašnih težakah u Pazinu, da ih kani mjernik prevariti na mjeri, a tim i u plaći; zato da je moralo više žendarmah doći, da se nebi kakova nesreća i smutnja dogodila!

Što se tiče pazinske gimnazije, hoće se komu čudno viditi, da svi učenici hrvatske narodnosti na ovdašnjoj gimnaziji uče talijanski jezik; nego ja sam tu stvar razpitao pa doznao, da su ga baš dužni učiti i da bi jih prije oprostili od učenja svojega materinskoga, nego od talijanskoga! Neka se uče — to im neće škoditi — ali zašto da jih sile, kad nesile Talijane učiti i hrvatski? Govoreć o hrvatskom jeziku, moram još nešto dodati. Talijanski se predava u talijanskom jeziku, jer je obligatan samo za Talijane, pak zašto se nebi predavao i hrvatski jezik u hrvatskom buduć obligatan samo za Hrvate? Ili zar nemamo knjigah? Toga se neće valjda nitko osudit reći, tko ikoliko poznaje našu literaturu. Napokon, nebi li bilo pravedno, da se hrvatski djaci uče vjeronauk na hrvatskom jeziku u onih razredih, u kojih se uče Talijani na talijanskom?

Mogao bi još koješta reći, osobito o pučkih školah, gdje su se već djeca naučila *ši* i *no*, ali za sada budi dosta ovo o gimnaziji.

Iz Baške na otoku Krku.

Dobri Bog dao je i nam Bašćanom sinje more, kad nas nebude mogla zemlja hraniti, da išćemo po moru koru kruha. Naš se puk svaki dan umnožava, a zemlje svaki dan manje, ljeta pako od gorega gore. Što je dakle naravnije, nego da se puk hiti na dugo i široko more, da ga ono hrani, kad zemlja nemože? Tako živu Inglezi, tako Holandezi i drugi primorski narodi, koji neimaju zemlje, da ju teže.

To je naš zastupnik na carevinskom vieću, presvjetli gosp. Dr. Dinko Vitezić, jasno uvidio, pak je za svojega boravljenja u Beču stupio pred ministra, proseć ga, neka uz dobro uredjenu pučku školu osnuje i otvori u Baški barem niži tečaj Nautike. On je to tako viešto razložio, da mu je ministar rekao, da vidi i sam skrajnu potrebu te škole, pak da će svojski nastojati, da se otvori. Ali dakako trebalo je, da se u tu svrhu i sama občina obrati prošnjom na ministra. Povrativ se dakle Vitezić u domovinu, uputi bašćansko upraviteljstvo občine, što i kako mu valja učiniti, da dobi od ministra toli potrebitu školu. Usljed toga bude napisana molbenica i poslata u Beč. Nu kako je već u takvih stvarih običaj i navada, ministar je morao zaiskati izviešće od dotične oblasti. Kako čujem, ta oblast je ministru u izviešću odgovorila, da Baški netreba Nautike, jer da je Lošinjska blizu, pa tko hoće da može tamo u školu. I gle, u ožujku mjesecu t. g. dobi Bašćanska občina odgovor od ministra, da joj se za sada nemože molbenica uslišati. Tko zna, gdje je otok Krk, gdje Baška i gdje Lošinj, i kako je težka komunikacija medju njima, vidi na prvi mah, da to izviešće neima temelja, i kad nebi naši ljudi bili siromasi kao što jesu, pak nemogli trošiti u tudjem mjestu na svoju djecu. To je tako istinito, da neima Bašćanina, ni u obće Krčana, koji bi bio ikad pohadjao Lošinjsku školu. Nego tko prosi taj nosi, a ljudi se dogovaraju, dokle se dogovore.

Zato, izviešćen Dr. Dinko Vitezić o zloj sreći Bašćanske molbenice, javi občini, na koji se način ima i po drugoć uteći ministarstvu, da postigne svoju svrhu. Nu žalibože znam pouzdano, da občinsko zastupstvo nije bilo do prošlog mjeseca kolovoza ništa učinilo glede te prevažne stvari, a najbrže da nije ni poslje! Ja sam ovo na svjetlo iznesao zato, da Bašćani vide, a občinsko zastupstvo da providi, ako ga je ikoliko mar za budućnost puka, za kojega je dužno skrbiti.

Franina i Jurina.

Fr. Hoho, Jurino, si tu — kud te to već drugi mesec vetar nosi, da te ni nigder čut ni videt?

Ju. Pust me, nisam ti imel lazno, a baš nimam ni sad.

Fr. Kakovoga si to posla imel?

Ju. A mladoženji Vinku Loziću sam pripravljal stan — okrute sam nabijal.

Fr. A onda?

Ju. Onda sam ga trgal i mastil.

Fr. Ča pak sad delaš, da nimaš lazno?

Ju. Sad pijem, kad ga je Bog dal — a ki ga nebi — ihuhu!

Fr. Čuvaj se, Jurino — ki pije po manje, pije do dalje!

Ju. Hod ča, ča mi to vavek predikaš.

Fr. Neznam, da li ti predikam više ja, il te tvoje razderane gaće. — Daj malo manje va se, a malo više na se i na svoju golu decu, pak će vas bit lepše videt.

Ju. Borme, Franino, i ti bubneš kadgod koju pravu!

Knjizevne viesti.

Izišao je **Velebit**, Zabavnik hrvatske omladine, nakladom istoimenog djačkog družtva, a tiskom Dragutina Albrechta u Zagrebu. Povod i svrhu izdanju te knjige bili smo i mi naviestili u ovom listu, zato nam sad nepreostaje drugo, nego preporučiti ju što toplije svim, koji su radi, da našoj mladeži omili težki zato spori književni rad. Knjiga stoji 1 f., a može se dobiti u svih knjigotržacah, u kojih i druge naše knjige.

Već je odavna izišao i IV. svežčić **Kantorčice**, što ju izdaje kraljevička tiskarna, te se može dobiti svežčić po 10 nvč. u Kraljevici, Senju, Rieci, Zagrebu i Zadru.

POZIV K PREDPLATI.

Narod bez narodnosti je tielo bez kosti.

Moj će trud prigodom otvorenja našega sveučilišta uresnim zdanjem do svršetka listopada ugledati svieta pod nadpisom:

Knjižnica Gajeva.

OGLED BIBLIOGRAFIJSKIH STUDIJAH.

Osim ugledala velike dragocjene narodne knjižnice ovaj spis pod naslovom: „Smotra o otčinskoj knjižnici" mjesto uvoda donosi dio kulturne, prosvjetne povjesti o preporodjaju našega naroda, naše narodnosti i književnosti i ulomak vjekopisa, što ga je pokojni moj roditelj spisao, čest avtobiografije njegove. Izdanje će drvoreznim likom njegovim biti urešeno.

Neprimiv dovoljno pomoći k izdanju, naumio sam k predplati pozvati narod, da nabavi počastno ovo spomendjelo.

I ovako liepo molim ljubitelje i ljubiteljke naše knjige, navlast one, kojih sam drugom prigodom u pomoć pozvao, da mi se čas prije odzovu.

Predplata iznosi 1 for. 50 nvč., te se neka šalje meni. Tko mi doznačnicom pošalje ovaj iznosak, onomu će knjiga *franko* biti poslana. Inače na pouzeće, poimence znanim podupiračem naše knjige. Na deset sabranih iztisakah jedan bezplatno.

U Zagrebu mjeseca rujna 1874.

VELIMIR GAJ.

Zemljovidi. Tiskom Eduarda Hölzel-a u Beču priredjivanjem g. Matkovića izašli su hrvatskim jezikom sliedeći zemljovidi iliti Mape: 1. Austro-Ugarska Monarhija, prodaje se po $8\frac{1}{2}$ for.; 2. Evropa, prodaje se po $5\frac{1}{2}$ f.; 3. Istočna i zapadna polutka prodaje se po $3\frac{1}{2}$ for. Preporučamo je svakomu jer su izvrstni.

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Preminuše u Gospodinu: Prec. g. Bartul Bordon, župnik u miru i začasni kanonik kapitula koparskoga, u 85. godini svoje dobe; M. č. g. Josip Koman, župnik i dekan Škedenjski (Servola), u 63. godini; Ć. g. Josip Rupnik, svećenik u miru u Bazovici, u 53. godini; M. č. g. Mate Novak, župnik u miru u Buzetu, u 71. godini svoga života. — Čč. gg. Josip Zakotnik i Martin Vodir upravljati će škedenjskom župom. Č. g. Martin Prenc, duh. pomoćnik u Mošćenicah, bi imenovan upraviteljem župe u Sušnjevici. Ć. g. Andrej Ščitar ide iz Sušnjevice u Kastav. Č. g. Anzelm Zajc ide iz Munah u Jelšane. Č. g. Anton Urbanac, duh. pomoćnik u Šmarju, ide za upravitelja župe Tinjanske (kod Kopra). Čč. gg. mladomisnici J. Brezovar, M. Laginja i J. Sila idu kao duhovni pomoćnici u Lanišće, Lovran i Pazin. — Otidjoše na Sveučilišće da uče filologiju čč. gg. Skočir Agustin, bivši župe upravitelj u Tinjanu (kod Kopra) i Mandić Jakov mladomisnik. Iz ove otide u Ljubljansku biskupiju č. g. Ivan Mavrič, bivši duhov. pomoćnikom u Lovranu.

Različite viesti.

* **Imendan Nj. Vel. našega cara**, dne 4. tek. mjeseca, bio je i ovdje proslavljen svetćano po običaju.

* **Nj. Vel. naša cesarica** povratila se iz Ingleske u domovinu.

* **Hrvatsko Sveučilišće.** Dne 19. tekućega mjeseca oktobra otvara se svečano u Zagrebu Sveučilišće Franje Josipa I., komu je položio temelj prvi hrvatski sin, neumrli biskup Strossmayer. Svečanost će trajati tri dana. Za tu prigodu da se najavljuju u Zagreb silni gosti sa svih stranah Najveća čast bit će novomu Sveučilišću zastupnici mnogobrojnih evropejskih Sveučilišćah. Znanost je neutralno polje, na kojem se sastaju i bratime svi narodi svieta. Berlinsko Sveučilišće, koje jest prvo u Njemačkoj, zastupat će glasoviti učenjak i spisatelj, professor Gneist. Da se taj dan proslavi kako valja i izvan Zagreba, praznovat će hrvatski narod u svoj Kraljevini, te ići kao u blagdan na svečanu službu božju, gdje će mu župnici tumačiti znamenovanje te velike za Hrvatsku svečanosti. Tom prilikom mi odavlje već unapred vičemo: Živio Franjo Josip I., pod čijim se imenom otvara hrvatsko Sveučilišće! Živio biskup Juraj Josip Strossmayer, koji mu je položio temelj! Živio hrvatski narod, koji će se tu, uz ostalu mu braću, prvi grijati na oživljujućem suncu znanosti i prosvjete!

* **Nj. Vel. cesar** odlukom od 7. t. m. ovlašćuje bana, da ga zastupa prigodom svetčana otvaranja hrvatskoga sveučilišća.

* **Na hrvatskom sveučilišću** gosp. profesor Dr. Mesić bio je izabran Rektorom, a gosp. profesor Dr. Vojnović Prorektorom.

* **Sjevernim putnikom** na čast sastalo se ovdje u Trstu dne 12. tek. na svetčanu gostbu 150 najodličnije gospode tršćanske, medju kojimi primorski namjestnik barun Pino, tršćanski gradonačelnik Dr. D'Angeli itd. Od sjevernih putnikah bijahu prisutni vodja ekspedicije Weyprecht, oficir Orel, kapetan Lužina, mornari Palmić, Sučić, Scarpa i Katalinić. Vodja Weyprecht je u svojoj napitnici i opet pohvalio naše mornare, rekav, kad nebi ekspedicija na svojem dalekom putu bila drugo odkrila, da je odkrila uztrajnost, neumornost i stegu (disciplinu iliti red i posluh) austrijskog mornara i vojnika, što je najglavnije za svako težko poduzetje bilo po moru bilo po kopnu. Kako se čitalo, i Rieka je veoma sjajno dočekala te junake, a ni provrtna Kraljevica, kako u ničem tako ni u tom, nehtjede da bude zadnja. Lovran i Volosko priredišе takodjer svojim hrabrim sinovom, Palmiću, Letišu i Sučiću, sjajnu gostbu u pitomoj Opatiji, da se naraduju njihovu povratku i potaknu svoju mladež na slična i još slavnija djela. Sjeverni putnici bili su svi odlikovani od Nj. Vel. našega cesara tko na ovaj tko na onaj način. A na predlog gradske občine Bečke skuplja se po svoj Austriji i Ugarsko-Hrvatskoj tako zvani „Narodni dar", od kojeg će polovica pripasti zapovjednikom, da uzmognu štampati znanstvene opazke, što su jih učinili u tom dalekom svietu, a druga polovica će se razdieliti medju mornare, koji su onako uztrajno i neustrašivo stojali uz svoje zapovjednike.

* **G. Dr. Vitezić** istranski zastupnik na carev. vieću, prošao je ovud put Zagreba, gdje će prisustvovati otvaranju sveučilišća, odanle pako krenuti u Beč.

* **Grof Hohenwarth**, bivši ministar predsjednik, kako se čita, putuje sa obitelju po Dalmaciji.

* **Maria, bavarska kraljica mati**, rodjena kneginja pruska, bratučeda njemačkoga cara Vilima prestupila je ovih danah u katoličku crkvu.

* **Djevojka sama sebe na lot igra.** Neka liepa i dobro odgojena djevojka iz Pethivierskoga okružja u Francuzkoj, namislila je sama sebe na lot igrati. Izdala je naime 300 srećakah po 1000 franakah svaku, pa sebe i 300.000 fr. obeća dobitniku. Nu postavila je djevojka nekoliko preduvjetah. Neće naime prodavati srećke nego onim, kojim ona privoli, i za bolju sjegurnost porazgovorit će se pol ure sa svakim, koji želi od nje kupiti srećke. U broju godinah i kupnji srećakah nije postavila granice. Dan izigranja biti će 25. rujna u občinskom pithivijerskom uredu.

Izkaznice (Legitimationskarten)

za putovanje u Zagreb na sveučilištnu svečanost po sniženoj željezničkoj cieni mogu se dobiti i ovdje u Trstu kod odpravničtva „Naše Sloge."

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 15 Oktobra 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.23	5.23	5.23	—	5.23½	5.22½	5.23	5.23	5.23½	5.23¼	—	5.23	5.23½	5.23½	5.24	—
Napoleoni	8.78	8.80	8.80	—	8.80	8.80	8.82	8.86	8.86	8.84	—	8.85	8.84½	8.85	8.86	—
Lire Inglesko	11.03	11.05	11.03	—	11.03	11.03	11.04	11.06	11.08	11.08	—	11.08	11.09	11.09	11.08	—
Srebro prid (aggio) . .	103.75	103.75	104. -	—	103.85	103.85	104. -	104.15	104.25	104.50	—	104.65	104.65	104.65	104.50	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj ceni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Novembra 1874.** **Broj 21.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. listopada.

Dne 20. otvorilo se u Beču naše carevinsko vieće. U prvom redu bijaše mu predložen potrošak za dojduću godinu 1875. Iz ministarskoga se izvješća vidi, da će nam potrošak previsiti dohodke za dvanaest milijunah. Dakle nesmažemo toliko, koliko trošimo.

U Ugarskoj otvorio se takodjer parlamenat. I tamo se muče na svakoji način, da izravnaju potrošak i dohodak. Vele, da će u tom ministar Giczi i uspieti, al da će osiromašiti zemlju do kraja financijskim predlogom, što ga misli podnesti parlamentu. Al eno, to nije ni tamo na svojem mjestu, jer sve ide samo u korist Magjarah, a nemagjarski narodi, kakono Slovaci, nemogu imati ni za svoje novce svojih slovačkih školah, jer im jih vlada zatvara, koja bi imala dužnost uzdržati jih i njegovati.

Dne 29. otvorio se u Berlinu njemački parlamenat. Otvorio ga prestolnim govorom sam car. U tom govoru uvjerava sviet o miroljubivosti njemačkoga carstva. Al govori i o zakonu o tako zvanoj „crnoj vojski“ iliti o sveobćem oružanju, koje pretvara svu Njemačku u jednu jedinu kazarmu. To nesluti na mir, zato je i Rusija preustrojila prema Njemačkoj svoje vojničtvo, da ju nepripravnu nezateče susjed, makar bio i najbolji prijatelj. Iz Rusije se čulo, da su se doslukom cara sastali u Varšavi poljski domorodci takodjer iz same Prusije. Iz toga izvode nekoji, da car misli uzpostaviti staru poljsku kraljevinu, da mu bude slavenskoj Rusiji slavenska predstraža proti silovitoj Njemačkoj. U Berlinu pustili su Arnima na slobodu, jer da je bolan, uz jamčevinu od sto hiljada tolirah. Sad sude Kullmannu, al iz svega se vidi, da je ono luda.

U Franceskoj sve neizviestno, tako isto u Španjolskoj. Doli na turskoj granici dogodilo se koješta, što bi moglo imati svakojakih posljedicah: Turci su ubili u Podgorici više Crnogoracah, koji po običaju zemlje nebi imali ostati neosvetjeni. Austrija je s dogovorom Rusije i Njemačke i preko Turske nakana stupiti u trgovački dogovor sa kneževinama Srbijom i Rumunjskom.

Sveučilište Franje Josipa I.

Što smo svi željno želili toli u kraljevini koli izvan nje, čemu smo se svi unapred onako veselili kao ozebao suncu, o čem su već i naši otci prošlih stoljetjah svašta u pameti snovali, to je evo uspielo, prispielo i postalo živom istinom — sad imamo i mi kao svaki izobraženi narod svoje sveučilište, to jest, najviše škole u svojem materinskom jeziku u glavnom gradu hrvatskoga naroda, u krasnom i prijaznom Zagrebu!

Temelj tim školam bio je postavljen 1866. godine, kad su Hrvati svetkovali u Zagrebu tristogodišnju uspomenu našega najvećeg junaka, hrvatskog Leonide, Nikole Zrinjskoga. Tu ustade na svetčanoj gostbi slavni biskup Strossmayer i reče, da će Hrvati podignuti najljepši spomenik tomu junaku, ako povjesiv zahrdjalo oružje, pristanu uz znanost i knjigu te osnuju mladenačko nadtiecalište, hrvatsko naime sveučilište. Jer znanstvo je oružje novoga vieka, škola i knjiga vježbalište novovjekih junakah, pa i budućih braniteljah hrvatske domovine i njezinih pravah. I položi za dobar početak svojoj uzvišenoj misli pedeset hiljada forinti. Taj početak bio je blagoslovljen od Boga, jer su Strossmayerov izgled sliedili hrvatski gradovi i mnogobrojni imućni ljudi u zemlji, pa dali tko 50, tko 30, tko 10 hiljadah forinti itd. a i sami neimućni tko novčić tko dva na svakom sastanku i u svakoj prigodi, tražeć tim od sabora, da se Strossmayerova misao i želja svega naróda zakonom pribvati i oživotvori. Zakon bi učinjen i potvrdjen od cara i kralja, kad je godine 1869. sa svojom sjajnom suprugom pohodio Hrvatsku i njezin glavni grad Zagreb. Sveučilište je dakle bilo po zakonu gotovo, nije ga trebalo nego otvoriti, što se je i dogodilo brigom i nastojanjem slavnoga bana Ivana Mažuranića, koji je dne 19. tek. mjeseca obavio tu uzvišenu svetčanost u ime nj. veličanstva cara i kralja, Franje Josipa I.

Svetčanost je trajala tri ciela dana, naime 18., 19. i 20., al pravo reći započela se još subotu u večer, kad je skoro sav Zagreb s banom na čelu krenuo put željezničkog kolodvora, da tu dočeka i pozdravi biskupa Strossmayer, prispievšeg na taj narodni pir. Sutra dan u jutro bijaše dočekivanje gostiuh od strane odbora, hrvatskih pjevačkih družtvah i množine puka, kojom prilikom bjehu dočekani slovenski zastupnici, ljubljanski sokol i ostali gosti neopisivom radošću i veseljem. U gradu nigdje prozora, a da se na njem nevije hrvatska zastava, kao da pozdravlja dobrodošle goste, što vrve cio dan dubkom punimi ulicami. Na večer sviet zagrebačkog gradjanstva i nadošavših gostiuh sastade se u narodnom Teatru, gdje se prikazivala kao u slici sva prošlost hrvatskoga naroda do sutrašnjega dana. Ponedjeljak u 9 sati, da izprosi svojemu rádu blagoslov od Boga, ode sve u prvostolnu crkvu, gdje je obavljao svetčanu službu božju nadbiskup Mihalović. Težko da je ta veli-

---

PODLISTAK.

ODZIV IZAZIVU.

B. Barozzi, opisujući puljski „Divić“ u časopisu „Cosmorama pittorico“ godine 1835. br. 51, nametje si pitanje odkale mu ime „Orlando i Orlandino.“ Nenapominjuć pisca, iz koga uzimlje te naravno nevjerujuć mu, evo kako si sam odgovara: „Vojvoda Alfonso ferrarski posla Ljudevita Ariosta kao upravitelja u Cafargnanu, provinciju Appeninsku u vrieme uzburkano i pogibeljno s nedjelah bezbožnjakah, lupežah i banditah, kako piše sam u satiri na Šišmana Malaguzza. Sa razboritim i umjerenim držanjem svojim bez pomoći smrtne kazni, podje mu za rukom povratiti pokrajini mir i osnažiti ju od one kuge ljudih Od ovih velika većina pobjegne na obale Istre i Dalmacije, kao mjesto po odnošaju vremena njihovomu sastanku najprikladnije. Do ovdje povjest.“ Ovi nadošli i u Pulu, pa ga tako nazvaše.

Evo tako bi nam bilo odgovoreno na ono pitanje, koje je pisac mudro zamučao. —

Sliedimo pisca tragom njegova djela dalje. U okvir povjesti Istrije spadaju i kvarnerski otoci Krk, Cres i Lošinj. Što je bilo prije, nego li dodjosmo mi Hrvati na jug, nije nas skrb. Recimo samo, da su ti otoci došli pod gospodstvo rimsko.

„Od ovih, veli pisac, dodju pod gospodstvo bizantinsko za tim ugarsko po tom slovjensko.“

Što je tu hotio pisac da zamuči, tko nevidi?

Iz rukuh bizantinskih dodjoše otoci u ruke Ugrah ili Magjarah, a po ovih istom u ruke Slovjenah! Kada i kako si jih Ugri predobiše, ili na dar dobiše od Bizanta, mi niti naobraženi sviet neznamo. Mi znamo, da su se Ugri istom koncem IX. vieka spustili u Panoniju, a u drugoj polovici X. vieka uredili se na državnu stalno, posjednuv one prediele, u kojih i danas stanuju. Nadalje znamo, da su Hrvati već pocetkom VII. vieka iztjerali odanle Obre te zauzeli one predjele, osnovali državu, koja se je već pod konac sliedećega a početkom IX. vieka s uspjehom borila proti najsilnijim tada u Evropi Frankom. Istom tik pod konac XI. vieka uočiše prvi put Magjari hrvatsko more, a godine 1102 izabraše si Hrvati slobodno za kralja Kolomana ugarskoga, pošto se je svečano zakleo, da će štovati i siliti da se štuju „svete hrvatske pravice.“ To bi bilo vrieme, u kojem bi spadali kvarnerski otoci, putem Hrvatske u zajednicu hrvatsko-ugarsku, nipošto pod Ugarsku.

Po Ugrih, veli pisac, dodjoše otoci o ruke Slovjenske. Koji su ti Slovjeni? ako smjemo pitati.

Znamo mi, s koje strane vjetar puše. Znamo da strepite pred slavnim imenom hrvatskim; znamo, da se ga bojite kao vrag tamjana; znamo suviše, da pisac ili svojim naravskim, ili vanjskim kojim nagonom gleda kroz ovo djelce, što pod njegovim imenom izadje, da omrazi, da razprši, da uništi ime hrvatsko, koje njim svima kao da će zadati trudna posla.

To će nam medjutim još jasnije puknuti med očima sliedom ovoga djelca.

čanstveni hram bio ikad puniji, što je onoga dana. Po službi božjoj sgrne se sve što je moglo u sabornicu, koja je za taj dan nadomjestila sveučilištnu dvoranu iliti aulu. U 11 sati stupi u dvoranu ban trojedne kraljevine, pratjen od najvećih dostojanstvenikah, te kao kraljevski zastupnik uzme mjesto na prestolju, uz burno i neopisivo pozdravljenje sakupljene gospode, poslje što je bio istim uzhitom pozdravljen biskup Strossmayer, kad je nešto pred banom došao u dvoranu. A sad tko da opiše veličanstvenost onoga trenutka, kad se na temelju zakona obavljalo u pravom smislu otvaranje sveučilišta, po običaju i obredu, punu ozbiljnosti i dostojanstva? Ja neću, nego ću samo reći, da je njegova preuzvišenost ban dao prije svega pročitati pismo, kojim ga nj. veličanstvo imenuje svojim zastupnikom kod te svečanosti, pa se iza toga pokrio kalpakom u ime svojega punomoćja. Poslje toga bi pročitan saborski zakon, kojim se utemeljuje sveučilište i kraljeva potvrda toga zakona. Na to ban latinskim jezikom, kojim je i dotle govorio, proglasi svečanim glasom, da je od onog časa otvoreno u Zagrebu Sveučilište Franje Josipa I. Što je tu bilo, kako se tu nazdravljalo caru i kralju i novomu sveučilištu, to se neda opisati, pa će i ostat neopisano. Iza tog obreda namjesti ban u svojem dostojanstvu sveučilistnog rektora Mesića, rekavši mu, kako njemu i gg. profesorom, njegovim drugovom, izručuje narod hrvatski svoje najdragocienije blago, svoje sinove, a oni neka jih goje i odgoje Bogu, kralju i domovini! Na to ustane rektor Mesić i izreče podulji govor. Za tim vrstili se pozdravni govori zastupnikah stranih sveučilištah i učenih družtvah, njih šestnaest na broju te bijahu svi uzhitom primljeni, a naime pozdrav ugarskog ministra Paulera, onda rektora bolonjskog sveučilišta Policini-a, prorektora berlinskog sveučilišta Gneista, i zastupnika slovenske Matice Dra. Koste, koji je Hrvate sasvim uzhitio, rekav, da su Slovenci i Hrvati jedan narod, pa da je sveučilište Franje Josipa I. i njihovo sveučilište. Bio je burno pozdravljen i govor brata Slovaka, g. Ćulena, bivšega ravnatelja jedne razpušćene od Magjarah gimnazije slovačke u Ugarskoj, koji prozboriv o velikoj zadaći hrvatskog sveučilišća, zaključi svoj vele zanimivi govor onimi evangjelskimi besedami: „Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostrae extinguuntur!“ Ti pozdravi su se govorili u latinskom, njemačkom, talijanskom, českom, poljskom, slovenskom, slovačkom i našem hrvatsko-srbskom jeziku. I tako bi konac otvoritbenom obredu.

U tri sata sjedu pozvanici za stol na svetčanu gostbu, njih do 250, da se odmore i okriepe te razvesele uz govore i napitnice kralju, Mažuraniću, Strossmayeru, gradu Zagrebu, sveučilištu i svim stranskim zastupnikom. Na večer toga dana bijaše vas Zagreb neobično liepo razsvjetljen, a po gradu nosilo zapaljene baklje preko šeststo rukuh, pjevajuć vesele narodne pjesme, uz pratnju neizmierne množine puka. Pa dočim se u banovih dvorovih sastao cviet najodličnije gospode na večerno bavilište, to su se na drugoj strani grada veselili po djački mladi hrvatski sveučilištari sa svojimi drugovi, zastupnici stranih sveučilištah. U utornik bijaše pred podne koncert, a na večer svetčani ples u Teatru. I tim, da rečem u kratko, bio je konac svečanosti, obavljenoj kroz svo vrieme u najvećem redu, slozi i bratinskoj ljubavi.

Onih danah bilo je u Zagrebu do deset hiljada gostiub. Deset sveučilištah bilo je licem zastupano, a trideset i pet poslalo je pismeno novomu zagrebačkomu svoje čestitke. Tom prigodom prispielo je sa svih stranah domovine, carevine i vanjskih zemaljah preko četiristo brzojavnih čestitkah i pozdravah. I tudje novine pišu veoma liepo i prijazno o toj narodnoj svetkovini. Iz njihovih izviešćah se vidi, da shvaćaju svu veliku važnost zagrebačkog sveučilišta, pa iskreno čestitaju Hrvatom na dobru početku na putu napredka i prosvjete.

Nego, bratjo Hrvati! svečanost je bila i prošla, gosti su se razišli, a mi smo ostali, da pokažemo svietu, što smo kadri učiniti na znanstvenom putu, kojim smo se evo u dobar čas zapútili. Sad je red, da naša mladež, zenica oka našega, prione uz knjigu živom željom, krepkom voljom i neumornom marljivoštju. Život je ozbiljnost zato ga treba ozbiljno i upotrebiti. Samo ozbiljnim i savjestnim radom hoćemo doći k cilju, koji smo sebi postavili — i u to ime Bog pomozi!

Hrvatsko vseučilišče in Slovenci.

Kakor smo v zadnjih dveh brojih našega lista povedali, otvorjeno je bilo v Zagrebu vseučilišče in prisotni so bili tudi Slovenci in bili so srčno sprejeti. Ideja, da smo s Hrvati en narod, da moramo mi vsakako težiti, da se v bodoče, kadar bodo razmere ugodnejše, zedinimo s Hrvati, ter da za to prej narod pripravljamo, — ta je pri nas uže (jurve) dalje časa njegovana in trdno vsajena v srce vseh Slovencev, ki mislijo o bodočnosti svojega roda. Baš pri tej priliki otvora zagrebškega sveučilišča smo z veseljem opazili, da ta ideja tudi mej Hrvati vedno (uvjek) več tla pridobiva. Tudi Hrvatje izpoznavajo kakor mi, da kot mali narod ne morejo na pr. literature imeti, katera bi bila vredna vseučilišča; in velika dostojna literatura je podlaga narodne velikosti. Za to nas Hrvatje trebajo kakor mi njih. Osobito ker se Srbi tako čudno, tako nam nerazumljivo protivniški nasproti Hrvatom vedò (ponašaju), bode poslednjim sukurs (pomoć) tako žilavega in delavnega naroda, kakor je naš slovenski, sigurno ljub. Da smo mi pripravljeni s *časom* popustiti v vseh veliko-literarnih stvareh svoje narečje in poprijeti hrvatsko-srbskega, to smo uže mnogopot izrekli. Istina pak je, da predno nijsmo politično zbliženi, bode tudi jezikovo zedinjenje neizvršljivo ostalo. Pripravljati se na to pač moremo in se tudi pripravljamo. Hrvatje sami nam dajo svedočbo, da je naše pisanje od denes njim vse bolj razumljivejše, nego slovenska pisava pred desetimi leti. A še mnogo več, nego mi s peresom more storiti neposredna dotika, v katero bi prišla naša odrasla mladina z jezikom, narodom in slovstvom hrvatskim, in to na hrvatski univerzi.

Ali pa bode to mogoče? Žalibog, da nam je ves čas slavljenja veselje kalila misel, da denašnje razpolovljenje drzave v Cis- in Translajtanijo državopravno čini Hrvatsko za nas inostransko ali tujo deželo (zemlju). Kakor doktorski diplomi v Pešti dobljeni pri nas ne veljajo nič, tako bode zagrebške univerze izpit pri nas neveljaven. Peštanski doktor pri nas ne more advokat biti, tako tudi v Zagrebu izštudiranemu filozofu ne bode cislajtanska vlada pri nas profesorske službe dati hotela, niti absolviranemu juristu avskultantstva pri naših sodiščih dala. Odkar je dualizem v mo-

---

Spomenuv, da su u IX. vieku Saracini opustošili ove otoke, ovako nastavlja svoje povjedanje: „Godine 1000 budu djelomice podčinjeni (otoci) od dužda Petra Orseola republici mletačkoj, dielomice dadoše se pod pokroviteljstvo, koje se u XIV. vieku izvrže u pravo gospodstvo.“

Mi koji nismo vikli služiti se povješću u podle svrhe, već ju smatramo kao znanost, dakle svetu i nepristranu, znamo iz dobe Orseola, da je on prvi, za kralja hrv. Držislava, uzkratio godišnji danak, što ga plaćahu Hrvatom njegovi predšastnici, da jim bude slobodno ploviti hrvatskim morem. Pozvan od Zadranah, a da se Hrvatom osveti, što mu zaplenjuju brodove s neplaćena danka, dolazi Orseolo u Dalmaciju te prisili neke otoke da pripoznaju vrhovničtvo mletačko, koje je tako dugo trajalo, kako dugo je Orseolo svojimi galijami oblitao rečene otoke. Istom 1018. opet pozvani od Zadranah dolaze Mletčani na hrvatsko tlo. Vraćajuć se izpod Zadra, koga pod svoju zaštitu uzeže, prisile otoke Krk, Cres i Rab na neznatan godišnji danak. Tako se ima sa osvojenjem g. 1000 ovih hrvatskih otokah po Mletčanih. —

Desetak godinah kasnije opet izčezavaju iz otih krajevah Mletčani. Za hrv. kralja Petra Krešimira (od 1050—1074) bili su ovi i drugi hrv. otoci Dalmacije kiselo grožđje lesici u bajki za Mletčane.

Istom kasnije, kad nastane metež i borba za krunu u Hrvatskoj, vidimo, da Mletčani s uspjehom si podčinjaju po koji grad Dalmacije. Na 1103 odriče se dužda naslova „Dux Dalmatiae atque Croatiae“ te tim svakoga prava na ove predjele, i sklone Kolomana na savez proti Normanom, koje složno i protjeraše. —

U XIII. vieku su kvarnerski otoci u rukuh Frankopanskih. Da budu sa Mletčani u miru, priznadoše jih kao pokrovitelje, nu kada bi od njih Mletčani zahtjevali pomoć, izpričavali bi se, da se nemogu zamjeriti Hrvatom i obratno. Samo na taj način mogla je evasti zemlja, kojom upravljahu. Pak i sbilja vidimo, da se statuti iz te dobe izood blagog okrilja Frankopanskog nebi sramili sa slobodoumlja i čovječnosti niti našega, nek mo li moralno propaloga XIII. vieka.

Gdje se dižu muževi, kao što su slavne uspomene Frankopani, gdje se pišu hrvatski zakonici (statuti otoka Krka), gdje se još danas Bogu slava na hrv. jeziku poje, gdje je naselbina mletačka stisnuta u dva, tri gnjezdašca, kao što je Krk i Cres; tu rek bi, da nije bilo baš plodno polje proždrlomu mletačkomu lavu. —

Doba Ljudevita Vel. je za Mletčane doba Petra Krešimira. Duždo se odriče prišivenih si prenaglo naslovah, te priznaje, da na hrvatskom moru neima nikakova prava; jer je Ljudevit išao silom na sam osinjak, a nije puštao, da se ose razlete, te ga u njegovom posjedu uznemiruju. To se zgodi 1358, dakle već u drugoj polovici XIV. vieka, gdje naš pisac tvrdi, da se je pokroviteljstvo mletačko izvrglo u pravo gospodstvo. Istom kasnije se je sbilja izvrglo; nu naša nije pisati povjest, bilo nam je samo izazivu se odazvati.

U svom historičnom okviru kazuje nam dalje pisac gospodare Istrije i otokah do našega dana, gdje je dielom Cisleitanije, države Austro-ugarske.

Time završuje svoj okvir historični.

(*Sliedit će.*)

narbiji, je namreč Pešta in Zagreb za nas „ausland“. To isto velja za Dalmatince in Istrane, ki so Hrvatom po jeziku še bližji nego mi. Uže zdaj (sada) vemo (znamo) za roditelje, ki bi svoje sinove rajši v Zagreb poslali, nego v Beč ali Gradec, ali oni premislek jih bode zadrževal.

Trebalo bode torej (toga radi), da hrvatska vlada in naši slovenski kakor dalmatinski državni poslanci vse poskušajo, da se ta nedostatek odpravi, resp. da se zagrebške univerze diplomi in izpiti tudi za Slovenijo, Istro in Dalmacijo kot veljavni proglasijo. Hrvatski vladi bode gotovo na tem ležeče, da je univerza dobro obiskana torej bode sigurno vse storila, kar je v njeni moći, in Nj. veličanstvo, cesar Franc Josip, čegar ime zagrebško sveučilišče nosi, bude gotovo skrbel zanj in odpravil te zavire (zapreke) njegovega razvoja. Naši slovenski poslanci pak naj izvole sami preudariti in skleniti po kakem načinu v tej zadevi (stvari) mogó oni svojo besedo in priprošnjo založiti, da želja našega naroda v tem na javno pride in se usliši.

(Slovenski narod.)

Devetnajsti oktobra.

(Pučka pisma po Kačiću.)

Rano rani starac Radovane,
Rano rani, bilu knjigu piše
Na kolino svoga pobratima,
Milovana iz gorice crne.
U knjigi mu lipo govorio:
„Da si zdravo, sladki pobratime,
Milovane iz gorice crne,
Ako 'l jesi gdigod u životu,
Jer evo već puno godin dana,
A od tebe glasa ni spomena!
Ili ti je grlo prisušilo,
Il puknule gusle javorove,
Il uvehlo srce u junaka,
Oli plačeš svoje mlade dane,
Kad si braći pisme popivao
Od hrvatskih knezova i bana,
Kako li su vojske vojskovali
I ratove ljute dobivali,
A danas jim ni spomena nima,
Jer sinovi žensko srce nose,
O boku jim rogovilja [1]) visi
Mjesto ljute sablje dimiskinje,
Oi te ljuta smrtca prevarila?
Al ako si u životu, brajne,
Na noge se, Milovane starče!
Ti pomladi to srce junačko,
Složi žice guslam javorovim,
Pak zapivaj, što te grlo nosi,
Da te čuju hrvatske države
Do Ljubljane grada bijeloga:
Što se ono u Hrvatih sbilo,
Što su oni bubnji i svirale,
Što su one puške i topovi,
Što su oni Zagrebom kresovi,
Što je onaj vrisak do nebesa,
Što je ona vojska mladanačka
Po Zagrebu i okolo njega?
Ili krune za kraljestvo kralja,
Il pobiše dušmanina [2]) ljuta,
Ili gredu na Bosnu ponosnu
Da sestruje toj krvavoj Liki?“

Kad Milovan bilu knjigu primi,
Od radosti britke suze roni,
Britke suze plača staračkoga;
Pak Milovan staro srce mladi,
Pak Milovan nove gusle hvata
Te pridesi žice i tetivu
I zaori što ga grlo nosi:
„Radovane, moja željo živa,
Što virova da sam poginuo,
Ta neznaš li, da od Boga nadješ,
Dokle bude jada i nevolje,
Dokle bude dike i veselja
Po hrvatskih starih banovinah,
Da će živit starče Milovane
I junačke pisme izvoditi?
Pak da neznaš, crn ti obraz bio,
Čemu ona vojska mladenačka,
Čemu oni gosti odabrani,
Čemu oni bubnji i svirale,
Čemu oni Zagrebom kresovi,
Čemu one puške i topovi,
Što li se je u Hrvatih sbilo
Sred Zagreba grada bijeloga?
Niti krune za kraljestvo kralja,
Nit pobiše dušmanina ljuta,
Niti idu na Bosnu ponosnu.
Da sestruje toj krvavoj Liki;
Već da čuješ, pobratime dragi,
Dodjoše nam umjetnice vile
Sred Zagreba korak uhvatiše,
Učiti će umjeći Hrvate —
Jedna nosi od pravice miru,
Kazivat će pravdu i pravicu;
Druga znabe čare svakojake,
Učiti će tanke mudrolije;
Treća nosi trave vidarice,
Vidati će rane u junaka;
A četvrta vedro nebo kaže,
Vedro nebo pak tu crnu zemlju,
Učiti će božje namišljaje,
Kazivat će što priroda snuje,
Kako kupi a kako rastavlja;
I još druge vile planinkinje,
Što jih posla Kraljeviću Marko,
Jer već nije na sablji junaka,
Da pouče hrvatske sinove,
Kako li će krunu sačuvati,
Kako li će dušmane pobiti,
Kako li će Bosnu pridobiti,
Da se sljube braća jednokrvna,
Da se slože hrvatske države.
Zato oni Zagrebom kresovi,
Zato oni bubnji i svirale,
Zato one puške i topovi
Šenluk [3]) čine hrvatska gospoda,
Šenluk čine, rujno vince piju,
Izvadjaju igre svakojake
I igraju kola divojačka.
U sboru su zemlje gospodari,
I biskupi rimskoga pastira
I vladike crkve pravoslavne
I velika mladenačka vojska,
Što će dvorit planinkinje vile;
U sboru su Nimci i Ugarci,
Iz Talije gosti poštovani,
A i mnogo slovinske gospode,
Što dojdoše pozdravit nam vile
I viditi Zagreb grade bili
Za ovoga dana gospodskoga.
Ali slušaj, starče Radovane,
Kada bilo noći u ponoći,
Umukoše bubnji i svirale
I junačke glasne davorije,
Ja izšetah niz to polje ravno,
Prema Savi, vodi valovitoj,
I vidih ti čudo nevidjeno:
Na vedru se nebo prolomilo,
U njem kleče naši mučenici,
Berislavi, Zrinski, Frankopani
I množina inijeh junaka,
Što umreše zemlji za slobodu,
A čelo njih ponosna banica,
Katarina ona žena divna,
I svi sklone prekrstiše ruke
Te se mole Bogu velikomu:
Da nam dilo dobre sriće bude,
Da uspiju vile umjetnice
Naučiti tajinstvena čuda
I mudrice knjige starostavne
I obranit zmožnu kraljevinu,
Njoj na čelu kralja gospodina.—
Još se divna nenagledah čuda,
Zatvori se ono vedro nebo —
I bi nojca danu na uranka,
Kad će sinut sa iztoka sunce.“

[1]) preslica — [2]) neprijatelja — [3]) veselje.

Franina i Jurina.

Fr. Kamo to, Jurino!

Ju. Prodal sam vino, pak grem iskat meštre.

Fr. Ča misliš, ča zidat?

Ju. Popravit ću malo kuću, da ju bude lepše videt — da istinu rečem, već se i meni istomu gnjusi.

Fr. Hvala Bogu, da si već jedanput i ti k pameti prišal!

Ju. A ča ćeš! već sam skusil sve na ovom svetu — i gospodi za duge sto po sto plaćat, i igrevat i pijančevat i stradat itd.; a sad sam spoznal, da je špar za kmeta najbolja letina i najpametnije gospodarstvo!

Fr. Borme imaš pravo!

Dopisi.

Iz dolnje Istre.

Tada, kad bihu po dolnjoj Istri razvržena občinska poglavarstva iliti podestarije, po svih skorom selih, izvan nekojih, kako Kanfanaru, Žminju i Barbanu, gdi su još ostale, složile su se s gradi, ili pod nje metnule, kao pod Pulu, Vodnjan, Pazin i Labinj. U tih, kako se u obće zna, ljudstvo je posve talijansko. A u selih su bez razlike Slavljani po rodu, govoru, običajih i odići. Zvadem nekoja sela, kako Sanvičenti, Žminj i jošter nekoja ter nekoja, imadu kadi ter kadi Krnjelinah, i med timi kakova preobučenca, i to je sve. Slavjan Istrijanski uzdrža čisto sve svoje narodne i domaće stvari, što mu jih njegovi stariji ostaviše, kao jezik, navadbe i obuću, jer on govori: „Nosi postolac kako i tvoji otac!“ Takodjer i vjeru kršćansku, neoskvrnjenu uzdržaše, izvan što su otrovali kadi ter kadi Šarenjaci, preobučenici, koji su došli iz soldačtva, i nekoji Krnjeli, koji nose bradu po prčju, hodeći po stopah poznatoga staroga prčine, ostalo pako, hvala Bogu, je još čisto.

Namjera rečenog sjedinjenja bila je, kako što se je tad na sva usta govorilo, da postane jedno stado i jedan pastir. Neg borme Slavljan Istrijanski je tvrd, ljubi domaći govor, navade, i obuću, on neće da jih pusti „mi ćemo po našu“, pravi. Što je pak imanja, on je strpljiv, pusti si ga oteti, kao vuk lov iz ustih od lisice šegave. Neg ako oči otvori i počne poznavati, tad nemeći s njim bite, jer će ti zadnji zub pokazati.

Posle onoga sdruženja, sela su po dolnjoj Istriji tako zapuščena po sve, a osobito što je načinbe putevah i škole, da već biti nemože. Gotovo se može reći, kako isti zapust il nemarnost svedoče, da javno dobro gospodara ovdi nema.

Mili Bože! ako ideš po naših putih izvan čest, bilo ljeti bilo zimi, treba ti imati sto očiuh da na sve paziš, i tad neznadeš kadi ćeš položiti nogu, hoćeš li u vodu, ili u blato, ili na leticu, i hoćeš li, ako je plot blizu, čuvati kapu na glavi, da ti ju ne odnije drača il kupina, il da ti oči, ili uši, il lice neogrebe; il ćeš opet čuvati kuret, ili gaće, da ti jih nerazdrpa, i tak ti se sgodi, da ili okaljan ili razdrpan kući dodješ, il pak jedno i drugo.

Po selih zimi od blata i kaljužah po putih, a batah pred kućami nemože se postupati, ako je pak vrieme južno, moraš rad smrdeža nos zatikati. Zašto se pa to nepopravlja i čisti ili za plaću il na rabotu? a da borme! nekoji prave, da zato plaćaju adicionale, ter da sbog toga nemože il nesmi im zapoviedati robotu, a po svom hotenju, neće da idju, kao da bi tobože drugomu, a ne sebi napravljili; dakle šta će im? Zašto se pak nečini popraviti za plaću? Kažu da je treba prvo po gradih načinjati. Didu, *i schiavi sono avezzi*, trpiti i živiti u smradu i nenačimbi, jer kadi ter kadi u nekojih mjestih, po leti piju i vodu, gde im se krmak kupa. Onda rekoh prije istinu živu, da javno dobro ili imanje skupno med nami siromaškimi skrbnika nima!

A škole su se skorom zatrle po selih, potle su ih oteli izpod oblasti redovničtva. Ako bi kô rekao da je to laž, nek stane brojiti sela počamši od Promontura najdolnjega, pa nek ide gore tja do

Žminja: koliko će ih naći s učitelji? Na prste bi jih pobrojio! Ter sad popi po selih nemogu učiti kao i prvo. A što Šarenjaci o tom mniju? Kada su nekoja sela molbeno pitala, kad nemogu imati školu s učiteljem, da bi naredili, da im pop uči djetcu. Znate li sta su im odgovorili? *„Dall' istruzione di un prete non si verrebbe a trarre alcun frutto."* Razumite li? Dakle vole, da nitko neuči, nego da uči pop. Zašto? Zato da djetca ostanu tupa i neotesana. Tako tupa i neotesana mogu lahko premitati na koju stran hoće, onda vele *„è uno schiavo"* i kad ovo reku, dokažu sve što nezna sebe istog i svoju korist.

O cvati i plodu.

(Prevadja Aifred Orešković.)

IV. Vjetar i cvati.

Zrak igra u naravi veliku i moćnu ulogu. U zraku sve živi, u zraku svega nestaje. On nosi zametke života i zametke smrti u sebi te je tako put od smrti k životu i od života k smrti. Nedopire li zrak do živućeg bića, tad ono pretrne; nedopire li zrak do mrtvog bića, tad se isto okameni. Gdje pako zrak slobodno djeluje, ondje uzdržuje djelatnost života te čini, da umrlo iztruhne, da uzmogne od njegovih djelovah opet nov život postati.

Ništa manje nego sam zrak, važno je i njegovo gibanje, strujanje zraka — vjetar naime. On obavlja u naravi službe, koje oko nemože vidjeti, već izpitujući duh samo slutiti. Vjetar donaša toplinu i vlagu od mjesta do mjesta; vjetar izjednačuje opreke na vasionom svietu. Vjetar razpršuje naš dah, koga izdišemo, da se nebi okužio zrak te donosi friške, zračne struje, da ne udišemo opet ono, što smo izdisali. Vjetar donosi zrak, kog smo izdahnuli i koji bi bio otrov po ljude i životinje bilinam, koje upravo od tog zraka uspjevaju. Vjetar nosi sa sobom zrak, koga biline izdišu te mieša njegove sastojine, da uzmognu čovjek i životinja imati novi dah. Bez vjetra bi se čovjek i životinja u svom vlastitom parokrugu (atmosferi) udušili; bez vjetra poginula bi bilina; bez vjetra bi velike rieke, rieke i vrela presahnula; bez vjetra bi se more pokvarilo te bi po cielom svietu vladala smrt.

Pak u svojoj velikoj, blagoslovljenoj djelatnosti na velikom svietu ne zaboravlja vjetar ni na malenu cvat, koja na njegovu pomoć čeka; jer vjetar drma stablî drvećah i stablikami travah te jih budi od tihog, biljevnog sna; pak kad vjetar u tihoj, svibanjskoj noći nadodje, potresu se cvati stabalah te puštaju, da se razpukne pokrivalo dozrielih prašnicah, a oplodjujući prašak cvati se razsiplje, da uzmogne brzo do pestića doći, ako je blizu ili da ga vjetar sa sobom ponese, ako neima nikakove ženske cvati, koja prima pelud. Pa vjetar i taj maleni posao točno ovršava. Na svom putovanju po zemlji uzima on od bilinah, koje imadu samo muške cvati pelud u svoje okrilje, nosi ju na daleko i široko te razsiplje na sve krajeve. Pak buduć su prašci jako lahki, a vjetar jako silan to on nosi mnogo miliunah ovakovih prašakah na svojih moćnih krilih, siplje jih po svuda na zemlji te tako dospiju prašci takodjer do onakovih bilinah, koje imaju djevičanske cvati te čekaju na prosivca, da izlije vrhu njih materinski blagoslov.

Pa taj materinski blagoslov neuzmanjka. Vjetar preuzimlje taj pošao svatbenih podvozah (Hochzeits-Equipagen) te se vozi sa zaručnikom ma bilo i preko mora k čekajućoj zaručnici. Reci, mili čitatelju, hoćes li se još srditi na vjetar, radi kog te u tamnoj noći hvata zima, kad promisliš, da ne brzâ uzalud i da imade obaviti mnogo velikih posalah na ovoj zemlji, pak da u neizmjerno velikom poslu izkazuje usluge tim, što putuje od cvati do cvati te prouzrokuje ženitbe, kojih nebi bez njega skoro sasvim biti moglo.

Jest veliki su putevi, koje vjetar u tu svrhu poduzimlje. U bilinskom vrtu u Berlinu nalazi se bilina sa ženskom cvati, koje (biline) se muž nalazi samo u Americi, pak i k toj djevičanskoj cvati donaša vjetar svake godine zaručnika te presadjuje ovdje rod, koga je samo čovječji izpitujući duh, da zadovolji svojoj znatiželjnosti, iz dalekog kraja amo donio.

Tako je dakle vjetar sjajni svatbeni naručevnik, koji izpolsuje mnoge ženitbe.

Nu i vjetar imade u tom poslu nekoliko natjecateljah, koji mu se u posao miešaju i ove hoćemo odmah učiti poznavati.

Različite viesti.

* **Nj. visost nadvojvoda Ranieri,** proputovao je prošlih danah ovud na Pazin, da pregleda tamošnje domobrance, odkud je krenuo u Dalmaciju.

* **Namjestnik, barun Pino,** odišao je u Beč, da kao zastupnik siede na svoje mjesto u carevinskom vieću.

* **Zagrebačko i pražko sveučilište.** Dne 19. oktobra je gosp. Höfler, profesor poviesti na pražkom sveučilištu, kako čitamo u jednom Primorčevu dopisu iz Praga, počeo svoje predavanje ovimi riečmi: „Gospodo! prije nego predjemo na predmet, valja nam se sietiti jedne okolnosti, koja je uzko skopčana s današnjim danom i s pražkim sveučilištem. Danas se otvara jedno novo sveučilište. Otvaraju ga Hrvati u svojoj sredini u Zagrebu. Kolika je to dobrobit po Hrvate, uvidite lahko, ako svatko za se odgovori na pitanje: što bi bilo od Češke da nije pražke univerze (sveučilišta)? Mi nemožemo Hrvatom nego čestitati na tom koraku! Dao Bog, bio na dobrobit toga maloga al slavnoga naroda na jugu našega carstva! Sveučilište pražko ima se tomu tim veće radovati, što je odgojilo jur mnogo sinovah toga naroda! Prvi rektor novog sveučilišta, njegova velemožnost M. Mesić, znameniti historik hrvatski, djak je ovog sveučilišta! Ponosim se, što bijaše on moj djak, moj marljivi djak, kao što bijahu marljivi svi Hrvati, koji su za mene učili!" — Liepa je ovo čestitka sveučilištu zagrebačkomu, liepa pohvala njegovu velemožnomu Rektoru i liepa svjedočba djakom Hrvatom od profesora Niemca, koji se nikomu rado neklanjaju. Dao Bog, proslavili se djaci Hrvati i u svojem domu, pa uz sebe digli na glas i svoje domaće sveučilište!

* **U kranjskomu saboru** podpisaše svi narodni slovenski zastupnici, izuzam Dra. Razlaga upit na vladu glede ponjemčivanja školah. Vlada, vele narodni zastupnici, ide dvojakim putem u ponjemčivanju škole; povredom ustava znala si je u zemaljskom školskom vieću stvoriti počudnu većinu, koja joj pomaže u germanizovanju srednjih i pučkih školah. Drugim sredstvom iztiskuje iz Ljubljane u druge krajeve sve činovnike u brzojavnom i poštarskom uredu. Njemački zastupnici pratili su čitanje upita nepovladajućim podsmiehivanjem.

* **Kuće za uboge obitelji.** Dne 19. oktobra otvorilo se u Gradcu više kućah, pod imenom Franje Josipa I., za one uboge obitelji, koje nemogu smagati stanarine, i to milostinjom, što ju je novčić po novčić sakupilo družtvo gradačkih gospodjah, medju kojimi nam je milo spomenuti i vrlu gospodju Kopecku, rodjenu Štrpinku iz Pazina. Dao Bog ugledale se gospodje i po naših gradovih u takove liepi i dični izglede kršćanske ljubavi.

* **G. Edmhund Kovačić** povodom otvorenja hrv. sveučilišta Franje Josip I. poslao je svotu od 300 for. s namjerom, da se od toga tečajem trijuh godinah daje podpora po 100 for. jednom čestitu slušatelju filozofskoga fakulteta.

☞ Molimo naše p. n. predbrojnike, koji nam predplatu duguju, da nam ju izvole poslati što prije, jer nam treba za tiskarinu.

☞ Današnjemu broju je dodan prilog o „Slaviji", uzajemno osiguratelinoj banki u Pragu, koju mi i ovom prilikom preporučujemo što toplije našim čitateljem.

Tečak Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Oktobra 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.24½	5.23	5.23	—	5.23	5.23	5.22½	5.22	5.22½	5.22	—	5.22	5.22½	5.22½	—	—
Napoleoni	8.89	8.88½	8.88	—	8.90	8.90	8.87½	8.88	8.88½	8.89	—	8.89½	8.95½	8.91½	—	—
Lire Inglesko	11.11	11.13	11.13	—	—	—	—	—	11.16	11.16	—		—	—	—	—
Srebro prid (aggio) . .	104.50	104.35	104.25	—	104.25	104.35	104.25	104.25	104.50	104.50	—	104.50	105.—	105.—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati

„S L A V I J A“

uzajemno osjeguravateljna banka u Pragu.

Kratak izvadak

iz

računskih zaključaka i poslovnih izviešća za godinu 1873.*)

Odsjek I.— II. Osjeguranje glavnica i prihodâ za života i poslie smrti.

Broj učestnika 16.121. — Osjegurana svota fr. 8,261.503·—. Zaklade za pričuvu i jamstvo fr. 363.645·90 nvč. — Pričuva dobitaka fr. 148.509·06 n. — Razdjelak učestnikom od godine 1869. 48% pripadajućih na godinu 1874 premija. — Plaćene i viseće štete za 1873. fr. 28.299·89 nvč.

Odsjek III. Uzajemne baštinske zadruge.

Broj učestnika 17.162. — Upisana glavnica fr. 7,281.536·50 n. — Imovina (pričuva) uključno 4% kamate fr. 856.242 75 n. — Pričuva dobitaka fr. 56.177·13 n.

Vjeresijske zadruge.

I. Vjeresijska zadruga. Zajmovi za jamčevine državnim, občinskim i sukromnim činovnikom, koji se barem sa 1000 f. glavnice osiguraše kod „Slavije“ za slučaj smrti.

Broj učestnika 191. — Svota zajmova fr. 82.806.—. — Pričuva fr. 1.275·65 nvč. — Prijavljeni gubitci na jamčevinah fr. 656.—

2. Vjeresijska zadruga. Zajmovi i predujmovi učestnikom II. odsjeka, koji se barem sa 500 fr. osjeguraše kod banke „Slavije“ za slučaj smrti. Broj učestnika 288. — Svota zajmova fr. 169.670. — Pričuva fr. 1.967·59 n. — Nikakovi gubitci, jer se nesravnani zaživotni prinosi od fr. 5.674·14 n. odnosno fr. 1.848·72 n. pokriše životnimi sjegurnicami (policami), dobljenimi iz pričuvne zaklade.

O primanju u vjeresijske zadruge odlučuju njezini odbornici i upravno vieće.

Odsjek IV. Osjeguranje proti požarnim štetam.

Broj sjegurnica 84.516. — Osjegurana glavnica 69,113.290.—. — Premije za 1873 fr. 122.114·20 n. — Pričuva u plaćenih premijah fr. 225.872·42 n., u prihvaćenih premijah fr. 630.417·79 n. — Vanredne pričuve fr. 24.302·32 n. Plaćene i viseće štete uz troškove za 1873. fr. 253.540·81 n.

Od postanka odsjeka IV. (1870. do uključivo 1873.) podielilo se 50 občina vatrogasnimi spravami i to sve štrealjkami o četiri kolesa u vriednosti po fr. 500.

Sveza mlinarska u odsjeku IV. Broj učestnika 1327. Osjegurana glavnica fr. 6.235.710.- Pričuva 120.367·97 n. Plaćene požarne odštete u godinah 1070—73. fr. 91.293·57 n.

Odsjek V. Osjeguranje proti štetam od tuče.

Broj učestnika godine 1873. 13.415. — Osjegurana glavnica fr. 15.059.400.— Premije 266.487·38 n. — Pričuva fr. 25.136.59 n. — Plaćene i viseće štete uz troškove za 1873. fr. 291.792·31 n.

U prvoj petgodišnjoj dobi platila banka „Slavija“ odšteta u iznosu fr. 1.012.739.72 n. Zaklade za pričuvu i jamstvo iznose fr. 1,550.986·98 n., u koje se nebroje prihvatom zajamčene premije u požarnom odsjeku iznosećе fr. 630.417 79 n.; imovina banke dostigne po priključenom potankom izkazu na konci prošle godine do fr. 1.235.379.04 n. neglededeć na zaostale kod članova i raznih bankinih organa tražbine iznosom fr. 331.257·12 n.

Uzajmljene gotovine 46orici predujmovnica iznose od 25. lipnja 1874. fr. 449.114·72 n.

*) Na zahtjev šilje ravnateljstvo obširno poslovno izviešće uiedno s potanjim računskim zaključkom bezplatno.

Obći pregled računâ o gubitcih i dobitcih g. 1873.,

sastavljen na temelju posebnih računa o gubitcih i dobitcih pojedinih odsieka banke „Slavije."

(Odsjek I. II. III.: Zaživotno osiguranje. — Odsjek IV. Požarno osiguranje. — Odsjek V. Osiguranje od tuče.)

DATI

		fr.	nv	fr.	nv
Prenos zaklada i pričuva od godine 1872.:					
Dospjele neplaćene premije odsjeka I—II.		19,428	94		
Pričuva premija uzvratna osiguranja odsjeka II.		6,229	42		
„ „ „ „ „ IV.		242,764	11		
Pričuva odšteta od uzvratna osig. na viseće škode. Odsj. IV.		3,095	—		
Tražbine iz odsjeka III.		7,938	60	279,456	07
Izpravljene premije i uložci odsjek I—III.		57,424	62		
„ IV.		117,960	37		
„ V.		9,578	54	184,963	53
Izpravljene nuzpristojbe odsjek I—III.		1,754	25		
„ IV.		1,757	53		
„ V.		470	53	3,982	31
Uzvratna osiguranja odsjek II.		6,967	83		
„ IV.		220,171	26		
„ V.		57,567	40	284,706	49
Priekupnja sjegurnica banke „Slavije" Odsjek I—II.				879	52
Štete: plaćene u odsjeku I—II.	f. 25,099.89				
„ „ IV.	„ 222,771.63				
„ „ V.	„ 188,795.67	436,667	19	-	
Izvidni troškovi i nagrade vatrogascem u odsj. IV.	f. 7,720.01				
„ V.	„ 12,027.77	19,747	78		
Pričuva visećih šteta odsjek II.	f. 3,200.—				
„ „ „ „ IV.	„ 24,021.40				
„ „ „ „ V.	„ 968.87	28,190	27		
				484,605	24
Upravni izdatci, plaće, stanarina činovnikom banke „Slavije", tantième, nagrade, uvrstbina, poštarina, putni troškovi, biljegovina, najamnina, liječničke nagrade, dohodarina banke i činovnikâ, provizije, remuneracije revisorom itd. Odsjek I—II.		66,464	47		
„ IV.		45,590	25		
„ V.		48.638	70	160,693	42
Odpisivanja od utemeljiteljnih i ustrojnih troškova, tiskanica, knjižnica, našastara, statistika, napisa agenturam, i od dvojbenih i neutjerivih tražbina odsjek I—II.		22,710	51		
„ IV.		74,044	90		
„ V.		4,905	65	101,661	06
Pričuve i zaklade za 1874. i sliedeće godine:					
Pričuva premija odsjeka I.	f. 14,864.22				
„ „ „ II.	„ 305,353.14				
„ „ „ III.	„ 856.242.75				
„ „ „ IV.	„ 856,290.21	2,032,750	32		
Vanredna pričuva odsjeka III.	f. 56,177.12				
„ „ „ IV.	„ 8,749.40				
„ „ „ V.	„ 8,425.21	73,351	74		
Jamčevna zaklada odsjeka I—II.	f. 43,428.54				
„ „ „ IV.	„ 15,162.79				
„ „ „ V.	„ 16,711.38	75,302	71		
Dospjele neplaćene premije uzvratna osiguranja odsjeka II.		1,226	84		
Pričuva na upravne izdatke odsjek III.		20.000	—		
Prinos u mirovinsku zakladu za 1873.:					
u odsjeku I—II.	f. 803.18				
„ IV.	„ 1,347.20				
„ V.	„ 207.82	2.358	20		
Dobitak godine 1873. u odsjeku I—II.	f. 12,208.41				
„ IV.	„ 15,609.37				
„ V.	„ 1,679.04	29,496	82	2,234.486	63
				3,735,434	27

IMATI

		fr.	nv	fr.	nv
Prenos zaklada i pričuva od g. 1872:					
Pričuva premija odsjeka I—II.	f. 231,967.72				
„ „ „ III.	„ 584,416.16	816,383	88		
„ „ „ IV.		738,470	50		
Vanredna pričuva odsjeka IV.		4,721	04		
„ „ „ V.		7,531	36		
Jamčevna zaklada odsjeka I—II.		38,823	50		
„ „ „ IV.		8,668	15		
„ „ „ V.		14,454	17		
Dospjele neplaćene premije uzvratna osiguranja odsjeka I—II.		1,112	58		
Pričuva visećih šteta u odsjeku II.		5,850	—		
„ „ „ „ IV.		17,940	—		
Pričuva upravnih troškova odsjeka III.		20,800	—		
Ostatak dobitka od godine 1872. odsjeka V.		3,635	09	1,678,390	27
Premije i uložci odsjeka I—III.		571,321	29		
„ IV.		670,470	22		
„ V.		266,487	38	1,508,278	89
Nuzpristojbe odsjeka I—III.		14,482	54		
„ IV.		18,264	55		
„ V.		12,898	96	45,646	05
Ristorni odsjeka II.		1,392	35		
„ IV.		60,501	44		
„ V.		2,511	07	64,404	86
Odštete uzvratnih osiguratelja na plaćene štete odsjeka IV.	f. 57,548.37				
„ „ „ „ V.	„ 38,795.38	96,343	75		
„ izvidne troškove odsjeka IV.	„ 2,654.72				
„ „ „ „ V.	„ 2,041.08	4,695	80		
„ viseće štete „ IV.		3,971	75	105,011	30
Dobitak kamatni i razne pristojbe odsjeka I—III.		21,705	94		
„ V.		1,545	13		
		23,251	07		
od toga: gubitak kamatni odsjeka IV.		1,065	45	22,185	62
Propali zadavci odsjek I—III. i V.				1,028	04
Dobit na pridu u odsjeku I—II. i V.				105	52
Dospjele neplaćene premije odsjeka I—II.				23,621	28
Pričuva premija uzvratna osiguranja za g. 1874. i sliedeće god.: odsjeka II.		9,105	30		
„ IV.		274,910	14	284,015	44
Tražbine iz odsjeka III.				2,747	—
				3,735,434	27

Sravnjeno i suglasno pronadjeno sa računi o gubitcih i dobitcih.

M. Pokorny, revisor. *Fr. Ctiboř*, revisor. *J. Otto*, revisor.

Ant. Mlczoch, glavni knjigovodja.

Obća bilansa za 31. prosinca 1873.

DATI — *sastavljena na temelju posebnih bilansa svih odsieka banke „SLAVIJE.“* — **IMATI**

	fr.	nv.	fr.	nv.
Jamstvo utemeljiteljâ odsjeka IV.	3,420	—		
„ „ „ V.	19,414	26	22,834	26
Gotovine središnje blagajne „Slavije“ Odsjek I—III. fr. 67,902.88				
„ IV. „ 7,611.86				
„ V. „ 317.06	75,831	80		
Gotovine uložene: kod obrtne banke za Češku i Moravsku u Pragu odsjek I—III. fr. 16,804.22				
„ V. „ 226.78	17,031	00		
kod češke pučke banke u Pragu odsjek I—III. fr. 6,766.93				
IV. „ 12,900.74				
„ V. „ 29.79	19,697	46		
kod 20 predujmovnica u Češkoj i Moravskoj Odsjek I—III. fr. 231,610.24				
IV. „ 1,164.43				
„ V. „ 1,339.90	234,114	57	346,674	83
Vriednostni papiri, predujmovi i zajmovi:				
razni vriednostni papiri po tečaju za $^{31}/_{12}$ 1873 Odsjek I—III. fr. 235,383.67				
„ IV. „ 9,720.46				
„ V. „ 4,262.52	249,366	65		
Eskomptovane mjenice odsjek III.	111,127	78		
Zajmovi na nekretnine odsjek III.	15,000	—		
Zajmovi na vriednostne papire odsjek III.	51,203	86		
„ I. vjeresijskoj zadruzi odsjek III.	71,647	06		
„ II. „ „ odsjek III.	152,269	20		
„ na sjegurnice odsjek I—III.	3,299	28		
Jamčevina za najamninu glavnomu zastupničtvu u Brnu odsjek I—III.	617	75	654,531	58
Nepokretnina br. 978—II. Plateži do $^{31}/_{12}$ 1873. Odsjek I—III.			234,790	38
Našastar: Uredsko pokućtvo, tiskanice, knjižnica, napisi agentura, katastralni zemljokazi i statistički materijal. Odsjek I—III.	10,464	70		
„ IV.	12,908	58		
„ V.	2,121	58	25,494	86
Utemeljiteljni i ustrojni troškovi i nagrada za dobavu odsj. I—III.	59,123	15		
„ IV.	30,567	27		
„ V.	358	34	90,048	76
Zaostale tražbine:				
kod glavnih zastupničtva. Odsjek I—III. fr. 54,497.94				
„ IV. „ 135,200.83				
„ V. „ 31,681.59	221,380	36		
kod podčinjenih zastup. ravnateljstva. Odsj. I—III. f. 51,171.10				
„ IV. „ 24,155.61				
„ V. „ 4,079.55	79,406	26		
kod zavodâ za uzvratno osjegurnje. Odsj. I—III. f. 162.96				
„ IV. „ 50,988.88				
„ V. „ 1.79	51,153	63		
kod raznih. Odsjek I—III. f. 57,041.18				
„ IV. „ 4,330.28				
„ IV. na mjenice „ 4,295.69				
„ V. „ 1,599.03	67,266	18		
kod učestnikâ odsjeka III. za neizplaćeno upravno poslovanje	2,747	—		
kod učestnikâ I. vjeresijske zadrage za neizplaćene zaživotne prinose	2,752	92		
„ „ II. „ „ za neizplaćene zaživotne prinose	5,674	14		
kod učestnikâ odsjeka IV., razreda 4. a)	3,371	54	433,752	03
Premijske mjenice odsjeka IV.			630,417	79
Dospjele neplaćene premije odsjeka I—II.			23,621	28
Pričuva odšteta od uzvrat. osjeg. na viseće štete odsjeka IV.			3,971	75
Pričuva premija uzvratna osjeguravanja odsjek II.	9,105	30		
„ IV.	274,910	14	284,015	44
			2,750,152	96

	fr.	nv.	fr.	nv.
Utemeljiteljna zaklada odsjeka I—III. povraćena.				
„ IV. ostatak.	5,400	—		
„ V.	24,600	—	30,000	—
Imovina: zavodâ za uzvratno osjeguranje odsjek I—II. f. 849.73				
razna „ IV. „ 55,558.31				
„ V. „ 12,037.82	68,445	86		
odsjek I—II. f. 5,154.65				
„ IV. „ 24,720.81				
„ V. „ 802.05	30,677	51	99,123	37
Jamčevine činovnikâ i zastupnikâ banke „Slavije“ odsjek I—II.			1,112	13
Zadavci na odgodjene osjeg. prijave odsjek I—III.			412	77
Premijske mjenice uzvratna osjeguravanja odsjek IV.			196,274	31
Pričuve za 1874 i sliedeće godine:				
Pričuva premija odsjeka I—II. f. 320,217.36				
Pričuva uložaka s kamatami odsjek III. „ 856,242.75				
Pričuva premija odsjeka IV. „ 856,290.21	2,032,750	32		
Vanredna pričuva dohodaka odsjeka III. f. 56.177.13				
„ „ odsjeka IV. „ 8,749.40				
Pričuva premija odsjeka V. „ 8,425.21	73,351	74		
Jamčevna zaklada odsjeka I—II. f. 43,428.54				
„ „ „ IV. „ 15,552.92				
„ „ „ V. „ 16,711.38	75,692	84		
Dospjele neplaćene premije uzvrat. osjeg. odsjek I—II.	1,226	84		
Pričuva na upravne troškove odsjeka III.	20,000	—		
Jamčevna zaklada I. vjeresijske zaklade (I—III.)	1,275	65		
„ „ II. „ „ „	572	48		
Pričuva visećih šteta odsjek II. f. 3,200.—				
„ na vanredne štete odsjek II. „ 3,382.81				
„ visećih šteta odsjek IV. „ 24,021.40				
„ „ „ „ V. „ 968.87	31,573	08		
Mirovinska zaklada (obća odsjeka I.—V.) f. 12,219.84				
„ „ (Prinosi za 1874. Odsj. I—III.) „ 803.18				
„ „ „ „ „ IV. „ 1,347.20				
„ „ „ „ „ V. „ 207.82	14,578	04		
Pričuva dobitaka: Odsjek I—II. za 1869—73. f. 148,509.06				
„ „ „ IV. ostatak od 1870-72. „ 6,667.95				
„ „ „ „ od g. 1873. „ 15,353.34				
„ „ „ V. „ „ „ „ 1,679.04	172,209	39	2,423,230	38
			2,750,152	96

S pojedinimi bilansami sravnjeno i suglasno pronadjeno.

M. Pokorny, revisor. — *Fr. Ctibor*, revisor. — *J. Otto*, revisor. — *Ant. Mlczoch*, glavni knjigovodja.

Izkaz imetka uzajemne osjeguravateljne banke „Slavije“ u Pragu

za 31. prosinca 1873.

Količina	Stvar	Odsjek	Tečaj 31. prosinca 1873.	Vriednost			
	A. Vriednostni papiri.						
	Založni listovi hypothekarne banke za kraljevinu Češku	I—III.	86	167,786	—		
32	Dionice česko-moravsko obrtne banke	„	79	2.528	—		
50	Dionica gospodarske vjeresijske banke	„	131½	6.575	—		
30	„ I. česko-moravske tvornice strojeva	„	75	2.250	—		
1000	„ I. česko-moravske obće uzvrat. osjeguravateljne banke	„	40	35.294	12		
	„ I. „ „ „ „	IV.		4,705	88		
39	Državnih zadužnica od g. 1860 po fr. 500	I—III.		10,954	15		
	„ „ „ „ „ „ „ „	IV.	103¾	5,014	58		
30	„ „ „ „ „ „ „ „	V.		4.262	52		
	Dionica šestero česko-mor. sladornica	I—III.		6,500	—		
	Naručbe repe	„		3,496	40	249,366	65
	B. Gotovine.						
	U predujmovnici u Benešovu	I—III.		10,000	—		
	„ „ u Karlínu	„		7,379	55		
	„ „ „ „	IV.		144	93		
	„ „ „ „	V.		190	58		
	„ „ „ Klatovih	I—III.		6,000	—		
	„ „ „ Libnju	„		5,000	—		
	„ „ „ Lešu	„		1,500	—		
	„ „ „ Olomucu	„		6,864	32		
	„ gospodarskoj središnjoj predujmovnici u Olomucu	„		5,000	—		
	„ štedionici u Velikoj Meziriči	„		2,000	—		
	„ predujmovnici u Planu	„		8,000	—		
	„ „ u Plznju	„		51,655	15		
	„ česko-moravskoj obrtnoj banki u Pragu	„		16,804	22		
	„ „ „ „ „	V.		226	78		
	„ českoj pučkoj banki u Pragu	I—III.		6,766	93		
	„ „ „ „ „	IV.		12,900	74		
	„ „ „ „ „	V.		29	79		
	„ občoj predujmovnici u Pragu	I—III.		14,904	96		
	„ predujmovnici sv. Vjenceslava u Pragu	„		6.253	74		
	„ prvoj gradjanskoj predujmovnici u Pragu	„		8,229	40		
	„ malostranskoj predujmovnici u Pragu	„		20,105	31		
	„ predujmovnici u Presticah	„		10,000	—		
	„ „ „ Prikazu	„		15,000	—		
	„ „ „ Prostjejovu	„		6,137	82		
	„ „ na Smihovu	„		34,579	99		
	„ „ „ „	IV.		1,019	50		
	„ „ „ „	V.		1,149	32		
	„ obrtnoj zadruzi na Smihovu	I—III.		3,000	—		
	„ predujmovnici u Smržicah	„		10,000	—	270,843	03*)
	C. Razni imetak.						
	Predujmovi na vriednostne papire	I—III.		51,203	86		
	Hipotekarne tražbine	„		15,000	—		
	Odbitak bankovriednih (bankfähiger) mjenica	„		111,127	78		
	Zajmovi na sjegurnice banke „Slavije“	„		3,299	28		
	Zajmovi I. vjeresijskoj zadruzi	„		71,647	06		
	„ II. „ „	„		152,269	20		
	Nepokretnina br. k. 978—II. Odplata do 31. prosinca 1873.	„		234,790	38	639,337	56
	U blagajni 31. prosinca 1873.	I—III.		67,902	88		
		IV.		7,611	86		
		V.		317	06	75,831	80
	Ukupno					1,235,379	

*) Dne 25. lipnja 1874. dostigoše uzajmljene svote 46orici predujmovnica svotu 449.114 fr. 72 nvč.

M. Pokorny.
revisor.

Fr. Ctibor,
revisor.

J. Otto,
revisor.

Ant. Mlezock,
glavni knjigovodja.

Upravno vieće:

Ivan grof ***Harrach,*** predsjednik. ***Dragutin Židlicky,*** podpredsjednik.
A. Čerych, A. Cifka, JUDr. ***Ivan Jerábek,*** profesor ***F. V. Jerábek, K. P. Kheil*** jun., ***Em. Kittl,*** JUDr. ***Josip Milde, Teodor Mourek, Vjenceslav Nekvasil, Rudolfo Novák.***

Ravnateljstvo:

JUDr. ***Josip Milde.*** JUDr. ***Ivan Jerábek.*** ***K. P. Kheil*** jun.

Franjo Novak. generalni tajnik.

Brzotiskom „Primorske tiskare“ u Kraljevici. 17/10. 1874.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carovine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

Oglasi se primaju po nao vadnoj cieni. Pisma neka šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Godina V. **U Trstu 16. Novembra 1874.** **Broj 22.**

Pogled po svietu.

U Trstu 15. studenoga.

Akoprem s ove i s one strane Litave sjede naši narodni poslanici u svojih sabornicah, sa svim tim novinar neima mnogo šta o njih pripoviedati. U Beču interpeluju ministre za ovo i za ono, a u Pešti se čude svojoj premudrosti, kako su mogli u ovo nekoliko godinah dovesti Ugarsku na rub propasti. S druge strane i naš i ugarski ministar pravosudja pripravljaju osnovu novoga kaznenoga zakona. U ostalom, kod nas u carevinskom vieća neima već onog samozadovoljstva i one živahnosti, koja je u njem vladala lanjske zime. Vele da je tomu najbrže uzrok rujanski carev put u Česku i njegovo sadašnje tamo boravljenje. Njihova veličanstva, car i carica, odoše u Česku, da tamo lov love, a ono se nekoja gospoda u Beču boje, da će se iz toga izleći pomirenje s Česi, naime odkad se govori, da je car rekao pražkomu gradonačelniku, da će se doskora opet u Prag vratiti i tada u njem više vremena boraviti. Ta gospoda pitaju sama sebe, da što će car u Pragu, već ako se nemisli dati okruniti krunom sv. Venceslava?

Njemačka još jednako sva buči Arnimovim dogadjajem, koji je jako naškodio Bismarku i njemačkomu u Europi ugledu. Nego doskora moraju Arnimu suditi, i onda će se vidjeti, tko ima tu krivo, tko li pravo. Na svih Svetih dan u Trieru je njemačko redarstvo iliti policija odvela izpred oltara u zatvor nekoga svećenika, jer se nije htio pokoriti Bismarkovim protucrkvenim zakonom. Tom prilikom bio je netko u crkvi ranjen sabljom, zato je crkva bila zatvorena, jer oskvrnjena. U novom talijanskom parlamentu, u koliko se dosad pozna izlaz izborah, većina će biti za vladu. Poslanici protivni sadašnjoj vladi bili su izabrani najviše u južnoj Italiji. U Ingleskoj prvi ingleskij ljudi, katolici i luterani, razpravljaju sad u knjigah i novinah vierske i crkvene stvari, tako da se sad tamo negovori o drugom, nego o tom. U Franceskoj i Španjolskoj je sve po starom. Turska stoji kao od kamena, gledajuć, kako su tri sjeverna carstva naprama njoj složna, pa kako joj već nekoriste ni svetčani parižki ugovori, nego kako će morati najposlje pasti i propasti.

O cvati i plodu.

(Prevadja Alfred Orešković.)

V. Zareznici (kukci) i cvati.

Govorit ćemo o natjecateljih, koji se mješaju vjetru u posao, kod oplodjivanja ženskih cvatih; jer ovi natjecatelji očituju tako čudnovatu djelatnost, da ono, što se o njih znade medju najnevjerojatnije stvari sustava svieta i naravnih zakonah spada.

Ako i igra vjetar kod oplodjivanja tako čarobnu ulogu, da on preko mora nosi pelud te da ju donese ženskoj cvati, koja bi bez njega ostala bezplodna, to je ipak djelatnost zareznikah u toj struci mnogo čudnovitija.

Pčele i leptiri jesu, kako je poznato, najveći ljubimci cvieća na svietu; k ovim se pridružuju još zareznici, koji rado u šećeru cvieta slade svoj kratki život; pak akoprem su ovi zareznici jako riedko kada poznavali svoje roditelje te akoprem će riedko kada i svoju djecu poznavati — jer većina njih izilazi proljećem iz jajah, kad su jim roditelji prošle jeseni umrli te onda umru takodjer oni poput roditeljah u jeseni; oni ostavljaju svoje potomke u jajih i to ne samo neodgojene, već i ne izležene — akoprem dakle ovi stvorovi težko da što znadu o rodovih pred i za njimi, to se ipak čini, da se brinu za to, da budu jednom njihova djeca našla na cvieću bogatu hranu; zato i jesu oni veoma radini za svog putovanja od cvati do cvati; oni bo nose pelud mužkih cvatih k dielovom ženskih, koje na nju (pelud) čekaju.

Kad se uvuku pčele ili drugi zareznici u vjenčiće mužkih cvatih te se ondje na sladkoj i mjomirisnoj gostbi goste, tad se njihovim dotaknućem prašnice razpuknu te izliju na svoje popašne gostove svoj blagoslov; pak kad opojeni pijanci poslie hrane mužke cvati potraže možebit bolju ženske, da se u njenom miomirisnom medu — samotoku užiju poslastice, tad ponesu oni na svojih kosmatih tjelesih pelud, kojom namiruju račun.

I tako uzdržavaju zareznici, koji od cvatih živu, sam život cvatih; jer zareznici preuzimlju posrednički posao kod oplodjivanja te tako uzdržavaju plodove i biline za potomstvo, koga neće većina njih ugledati.

Dugo se je vremena mislilo, da biva oplodjivanje cvatih zareznici slučajno, pak se je uzimalo, da se taj posao obavlja samo po prilici te da bi se i bez njih, vjetrom naime mogao obaviti.

Nu u novije se je doba odkrilo oplodjivanje neke biline nekim stanovitim zareznikom, koje se na tako znameniti i čudnovati način obavlja, da se tomu mora svatko čuditi.

Talijani i Hrvati.

U posljednjem broju povjedala je „Naša Sloga“ prekrasno slavje u liepom Zagrebu, što se slavilo na početku Zagrebačkoga sveučilišta. Govorili su tad mnogi učeni i slavni muži: Hrvati, Slovenci, Česi, Slovaci, Poljaci, Niemci, Talijani, Magjari i drugi još. Slavjani u Istri živu kraj Talijanah i pomješani s njimi. Mislim dakle, da će biti drago čitalcem „Naše Sloge“, da se ovdje stavi na hrvatskom jeziku govor, što ga rekao u Zagrebu na talijanskom jeziku slavni Talijan, vitez i doktor Pollicini, ravnatelj sveučilišta u slavnom gradu Bolonji. Evo njegova govora:

„Gospodo! *žao mi je*, što vam neumim reći *u vašem milogłasnom narodnom jeziku* vruća ćućenja svoga srdca, živo gannta na pogled toli sjajne svetčanosti, kojom danas čestiti narod hrvatski svetkuje početak tomu srećnomu sveučilištu. *Čast velika* dopala me je, da zastupam u vas u taj veseli dan najstarije od svih kolikih sveučilištah na svietu, da vam prikažem u ime one slavne Bolonje, koja je još za vremena tamne noći neznanja i sirovosti pred mnogo sto godin sipala sjajne zrake mudrosti po Europi; i *ja se dičim tim*, što mi je dužnost sada, prijavit vam *pozdrav i radost njezinu, cestitke i žive želje njezine*. Čestitke toli častne gospodje, kôsto je Bolonjska velika škola, biti će pouzdano drage i dobrosrećne vašoj školi novorodjenki, koja stupiv jedva na noge, vidi oko sebe toliku slavnost, ter spoznava, da joj je dužnost, najvišim uzletom znanja, umjetnosti i valjanosti uzdignut se u slavne visine. (Živio!) Dà, gospodo moja! Liburnički brodovi vaši letjeli su morem kano striele munjevite, te su u najpretežnijoj izmed svih bitkah na moru, što ih povjest znade, junačkom svojom hrabrostju krila pouzdigle onomu slavodobitju, kojemu je pripalo za plaću gospodarstvo svieta. (Gromoviti živio, i: tako je!) Vam Hrvatom prisudjena je slava još plemenitija od one predavne, i ta je slava: ne da vi vodite onamo pogubne kljune brodovah slavodobitnih pradjedovah vaših junačkih: pače vas je dopala slava, da nosite onamo miroljubive umjetnosti Minerve, božice mudrosti, i plodovite darove znanja. Mladjahna je još bila izobraženost i nejaka, kad je prešla od iztoka, da prosvjetli zapadne zemlje; skrajno je vrieme, da se ona, sad uzrasla i jaka, opet povrne po nekadanjem tragu svojem u strane iztočne. (Živio! bravo!) Mlado vaše sveučilište gleda na iztok; ono je kao svjetiljnik uz more, koji se je najdalje pomakao od izobražene Europe prama iztočnim krajem, bistrim svjetlom uma i znanja da razpuhne i odpudi odanle gusti mrak, kojim je kroz mnoga stoljetja pokrila one strane crna magla muhamedanskoga nepomičnoga krivovjerja i turske bjesnoće.“ (Dugo gromovno pleskanje i klicanje: Živio!)

Tako liepo je pozdravio talijanski na glasu učenjak hrvatsko sveučilište u Zagrebu. Doista, takvih veledušnih ljudih bi trebalo nam Hrvatom u Istri. Vitez Pollicini neželi, da Hrvati i u napredak ostanu sliepi na umu i sirove, siromašne neznalice, paće on se raduje od svega srdca napredku hrvatskoga naroda, ter želi u ime talijanskih učenjakah, da se Hrvati što već proslave znanjem i uminjem kod kuće i daleko od nje u surodnih plemenih, i uz najbolju sreću da se natjecaju u izobraženosti s drugimi prosvjetljenimi narodi europejskimi. Plemenite duše kô što je vitez Pollicini nezlobe druge nit im brane napredka, nego se drage volje brate sa svimi ljudi, koji su dobru radi. —

Profesori na zagreb. sveučilištu.

Rektor. *Mesić Matija*, svećenik, začastni kanonik zagrebačkog prvostolnog kapitola, redoviti javni profesor povjesti hrvatske na filozofičkom fakultetu, redoviti član jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, predsjednik „Matice hrvatske“ član povjerenstva za državne pravno-historičke izpite.

Prorektor. Conte *Vojnović Kostantin*, Dr. prava, redoviti javni profesor austr. gradjanskog prava, rudnog prava itd.

I. Bogoslovni fakultet.

Posilović Gjuro Dr. redoviti javni profesor uvodnih znanosti u novi zavjet i tumačenja sv. pisma novoga zavjeta iz vulgate i iz izvornoga teksta; o g. dekan.

Kržan Antun, Dr. redoviti javni profesor posebnoga diela dogmatike.

Iveković Franjo, Dr. redoviti javni profesor za uvodne znanosti u sv. pismo u obće, a staroga zavjeta napose, i za tumačenje sv. pisma st. zavjeta iz vulgate i izvornoga teksta i jezika hebrejskoga.

Stiglić Martin, Dr. redoviti javni profesor pastoralnoga bogoslovja.

Štadler Josip, Dr. izvanredni profesor fundamentalne dogmatike.

Rieger Josip, Dr. izvanredni profesor crkvene poviesti.

Koharić Ivan, Dr. izvanredni profesor kanoničkog prava i iz pedagogije.

Suk Feliks, Dr. izvanredni profesor morala

II. Pravo i državoslovni fakultet.

Spevec Stjepan, Dr. redoviti javni profesor rimskoga prava, o. g. dekan, član izpitnog povjerenstva za pravno historički, sudstveni i politički izpit.

Brešćyenski Aleksander pl. Dr. redoviti javni profesor parbenoga i izvanparbenoga postupnika i hrvatsko-ugarskoga prava, član izpitnog povjerenstva za pravno-historički, sudstveni i politički izpit, o g. prodekan, zapriseženi tumač. magjarskog jezika kod kr. žup. sudb. stola u Zugrebu.

Lorković Blaž Dr. prava, redoviti javni profesor političke ekonomije ustavne i upravne politike.

Conte *Vojnović Kosta*, Dr. kao gore.

Hanël Jaromir Dr. prava, redoviti javni profesor obće pravne poviesti.

Vrbanić Frane Dr. prava, javni izvanredni profesor austro-ugarske statistike i upravnoga zakonoslovja.

Marjanović Luka Dr. prava, j. izv. profesor kanoničkog prava katoličke i iztočne crkve.

Špun-Stržić pl. *Napoleon* Dr. prava, privatni docent kaznenoga prava, kaznenoga postupnika, i filozofije prava, kr. državni nadodvjetnik, član izpitnog povjerenstva za sudstveni državni izpit, narodni zastupnik.

Plivarić Josip Dr. prava, privatni docent obćega državnoga i medjunarodnoga prava.

Sachs Mavro Dr. medicine, začastni fizik županije, praktični lječnik, privatni docent sudbenoga lječničtva i zdravstvene policije.

Rašić Dane, savjetnik kr. računovodstva, privatni docent državnoga računoslovja.

III. Filozofički fakultet.

Mesić Matija kao gore.

Marković Franjo pl. Dr. filozofije, redov. jav. profesor filozofije, o. g. dek. dopisujući član jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

Geitler Leopold Dr. filozofije, redov. jav. profesor sravnjujuće slavenske filologije.

Nodilo Nadko, redoviti javni profesor obće poviesti.

Meiksner Franjo, redoviti javni profesor latinske klasičke filologije.

Šrabec Armin, redoviti javni profesor grčke klasičke filologije.

Pevalek Franjo, kvestor i privr. pristav sveučilišta.

Dopisi.

Iz Pazinšćine 27. oktobra.

Kad se radi o važnih stvarih nije odviše, ako se čovjek i više puti na nje vraća, držeć se nauka Spasitelja, velećega: Tko kuca, otvorit će mu se, a tko išće, nać će.

Tako i mi neprestanimo raditi (delati) i tražiti naše, makar se u početku činilo, da nećemo mnogo postići; u nepovoljnû vremenu i u zlu neklonimo duhom, dapače smielije i srčanije napried stupajmo.

Zadnji put pišuć vam o gimnaziji pazinskoj neke viesti, spomenuh jezik hrvatski, naime da se nepredava, kako njegovo dostojanstvo zahtjeva; a danas mi je kazat, kako bi se mogla, po momu mnjenju, u kratko vrieme napuniti pazinska gimnazija djakah iliti školanah i bez velike muke.

Pazin jest u sredini Istre, a sve naokolo leže dielom veća dielom manja sela i razsijane kuće, kao Stari Pazin, Pazinsko Polje, Lindar, Novaki, Zariečje, Beram itd. Ta sela nisu baš daleko od Pazina, nego neka pol a neka uru hoda, dakle djeca od 8 god. unapried bi mogla lahko i bez velikog napora hoditi svaki dan u jutro u Pazin, a na večer vraćat se kući, ko što nekoji i čine, ali žalibože do sada jako malo. Tim načinom netreba roditeljem plaćat za djecu košte, nego je dosta nabavit im odieću, obuću, za školu potrebne knjige; što sve mnogo ne stoji, buduć da djeca, ako i nehode u školu, moraju biti svejedno odjevena, obuvena i nahranjena.

Uzmimo, da bi ih moglo na taj način pohadjati školu iz Staroga Pazina i paz. Polja 20—25, iz Lindara 10—15, iz Novakah 4—6, iz Zaričja isto tako, iz Berma kakvih 5: to bi iznašalo od 45—60 djakah iz same najbliže okolice pazinske, što bi, pribrojiv ih onim, koji već škole polaze, preko stotinu iznašalo.

Nu zar nebi mogli i Žminjci kakvih 10 uzdržavat u školah? A gdje je Gračišće, Pićan, Gologorica, Tinjan, a da druga sela i ne spomenem? Zar nema i u tih sclih kmetah, koji bi mogli svake godine po koju stotinu potrošit za svoje dicte, dok uzraste, dok mu se uzgoji i izuči, pak onda nek ide kamo ga želja vuče, da si najde kruha? Treba bo na um uzeti, da se čovjek nehrani samo motikom i ralom, nego da ima različitih stazah do kruha, koga sada kod nas većinom tudjinci iz lahka uživaju. Naši ljudi mišljahu jednoč, da samo gospoda smiju učit više škole, da su ona jedina sposobna za više službe i časti, a da kmet nije za drugo nego do li za obdjelavat zemlju; pak uz to, kad si ih i nagovarao, da šalju djecu u školu, izgovarali bi se: Kî će pošiljat — to previše košta, kad nimamo doma škole! Ali sada pošto imadu pod nosom školu, neće se moć više izgovarat. Ja priznajem, da je dosada premnogo koštalo, pošiljat djecu Bog zna kamo u školu, a naši su ih ljudi zato premalo i pošiljali, pak upravo sbog toga imamo posvuda samo Talijane, koji u ničem nevriede za kmeta, koliko bi domaći čovjek. Talijan se jedva dostoji počastit nas kakovim: *moštro dun šćavo*, buduć da s nami neznade progovoriti.

Ni odsada neće moći djeca pohadjat škole bez ikakvog potroška i kad budemo imali podpunu gimnaziju u Pazinu, al ipak neće biti troška koliko prije, jer kmeti, kojih djeca moraju u Pazinu bivat, dakle koji nisu iz bližnje okolice, bi mogli i u naravnih stvarih plaćat za sinove n. pr. vinom, pšenicom, krumpirom itd. što je dakako kmetu laglje smoći, nego li gotov novac. A nebi li i Otci Franciškani u Pazinu mogli više djakah kod sebe držat pogodbom, da im kmeti u naravnih stvarih trošak izplaćuju, buduć imadu sada dosta prostora? Koliko nebi si oni tim načinom stekli zasluge za prosvjetu i za našu narodnost u Istri! Koliko nebi više ugleda imali kod ljudi! Nespominju li se Otci Franciškani i sada pohvalno poradi onih vriednih ljudi, koje su nekada odgojiti pomogli?

Isto tako mogli bi i nekoji imućniji plovani malenom podporom potaknut i ponukat roditelje, neka svoje diete dadu u školu. Nekim bi dosta nabavit odieću, drugim kupit knjige, opet drugim dati koju forintu u gotovu, pa bi tako, vjerujte mi, mnogi kmet dao diete u školu.

Ali zato treba žrtavah, a tih se, ako su i male mnogi i mnogi stra.e. Mnogi, toli duhovni toli svjetovni nit su topli nit su mrzli ni za puk naš, ni za narodnost našu, ni za školu, ni za Bratovšćinu itd.

Zašto, pitat će koji, zašto zahtjevaš, da samostan, da svećenici žrtvuju, a ne svjetovnjaci? Eh, brajne! znadem da su u Istri svjetovnjaci ljudi skoro svi sebičnjaci — sami za sebe — pak im badava dosadjivat, a uz to su bogatiji svjetovnjaci Talijanaši i Šarenjaci, koji nemare za nas ni za naše, dapače žele da bi nas nestalo, pa tko da od njih traži podpore, kad se veli: Jaoh si ga onomu, koji se mora svomu neprijatelju klanjati!

A svećenici su većinom naša krv, znadu da bez nauka, bez mladeži izobražene neima narodnoga oslobodjenja, da su sjemeništća prazna, pa da će ih, ako bude išlo tako napred, morat biskupi pozatvorit. A kad nebi bilo svećenikah, što bi onda siromašni puk? Jaoh si ga njemu bez svojih pastirah! Jednom riečju obraćam se na svećenstvo jer oni uvidjaju, kako na nas navaljuju dvoji neprijatelji, da nam naime otmu vjeru i narodnost hrvatsku — naše najmilije i najdraže blago!

Na noge dakle, kmeti, šaljite djecu u školu, ona će vas oslobodit, nadoplatit će vaše trude i troške prije ili poslie; nezaostanite ni Vi duhovnici, kojim je sveta dužnost, kazati pravi put sebi povjerenomu puku! Znajte da nam je težko izbjegnut pogibeljim, koje nam priete, ako se ne bude mladji naraščaj, na kom, kako se veli, sviet stoji, nadahnuo i razpalio za vjeru i narodnost našu, ako ih nebude više na broju složno zapjevalo:

„Još nam Istra ni propala,
Dok mi živimo;
Visoko se bude stala
Kad ju zbudimo!“

Grozni dogadjaji u Podgorici.

O groznih ubojstvih i strahovitih nasiljih, što no su se onomadne u Podgorici na turnsko-crnogorskoj medji pripetili, evo što se kao istinito pripovjeda.

Petar Ivanov Popović, turski podanik, htjeo se osvjetiti na turčinu Jusuf Mučini, čiji brat, kad je kajmakan bio, uzeo mu bijaše sve imanje te ga iztjerao iz kuće. Poradi toga dogovori se Pero sa svojim bratom Todorom i bratučedom Vulom te svi tri ukupno upute se put Podgorice. Imao je Pero jednu sestru, koja opazivši, da joj bratja nešto važna misle, dade se za njimi i sprati jih u Podgoricu. Kako prispjehu u mjesto, svrnu svi ukupno u gostionicu. Pero se malo zatim digne i reče svojoj bratji, da ga malko počekaju, dok si on ide kupiti tabaka. Pero idje jednom ulicom i nadojde do kuće, gdje je pribivao napomenuti Jusuf, obazre se i vidi sestru, gdje zaplašena za njim idjaše; reče joj, da neka hitro teče u gostionicu, i kaže bratu i rodjaku, da bježe. Sestra, koja je sada najbolje spoznala, što joj brat namjerava, poče ga opet moliti, da odstupi od te nakane, ali sve uzalud. Pero se što prije približi Jusufu, oko kojega stajaše 20 Turakah, izvadi revolver i udari nanj dok ga ubije. Turci okolostojeći sa svih stranah stadoše pucati na Pera, i udilj ga dakako usmrte. Nu to njim nebijaše dosti, nego u svojem divljem bjesnilu, pozvaše ostale Turke podgoričke, uzbuniše se i svi ukupno oboružani stadoše teći po gradu Podgorici i izvan njega, pa svakoga Crnogorca, il koji bi god imao kapu po crnogorsku odmah posjekoše. A to im je bilo lahko i učiniti, jer ne samo da je Podgorica grad turski i u njem mnogo Turakah, nego jer Crnogorci neimahu pri sebi oružja budući ga po zakonu moraju predati na vratih mjesta. Turci nespominjuć svake vrsti zločinah, u koliko se doslie znade ubiše do 20 Crnogoracah što mužkih što ženskih, upališe i porobiše mnogo kućah, u kojih stanovahu kršćani, koji da uteku sjegurnoj smrti, pobjegoše u gore. Kako je strašno divljaštvo tursko, lahko se vidi i iz toga, što nijedna od nedužnih umorenih osobah neimaše manje od 7 a mnoge do 32 rane.

Nego kako se raznio glas o tih strašnih ubojstvih i nečuvenih zločinih, svako se crnogorsko srce gorko uzburka, i nije dvojbe, došlo bi bilo odmah i do oružja, da nije crnogorska vlada najstroži mir svim svojim podanikom zapovjedala. Na 2. t. m. sakupila se u Podgorici turska i crnogorska iztražna komisia. Od strane Crnegore poslovati će senatori Vrbica, Radović i segretar Vuković.

Crnogorci težko oplakuju pogubljenu bratju i divljaštvo tursko, koje neima mjere ni konca, al ujedno poznaju uvriedu, koju Turci učiniše njihovoj časti, pa nestrpljivo očekuju, da se ona ozbiljno popravi, ako ne s ljepa, to prahom i olovom. Ele, bilo bi, vrieme, da bi se već jednoč evropejska diplomacija probudila od svoje duboke nemarnosti, pa oživotvorila u nevjernoj Turskoj za uboge kršćane bar one zakone, kojimi bi im se ako ne drugo, osjegurao život i imanje!

Imenik družtvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Petris Lovrienac Prot. Ap., kanonik, plovan u Cresu f. 20 u kap.; Vinko Orlandini kapelan u Sv. Lovreču od Pazenatika u godišnji prinos f. 3, Mate Trinajstić bogoslov s Vrbnika f. 1, Pop Frane Volarić doktorand f. 3, Pop Ivan Bersenda doktorand f. 3, oba u Beču; Josip Cvitko kurat u Kastelvenere f. 1; Anton Klemenčić plovan u kapital f. 1; Petar Flego kapelan u kapital f. 4 u god. prinos f. 1; Anton Stihović kapetan u god. prinos for. 1; Frane Jedrejčić-Miličić posjednik u god. prinos f. 1; Ivan Fabris u kapital f. 1 u god. prinos nvč. 30; Angjel Fabris u god. prinos nvč. 30; Ivan Stefanutti u kapital nvč. 20 u god. prinos nvč. 30; Josip Klenovar u god. prinos nvč. 30; Andrija Jedrejčić u god. prinos nvč. 30; Tone Skoflić u god. prinos nvč. 30; Mate Češić u god. prinos nvč. 30; Ivan Zidarić u kapital nvč. 20 u god. prinos nvč. 30; Mate Filiplić u god. prinos nvč. 30; Josip Lovrinić u god. prinos nvč. 30; J. F. u god. prinos nvč. 30; Zaričanski f. 5 god. prinos nvč. 30; J. F. u god. prinos nvč. 30; Zaričanski f. 5 svi na Lindaru. Petar Studenac kanonik i župnik u kapital f. 3; Gašpar Petelinšek kapelan u god. prinos f. 1; Martin Tanković posjednik u god. prinos f. 1 u kapital f. 1; Juraj Krizmanić trg. pomoćnik u god. prinos f. 1; Martin Marić pok. Mate u god. prinos nvč. 40 svi u Kanfanaru.

Svota f. 56 nvč. 10. — Ukupno sa zadnjom svotom for. 1204 nvč. 20.

Književne viesti.

Ovih danah je izišla iz Albrechtove tiskarne u Zagrebu knjiga: **Pogled u Lučbu**, što ju je po A. Bernsteinu preveo Gjuro Ester, učitelj na glavnoj učioni u Koprivnici i pravi član hrvat. pedagogjisko-književnoga sbora. To je već III. knjiga „Pedagogijske Biblioteke“, što izdaje pedagogijsko-književni sbor hrvatski. Svakomu našincu, komu je stalo do temeljita znanstvena izobraženja, ova je knjiga dobro došla, jer ako ikoja, to je Lučba iliti Kemija jedna od najkoristnijih i ujedno najugodnijih znanostih. Bez poznavanje Lučbe čovjek tumara po svietu kao u tmini, pa nezna ni što je kruh, koji jede, ni što voda, koju pije, ni što oganj, na kom se grije. Lučba ga uči, da je vas sviet stvoren od nekoliko počelah, koja se neprestano slučivaju i različivaju, pa mu daju ovaj vid iliti formu, koju evo gledamo. Ovo neka bude rečeno zato, da i ta knjiga nadje što više prijateljah u našem narodu.

Rječnik slovinsko-talijanski, priredio ga za tisak O. Dragutin A. Parčić. Nije pretisak rječnika god. 1858, izdanog, no nova baš radnja neutrudivog O. Parčića, toliko se ovaj rječnik razlikuje bogatstvom od prvoga. Takovo djelo netreba preporuke, što scienimo da vješti i nevješti narodnomu jeziku moraju da ga nabave. Ipak usudjujemo se preporučiti ga onoj šaki tvrdokornih griešnikah, koji nam svedjerr jednu te istu pjevaju: dajte nam pomagala! — Na prodaji je kod svih knjižarah u pokrajini, a stoji for. 3.50.

(*Pravo.*)

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Č. g. Juraj Rastelli, koji je dosle imao službu u biskupskoj kancelariji, bi imenom duhovnim pomoćnikom u župnoj crkvi S. Maria Maggiore (Jezuiti), a na njegovo mjesto stupi č. g. Juraj Pitacco, koji je bio privremeni katehet pučkih školah u Piranu. Č. g. Nikola Burlin ide iz Grižinjane u Milc; č. g. Dinko Vidali duhovni pomoćnik u Milah ide u Grižinjanu. Č. g. Jakov Leben bi imenovan duhovnim pomoćnikom i učiteljem u Šterni. Mladomišnik pop Ivan Delise postade kooperatorom u Ižoli. — Č. g. Popu M. Dobravcu bi dovoljeno, da uživa mir jošte za 6 mjesecih.

Različite viesti.

* **Dohodci i troškovi austrijske monarkije**, što no bijahu proračunani za prihodnu godinu 1875.

	dohoci	troškovi
Carski dvor	—	4,650,000
Kancelarija kabineta Nj. Veličanstva	—	74,295
Carevinsko vieće	—	1,648,365
Carevinski sud	—	22,000
Ministarsko vieće	430,235	620,542
Ministarstvo unutarnjih posalah	1,131,677	19,652,869
„ državne obrane	39,288	8,417,000
„ bogoštovja i nauke	4,686,304	17,268,287
„ financijah	320,120,827	72,402,596
„ trgovine	20,285,350	23,545,244
„ poljodelstva	11,039,290	11,971,640
„ suda	370,294	20,615,340
Visoki dvor Grofovah	—	157,000
Mrtve plaće iliti pensioni	36,194	12,522,445
Podpore i oskrbničtva	—	19,710,311
Obćeni dug	9,412,336	91,446,784
Upravljanje obćega duga	345,600	791,687
Prinesci za troškove zajedničkih posalah	—	76,267,146
Dohodci od prodavanje državnih dobarah	900,000	—
Plaćanje parobrodarskoga družtva na Dunaju	632,309	—
Preostanak u kasi	—	—
Ukupna svota	369,429,694	381,782,551

Iz ovoga se računa vidi, da će Austrijska Monarhija imati ove godine 12,352,857 for. više troška nego dohodka!

* **Zima.** Od prošlog četvrtka imamo ovdje pravo zimsko vrieme. Bura brije na moru i na kopnu kakova riedko kad, a okolišna se brda biele od snjega, akoprem je drveće još i sad zeleno, il pak počelo stopram suriti. Na susjednom Krasu pala je tolika sila snjega, da su zastajali i sami željeznički vlakovi, a od bure nisu mogli ni parobrodi nikamo iz luke.

* **Franjo Fegitz**, dosadanji okružni kapetan na Voloskom, postao je namjestničkim savjetnikom u Trstu. Još neznamo, tko će doći na njegovo mjesto, no ufamo se, da će znat i on naš jezik, jer drugač nebi bio na svojem mjestu u Kotaru, gdje je vas puk čisto hrvatski, izvan dva il tri, ne Talijana, nego Šarenjaka na Voloskom.

* **U „Vaterlandu“**, njemačkih bečkih novinah, čitao se ovih danah dopis iz Gorice, kojim dopisnik radostno javlja, da je namjestnik, barun Pino, zapovjedio poreznim iliti financijskim uradnikom, neka slovenskim kmetom pišu slovenski. To je liepo, jer je pravedno, pak se ufamo od pravednosti baruna Pina, da će zapovjedati svojim uradnikom i po Istri, da govore i pišu Slavenom slavenski. Na nekoje činovnike ljudi se gorko tuže i povjedaju stvari, kakove se nedogadjaju nigdje drugdje. U nekom selu bio je pozvan neki seljan za svjedoka, pa budući da nije znao talijanski govoriti, povieda se, da mu je sudac na svršetku rekao: *A te pagherò la giornata, quando avrai imparato la lingua italiana*, to jest: *Tebi ću platiti dan, kad se budeš naučio talijanski!* Skrajno je vrieme, da se vrhovne oblasti uvjere, da ima u Istri puno više Slavenah nego li Talijanah, pak da kmetom dadu sudce, koji umiju njihov jezik, jer drugačè se može lahko pravda izvrnuti i pripetiti, da pravednik bude odsudjen, a krivac opravdan.

* **Na pazinskoj gimnaziji** upisalo se je ljetos, kao što čujemo, devedeset i tri djaka. To je liep početak, a mi se tvrdo ufamo, da će ona gimnazija do tri godine, kad dojde naime do svoje cielosti, biti u svakom smislu prva u Istri.

* **Koparska i pazinska gimnazija i štipendije.** U programu koparske gimnazije od prošle godine se čita, da je porečka Junta dala osmerici ondešnjih djakah štipendije, a osmerici novčanu pripomoć, daklem šestnaestorici na 127 svih djakah; dočim je posve pozabila na Pazin, gdje bijaše u četirih dotle otvorenih razredih 63 djaka, jer nije nijednomu od njih podielila nikakve ni štipendije ni pripomoći, kao da nisu i oni Istrani. Možebit da tamo nije nitko potreban, pa da se nije ni utekao Junti, ali se to jedva daje vjerovati. S druge strane sam ravnatelj koparske gimn. bi reć da se čudi gorirečeno Juntinoj darežljivosti, jer piše u programu, da je dielila *a larga mano* štipendije i pripomoći, koje su morale platiti, dodajemo mi, većinom žuljive slavenske ruke. Dobro je, da naši ljudi i to doznadu, morebit će jednom progledati. A mi od naše strane nećemo prestati odkrivati stvari, koje nam se vide da nisu u redu, pa makar se nekoja istranska gospoda još toliko gušila, veleć: *La Sloga è un foglio immorale e infernale*, to jest, da je „Naša Sloga“ list bez Boga i duše.

* **Stremayerov „Jamais.“** Čitamo, da je ovih danah Stremayer, ministar nauke i bogočašća, rekao u bečkom carevinskom vieću, da neće biti nikad uveden hrvatski jezik u sredinje dalmatinske škole. Mi se spominjemo, da je pred desetak godinah bio rekao u franceskom zakonodavnom tielu i Napoleonov ministar Rouher, da neće Talijani „nikad“ (jamais žamè) u Rim, pa gdje je sad Napoleon i gdje i što njegov ministar Rouher, a Talijani su ipak Rim dobili. Zato nas poradi toga Stremayerova „Jamais“ ni najmanje glava neboli, jer su narav i pravo jači i od najjačih ministrah!

* **Niemci i Hrvati.** Slavni Dr. Gneist, prorektor berlinskoga sveučilišta, da je pisao biskupu Strossmayeru pismo, u kojem mu veli, da su berlinski krugovi veoma zadovoljni, kako bjehu u Zagrebu prilikom sveučilišne svečanosti liepo dočekani njemački učenjaci i profesori, pa da tamošnji Niemci goje najvruće simpatije za naš hrvatski narod. Početnike, kao što smo mi, to nemože nego obodriti i ohrabriti na putu, na koji smo stupili.

* **Na sveučilištu zagrebačkom** ima dosad upisanih 270 slušaocah. Kad uzmemo na um, da liečnički fakultet nije još otvoren, to je mnogo, jer ima u Europi i starih sveučilištah, koja nebroje toliko djakah. Hvala Bogu, početak je dobar, a unapred bit će još bolje, kad se naša mladež izvan kraljevine uvjeri, da će joj zagrebačke svjedočbe vrieditи kao i gradačke ili bečke, kao što i hoće.

* **N. P. barun Rodić**, namjestnik dalmatinski, vrnuo se onomadne iz Beča, kamo je bio otišao, kakono „Narodni List“ iz pouzdana izvora javljaše, il da što zadobi za nevoljnu Dalmaciju, il ako ne, da se odreče svoje namjestničke časti.

* **Potres.** U Klani, zgora Kastva dne 23. na 24. pr. mjeseca noćju u 1 sat i 38 časovah tresla se je zemlja tako žestoko, da se je malo i veliko od straha prepalo. Ovomu pako nije se čuditi, jer je 1. ožujka 1870. potres ondje nekoliko kućah srušio. Zemlja se je ovaj put tresla tri sekunde od jugozapada prama sjeveroiztoku. Kad je strešnja prestala, čuo se je još izpod zemlje mukal štropot. Triesak bio je vertikalan, te se je ljudem činilo, kao da jih nešto diglo iz postelje i odmah opet spustilo.

* **Nova cesta** otvorena je iz Ogulina u Novi i Kraljevicu, koja je prozvana imenom N. V. kraljevića nadvojvode Rudolfa. Ovu cestu zasnovao je i počeo pred dvie godine već graditi preuzvišeni gospodin zemaljski zapovjednik A. barun Mollinary. Pučanstvo primorsko i krajiško, kojemu će Rudolfova cesta biti pravom blagodati, dalo je izraza svojoj hvali u brzojavkah, u kojih kliče: Živio ban Mažuranić! Živio barun Mollinary!

* **Crnagora i more.** Čuje se, da će usljed podgoričkog pokolja Cetinjska vlada tražiti od Turske, da joj odstupi nešto primorja, odkud će imati i Crnogora neposredni odušak na more. Kad bi podgorički pokolj barem tim plodom urodio, ni Crnogorci ni ostali južni Slaveni nebi ni polak žalili one prolivene krvi, kad je već sudjeno, da bez krvi neima spasenja.

* **Kakova će ljetos zima biti?** Učenjaci sa parižke zvjezdarnice sude, da će zimus rano nastati velika studen. Vele najme, da će od 15. Novembra do 15. Januara biti veoma oštra zima.

* **Crkvene viesti.** U središnje bogoslovsko sjemenište goričko stupilo je ljetos za goričku nadbiskupiju u I. razred 4, u II. 2 bogoslova; za tršćansku biskupiju u I. razred 2, u drugi 1; za porečku u I. razred 1; za krčku u I. razred 1. U svih četirih razredih za sve četiri biskupije ima u onom sjemeništu 43 bogoslova, gdje jih je pred nekoliko godinah bivalo do stotine.

Koliko je trgovačkih brodovah na svietu. Polag najnovijih izviestjah Inglezka posjeduje 20,382 broda na jadro sa 5,320,089 tonelatah. Za njom sliedi Amerika sa 6786 brodovah i 1,137,177 tonelatah; Norvegijska sa 3930 brodovah i 1,137,177 tonelatah; Italija sa 4220 brodovah i 1,127,032 tonelatah; Njemačka sa 3834 brodovah i 893,952 tonelatah; Francuska sa 3973 brodovah i 858,657 tonelatah; Španjolska sa 2867 brodovah i 540,211 tonelatah; Olandezka sa 1447 brodovah i 397,232 tonelate; Grčka sa 1327 brodovah i 347,744 tonelate; Švedska sa 1827 brodovah i 327,409 tonelatah; Austro-Ugarska sa 965 brodovah i 336,113 tonelatah; Danska sa 1226 brodovah i 170,834 tonelate. Portugalska, Turska, Belgij i druge manje države neposjeduju znamenit broj brodovlja. Treba napomenuti, da u ovom izviestju evropejskoga brodovlja nebroje se nego oni brodovi, koji imaju preko 50 tonelatah, a amerikanski brodovi, koji imaju preko 80 tonelatah. Svekoliko trgovačko brodovlje na svietu na jadro iznosi 56,281 brod sa 14,185,836 tonelatah. Godine 1870 svega kolika brodovlja na jadro bijaše 59,518 brodovah sa 16,042,498 tonelatah.

Sve ukupno brodovlje na paru broji 5148 parobrodah sa 4,328,193 tonelate. Od ovieh, Inglezka posjeduje 3061 parobrod sa 2,624,431 tonelatu; Amerika 403 parobroda sa 483,034 tonelate; Francuzka 392 parobroda sa 31 ,665 tonelatah; Njemačka 200 parobrodah sa 204,894 tonelate; Španjolska 202 parobroda sa 138,675 tonelatah; Talijanska 103 parobroda sa 85,045 tonelatah; Austro-Ugarska 91 parobrod sa 84,155 tonelatah; Olandezka 95 parobrodah sa 72,753 tonelate; Ruska 114 parobrodah sa 67,522 tonelate. Za ovima sliede Norvejska, Danska, Belgij, Grčka, Turska i druge manje države.

Upisani kao izgubljeni: u godini 1870 brodovah na jadro 2644, parobrodah 207; u godini 1871 brodovah na jadro 2768, parobrodah 253; u godini 1872 brodovah na jadro 3037, parobrodah 315; u god 1873 brodovah na jadro 2791, parobrodah 363.

Nakon 3 godinah napriedka, od god. 1870 do 1873 broj se je brodovah na jadro umanjio, a broj parobrodah povisio.

☞ Molimo naše p. n. predbrojnike, koji nam predplatu duguju, da nam ju izvole poslati što prije, jer nam treba za tiskarinu.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 15 Novembra 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini)	—	—	5.19	5.20	5.19	5.20	5.19	—	5.20	5.20	5.20	5.21	5.20	5.21	—	—
Napoleoni	—	—	8.86	8.86	8.86	8.86	8.86	—	8.87	8.88	8.89	8.89	8.87	8.88½	—	—
Lire Inglesko	—	—	11.13	11.14	11.13	11.12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Srebro prid (aggio)	—	—	104.15	104.15	104.—	103.85	104.—	—	104.—	104.15	104.35	104.75	104.50	105.—	—	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po nadvadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 1. Decembra 1874.** **Broj 23.**

Pogled po svietu.

U Trstu 30. studenoga.

Na svietu svega dosta, samo novacah je malo. Zato je i naš ministar trgovine izjavio onomadne u carevinskom vieću, da za dojduću godinu neiše od njega novacah u ime novih željeznicah neg ono, što im je bilo namienjeno prošle godine, jer da vlada vidi, da se u današnjih okolnostih nemože više trošiti. Na toj odluci neće vladi sjegurno nitko od državljanah zamjeriti.

Kod nas je tako, a u Ugarskoj se baš tope. Tamo je ministar Ghiczy učinio što je mogao, da spasi državu od propasti, al nitko neće da mu pristane na predlog, jer vele, spasavajuć državu, da bi upropastio narod. Tu dakle neima druge, nego izručiti gospodarstvo u ine ruke, al u čije? U Ugarskoj tih rukuh kao da već neima. Evo kamo su dospieli Magjari! Tomu će se mnogi veseliti, ali mi se neveselimo ni najmanje, jer nam je Ugarska bila uvjek mila, ne radi Magjarah, nego radi ugarskih pravah. Istina da su Magjari rabili ta prava proti nemagjarskim u Ugarskoj narodom, ali ti narodi nisu još ni danas izgubili sve rade, da će se Magjari kada tada osviestiti, pak da će Ugarska biti ono, što biti mora, naime slobodno natiecalište slobodnih ugarskih narodah. Nego recimo, da je to ruka božja, pak da vidimo, što će tamo biti.

Žalost, koju ćutimo poradi hrdjavog stanja u Ugarskoj, nam nadoknadjaju radostne viesti, koje dolaze iz Češke, Slovenske i Slovačke. U Češkoj se mire stari i mladi Česi, u Slovenskoj stari i mladi Slovenci, a Slovaci se spremaju da zapuste svoj slovački jezik, pak da prigrle češki, budući i onako mala razlika med jednim i drugim. Neka Bog da, da se Slaveni u austro-ugarskoj državi pomire, sporazumiju i ujedine, pak se nemare bojati ni što biva u Pešti, ni što biva u Beču, jer su onda dosta jaki, da tu i tamo odlučnu reku, il bar da izvojuju svoje pravice.

Ako su istiniti, iz Njemačke dolaze zanimivi glasi, naime da se je Bismak ukrotio, pa putem trećih osobah učinio neke predloge papi, da umiri katoličku crkvu u Njemačkoj. Prošlih danah je bio u Berlinu na dogovoru kod Bismarka ruski državni kancelar knez Gorčakov. I o tom se dogovoru svašta nagadjalo. I u Ruskoj ima smutljivacah kao svagdje na svietu, pak se čuje, da jih po ruskih gradovih zatvaraju po ciele čete. To su najviše mladi ljudi, koji neimaju nikakva izkustva, i baš zato misle, da su oni jedini, koji bi umjeli sviet usrećiti. U Franceskoj su bili občinski izbori, gdje su nadvladali većinom republikanci, zato vele, da mora tamo doći što prije do preloma. Srbski knez Milan je dne 22. otvorio prestolnim govorom narodnu škupstinu. Turci podgoričani, koji su ono poklali mirne Crnogorce, bili su od svoje vlade odsudjeni na dvaestgodišnje tamnovanje.

O cvati i plodu.

(Prevadja Alfred Orešković.)

VI. Najčudnovatije oplodjivanje cvati.

Cvat, koje oplodjivanje biva načinom čudnovatijim od svih dosele poznatih načinah oplodjivanja, spada nekoj bilini-otrovnici, imenom jabučnjak ili vučja jabuka (Aristolochia); ona se nalazi na zidinah i ogradah te, akoprem se ne osvrće mnogi na nju, ipak nije sišla s oka naravnog izpitivanja, koje izpituje zakone i čudesa naravi.

Cvat ove biline jest na neki posebni način uredjena; čaška naliči skoro zatvorenu tulipanu, no ne sastoji se od 6 listićah, kano tulipan, već od jednog, koj sačinjava zatvorenu spremicu, ka kojoj se samo gore, na nešto savitom šiljku nalazi maleni ulaz.

U tom zatvorenom prostoru nalaze se doduše plodnica i prašnice, ali u drugom obliku nego o trešnjovoj cvati; jer spremice peludi nisu na prašnicih, koji do njuške mogu dopirati, već su dolje čvrsto prirasli na veoma usavršenom ženskom pestiću. Oplodjivanje ove cvati spada dakle medju nemogućnosti, budući da je cvát skoro sasvim zatvorena, a vjetar nemože unutra, pak što krom svega toga može nastupiti vjetra posrednički posao samo tamo, gdje se nalaze mužki i ženskinje u dvijuh različitih cvatih, ili na dvijuh različitih stablih, ili pače u dvijuh različitih okolicah, u kom se je slučaju narav pobrinula, da mužkarac imade izvanredno mnogo oplodjujućeg praška tako, da se često može mnogo miliunah zrnacah praška bez štete izgubiti ipak je dovoljno, ako uvjek od cielog miliuna dodje do ženske cvati samo jedno zrno.

Kod oplodjivanja biline, o kojoj govorimo, nepomaže vjetar ništa, ali mjesto njega preuzimlje taj posao neki zareznik uz najčudnovatije i najnesretnije odnošaje, da pripomože naravi, gdje si prividno nemože pomoći. Žalibože zlo biva taj zareznik naplaćen za svoju uslugu; ona ga stoji života.

PODLISTAK.

ODZIV IZAZIVU.

Tko nije iz njega uvidio, stare one šale naših susjedah, koji nam neprestaju oko ušiuh brnčati, da je Istrija talijanska, nebi li se naše uho na te glasove naučilo, pak i mi zapjevali uza nje istu pjesmu. Tim šalam valjalo je dati jednom i osbiljno odjelo, pak evo vam „Saggio d'una geografia dell'Istria.“ Pisati povjest Istrije, nebi svrsi odgovorilo, jer bi povjestničar bio prisiljen mnogo toga kazati, što geograf može zamučati, ili sa par riečih izvrnuti, kao je doista u svom djelcu i učinio Dr. Benussi. Njemu Hrvati nezaueše Istrije, već biše samo u razna vremena naseljeni kao najamnici (coloni). Nu oni nisu Hrvati, već premda iz hrvatskih zemljah nadošli, pomješani su bez ikakva reda sve moguće i uzmišljeno slovjenske narodnosti u smjesu, kao što on veli. Tko tu nevidi podle svrhe zavaditi nas medju sobom, tko već tu nevidi talijanski odgovor na naše zahtjeve glede ravnopravnosti jezika u uredu i školah? Dosta. Mi ćemo se o tom još bolje uvjeriti, kad bude govor o današnjem pučanstvu Istrije te o stanju školah.

Predjimo na drugi, posebni dio ote geografije.

U prvom poglavju sa 3 §§. opisuje nam pisac predbrežja, otoke i mora sa zalievi, zatrepi, prodoli, dragami, lukami i pristaništi sa dostatnom točnostju, izim što nigdje nenapominje uz talijansko i ime hrvatsko. Osobito bi tomu imao bio prilike u opisivanju obale istočne te kvarnerskih otokah. Nu na tom boluje sve njegovo djelo.

U drugom poglavju opisuje nam nutarnjost Istrije i to pod §. 1. orografiju, pod §. 2. hydrografiju, pod §. 3. geognoziju, a pod §. 4. ceste.

U poglavju trećem daje nam točan opis meteorologičkih odnošajah Istrije, opisujuć nam pod §. 1. vjetrove, a pod §. 2. podnebje. Kod toga uložio je dosta truda, te obsegu svoga djelca u tom pogledu posvema zadovoljio.

Medjutim ostavimo vjetrove ote, a predjimo na etnografiju, poglavje IV., gdje nam dosad neznani vjetar zadunuo. Sliedimo ga uzastopce, neka sviet vidi, kako se pod firmom doktora može bezobzirno pisati.

Evo ovako počimlje ta novost: „Stanuju sada u Istriji Talijani i Slovjeni. Prvi njih do 100,000, drže morske luke, gradove, trgovišta i svaki veći komad zemlje, jesu klasa naobraženija i naprednja naše provincije. Drugi, njih do 155,000 nespadaju k jednoj samoj familiji, već proizlaze od različitih pasminah, koje počamši od god. 800. dodjoše u razna vremena napučiti provinciju te se uzdržaše razdieljeni medju sobom običaji, navadami, odjelom i velikom razlikom narečja; — razdioba povećana ubitačnim običajem nesklapati ženitbe nego osobami iste občine i istoga sela.“

Oštrim nožem je zahvatio pisac! Ništa manje nego 100,000 Talijanah! Piše li „ad uso della studiosa gioventù“ kao što sam veli, to je taj broj i za učeću se mladež preokrugao. Mi jih nalazimo nenaoružav oko jedva nešto preko polovice, po prilici 60,000 te nam je čudnovato, kako mu se je taj broj skoro podvostručio

U čaški ove, kao tulipan zatvorene cvati nalazi se samo gore maleni otvor, kroz koji unilazi svake godine stanoviti zareznik, privabljen ugodnim mirisom, koje se unutra po cvati razširuje. Unutra se lahko unilazi, akoprem je zatvoreno pokrivalo popunjeno iznutra dugimi vlasići, koji teku u časku niz brdice, kano gvozdene žice mišolovke. Upravo tako, kano što može miš unići u mišolovku — jer svojim tielom gvozdene žice razširuje, nu nemože više napolje, jer mu iza njega prepriečuju izlaz žice, — upravo tako je i sa vlasi cvati. Oni stoje tako, da se uklanjaju, kad zareznik unilazi te pustaju, da dodje uz vlasi do oplodjujućih dielovah cvati. Ovdje uživa siromašna životinjica zadnju gostbu po volji, čim pako hoće na polje, opazi, da je otvor vlasi zatvoren; uzalud pokusi; ona vidi, da je uhvaćena, počme se puna straha trzati te prouzroči u smrtnom strahu i muci takovo drmanje u cvati, da se prašnice razpuknu, pelud razleti, koja dodje onda do njuške ženskoga diela cvati, da ju oplodi.

Zaista, veoma bi nam drago bilo, kad bismo mogli štovanim čitaocem kazati, da se vlasi, poslie ovršenog oplodjenja okrenu te, da u smrtnom strahu nalazeću se životinjicu, koja je tako važan posao obavila, iz zatvora puste; ali žalibože moramo reći, da nije uvjek narav tako zahvalna, kano što mi želimo, pa i naša siromašna životinjica mora to izkusiti, jer ona neće uživati više slobode, već će si u zatvoru naći svoj grob, pak ju tako nadjemo u strašnoj tamnici — mrtvu.

Poginula je u tamnici, u koju je tolikim razkošjem unišla.

Zareznik pogine, da biline pusti dalje živjeti!!!

Istranski zastupnici na carevinskom vieću.

U sjednici carevinskoga vieća od 12. pr. m. bio je na dnevnem redu vladin predlog zakonske osnove o sporazumljenju sa zemaljskim istranskim odborom (Juntom) glede uredjenja odnošaja države naprama istranskoj zemljištnoj razteretnoj glavnici (Grundentlastungsfond, esonero). Predsjednik carevinskoga vieća predloži tom prigodom, neka se ta vladina osnova izruči proračunskomu odboru, da ju pretrese, pa dade o njoj svoje izviešće.

Na to se javi zastupnik Dr. Vitezić i reče: „Pošto se radi o stvari, koja je po svu Istru od najveće važnosti, pa pošto se ne nahodi niti jedan jedini istranski zastupnik u tom odboru, predlažem, da se ta vladina osnova dade na pretresanje posebnû iz sve kuće izabranû odboru od 9 članovah.“

Zastupnik Dr. Herbst se je protivio predlogu Dra. Vitezića, te podupirao Predsjednikov predlog, da se naime gori rečena osnova predade na pretresanje proračunskomu odboru.

Zastupnik Dr. Vitezić opet se javi i reče: „Pošto se tu radi o interesu Istre i pošto nema niti jednoga istarskoga zastupnika u proračunskom odboru, čini mi se, bilo bi pravedno i vele shodno, da barem jedan istarski zastupnik bude u odboru i to jedino zato, da može, ako uztreba, pobliže stvar izjasniti. Budući pako da to polag predloga g. Predsjednika nije moguće, ja zahtjevam, da se u smislu mojega predloga izabere poseban odbor.“

Na to se Predsjednik sklone i naredi, neka se najprije glasuje o Vitezićevu, a onda o njegovu predlogu. Tako i bi, al onaj ostade u manjini, a ovaj bude primljen.

Taj Vitezićev predlog, kao što svaki razuman čovjek mora spoznati i priznati, jest tako naravan i pravičan, da više nemože; jer nam je spomenuti, da se tu radi ništa manje, nego o dugu od 416,000 f, a i više drugih legatah koje ima Istra na se uzeti. A borme to nije malo za prazan džep tužnih Istranah. Zato se mi čudom čudimo, što druga tri istranska zastupnika, naime g. Polesini-Kamalić. g. Vidulić i g. Defranceschi ne samo da nisu Vitezićev predlog podupirali, nego dapače da su, kao čujemo, i proti njemu glasovali.

Kad se pitamo, zašto su ona druga tri istarska zastupnika proti Vitezićevomu predlogu glasovala, nemožemo si drugoga uzroka misliti nego taj, da je Vitezić drugčijega mnjenja iliti načela, što se politike tiče, koje se s njihovim neslaže. Mi po svojoj glavi mislimo pa velimo, da se kod gori spomenutoga predloga neradi ob ovom ili onom načelu, nego o glavnoj koristi sve kolike Istre. Pa ako ikada, to bi uprav tom prigodom bilo trebalo, da si istranski zastupnici prijateljske ruke pruže, bez obzira ni na Slavene ni na Talijane, te da se svimi silami svojega uma postaraju, da bude primljem Vitezićev predlog. To je naše čvrsto osvjedočenje, pak mislimo, da nismo daleko od istine, kad tvrdimo, da su svi Istrani, bili oni Talijani il Slaveni, o toj stvari s nami jedne misli. Mi želimo, da si taj znameniti dogadjaj svi Istrani u pamet utisnu za svoje znanje i ravnanje prigodom budućih izborah, bilo carevinskih bilo pokrajinskih. Tko nemari za korist puka, nije kadar da ga zastupa.

D o p i s i.

U Kastvu 26. novembra.

Imam vam javiti jako radostnu viest. Evo o čem se radi.

Visoka vlada nastoji sa svih silah, da podigne pučko izobraženje i prosvjetu. Ali tomu se hoće školah, a eno neima učiteljah. U tu svrhu je vlada naumila utemeljiti tu i tamo tako zvane škole pripravničke. U našem Primorju, kako već znate iz novinah, jedna od tih školah je otvorena u kotaru Goričkom, drugu u Tršćanskoj okolici na Proseku, a treća se evo otvorila dne 23. t. m. svetčanom službom božjom ovdje u Kastvu. Učitelja pripravničke škole plaća sama vlada, a od občine neišće drugo nego pristojan stan za školu. Akoprem se to kod nas nije razaznalo nego nekoliko danah prije, ipak prigodom otvaranja bilo je već upisano u tu školu 19 pripravnikah. Vlada je odlučila razdieliti svake godine 500 f. u pripomoć medju desetoricu najboljih učenikah, koji budu pohadjali ovu školu, samo ako ju zaprose i ako su rodom izvan grada Kastva.

Što je ta pripravnička škola? To je škola, u kojoj se pripravljaju dječaci, koji žele postati učitelji. U tu školu može stupiti svaki, koji je svršio dobrim uspjehom pučku školu. U pripravničkoj se školi uči dječak jednu il dvie godine, pa ako učini dobro svoj izpit, onda ga primu u učiteljište, iz kojega izadje gotov učitelj.

„Drže morske luke gradove i trgovišta i svaki veći komad zemlje.“ Mi bismo istini za volju kazali ovako: Drže morske luke i gradove na zapadnoj obali, a po trgovištih nutarnje Istrije i istočne obale razštrkani su i u velikoj manjini, nadošli u naše doba iz Karnije i Friula. Kako su došli do „svakog (?) većeg komada zemlje“, to vidimo svakim danom u službenom listu.

„Jesu klasa naobraženija i naprednija naše provincije.“ Čudno bi bilo, kad bi selo gradu u naobraženju prednjačilo u okolnostih, u kojih se mi nalazimo. U talijanskih rukah sve, a mi napredujmo! Vi nam zatvoriste sve puteve, ta iste nam pučke škole potalijančiste! Podpomažete li naše djake provincijalnim, dakle i našim novcem? Imamo crno na bjelomu. Dà, znamo, da rado u sviet trubite da nismo tobože za napredak, da smo znanosti i naobraženosti nepristupni, a što učiniste za naš napredak, za naše naobraženje? Dajte nam škole, dajte nam zahtjeve naobraženja, pak da vidimo, tko je sokô. Ali dà! znate vi, da je naše naobraženje vaša propast. ... hinc illae lacrimae!

„Drugi (po njegovu Slovjeni, po našu Hrvati), njih do 155,000 nespadaju k jednoj samoj familiji, već proizlaze od različitih pasminah, koji počamši od god. 800 dodjoše u razna vremena napučiti provinciju.“

Opaziti nam je da je valjda pisac brojio Talijane i nas u različito vrieme, te kod nas nataknuo umanjujuća stakla. Čudno nam je tim više, da nas toliko hiljadah nije opazio, što smo ipak ljudi visoki i plećati! Al dà, toliko onda stanovnikah neima Istrija, s toga je valjalo odkinuti Hrvatom, a prišiti Talijanom! Neka još tri geografije ugledaju bieli sviet, tad eto čuda! nestalo je posve Hrvatah, pretočila jim se do poslednjega krv hrvatska u talijansku. Nu dajte si jednom kazati, da nas nikad te nikad više nepotalijančiste, pak vi ciclomu svietu dokazali u svojih geografijah, da nas neima!

„ ... nespadaju k jednoj samoj familiji, već proizlaze od različitih pasminah ... “

Pisac valja da je prepredeniji slovjenski filolog nego je ikoji od dosad poznatih. On je našao dlaku u jaju, te je slobodno mogao uzkliknuti: *heureka, heureka!* Što misli pisac tim da dokaze? Dokazati ništa, jer se dokazati nemože, nu misli tim kazati ovo: Istrijanski Slovjeni su različitoga govora, tako po prilici kao Talijani i Francuzi, ovi i Španjolci, a zaključak tomu jest: kako se može njima dopitati jednakopravnost jezika u uredu i školi uz toliku razlikost? Ta onda bi Istrija bila pravi Babilon, stoga jedina je, da ostane i nadalje kao jedini službeni jezik talijanski! Znamo mi gdje vas srbi, a gdje čovjeka srbi tamo se i češe.

„ ... koji počamši od god. 800 dodjoše u razna vremena napučiti provinciju ... “

Mi imadosmo prilike već prije razgovarati se s našim geografom u pogledu našega došaštja u Istriju; recimo samo mimogred kako mu stavka dopunjuje stavku. Hrvati dolaze u Istriju malo po malo, kupljeni i dovučeni na zemlju, da ju obradjuju. Zašto pisac izbjegava istinu, čusmo prije već, nu nije dostojno, da čovjek ovjenčan naslovom doktora, isti u takove svrhe zlorabi. U malenom svom djelcu više putah jednu te istu stvar spominje, bojeći se, da ju čitaoc nepozabi. Razumijemo se!

(*Sliedit će.*)

učiteljišću ima svaki pripravnik 200 f. pripromoći na godinu. o da učiteljski pripravnici koštaju roditelje jako malo. Iz toga asno vidi, koliko narednost je ova škola ne samo za Kastav i tavšćinu, nego i za svu susjednu Istru, jer će moći malim kom pomoći svojoj djeci do poštena i stalna učiteljskoga kruha. za Kastav i Kastavšćinu ima ta škola još i tu vriednost, što će pravnički učitelj učiti i risanje (disenj) u kastavskoj školi, poši od drugoga razreda napred. Koliko neće samo to koristiti emu puku, koji većim dielom nežive od ploda svoje zemlje, o najviše od zanata (arta) i svojih rukotvorinah. Samo bi bilo iti, da se škola risanja drži i po nedjeljah i blagdanih, da se gu njom koristiti i djetca iz vanjskih kastavskih školah, a i oni ečaci, koji već nehode u školu.

A baš je sreća naša, što je u ovoj prigodi glavarom vriedni Fr. Marotti, koji pojmi kako ikoji drugi potrebu škole i nauka. jemu se ima najviše zahvaliti, što se je i ta nova škola mogla njestiti u shodan i priličan stan. Čujem, da se domišlja, kako bi dala u Kastvu sazidati nova kuća za školu, jer sadanja neodovara ni najmanje školskim potrebam. A u tom će mu sjegurno iti na ruku i občinsko zastupstvo, jer Kastavcem bez škole i auka neima budućnosti. To već dobro vidi i naš puk, zato i jesu aše škole u Kastvu i izvan Kastva sve pune i prepune djetce, eljne nauka. U samom Kastvu imamo ljetos 330 učenikah. A proislite, da nam fali ženska škola, bez koje nemože Kastavšćina ikako biti, ako misli napredovati. Ako dakle naši zastupnici to ve dobro promisle, hoće sjegurno nastajati ne samo da se već dosad obstojeće škole izvan Kastva dobro urede, nego takodjer da se podigne jedna pučka škola i doli kod sv. Križa; a u Kastvu da se osnuju takve škole, u kojih će se moći svako kastavsko diete muško i žensko naučiti, čemu ga vanjska škola po obstojećem školskom ustrojstvu nije dužna učiti. Reći će tko, ali neimamo novacah! Kad je grad Pazin pred nekoliko godinah bio bez kuće za svoje škole, a nije imao novacah, što je učinio? Posudio je, koliko mu je za tu stvar trebalo, jer je znao, što se za škole i na škole potroši, da se to najprije i najsigurnije naplati. A borme ni Kastavšćina nije najzadnja občina, dapače ju sude, da je glede občinskog imanja jedna od najbogatijih u Istri. Mnoge občine u Istri neimaju drugog dohodka, nego nametke iliti adicionale; a kastavskoj netreba drugo, nego staviti u red svoje imanje, pak bi mogla liepo izhadjati. I ako ikad u tom uspje, morat će bit mnogo zahvalna koliko ja znam, baš sadašnjemu glavaru, koji kao da si je postavio tu stvar za cilj svojega života. I neka, pa onda će ga Kastavci spominjati, kao što spominju Veprinčani svojega nezaboravnoga Rumca.

Nego moj se je dopis otegnuo, pak hoću da završim. Počeo sam radostnom viesti, a moram da zaključim žalostnom, koju ste već i vi spomenuli u vašem cienjenom listu, naime da nas ostavlja g. Fr. Fegic, naš dosadanji vriedni i vrli kotarski kapetan. Njemu će biti u Trstu laglje i ljepše nego na Voloskom, ali mi ga nećemo tako brzo pozabiti, zato neka bude uvjeren, da mu svi iz sve duše želimo iskren i srdačam — s Bogom!

SVAŠTA PONEŠTO.

ŠARENJACI.

*Pučka pripovjedka.**)

Neki mladić, rodom Hrvat, a po imenu *Poštenjak*, bio je pao u tursko robstvo ili sužanstvo. On bijaše bistrouman i vješt mnogu poslu, a uz to pjevač i veseljak. Robovao je puno godinah, svatko ga je milovao, a najveć ga obljubi turski *vezir* (turski poglavar), te ga za to bio naumio pošto po to i poturčiti i posadit sebi uz koljeno. Nagovora vezir Poštenjaka, mami ga, maže i laže oko njega, nebi li ga poturčio. Nu Poštenjaka nije nipošto volja na to pristati, nego se izgovara i izmiče na svaku ruku. Napokon je to veziru dotužilo, zato zapovjedi svomu *hodži* (turskomu popu i učitelju) da povede Poštenjaka u *djamiju* (tursku crkvu), te da ga na silu poturči. Vezir veli Poštenjaku: Čuš li me ti, nijedna nogo! od danas do tri dana povest ću te u djamiju, pak ćeš se poturčiti. Ako nećeš milom, a ti ćeš silom — glava s ramena! Turci se prilizuju Poštenjaku i nagovaraju ga na svaku ruku, al sve uzalud. Kad treći dan, a Poštenjak ide pred vezira, pa mu veli: Čestiti veziru! noćas sam na snu vidio svetca *Muhameda* (turskog lažljivog proroka), i s njim sam govorio. Jesi 'l bre! veli vezir; eto vidiš, *kaurine* (nevjerniče), kako ti dobro želim, da se poturčiš, a ti luduješ, pak nećeš. Čestiti veziru, veli Poštenjak, molim te, da izpriповiedam sve liepo po redu, što sam vidio i čuo. Sanjam ja kao da sam budan, te vidim veliko, dugo i široko polje, da ga nije moć okom pregledati. Na polju velika granata kruška, pod njom debel hlad. U hladu sjedi svetac Muhamed na zlatnom prostiraču, vas u zlatu i dragom kamenju; siedi, planduje i puši lulu. Služe ga dvie gizdavo odjevene sluge. Iz daleka mašu sluge na me, da dodjem pod krušku pred njihova gospodara. Ja požurim onamo, te dodjem pred svetca. Sjedim pred njim kao odsudjenik. Niti govorim, niti me što pita. Nebijaše dugo, to se pokaza s jedne strane polja mnogo svieta. Idu dvoje a dvoje, odjeća im je biela kao snieg, tako isto i zastava (bandere), što ih nose pred sobom. Poslje bielih dodjoše zlatni pod zlatnimi zastavami, za ovimi srebrni pod srebrnimi, pak onda crveni s crvenimi, plavi s plavimi, žuti sa žutimi, crni s crnimi, pak mrki, pak sivi, pak zeleni pod zelenimi zastavami. Puno svieta svake vrsti bez broja. Najposljednji dodjoše u pokrpanih haljinah. Na svakoj haljini bijaše puno krpah svake barve (kolora). Čini ti se, kao da su šare furlanske babe; a i na zastavah njihovih malo bielo, malo zlatno, malo srebrno, malo crveno, crno, plavo, mrko, sivo: sve šareno kao djetelja na polju. Sve te čete prodju blizu kruške, i odu dalje, pa ih nestane u daljini. Ja gledam, piljim očima, neznam šta je, gledam na svetca, molio bih, da mi kaže, tko su one gomile ljudih, što prodjoše, ali nesmiem ni pisnuti, oči mi gore u glavi. Svetac se škubi i kaže: One gomile u zlato, pod zlatnimi zastavami, to su moji Turci; oni bieli su Kršćani; oni to; oni to: izbroji Katolike, Istočnjake, Luterane, Kalvine, Židove itd. itd. A tko su oni *šarenjaci*, oni pisani, odjeveni krpami svake barve kao pravi pravcati *pajaci* ili *arlekini*? pitam ja svetca; a on mi veli: to su oni ljudi, koji su za svoga života na zemlji *prešli ili iz jedne vjere na drugu, ili iz jednoga naroda u drugi, ter se odrekli ili svoje vjere ili svoga vlastitoga naroda i jezika.* — Vidiš li dakle, čestiti gospodaru, veli Poštenjak veziru, da bih se ja poturčio, kao što ti želiš, kad umrem i dodjem na drugi svieta, morao bih poći medju one *šarenjake* i *arlekine*. Ti sam sudi po duši, more li me povući želja, da se poturčim, te da budem onako mrzko šar i pisan? A vezir Poštenjaku: Je li to istina, kaurine, da si tako sanjao i to čuo od svetca? Jest, čestiti vezire, zato me, dao ti Bog sreću i zdravlje, netjeraj medju one gadne *šarenjake!* Čuješ, kaurine, kaže vezir: velik je *Alah* (Bog); vidio si svetca; idi u svoju zemlju; nisi već rob (sužanj); slobodan si. Poštenjak nije se premišljao dugo, nego mahom torbu na rame, štap u ruke, a put pod noge, pa bježi iz roblja doma k svojoj braći.

Tako kaže pučka pripovjedka. Dao Bog zdravlje i sreću *Poštenjakom, majke Slave viernim sinom*, koji ljube i štuju svoju vjeru i svoj vlastiti liepi jezik i narodnost svoju, te se nedadu zavesti u *šarenu četu odmetnikah i arlekinah*; ni od *vezirah* ni od *hodžah*, što gledaju i nastoje laskanjem, prevarom i silom prišiti našemu narodu krpe tudjega jezika i tudje narodnosti.

*) Budući, da nas mnogi pitaju, što je to Šarenjak i zašto se tako zovu naši narodni izdajice u Istri, evo im opet pripovjedke, po kojoj jih je naš puk tako krstio. *Ured.*

Imenik družtvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Frane Gregorić, plovan u kap. f. 2, Ivan Ivić, kapelan u kap. f. 1.50, Toma Červar, kmet u kap. nvč. 30 u god. prinos f. 1, Luka Červar u god. prinos nvč. 30, Mate Filiplić pok. Šime, tkalac u god. prinos nvč. 80, Mate Ukušić u god. prinos nvč. 30, Ivan Paica u kap. nvč. 30, Karlo Križmanić u kap. nvč. 40, Anton Bottegar u god. prinos nvč. 50 svi u Tinjanu.

Svota f. 6 nvč. 90 — Ukupno sa zadnjom svotom for. 1211 nvč. 10.

U 19. broju „Naše Sloge“, u imeniku družtvenikah Bratovšćine hrvatskih ljudi u Istri, mjesto „Žic Petar plovan“, čitaj „Žic Petar kapelan.“

Različite viesti.

* **Nadvojvoda Karlo Ferdinando**, član sjajne vladajuće kuće austrijske, preminuo je 21. studenoga u 56. godini svoje dobe.

* **Naša Istra jih neima ni urednih ni uzporednih!** Nadvojvoda Ranieri, načelnik domobranske vojske ovkraj Litave, nabodjaše se onomadne u Sučavi u Bukovini, gdje dojdu k njemu, osim drugih na poklone takodjer i učitelji *Rumunjske* grčko-istočne gimnazije. Na Nadvojvodovo pitanje, *u kojem se jeziku* na njihovoj gimnaziji uči, odgovore učitelji: *u njemačkom!* Nadvojvodi se to nekako čudno činjaše, pak jih zapita: „al imate valjda uzporedne (paralele) razrede, u kojih se u svojem jeziku učite?“ ... Žalostna lica odgovore učitelji, da niti tih u svojem narodnom jeziku neimaju! — Na to Nadvojvoda, vas zapanjen, nadostavi: „To je prečudno

stanje; ja sam mislio, da se u toj gimnaziji uči *u narodnom rumunjskom jeziku, jer je poznato, da si svaki puk najlaglje pribavi potrebito znanje u svojem materinskom jeziku!*“ —

* **Žminjsko občinsko zastupstvo,** kao što doznajemo iz pouzdane ruke, jest dne 29. prošlog oktobra u javnoj sjednici zaključilo, da prama §. XIX. temeljnih carevine zakonah hoće da bude u Žminju odsad unapred narodna hrvatska škola, ne pako talijanska, kao što je sada i to baš od onoga vremena, odkad je proglašen gori rečeni zakon. Taj zaključak, što ga je slavno zastupstvo žminjsko učinilo usljed pisane prošnje žminjskih občinarah, bio je odmah dostavljen zajedno sa spomenutom prošnjom, c. k. školskomu vieću u Pazin, da ga slavno školsko vieće po zakonu uvaži i prama njemu ustroji žminjsku školu. Ali evo, škola je otvorena već skoro mjesec danah, a iz Pazina da neima nikakva glasa glede zaključka žminjskoga zastupstva, akoprem zakon govori jasno i očito, da stoji u občinskom zastupstvu izabrati, u kojem hoće jeziku da mu se djetca uče u školi, a školsko vieće da neima u toj stvari druge dužnosti ni drugog prava, nego ravnati se i raditi po volji občinskoga zastupstva. Toga radi žminjsko zastupstvo občinsko da se je dne 20. novembra obratilo uprav na visoko c. k. pokrajinsko školsko vieće u Trstu, proseć, neka se uvaži gori rečeni zaključak i prama zakonu preustroji pučka Žminjska škola te mjesto talijanskoga upelje u nju narodni hrvatski jezik. Mi nedvojimo ni najmanje, da će rečeno visoko vieće uslišati prošnju žminjskih zastupnikah, a drugim našim občinam u Istri velimo, neka i one istim putem išću svoje pravice.

* **Njegovo Veličanstvo naš cesar,** kako čitamo u „Narodnom Listu“, hoće dojdućeg proljetja pohoditi prvi put za svojega vladanja kraljevinu Dalmaciju.

* **Prešernova slava u Beču.** Kako čitamo u „Slovenskom Narodu“, slovenski djaci na bečkom svenčilištu će dne 2. decembra svetkovati rodjeni dan pokojnoga Prešerna, slovenskoga pjesnika. Milo nam je čuti, da će tu svetkovinu sa braćom Slovenci svetkovati i hrvatski svenčilištni djaci; jer je to znak, da se slovensko-hrvatska uzajemnost, bez koje nam nema na jugu napredka ni jednim ni drugim, počela hvatati i onih srdcah, na kojih sviet ostaje. Tom prilikom preporučujemo našim mladićem, neka neslave samo ričmi Prešernovo ime, nego neka duboko povire takodjer u njegove pjesmotvore, koji su potekli iz pravog pjesničkog uma tako, da Prešern jest i hoće ostati jedan od prvih slavjanskih pjesnikah. Kako čitaju uzornjake drugih narodah, onako neka čitaju i Prešerna, pa komu od njih Prešern najjače omili, taj neka zna, da je najviše napredovao.

* **Biskup Strossmayer** je dne 18. novembra slavio 25. ljetnicu svojega biskupovanja. Dao mu Bog te doživio i slavio i odsad 25 godinah tu istu slavu.

* **Družtvo sv. Jeronima,** za razprostiranje dobrih pučkih knjigah, hvala Bogu, ljetom za ljetom sve to više raste, te već ove godine broji 2918 članovah. Ali ako ga uzporedimo sa istovrstnim slovenskim družtvom *sv. Mohora*, što obstoji u Celovcu i broji 24,080 članovah moramo priznat, da ima kod nas Hrvatah jošte mnogo i mnogo ljudi, koji il neznaju, il nemare za ovo vele vriedno družtvo, ustanovljeno na sve to veće prosvjetlenje i oplemenjenje našega naroda. Nuder dakle, bratjo Hrvati, Slavonci, Daimatinci, Istrani i svi ostali nezatezajte više, nego svaki od vas, koji zna čitati, neka se upiše što prije u ovo družtvo, za koje se neplaća nego jedan forint na godinu, il pa 5 for. jedan put za uvjek, za koje se dobivaju svake godine po 3 liepe knjige.

* **Darovi polarnim brodarom.** Odbor darovah na čast polarnih brodarah sakupio je 35,000 for., od kojih 20,000 for. porazdielio je častnikom iliti zapovjednikom „Tegetthofa“, a 15,000 f. odličnijim mornarom. Tim, Payer, Weyorecht i Kepes dobili su svaki po 5,000 for., oficiri Orel i Broš svaki po 3,000 for., baštenici makiniste Križa 2,000 for., Kapetan Lužina 800 for., mornar Lučić 1020 for., mornar Lukinović 720 for., i mornar Zaninović 1220 for.

* **Brodarenje med Zadrom Riekom i Jakinom.** Cislajtansko ministarstvo da je sklopilo ugovor s Lloydom, te će što prije započeti brodarenje parobrodah izmedju Zadra, Rieke i Jakina.

* **Oklopnjača Custozza,** najveća med austrijskimi ratnimi brodovi, prošlih bi danah porinuta u more i odvedena odavle u Pulu. Trošak za ovaj brod iznosi prieko 5,000,000 for.

* **C. k. korveta Frundsberg,** odplovila je dne 23. pr. mjeseca odavle u Mesinu, da pomogne brikn *Saidu*, što ga tamo zadnje nevrieme na kraj vrglo.

* **Imenovanje.** Kr. zem. vlada imenovala je gosp. Stjepana Sabljaka, zač. kanonika biskupije senjske, propovjednikom na hrvatskom svenčilištu.

* **Sv. Otac Papa i Arnim.** U jednom njemačkom listu se pripovjeda, da je sv. Otac Papa, kad je dočuo, da je Arnim (bivši njemački poslanik u Rimu god. 1870!) u tamnicu postavljen, uzkliknuo. „Eto i Arnim tamničar, kao što sam ja, ako potrebuje jedne moje svjedočbe, dati ću mu ju i osvjedočiti, *da nije prepustio učinit mi sve ono zlo, što je mogao!*“

* **Talijanski parlamenat** po zadnjih izborih broji 259 poslanikah desne, 210 lieve i 39 srednje stranke.

* Dan današnji sva moć državah stoji u množini vojnikah, konjah i topovah (kanunah), koja žalibože, svaki dan sve to više raste i pogutava neizmjernu svotu novacah. Da vidimo dakle koliko toga ima svaka pojedina evropejska država.

Rusija	vojnikah	1,420,424	konjah	348,101	topovah	2,768
Njemačka	„	1,373,884	„	270,920	„	2,672
Austrija	„	1,075,052	„	172,881	„	1,616
Francuska	„	689,459	„	161,917	„	1,796
Italija	„	750,000	„	82,153	„	1,240
Inglezka	„	550,000	„	70,000	„	1,402
Turska	„	473,000	„	59,945	„	648
Belgij	„	223,683	„	13,800	„	152
Španjolska	„	211,320	„	30,000	„	384
Švajcarska	„	201,578	„	30,000	„	294
Švedska	„	150,755	„	12,000	„	234
Srbija	„	141,341	„	8,467	„	270
Olandezka	„	129,575	„	10,000	„	108
Rumunjska	„	127,738	„	19,890	„	96
Grška	„	125,734	„	2,162	„	50
Portugalska	„	81,870	„	7,500	„	116
Danska	„	51,087	„	9,800	„	96
Norvežka	„	38,280	„	8,700	„	88

Iz ovoga se računa vidi da sve evropejske države ukupnoj broje 7,814,780 vojnikah, 1,288,337 konjah i 14,030 topovah. Talijanski vojnik košta najmanje od svih, t. j. 897 lirah na ljeto, a najviše inglezki, koji košta 2,500 lirah ljetomice.

* **Revolucija s visoka,** jest knjiga, o kojoj se veli, da je najveći uzrok Arnimova utamničenja, akoprem je ovaj izjavio, da on neima ništa opraviti s tom knjigom. Knjiga ta opisujuć pobunu, razlikuje tri dobe. Prvu dobu, od padnuća Karla X. do Napoleona III.; drugu dobu od povišenja Napoleonova na prestolje do Sedana; tretja doba počimlje od Sedana i nezna se gdje će dokončati, jer nije još dovršena. — U prvoj dobi malo se što govori o Bismarku. Ne tako u drugoj dobi. U njoj Bismark nije više nepoznat infanterijski dobrovoljac, nit landverski oficir: nego Ministar prusk i najprvo u Frankfurtu, pa u Beču, a zatim poslanik u Petrogradu i u Parizu, a od 22. Setembra 1862 unapred presjednik berlinskog Gabineta s dvojnim područjem; pa u ovoj se dobi odkrivaju djela, spletke i hinbe Bismarkove dok dojde do Sedana. U tretjoj dobi knjige se veli, da je Bismark nastojao potvrditi djelom i zakonima sva buntovnička načela, da bi se tim tako došlo do njemačke republike, kojoj bi on imao biti glava. Sve je pisano od ruke kojoj je jako dobro poznata Bismarkova politika. Bismark sumnji, da je to imao napisati Arnim, pak da ga je zato dao i zaprieti u tamnicu.

* **Pravi jahač.** Domobranski kapetan Zubović, rus, okladio se (vadljao) prošlog mjeseca, da će on, jašuć sve na jednom konju, doći u 15 danah iz Beča u Pariz, i to putem od 1120 kilometrah iliti 192 austrijskih miljah daljine. Imao je dakle projahati svaki dan $13^5/_7$ austrijskih miljah. I doista dobi okladu, jer odputovavši iz Beča, uprav nakon 15 danah prispije u Pariz još dvie ure prije ugovorene dobe.

☞ Molimo naše p. n. predbrojnike, koji nam predplatu duguju, da nam ju izvole poslati što prije, jer nam treba za tiskarinu.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 15 Novembra 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Carski dukati (cekini) .	5.20	5.20	5.20	5.20	5.21	5.20	—	5.22	5.22	5.22	5.22	5.22	5.22	—	5.22½	—
Napoleoni	8.88	8.88	8.90	8.89	8.89	8.89	—	8.89	8.89	8.90	8.89	8.90	8.90	—	8.90	—
Lire Inglesko	—	11.15	—	11.17	11.18	—	—	11.17	11.18	11.18	11.18	—	11.18	—	11.19	-
Srebro prid (aggio) . .	104.65	104.75	105.—	105.25	105.35	105.35	—	105.25	105.35	105.75	105.75	106.—	105.85	—	106.50	-

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik **A. Novak.** Tisk. Sinovi K. Amati.

Naša Sloga izlazi svaki 1 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cielu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carevine višo poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po nao vadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevraćaju. Uredničtvo i Odpravničtvo nalaze se *Via Nuova N.° 4 piano I.*

Godina V. **U Trstu 16. Decembra 1874.** **Broj 24.**

POZIV NA PREDPLATU.

Hvala Bogu i dobrim ljudem, „Naša Sloga“ je evo doživila i šestu godinu. Ako se nemožemo pohvaliti, da smo njom postigli Bog zna što: ipak nam se čini, da se nismo posve uzalud trudili. Jer odkad se čita u Istri „Naša Sloga“, onaj naš zanemareni, al uvjek dobri i pošteni puk, kao da se je počeo pomalo buditi sa duboka i dugotrajna sna, te spoznavati svoje dostojanstvo i svoje pravice. A to je i bila naša nakana. Da se ta iskra napredka i bolje budućnosti u Istri već nikad neutrne, o tom smo dužni nastojati svi pravi rodoljubi u Istri i izvan nje. Vierni toj duznosti mi smo odlucili i nadalje pošiljati u sviet ovaj naš list. Zato evo i pozivamo opet u naše kolo sve, što je rado napredku i prosvjeti. „Naša Sloga“ će kao i dosada zastupati i braniti prava i pravice našega puka u obće, a istarskoga naposo. Povrh toga hoće nastojati uvjek više, učiti i poučavati puk u svih onih stvarih, koje je liepo, dobro i koristno znati. Pa da puku sve to bolje omili, hoćemo nastojati pisati, naime poučne stvari, što se bude više mogło prosto i razumljivo. Ali mi, sjedeć u Trstu, nepoznajemo sami svih pučkih potrebah i težkoćah, zato se preporučujemo svim i svuda našim vriednim poznatim i nepoznatim rodoljubom, neka nam pišu i nas izviešćuju o svem, što im se čini, da bi moglo i moralo biti bolje il drugako. Ujedinjenimi silami mi hoćemo i moramo nas narod do dna probuditi i na pravi put staviti. U to dakle ime nadamo se u nastupljajućoj godini što većemu broju predbrojnikah i pomagacah u svakom stalisu našega puanstva u Istri i izvan Istre.

Ciena listu ostaje koja i doslje, t. j. **2 for.** na ljeto za predbrojnike prvoga reda, a **1 for.** na ljeto za predbrojnike drugoga reda. Predbrojnikom drugoga reda, to jest kmetom, koji su zadovoljni, da im više iztisakah „Naše Slóge“ pod jednim jedinim imenom i pasom šaljemo, skloni smo ju slati i ovo ljeto uz lanjske polakšice. Samo molimo p. n. predbrojnike, da se na vrieme predbroje i novce pošlju kroz poštarsku naputnicu: pa da ako kadkada radi ma koga uzroka nebi primili lista, neka nam to jave *nezapečaćenim listom*, napisavši izvana na njem *„Reklamacia.“* Još jedan put pozivamo one naše štovane predbrojnike, koji nam još lanjsku predplatninu duguju, da nam ju svakako pošlju.

U Trstu dne 16. Decembra 1874.

Uredničtvo „Naše Sloge.“

Pogled po svietu.

U Trstu 15. prosinca.

Iz Beča neima drugo novoga nego to, da su se slavenski zastupnici već kada tada složili, pak ujedinjenimi silami tražili od vlade, neka vrši i glede nas ustavne zakone, naime što se tiče našega narodnoga jezika u školi i uredu, u raznih slavenskih kraljevstvih i pokrajinah našega cesarstva.

Tu su se zajedno borili za narodne pravice Poljaci, Moravci, Slovenci i Hrvati, a u tom su im pomagali i sami Niemci, naime nekoji Štajerci i Tirolci. Niemci ustavovierci su dakako našim zastupnikom koješta prigovarali, ali ministar Stremayer nije mogao ni kud ni kamo, nego je najposlje rekao, da će se gledati Slavenom zadovoljiti, makar morala država duboko u džep posegnuti. Hoće li ministar rieč održati, to ćemo poslje viditi; a što se džepa tiče, to smo i mi državljani kao i Niemci i Talijani!

Kako se čita, sad pred Božić careviusko će vieće prekinuti svoja viećanja, pa praznovati sve do mjeseca veljače. Kad će se pako sastati delegacije, o tom se ništa nečuje. Za zemaljske se sabore glasalo, da će se ovoga puta sastati za nekoliko tjedanah odmah u dojduće proljetje.

U Ugarskoj je sve onako, kao što je bilo prije petnaest danah. Čuje se, da će se sastati hrvatski sabor, čim prestane viećati ugarski, to jest negdje okolo Božića. Našoj braći Hrvatom ide saborovanje veoma od ruke, pak se svatko veseli, kad se ima sastati onaj sabor, jer zna, da se tamo vrieme bavava netrati.

U Franceskoj je po navadi kao i u Španjolskoj, a u Njemačkoj sve su oči uprte u Berlin, gdje sad sude grofu Arnimu. U knežovini Srbiji ima sad novo ministarstvo, jer je staro odstupilo, neimavši u skupštini nego jako malu većinu. Srbija je tim pokazala, da su tamo ozbiljni i baš ustavni ljudi i zastupnici i ministri.

O cvati i plodu.

(Provadja Alfred Oreškovič.)

VII. O čudesih i važnosti oplodjivanja cvatih.

Nemožemo, da se razstanemo sa čudnovatim oplodjivanjem jabučnjaka, a da u kratko to ne promotrimo.

Promatranje nas je učilo, da se pomenuta bilina oplodjuje samo na taj, a na nikakov drugi način. Ako smo pripravami zapriečili, da zareznik (kukac) nemože u otvor, to je bilina poginula, a da nije ni ploda donesla. Gdje se nisu pako upotrebile te priprave, došao je zareznik redovito onda, kad njuški treba peludi, obavio svoj posao te napokon i poginuo.

Ciela je cvat takova, da joj za oplodjenje treba zareznika; vlasi u nutarnjosti ulaza, koji ga (ulaz) neprieče, ali izlaz onemogućuju zarezniku, imaju shodnu odredbu te nebi mogli biti shodnije uredjeni. Odrežemo li pomno vlasi, ili načinimo li drugi koji otvor u časki, kroz koji može zareznik napolje, to će izići zareznik iz cvati, ali neoplodiv je.

Tko može prema ovim činom zanijekati, da stoji podpuno predvidjanje, podpuna shodnost u odnošaju izmedju ovog zareznika i ove cvati, te da se naročito tim pokazuje, što je životinjica, koja se inače, kano svi živući stvorovi opire pogibelji, prisiljena, baciti se smrti u naručaj, da uzdrži život biline!

Imade više načinah čudnovatih kod oplodjivanja cvatih, nu nemožemo sve, radi malog prostora napomenuti. Samo još jednu ćemo napomenuti, prije nego ćemo nastaviti našu zadaću i govoriti o usavršivanju zatrudnjele cvati do ploda.

Imade mnogo bilinah, koje u vodi žive te pod njenim površjem cvatu. Medju ovimi imade jih mnogo, kod kojih nedodju muški i ženski dielovi cvati u neposredni dotičaj, pak ipak mora pelud od onih dielovah prispieti k ovim, a da ju neodnese tekuća voda. I ovdje su bile biline i njihovo potajno, čudnovato oplodjivanje promatrane, pak se je opazilo ovo:

Ženski dio cvati nalazi se na držku, koji je vijast te naličan vadičepu. Kada pelud u muških dielovih cvati dozrije, protegne se vijasto držalce tako, da ženski dio cvati dodje na površje vode. Sad se istom otvori prašnica pod vodom, pak budući je pelud lahka, izpliva ona na površje vode i došav do ženske njuške obavi oplodjivanje. Čim se je pako taj posao obavio, savije se držalce u svoj prijašni položaj, ženski dio cvati dodje opet pod vodu i dozrieva iliti dogotovljuje plod da svoj rod uzdrži.

Mi vidimo dakle, da nisu samo vjetar i zareznici, već i voda posrednici kod oplodjivanja, dočim naime lahku pelud na površje nosi, gdje na nju čeka ženski dio cvati.

Osim tih posrednikah kod oplodjivanja, koje obavlja narav,

jesu takodjer marljivost i promatrajući duh ljudski jako radini; težnja bo je duha ljudskoga, pospješiti oplodjivanje te sada spada medju najobičnije poslove umješnoga vrtlarstva umjetno oplodjivanje. Najljepše ruže i najnježniji plodovi dobivaju se umjetnim oplodjivanjem, razasuv naime klicavi plodoviti prah koje liepe cvati u stanovito doba na žensku cvat druge vrsti te tako se mogu proizvesti suvrsti najplemenitijeg roda. Ali promatranje oplodjivanja nije važno samo za oko i ukus, već i za hranjenje.

Godine 1846. bijaše oplodjivanje cvatih žita jako manjkavo, te zato i nije glad, koji je zatim nastao, iznenadio izpitatelje prirode.

Odatle se dakle vidi, kako je poznavanje naravi važno za boljak cielog čovječanstva.

(*Sliedit će.*)

Govor Dra. Dinka Vitezića na carevinskom vieću dne 3. t. m.

Iz tog govora uzimamo sliedeće:

„U proračunski bi odbor, kao što je već znano, izabrano 36 odbornikah. Poslje što sam pročitao imena tih odbornikah, naći ću, da *sedam* od njih spada na Austriju zgora Ensa, ravno toliko za Češku, *četiri* na Moravsku i uprav toliko na Galiciju. Po *dva* spadaju na gornju Austriju, Dalmaciju, Salcburg, Štajersku i Koruško, po *jedan* na Slezku, Bukovinu i Tirolsku i Kranjsku. Od svih krunovinah dakle samo austrijansko Primorje nije zastupano, i to u odboru, koji ima pretresati najpoglavitije interese pokrajine, u kojem se ima izviditi, koliko davka može pokrajina nositi, koje su njezine potrebe u svih granah uprave, da se na takav način odstrani slučajno pomanjkanje i zlostanje. Kao što se iz spomenuta imenika jasno vidi, ima pokrajinah, koje su toli u pogledu stanovnikah i obširnosti prostora, koli u trgovačkom i rukodjelskom obziru manje od Primorja, pa sasvim tim imaju u odboru po jednoga i po dva zastupnika.

Tom prigodom imam spomenuti, da se u toj krunovini nahodi najvažnije mjesto u svem carstvu za trgovinu i pomorstvo, Trst; trebalo bi dakle da i ono bude zastupano u odboru.

To zanemarenje austrijskoga Primorja, koje zanemarenje sam žalibože i u drugih obzirih u svoje vrieme dotaknuo, jest protivno načelom pravice i mudrosti vladanja. Ja neću da dokazujem, što sam rekao, jer mislim, da to mora svaki znati, koji samo površno poznaje političke i družtvene odnošaje one krunovine — a od Vas, Gospodo, očekujem da jih temeljito poznate.

Ja hoću dakle jedino to, da toj visokoj kući vruće preporučim, neka bude prigodom novih izborah proračunskoga odbora zastupana Istra, Trst i Gorica. Kao zastupnik jednoga diela one pokrajine, u kojoj se je mnogo zanemarilo i još se dandanas zanemara, držim si za dužnost, da tu želju izrazim.

U ostalom ću glasovati, neka se prejde na posebno pretresanje proračuna.“

Govor Dra. Dinka Vitezića na carevinskom vieću dne 7. t. m.

Moj neposredni predgovornik (Fuks) je tvrdio, da se mi Slaveni na sve, a Niemci samo na nešto tuže. Da se mi moramo na sve tužiti, bit će jasno iz ovoga, što ću sad reći o stanju istranskih Slavenah; iz toga će se viditi, kako je temeljito, što je on rekao, naime da uzrok slaba napredka u nauku stoji u 11. §. temeljnih zakonah; ja pako mislim i tvrdim, pa hoću praktično i dokazati, da stoji uzrok u tom, što se neštuju naredbe 19. §. istih temeljnih zakonah, koji naredjuje, da se ima svimi narodi našega carstva jednako postupati.

Ja neću, da onako obširno govorim, kao što je moj štov. predgovornik učinio, jer vidim, da je još mnogo djela pred nami, da željni cilj dostignemo, ako financijalni predlog ima biti već ove godine zakonom. Taj pako cilj nam nalaže dužnost, da manje govorimo, a više radimo.

Gospodo! Istra broji — poslje godine 1869 se nije pučanstvo tamo brojilo — blizu 260.000 stanovnikah. (Čuje se: Nije istina.) Molim, da se pogleda u štatistiku, što ju je izdala sama vlada. Od ovih 260.000 stanovnikah 180.000 jih spada na Slavene, a 70.000 na stanovnike talijanskoga roda i na one, koji su se potalijančili, ostalih 10.000 spada na druge, naime na njemačku narodnost. Ima dakle prieko dvie tretjine Slavenah med jednom tretjinom Talijanah, a niti 1_{25} dio drugih narodnostih, naime Niemacah.

Kod takvih brojnih razmierah hoćete li vjerovati, da medju pučkimi školami nije malda ne nijedne slavenske škole? (Čujte, čujte, na desnoj.) Vi se čudite, pa se imate i čemu čuditi. Tu nerazumljivu stvar hoću da Vam na kratko razjasnim.

Školski zakon u Istri ima naredbah, kakvih imaju svi zakoni, gdje se smiešane narodnosti skupa nahode, da u školah učevni jezik ima biti onaj, koji odluči občinsko zastupstvo. U Istri, kao je poznato, stanuju Talijani najvećim dielom u gradovih i varoših, a Slaveni na polju. Oni Slaveni, koji na polju živu, od pamtivieka nemaju škola, pa zato su u pogledu izobraženosti i dobrostanja naprama Talijanom, koji u gradovih stanuju, zaostali. I pošto su siromašniji, podvrženi su uplivu gospodujućega naroda. Vrh toga je izborni zakon gradjanom, dakle Talijanom povoljniji nego što je poljanom. Pa po vrh toga i ista vlada tomu pripomaže. Radi toga je naravno, da slavensko pučanstvo ostane maldane u svih izborih nadvladano i to u izborih za občinsko zastupstvo, za zemaljski sabor i za carevinsko vieće.

Gospodujuća stran, kao što se lahko razumije, zna dobro taj položaj za se porabiti, pa izbira u občinsko zastupstvo one, od kojih zna, da zastupaju njezina načela, zato se i dogadja, da je u občinah, gdje najvećim dielom Slaveni stanuju, sasvim tim uvodjen talijanski, a nikako slavenski učevni jezik.

Mora se priznati, da takvo postupanje, u koliko se tiče forme, jest dakako zakonito. Ali se dogadja, da se očito proti istomu školskomu zakonu postupa. Medju mnogimi drugimi dogadjaji ću Vam napomenuti samo jednoga, koji se nedavno pripetio.

U Žminjskoj občini je slavensko občinsko zastupstvo. Potle su naime Slaveni onoga kotara progledali te uvidili, kako stoje njihove stvari, izabrali su si slavensko občinsko zastupstvo. Prvi njegov čin jest taj, da je zaključilo, neka bude unapried slavenski a ne talijanski učevni jezik u žminjskoj školi. Taj svoj zaključak je ono kotarskomu školskomu vieću (u Pazinu, Ured.) na znanje dalo, pa je bilo čekati, da će kotarsko školsko vieće polag obstojećega zakona i svoje dužnosti odmah odlučiti, da se u tamošnjoj školi slavenski učevni jezik uvede. Taj občinski zaključak je bio učinjen 29. oktobra, ali je sve do danas glede učevna jezika ostalo, kao je i prije bilo.

Množinu priličnih slučajah bih mogao još navesti, ali vjeran načelu, kojega sam jurve početkom izrazio, neću da visokoj kući dodijam.

Gospodo! iz toga možete si misliti, kakve su školske stvari u Istri. Imam spomenuti ne samo da se talijanski učevni jezik u školi rabi u onih krajevih, gdje prebivaju jedino Slaveni, nego što je još žalostnije, da je u Istri razmjerno na broj pučanstva vele malo pučkih škola.

Nemam drugih dokazah van izvješća, koje nam je visoko Ministarstvo nastave lani javilo, budući da mi se žalibože od onoga vriemena nije nikakvo izvješće o tom obziru javilo. Ovo izvješće spada na školsku godinu 1871-72 i 1872-73. Usljed toga ima u Istri samo 154 pučkih škola. Medju ovimi se nahode i tako rečene ausilijarne škole, koje, kad se stvar strogo uzme, nemaju prava do *imena* škola, pošto se u njih za kratko vrieme i na nepravilni način podučava. Ako ja i ove *scuole ausiliari* skupa računam, onda spada na 1649 stanovnikah *samo jedna* pučka škola. To je jedna od onih okolnostih, koja se riedko gdje u Austriji najde.

To je dakle jedan od tolikih drugih uzrokah, da su u Istri škole zanemarene. Vrh toga imam spomenuti u tom obziru i žalostni novčani položaj pučkih učiteljah. Istina je, da se je u vrieme zadnjega zasjedanja zemaljskoga sabora u tom obziru nešto popravilo, ali to poboljšanje nije takvo, da bi mogli učitelji bez skrbi svoje dužnosti podpuno ovršivati, pa druge pobudjivati da se i oni toga za dobrostanje zemlje velevažnoga posla poprimu.

Jedan najglavnijih uzrokah zanemarenja naših školskih stvarih jest taj, da imenovanje kotarskih školskih nadzornikah nije srećno. Med ovimi ima takvih, koji nisu ni malo za školu izobraženi; najveći dio od njih il neznadu slavenskoga jezika, koji je većini školske mladeži materinski jezik, il ako i slavenski znadu, ipak neće da od toga štogod čuju.

Gospodo! U svemu tomu možete lahko naći uzroke, zašto usljed onoga izvješća, što ga u rukama imam, sve što dalje, djeca manje školu pohadjaju; jer kako bi se moglo od roditeljah zahtievati, da oni svoju djecu u školu pošiljaju, gdje ona nerazumiju niti jedne besjedice od onoga, što jim se predava, pa radi toga nemogu niti napredovati. Oni dakle vole, da jim djeca doma ostanu i na pomoć budu, nego da u školi vrieme gube.

Dokazi, što se u spomenutom izvješću nahode, jesu doista žalostni. Iz tih se naime vidi, da, pošto je bilo školske godine 1871-72, 7967 djakah, a 4463 djevojčicah, koji su školu pohadjali, sliedeće školske godine bilo je samo 7126 djakah, a 3972 djevojčice, dakle svih skupa je pohadjalo manje školu 1332. I to, kad se promisli, kako malo djece školu pohadja, vriedno je, da se zabilježi.

Sada nešto o srednjih školah.

Što se tiče srednjih školah, u Istri ima dvie Gimnazije, dvie Realke i jedna nautična (pomorska) škola. Gimnazije su u Kopru i Pazinu. Viša Realka je u Piranu, niža u Puli; ova je na troškove vojničke a ne državne blagajne, pošto služi za djecu onih, koji se nahode uvojničkoj službi; napokon ima nautična škola u Malom Lošinju. Od tih su čisto talijanske. Gimnazija u Kopru, Realka u Piranu, pa nautična škola u Malom Lošinju; čisto njemačka: Gim-

nazija, dà, Gospodo! čisto njemačka — u Pazinu, pa niža Realka u Puli.

Dakle više od dviuh tretjinah stanovnikah (Slavenah) nemaju niti jedne srednje škole, (Na desnoj: Čujte! Čujte!) gdje *jedna tretjina* (Talijanah) ima jednu višu Gimnaziju, jednu Realku i jednu nautičnu školu, a 25. diel stanovnikah (Niemacah) ima jednu višu Gimnaziju i jednu Realku. (Na desnoj: Čujte! Čujte!) Moj neposredni predgovornik more sada viditi, u koliko je temeljito ono, što je tvrdio, da naime mi Slaveni nismo ničim zadovoljini, a da Niemci mogu biti zadovoljni djelomice. U takvom stanju neznam, kako mogu biti Slaveni zadovoljni.

Predjimo na uredne (službene) stvari. Službeni jezik — to se razumije samo po sebi — jest najvećim dielom talijanski a djelomice i njemački. O slavenskom jeziku nije ni govora; taj se u uredih nerabi.. Jako malo činovnikah razumije slavenski jezik, ako se i nahode u službi u onih krajevih, u kojih jedino Slaveni stanuju. A dogadja se i to, da činovnici i razumiju slavenski jezik, pa nekojim kvastanjem neće da dadu odgovora onim, koji su samo slavenskomu jeziku vješti. O tom, što rekoh, imam dokazah u rukama.

To žalostno stanje ponukalo je mene i moje političke prijatelje, te smo upravili dva upita na visoku vladu. Jedan je bio upravljen na Njeg. Preuzv. Ministra bogoštovja i nastave dne 13. Februara, a drugi 29. Aprila pr. god. (Poglej „Našu Slogu“ od 1. Marča i od 1. Junija 1874. Ured.) Od onoga vremena je jurve deset, odnosno sedam mjesecih, pa ne samo da nemamo odgovora ni na prvi ni na drugi upit, nego se stvari imaju kao i prije i još gore.

U proračunu nahadjam svotu od 5.000 for. za njemačku pouku u Istri (Na desnoj: Čujte!) ali to nije dosta, nego u razjasnjivanju potonjega proračuna za godinu 1875. još drugu svotu od 7.100 f., dakle svega skupa nahadjam 12.000 f. proračunanih kao podporu za njemačku pouku u Primorju, koju svotu predlaže odbor, da bude potvrdjena. (Govornik čita dotični odborov predlog:) — Prama tomu bi se moralo misliti, da u Istri ne stanuju Slaveni, nego sami Niemci. (Čita nadalje:) Pa dočim je tomu tako, 180.000 Slavenom nedaju se sriednje škole, neda se ništa.

Gospodo! U sjednici dne 4. t. mjes. Njeg. Preuzv. Ministar nutarnjih posalah je rekao ovo: „Kad se pučanstvo obraća na članove ove kuće, a osobito na svoje najbližnje zastupnike i to u stvarih materialnoga blagostanja, tada me to veseli, pa što mogu tomu pripomoći, to činim vele rado.“

„To činim za ljubav ustava, jer ništa nepromiče i tvrdi ustav toliko, koliko to, kad pučanstvo vidi, da se zastupstvo i vlada bave rado i osbiljno o njegovih materialnih stvarih.“

Iz tih riečih, osobito ako jih spojim s onimi, koje su bile izušćene sa ministarske stolice, da je naime vlada složna u svojem radu, crpam tvrdo ufanje, da će Nj. Preuzv. Ministri, spomenuvši se svojih ustavnih dužnostih, ne samo odgovoriti na gori rečene upite, nego da će tako odrediti, da se gori navedeno žalostno stanje, ako ne posvema to barem djelomice što prije odstrani. Ako to nebude, tada moram na svoju i na svojih biračah žalost suditi, da su one rieči bile prazne rieči, pa da nisu zaslužile one pohvale, kojom su bile propraćene!

Dopisi.

Iz Pazinšćine.

U Dalmaciji Hrvati i Talijani bore se jednako za učevni jezik u srednjih školah. Novine po imenu „Il Cittadino“ u Trstu rekle su neki dan, da se nedade nikako opravdati ono, što je pred nekoliko danah rekao ministar Stremayer u financialnom odboru u Beču proti uvedenju hrvatskoga jezika u srednje škole po Dalmaciji. Uz druge stvari rekao je „Il Cittadino“ evo ovo: „Pravo, koje imaju Slavjani, da se uče i odgajaju u školah po vlastitom svojem jeziku, to pravo je očevidno i temeljito, za to mi želimo, da se ta pravica nepovriedjuje, i to radi znanostih i izobraženja, u kojih nebi mogli Slavjani napredovati prema potrebi i želji, ako i oni nebi uživali dragocjeno dobro narodnoga naučavanja u školah.“ — Urednik i vlastnik lista „Il Cittadino“ je istran, a po ćudi i izobraženju Talijan; zato su nam tim dražje te istinite i pravdoljubive besjede njegove; on je po svoj prilici najprvi medju istarskimi Talijani pripoznao i rekao očito pred svjetom, da se svačije narodno pravo ima poštovati, i da je i istarskim Slavjanom put najkraći i najuzdaniji k znanju i dobru odgojenju po slavjanskom jeziku. Da bi i poglavarstva to občinska to školska mislila i činila tako mudro i pravedno, doista bi se i po selih naš puk do malo vremena probudio, i ljepo bi napredovao u znanju, ponašanju i gospodarstvu, a vrhu toga naučio bi se dovoljno i rado i talijanski jezik, koji mu je koristan u domovini i daleko od nje. Mislim, da bi tada medju Talijani i Slavjani bilo manje siromaštva i nevolje, a vele već sloge, mira i ljubavi. Ćim se sad sini jedne te iste zemlje, ako i jesu različni po krvi i jeziku, medju sobom slabo štuju, a gdješto i mrzeć kolju, smije im se domišljati šegavi sin daleke zemlje, te privadja vodu na svoj malin. Daj Bože, da se jednom opametimo, te da budemo pravedni prama svakomu, kô što je mudar i pravedan slavni Bolonjež Polličini, za kojim je pošao i „Cittadino“, kad je pisao one prave besjede.

Franina i Jurina.

Ju. Bona šera, Franino!
Fr. Oho, ča se već i ti spakuješ?
Ju. To mi je ostalo u glavi, odkad sam neki dan po Istri putoval, ač se tamo ljudi najveć talijanski pozdravljaju.
Fr. Al to ti nî talijanski.
Ju. Kako nî?
Fr. A nî!
Ju. Aj je!
Fr. Kako ti je talijanski, kad nî još ni poldne zvonilo, a ti pozdravljaš trezna človeka, kako da se već mrači?
Ju. Borme, tako su me pozdravljala i sama školska deca, kâ moraju znat barem talijanski, kad se već u školi ni Bogu nemole hrvatski.
Fr. Zato im se u poldne i mrači.
Ju. Ter to i ja dem!

Imenik družtvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Vjekoslav Brozović 1 f. u god. prinos, Eduard Grosman 1 f. u god. prinos, oba dub. pomoć. u Buzetu; Gaetan Reitinger c. k. fin. nadstražar u Rukavcu 1 f. u god. prinos; Roko Pizzetti, gimn. prof. u Malom Lošinju 1 f. u god. prinos; N. N. Katarinić medicinar s Malog Lošinja 1 f. u god. prinos; Dr. A. P. Jakovčić, liečnik u Kraljevici 5 f. u kapital; Franjo Zupan, kapelan u Poljanah 4 f. u god. prinos; Franja Udovičić, služkinja u Poljanah 1 f. u god. prinos; Toma Kumičić, trgovac s Brščeca 1 f. u god. prinos, 1 f. u kapital; Miho Laginja, kapelan u Lovranu 1. f. u god. prinos. Bogović Petar kurat u Beleju f. 1; Sila Mate župnik u Rodiku f. 2.

Svota f. 21 — Ukupno sa zadnjom svotom f. 1232.10 nvč.

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Č. g. Franjo Gnezda radi bolesti ide u prevremeni mir. Bjehu pako imenovani: č. g. Ivan Legat, katehetom na gornjoj c. k. realki; č. g. Mihovio Fleischer, novomišnik, katehetom kod koludricah Benediktinkah; č. g. Andrija Hrovat duhovnim pomoćnikom u Oprtlju (Portole); č. g. Ivan Požega duhovnim pomoćnikom u Buzetu (Pinguente); č. g. Vjekoslav Brozović župničkim upraviteljem u Sv. Ivancu; č. Otac Herman Venedig, franjevac katehetom na c. k. pazinskom gimnaziju. — Preminuše u Gospodinu: č. g. Ivan Ferjan obskrbnik župe u Sv. Antonu kod Kopra u 59. god. svoga života; č. g. Josip Mašić vojnički kapelan; č. Otac Honorij Sardi, franjevac u Piranu.

Različite viesti.

* **Administracija občine tršćanske.** Onomadne bjehu predani računi svega dohodka i potroška občine tršćanske od godine 1873. Iz tih računah se vidi, da svi redoviti i izvanredni dohodci grada Trsta i njegove okolice od godine 1873. iznose 3,479,641 for. 33 nvč., a obratno svi redoviti i izvanredni potroški 3,483,704 for. 31 nvč. Tim je lani občina tršćanska potrošila 4,062 for. 98 nvč. više, nego li je primila. Evo pako koliko se potrošilo za svaku posebnu struku občinske uprave: za centralno upravitelstvo: potrošak redoviti for. 185,832 nvč. 98½, izvanredni for. 7,986, nvč. 86; za izravni i neizravni porez iliti štibru, potrošak redoviti for. 1,257,969 nvč. 24, izvanredni for. 183,880, nvč. 9½; za vlašću (vlastitu) občinsku imovinu, potrošak redoviti f. 364,612 nvč. 40, izvanredni ništa; za javnu nastavu iliti nauk, potrošak redoviti for. 274,641 nvč. 96, izvanredni for. 3,508 nvč. 37; za

dobrotvorne svrhe, potrošak redoviti f. 537,259 nvč. 81; izvanredni for. 8,300 nvč. 70; za mjestno redarstvo iliti policiju, potrošak redoviti for. 300,997 nvč. 90, izvanredni for. 54,720 nvč. 35½; za vodu i puteve, potrošak redoviti for. 138,186, izvanredni for. 73,770 nvč. 18½; za vojničke potrebe, potrošak redoviti f. 49,200 nvč. 76, izvanredni ništa, za bogočastje, potrošak redoviti for. 26,962 nvč. 28, izvanredni for. 1325 nvč. 72; za svječanosti, potrošak redoviti for. 2310, izvanredni for. 1800; za kazalište (teatar), potrošak redoviti for. 9438 nvč. 69, izvanredni ništa. Dakle, vaskoliki potrošak redoviti iznosi for. 3,148,412 nvč. 2½, vaskoliki potrošak izvanredni for. 335,292 nvč. 28½, a sve ukupno for. 3,483,704 nvč. 31.

* **Osnova proračuna Kraljevine hrvatske za godinu 1875**. Kako pišu „Nar. Nov.“, držane su ovih danah kod kr. zem. vlade pod predsjedničtvom Nj. preuzvišenosti svietloga bana Mažuranića konferencije, da se ustanovi zemaljski proračun za godinu 1875. U oči preustrojstva kako političke tako i sudbene uprave, koje će po zakonu, od sabora donešenu, a od Nj. Veličanstva potvrdjen, u budućoj godini stupiti u život, valjalo je malo ne sve pojedine stavke dosadašnjih proračunah pomno izpitati, ter prema novomu ustrojstvu zemlje pridesiti. Osnova proračuna za g. 1875. ustanovljena je konačno, te možemo s radošću priobćiti, da se je kako za one stavke proračuna, koje preustrojstvom pravosudne i političke struke nijesu taknute, tako i za novi organizam političke uprave i pravosudja u 45% zemaljskoga dohodka, kojih Hrvatskoj i Slavoniji po nagodbi pripada i kojih je ugarsko ministarstvo financijah za god. 1875. proračunalo na 3 milijuna forintah, zatim u prihodih domaćih zakladah našlo posve dovoljna pokrića. Hrvatska i Slavonija moći će dapače god. 1875. do 40,000 forintah potrošiti na ceste više nego ove godine, naći će se sredstva i za ustrojstvo mjesta drugih županijskih perovodjah, te će i za provedbu preustrojstva političke uprave i pravosudja biti proračunom za godinu 1875. dovoljno poskrbljeno.

* **Mornari** ratnog aurtrijskog brika „Sayda“, koji se, kako smo zadnji put javili, razbio pod Mesinom, spasili su se svi, osim dalmatinskoga mornara Smirčića.

* **G. Vinko Lukšić**, bračanin (s Dalmacije), koji bi imenovan od c. k. ministarstva poljodjelstva za putujućega učitelja vinarstva u Dalmaciji, započeti će odmah novim ljetom svoja putovanja od mjesta do mjesta, da podučava dalmatinski puk, kako se ima postupati vinogradmi i vinom, i kako da se ustroje u Dalmaciji vinogradarska i vinotržka družtva. I naša Istra imala je dobiti, kako se lani govorilo u Poreču, poljodjelskoga putujućega učitelja i to u osobi nekoga furlana. Ali dosad se o njem nigdje ništa nečuje u našem puku, pa neznamo je li nije li došao. A pravo reći, što bi takov učitelj našemu puku ni koristio, kad ga nerazumie. Nu to je već mjera, po kojoj nam navadno mjere naši susjedi Talijani.

* **Hrvatska Matica** konštituirala se je 29. p. m., izabrav si predsjednikom J. Kukuljevića Sakcinskoga, podpredsjednikom književnoga odbora Iv. Trnskoga, a gospodarskoga odbora A. Jakčina.

* **Marvinska iliti govedja kuga** opet se pojavila u koparskom, puljskom i pazinskom okružju, kanoti i u tršćanskoj okolici, pak se zato od dotičnih oblastih sva Istra, izuzamši otoke, kontumacijskim zakonom podvrgla. Dobro je da ovdje navedemo, kao što „Gospodarski List“ povjeda, da je zastupstvo grada Beča predložilo zemaljskoj vladi, neka se marva iliti živina od govedje kuge poginuvša, odsije unapried nezakapa, nego spaljuje, jer da je dokazano, da se je marvinska kuga na novo porodila u onih krajevih, gdje su takove jame bile otvorene ma i poslje više god. Mi ćemo pako ovdje dodati, da ovaj predlog bečkog zastupstva, imao bi se posvuda primiti i pod strogu zapovjed uvjesti, jer prieko ostalih slučajah, lahko se dogodi, da il vjetar, il psi, il mačke prenesu kakvu košćinu, iz živinskog pokopališća koju zatim polizavši il poglodavši govedo, oboli od iste bolesti i pogine, kao što se za stalno drži, da se to baš ovih danah u tršćanskoj okolici dogodilo.

* **Talijanska Flota nazaduje**. Talijanski ministar pomorstva predložio je kraljevskoj Komori, neka bi se prodali, jer su nevaljani 31 od ratnih brodovah. Ti brodovi jesu po imenu sliedeći: oklopnjače iliti koracade: *Re di Portogallo, Principe di Carignano, Audace, Alfredo Cappellini, Faa di Bruno, Guerriera, Voragine.* — Brodovi na vrtak: *Re Galantuomo, Duca di Genova, Italia, Principe Umberto, Gaeta, Magenta, Principessa Clotilde, San Giovanni, Etna, Carlo Alberto, Regina, Curtatone, Montebello.* — Brodovi na kola: *Costituzione, Monzambano, Tripoli, Aquila, Peloro, Gulnara, Cambria, Plebiscito, Ercole, Tuckery.* — Brodovi na jadra: *San Michele, Euridice.*

* **Kako da se sviet pomagjari?** Slovački list „Našinec“ donaša, da su Veprimski kanonici dobili poziv, da bi svoja slovenska i njemačka imena promjenili u magjarska, pa da bi se tako: Čečinović imenovao Kémenes; Pečla, Palotái; Gulden, Fórint i profesor sjemeništa Wünsch, Fejevári!

* **Razbojstvo na železnici**. Neki Lavoslav Adalbert Freund, žid iz Trenčina u Magjarskoj, umori putem na železnici g. Ernesta Kačera, častna i primožna starca u 63. god., nastanjena u Braniku u Moravskoj. Pomenuti razbojnik nije nikad ni vidio ni poznao Kačera, samo je bio u čekaonici kolodvora opazio, gdje je brojio svoje novce. I mišlju da ga oplieni, odmah poteče k blagajni, kupi si jednu kartu i otidje železnicom za Kačerom. Napredova putovanje za tri i četiri postaje uvjek unapried, dok se naime nenajde sam s Kačerom u istomu koupé, pa netom je ovaj nešto zadriemao, kao tigra navali na njega, preriže mu nožem grlo, pokrade ga, i kako prestane železnica na prvoj postaji, skoči doli iz nje i pobjegne. Nu božja ga je pedepsa hitro dostigla, jer nije jošte bio prosao drugi dan, a već bi uhvaćen i predan Olomučkomu sudu, koji ga je jurve, kako čitamo, na visala osudio. — Naš narod nebroji nikad rado novacah na oči svieta, pa se evo baš vidi, da ima pravo, što se tako vlada.

* **Okrutnici Turci poludili!** Dočim turska i crnogorska komisija jurve od prieko mjesec danah sakupljena, nije jošte dovršila svoj posao o podgoričkom pokoplju, i to osobito zato, jer turska komisija sve to na dalje stvar zateže, jer okrivljenici svi taje počinjene zločine i jer se samo turskim a ne kršćanjskim svjedokom vjeruje; evo opet stižu nam iz Hercegovine žalostni i nevjerovatni glasovi. I tamo krvopije Turci, na miru i vjeri sve to više proganjanju i gule uboge kršćane. Netom ukradoše i poturčiše maloljetnu ćer jednog austrijskog podanika, te akoprem isti (carigradski) veliki vezir zapovjedi, da se djevojka svojim povrati i turski nasilnici pedepsaju, akoprem austrijski konzul u Mostaru poradi toga skine sa svoje polače konzulsku zastavu i prekine občenje s turskom vladom; sasvimtim Turci neće da slušaju ničijega glasa ni pripoznaju nikakov zakon. Isti austrijski podanici, stanujući u Mostaru, poslaše svoje odaslanike u Zadar Namjestniku Rodiću, da mu se osobno potuže i pomole za što skoriju pomoć kod c. k austrijske vlade!

Sa tršćanskoga tržišća.

Žito: Pšenica je dobro uzdržana, prodalo se u tjednu do 23000 Stari, vrst iz Crnog mora; do 6.60 for. do 6.75 od 116 ℔. Nekoji mali kvantum ugarske vrsti ugovoren po f. 6.80. — Do 1400 Stari jačmena poslato u tjednu u Glasgow po parobrodu po nepoznatu cienu. — Zob iz Durazza po for. 3 po 64 ℔. — *Kolonjali*: Malo se poslnje. Rio prosti f. 45. — Fini 60 f. — Sećer austrijanski po f. 19 do 20 f. a Olandezki po 19 f. Cent. — *Ulje*: prodalo se mnogo dalmatinskoga po 22 f., talijanskoga prostoga po 26 f., finoga po 36 f. — *Koše*: volovske domaće po f. 70 do 76 amerikanske suhe po f. 70 do 80. Teletje po f. 110 do 125, kozje slane po f. 34 do 37. — *Riže*: talijansko po f. 9.50 do f. 12 polag vrsti. — Indiansko po for. 7 do 8. — *Petrolij*: Uvjek jako cien, ima se po f. 8 sa dobrimi škonti. — *Navli*: po moru sa brodovi f. 15 po Tonelati sa dugami za Cette, f. 6.50 po 100 sa dugami za Bordeaux; for. 30 za 1100 Unač francuzkih sa piljenicami za Afriku. — Nada se da će u Siečnju i Veljači biti možda izvoza sa žitom. — Brodovah u luki ima dosta, al slabog posla.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Decembra 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Carski dukati (cekini) .	5.22	5.21	5.21	5.21	5.21	—	5.21	—	5.21	5.30	5.21	5.21	—	5.24	5.24	—
Napoleoni	8.88	8.88	8.88	8.88	8.88	—	8.88	—	8.88	8.88	8.88	8.88	—	8.90	8.90	—
Lire Inglesko	11.19	11.17	11.17	11.18	—	—	—	—	11.18	11.17	11.18	11.18	—	11.20	11.20	-
Srebro prid (aggio) . .	106.35	106.25	106.15	105.75	105.75	—	105.75	—	105.65	105.50	106.35	106.35	—	105.65	105.65	—

A. Karabaić Vlastnik. Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak. Tisk. Sinovi K. Amati.